

Rechtspraak in Kampen

Periode 1638-1715

Bewerkt door

Gerrit Eijlander

Kamper genealogische en historische bronnen deel 36a

Uitgegeven met medewerking van het Stadsarchief der gemeente Kampen

Rechtspraak in Kampen

Periode 1638- 1715

**Bewerking van inv. nr. 233 van het
Rechtelijk Archief Kampen**

Bewerkt door Gerrit Eijlander

Kamper genealogische en historische bronnen deel 36a

Uitgegeven met medewerking van het Stadsarchief der gemeente Kampen

2016

Omslag en foto gemaakt door Eveline Eijlander

Inhoudsopgave

Blz. II Inleiding

Blz. 1 Teksten van rechtspraak, inv. nr. 233

Blz. 142 Index op persoonsnamen

Blz. 149 Index op plaatsnamen

Blz. 151 Index van straatnamen en gebouwen in Kampen.

Blz. 151 Index op landen.

Blz. 152 Index van straatnamen en gebouwen buiten Kampen.

Blz. 152 Index van beroepen.

Blz. 153 Index maten en gewichten.

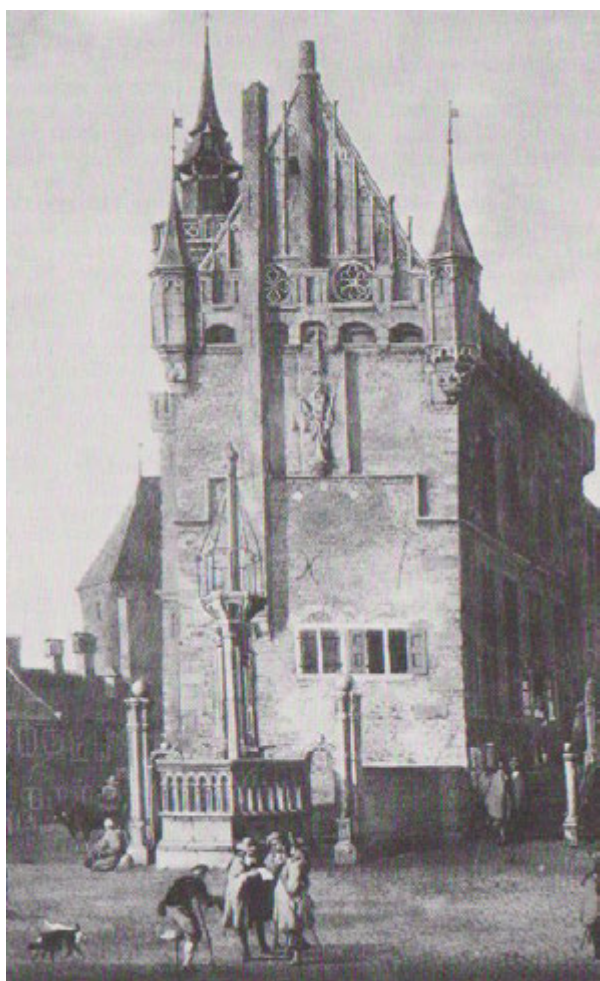
Blz. 153 Index van militaire zaken.

Blz. 154 Index van kleding, stoffen en huisraad.

Blz. 154 Index metalen voorwerpen.

Blz. 155 Index van munten.

Blz. 155. Index van algemene zaken.

A.Beerstraten: Het oude raadhuis van Kampen ± 1660 met de kaak.

Inleiding

De Libri Causarum of boeken van rechtszaken in het Rechtelijk Archief van Kampen (RAK), bestaan uit een serie van vier registers.

Deze hertaling betreft het inv. nr. 233 en beslaat de periode 1638-1715

Dit deel is hertaald, dat wil zeggen: alle oude teksten zijn in leesbaar Nederlands geschreven. Het voordeel daarvan is dat het makkelijker te lezen is en degenen die onderzoek doen kunnen het origineel altijd nader raadplegen.

In de oorspronkelijke tekst die soms moeilijk leesbaar is, worden namen van personen vaak op verschillende wijze geschreven, daarom heb ik deze namen ook wel weergegeven zoals ze te lezen waren in het origineel.

De namen van plaatsen, straten en overige zijn in de huidige schrijfwijze weergegeven, een uitzondering daargelaten.

Teksten tussen [haakjes] zijn mijn toevoegingen en aanvullingen.

De getallen [23] in de tekst geven aan op welke bladzijde in het origineel, de betreffende tekst staat, dit om het zoeken in het origineel makkelijker te maken.

Ook bij iedere zaak heb ik aangegeven van welk misdrijf er sprake is.

Tenslotte zijn toegevoegd de indexen van namen, beroepen enz.

Mijn dank aan Kees Schilder die de teksten doorgenomen heeft, zijn op en aanmerkingen zijn in de teksten verwerkt.

Het gedeelte betreffende het misbruik van Willemtien van Bronckhorst, was al door Kees Schilder hertaald en heb ik van hem overgenomen.

Verder mijn dank aan Gert Hak, die mijn teksten op taalfouten heeft gecorrigeerd.

Tenslotte Annick Alink, die mij adviezen en raad heeft gegeven en aan André Troost van het stadsarchief, die mij steeds voorzag van de betreffende boeken.

Gerrit Eijlander

Rechtspraak

In Kampen spraken schepenen en raden recht. De voltallige Raad bestond uit 12 schepenen en 12 raden (aantal wisselde wel in de geschiedenis), twee van de schepenen waren burgemeester in de tijd en gedurende twee maand zaten zij de raad voor.

Deze twee schepenen behandelden de dagelijkse civiele zaken, hun rechtbank werd de Schepenbank of lage bank genoemd.

De Hoge Bank bestond uit de voltallige Raad, deze behandelde de criminele zaken.

Twee van de leden van de raad, hadden de functie van stokmeester, met als aanvulling een stadssecretaris die bij het ondervragen van de verdachte, de gegeven bekentenissen opschreef.

De begane misdaden bestonden uit diefstal, heling, overspel, hoererij, dood door schuld, niet betalen van accijnzen en andere strafbare zaken.

Als een misdadiger werd opgepakt werd hij tijdelijk opgesloten in een poort of onder het Raadhuis. Eten en drinken werd in rekening gebracht.

Bij vermoeden dat de verdachte niet de waarheid sprak tijdens het verhoor, werd het verhoor voortgezet met behulp van een scherprechter, die in de eerste plaats belast was met het voltrekken van vonnissen.

Die bestonden uit, geselen, brandmerken en ophangen van de veroordeelden, maar hem kon ook worden opgedragen de verdachten pijnlijk te ondervragen. Het is verbazend te lezen hoe gedetailleerd de bekentenissen soms zijn.

Naderhand moest de verdachte nogmaals de bekentenissen die hij gedaan had tijdens het verhoor van de scherprechter, zonder pijn en banden bekennen.

In de verslagen lees je dat dit staande voor het ijzer werd gedaan, het is niet geheel duidelijk wat dit ijzer inhield en waar dit was. Ook werd de bekentenis gedaan onder de blauwen hemel.

Dan werd door de Raad een oordeel uitgesproken. Het vonnis werd aan de veroordeelde voorgelezen vanuit het raadhuis. Vaak werd de straf direct daarna uitgevoerd.

De stokmeesters droegen de veroordeelde dan over aan de scherprechter die het vonnis uitvoerde.

De straffen

De straffen die gegeven werden geven een ander beeld, dan wat algemeen onder de mensen leeft. Dat is een beeld van onthoofding, het afhakken van ledematen en het zogenaamde radbraken.

Dit deel beslaat een periode van ruim 70 jaar. Elk jaar zijn er wel enkele veroordeelden die geeseld worden en in een derde van de gevallen wordt dit gecombineerd met brandmerken. De doodstraf wordt zo'n dertien keer uitgesproken.

Het betreft dan wurging aan de paal, onthoofding, de galg en als zwaarste straf het radbraken. Als lijfstraf werd er een priem door de tong gestoken in een geval van duivelbezwering.

Aan de veroordeelde werden, als hij op de kaak ten toon werd gesteld, attributen aangebracht. Dit waren de valse brieven die gebruikt waren, de spinrokken bij overspel en roeden die betekenden dat deze de volgende keer gebruikt zouden worden.

Ook werd als waarschuwing tijdens het geselen een strop om de hals gehangen van de veroordeelde, om vooral maar niet in herhaling te vallen. Een aantal keren werd de veroordeelde op water en brood gezet. Een enkele keer wordt er na rijp beraad vrijspraak gegeven. Alle veroordeelden worden uit de stad gezet.

De straffen in dit deel zijn de volgende:

- Aan de kaak gesteld worden
- Verbanning
- Op water en brood.
- Geseling.
- Brandmerken.
- Wurging aan de paal.
- Ophanging
- Onthoofding
- Radbraken

Verhoor van de verdachte

De verdachte werd ondervraagd door de twee stokmeesters. Wanneer men niet bekende werd tortuur toegepast. Dit werd gedaan door de beul. Welke middelen daarbij gebruikt werden vermeld de rechtspraak niet. Bekende de verdachte schuld dan werd de straf vanuit het raadhuis aan de verdachte voorgelezen.

Duimschroef

Aan de kaak gesteld worden

De uitdrukking: Aan de kaak stellen, komt in ons taalgebruik nog regelmatig voor. Het aan de kaak stellen, ging vooraf aan de verbanning uit de stad. De kaak stond op het huidige Oude Raadhuisplein, zie het schilderij van Beerstraten.

Het doel was duidelijk te maken aan de burgers wat er gebeurde als je de regels overtrad. Men liet ook zien welke regels er overtreden waren. Bij het stelen van stof bijvoorbeeld, kreeg je een lap stof om je nek. Bij het vervalsen van pandbriefjes, werd dit met een bord om je nek aan de burgers der stad duidelijk gemaakt.

Als dreigement bij ernstige overtredingen werd er dan soms ook een strop boven het hoofd van de veroordeelde gehangen, bij een volgend vergrijp wachtte de strop.

Ter lering en vermaak was dit, zou je kunnen zeggen. Tevens was iedereen op de hoogte en wanneer een verbannen persoon de stad weer inkwam, werd hij of zij al snel opgemerkt en in hechtenis genomen.

Verbanning

Het verbannen is een eigenlijk zware straf. Men werd verbannen uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar zijn leven lang, of voor een bepaalde tijd, niet weer in te komen. De bezittingen van de verbannen persoon worden verbeurd verklaard. Men moet familie en vrienden verlaten. Vooral voor een vrouw met kinderen moet dit een ramp geweest zijn, met de vraag hoe houd je jezelf in leven.

Dan begint het zwerven van de ene stad naar de andere, onder de voortdurende dreiging opgepakt te worden wegens landloperij.

Geseling, brandmerken en nieuwe verbanning kunnen dan het gevolg zijn. Het kwam dan ook voor dat personen verbannen waren uit meerdere provincies.

Bij de veroordeling werd altijd aangegeven dat men zwaarder zal straffen, als men ondanks het verbod de stad weer zou bezoeken.

In dit deel komt het een aantal malen voor, dat men ondanks het verbod weer in de stad kwam. Gebeurde dit dan werd de persoon een aantal dagen op water en brood gezet en met herhaald dreigement weer uit de stad gebracht.

In ernstige gevallen werd de persoon geselsd en daarna de stad weer uitgezet.

De Germanen kenden al de verbanning van het individu. Het huis van de betrokkene werd verbrand en hij/zij werd een vogelvrije.

Het principe is: Deze persoon verstoort onze vrede, wij verstoren zijn vrede door hem uit de gemeenschap te zetten. Wanneer die persoon terugkwam mocht hij zonder pardon worden gedood. Voordat de veroordeelde uit de stad werd geleid moest men de oervrede doen, zoals in folio 1 is aangegeven.

Geseling

Alvorens een persoon uit de stad verbannen werd, kon hij als staf geselsd worden. (dit betrof meest de mannen). In het geval dat de vrouw medeplichtig was aan de diefstal van haar man, dan moest de vrouw toezien hoe haar man geselsd werd. Er wordt geschreven: "met roeden strengelijk geselsd". Hoe ver men daar inging, waarschijnlijk tot bloedens toe. Ook dit gebeurde aan de kaak.

Brandmerken

In ongeveer een derde van de gevallen werd de veroordeelde na het geselsd gebrandmerkt.

Brandmerken geeft een duidelijke vermelding aan een ieder, die heeft iets op zijn kerfstok.

Of er een speciaal brandijzer was in Kampen weet ik niet.

De foto laat er een zien die de vorm van de galg heeft.

Dus een duidelijke waarschuwing.

Ook herkenbaar in een andere plaats als deze persoon weer een misdaad begaan had.

Vooreerst werd het brandmerk in het gezicht aangebracht, later op de rug of schouder.

Voorbeeld van een brandmerk stelt de galg voor

Wurging aan de paal

Verwuring is lange tijd een methode geweest om de doodstraf uit te voeren. Bij verwuring werd de veroordeelde aan een paal gebonden (zittend of staand), waarna de beul van achteren een koord om de nek steeds strakker aandraaide. In de Nederlanden was wurging evenals verdrinking lange tijd een straf die vooral aan vrouwen werd opgelegd als alternatief voor ophanging. Hiermee werd voorkomen dat mannelijke toeschouwers van de executie onder de rok van de veroordeelde vrouw konden kijken. Om de straf extra wreed te maken, kon de rechter de beul vragen de wurging te onderbreken. Mensen die veroordeeld waren tot de brandstapel werden vaak eerst gewurgd, levend verbranden was voorbehouden aan de ernstiger gevallen. In 1809 werd wurging een van de drie toegestane methoden om de doodstraf te voltrekken, naast ophanging en onthoofding. Soms werd het toegestaan het lichaam op het kerkhof te begraven

Op water en brood

Deze straf is de enige gevangenisstraf die men toepaste, behalve het voorarrest. De veroordeelde zat in het gevang gedurende een aantal dagen op water en brood, wat hij zelf diende te betalen. Gevangenisstraf was duur en werd dus heel weinig toegepast.

Ophanging

Ophanging gebeurde aan de zuidzijde van de stad. De lichamen bleven dan hangen tot ze er afvielen. Dit als teken van de reizigers die in de stad kwamen wat betekende in deze stad wordt het recht gehandhaafd.

Onthoofding

Deze straf is in deze periode enkele malen uitgevoerd.

Eenmaal in plaats van ophanging in de vorm van strafvermindering.

Onthoofden gaf een snellere dood als ophanging.

De beul moest met één slag het hoofd van de romp scheiden.

Radbraken

Radbraken of breken van de ledematen op een rad was een middeleeuwse manier om de doodstraf te voltrekken. De straf gold als bijzonder oneervol en was bedoeld voor de allerzwaarste misdadigers.

De verminkingen waren bedoeld om de opstanding te verhinderen. In deze periode is deze straf eenmaal uitgevoerd. (Zie folio 168)

De veroordeelde werd op een houten wiel (rad) gebonden. Met een ijzeren staaf werd vervolgens op de ledematen geslagen totdat alle botten hierin versplinterd waren. Als alle ledematen kapot geslagen waren, kon een genadeslag op de hartstreek worden gegeven, waardoor de veroordeelde stierf. Dit was doorgaans de negende slag. De genadeslag volgde

lang niet altijd. Ook kon de veroordeelde tot slot worden onthoofd, of min of meer levend worden achtergelaten waarna pijn, bloedverlies, dorst en vogels de rest deden.

Gezicht op Kampen vanaf de Venedijk.

Wenzel Hollar, kopergravure, 1627-1646, Collectie Stadsarchief Kampen.

Links op de voorgrond is de executieplaats te zien.

Deze lag aan een belangrijke toegangsweg van de stad, zodat iedereen goed kon zien dat er in Kampen streng werd gestraft.

RAK, INV. NR. 233

[Omslag met etiket] Archief der gemeente kampen, In bewaring van het rijk No 233

Hoe men in criminele zaken handelen zal. Dit kan men vinden in het uitvoerig beschreven reizenboek [handleiding] uit het jaar duizend vijf honderd negen en zestig in november.

[Deze vastgestelde belofte moesten de veroordeelden doen voordat met hen uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen verbande}

Oervede [Belofte]

Ik, NN, verzeker en beloof de stad Kampen een oude onopzegbare oervede, om reden dat ik in haar stadse hechtenis en gevangenschap heb gezeten en dat zij mij gerechtelijk veroordeeld hebben.

Daarom beloof ik nooit meer iets te doen of te laten doen, heimelijk noch openbaar, tegen burgemeesters, schepenen of raad der stad Kampen, noch tegen haar burgers en onderdanen, noch tegen allen, die zij of enig van hen in het bijzonder, vertegenwoordigen mogen te goeder trouw. Sonder arge of list.

Dat ik verzekerd en beloofd heb, dat ik dat hoeden zal en wil als een goed man.

Zo helpe mij God.

20 September 1638

Peter Gerrijts van Hasselt, oud 19 jaar, is ondervraagd door de stokmeesters, de eerbare heren Ernst van der Kuerbeecke en Wolter Janssen Wissinck.

Hij bekent wat hij in de loop der tijd uit het huis van Cunne Claes, het naastgelegen perceel, heeft weggenomen.

Ten eerste heeft hij ongeveer een jaar geleden op een zondag een Deventer peperkoek weggenomen.

Een korte tijd daarna, toen er niemand in huis was, heeft hij een halve ducaton van de tafel weggenomen.

In de voorzomer is hij in de schemeravond door het venster in het huis geklommen. Daar heeft hij sleutels in een mandje gevonden en daarmee heeft hij het kantoor geopend, tien guldens daar weggenomen en het huis aan de achterkant weer verlaten. Later heeft hij nog een keer uit een mandje twee schellingen weggenomen.

Tenslotte, afgelopen vrijdagavond, heeft hij na half negen op Cunne Claes deur geklopt. Er was niemand thuis. Daarna heeft hij de deur met een ijzer opengebroken, met de sleutels uit het mandje het kantoor open gedaan en daar ongeveer 50 guldens weggenomen. [2v]

Peter Gerrijts

Volgens zijn eigen vrijwillige bekentenis is hij in een jaar tijd enige malen, bij dag en ook in de schemeravond, door het venster van Cunne Claes naar binnen geklommen en heeft daar geld gestolen.

Vrijdagavond, acht dagen geleden rond negen uur, heeft hij de deur met een slotenmakersleutel opgebroken en daarna het kantoor geopend en rond vijftig gulden gestolen.

Al deze feiten kunnen in een stad waarin het recht geldt niet toegestaan worden, maar behoren anderen ten afschrik en als voorbeeld bestraft te worden.

Schepenen en raad, meer genegen tot gratie, dan tot het streng straffen van justitie, hebben voor ditmaal, ten gunstige van zijn jeugd en op hoop van beterschap, de straf verminderd.

Ook wegens de vele verzoeken van verscheidene eerbare personen, alsmede de geschriften van de magistraat van de stad Hasselt, die aan het edele gerecht gedaan zijn om bemiddeling. Dit om zijn welverdiende straf mild te willen beoordelen.

Zij wijzen hem dan als straf uit de stad, stadsvrijheid en [3] veerschepen, een mijl in het rond, om daar niet weer in te komen, zonder toestemming van de raad.

Dit vonnis is Peter Gerrijts op de 26 September ten overstaan van de voornoemde heren stokmeesters, beneden in de gevangenis van het stadhuis voorgelezen.

En hij heeft de daarbij behorende oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 3

[Zaak van diefstal en aanzetten tot]

30 december 1638

Elsien Henrix oud omtrent 50 jaren en geboren te Deventer, is door de stokmeesters, Reijner Hendrixz en Albert ter Hell, beneden in de gevangenis van het stadhuis ondervraagd.

Zij zegt eerst ongeveer 30 jaar in Vaassen gewoond te hebben en nu ongeveer 10 jaren hier te wonen.

Zij bekent, dat het eerste gestolen goed van Sabé, zijn knecht, is aangenomen en verkocht toen de Fransen hier in garnizoen lagen. [3v]

Zij bekent verder, dat Isebrant van Teijlingen door haar opgestookt, een stuk zilver en een zilveren kroes heeft weggenomen uit De Munt alhier. Zij heeft hem gevraagd alles bij haar te brengen. Voor het zilver heeft zij hem een schelling gegeven, voor de kroes twee schellingen. Zij verbood hem niet meer over het zilver te spreken, of er een bekentenis over te doen, mocht de duivel hem halen. Tijdens dit gesprek zaten ze bij de haard. Hij zat aan de ene en zij aan de andere kant.

Zij zegt, nadat haar zoontje Gerrijt Rutgerts en Isebrant op het raadhuis waren ontboden, dat zij in de avonduren de kroes bij het Oorgat in de Burgel heeft gesmeten.

Zij bekent, toen haar zoon na de middag weer naar zijn werk zou gaan, dat hij tegen haar had gezegd, dat het met de beker en het zilver niet goed zou aflopen. Waarop zij hem had gevraagd of hij meer wist dan zij.

Elsien Henrix

Zij heeft begrepen, dat zij in dit voorgaande grote fouten heeft begaan door [4] haar eigen zoon en een kind van haar overleden man, tot dieverij aan te zetten. Wat volgens haar eigen bekentenis, het stelen en helen van een zilveren kroes en een stuk ongemerkt zilver betreft. Dit kan in een stad waarin gerechtigheid heerst niet toegestaan worden, maar moet anderen ten afschrik en als voorbeeld bestraft worden.

Schepenen en raad bannen haar uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond, zonder daar weer in te komen.

Deze straf is Elsien Henrix op 5 januari 1639 in aanwezigheid van de voornoemde heren stokmeesters beneden in de gevangenis voorgelezen.

Zij heeft vervolgens oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 4

[waarborgstelling]

27 juni Anno 1639

Alberthus Stenvorden, stelt zich borg voor Jan Daerksen van Burcken, dat deze de boete aan de magistraat van Kampen zal betalen. Voor de overtreding die hij bekent gedaan te hebben. Coram Ruitenbergh en Witten.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 4V

[Zaak betreffende overspel]

21 juni 1640

Magdalena Gerrijts, weduwe van Jan Holtsaeger, oud 54 jaar, is gerechtelijk door de ondergeschreven heren burgemeesters in der tijd gehoord.

Zij zegt, dat zij gisteravond om half tien van Dubbelt Twenten zijn huis kwam. Zij had zijn arm ingesmeerd. Haar deur stond open, en in de kamer trof zij, zittend op een stoel, meester Gerrijt Harderwijk aan, zonder dat ze hem kende of van zijn komst wist.

Hij vertelde, dat hij meester Gerrijt was, die haar hand al eens had genezen en vertelde dat hij haar dochter Annegien naar Albert Bolten zijn huis had gestuurd om haar dochter Greete te halen.

Op haar vraag waarom had hij geantwoord: Ik heb met haar iets te bespreken. Waarover het gaat zult u later wel horen.

Toen haar dochter van Alberts huis kwam, waar zij voor een halve stuiver lint had gekocht, is Greete Boeten haar gevolgd. In het huis komende, vroeg zij aan meester Gerrijt, wat doet u hier? Hij antwoordde:

Ik kom van Harderwijk en wil morgen naar Hasselt en heb u iets te vertellen.

Hij stond op, vertelde haar iets, zonder dat het door de anderen te horen was.[5]

Zij zegt, dat zij Magdalena, toen Greete weer naar huis ging nog aangeboden heeft haar weg te brengen.

Zij wilde dat niet omdat het nog licht was. Toen twee vermoedelijk dronken mannen vanaf de Burgel de steeg in kwamen deed zij de deur weer dicht.

Daarna werd er door Albert en Heucklum tot driemaal toe met luider stemme op de deur geklopt en zij zei: Ik laat om deze tijd er niemand meer in. Maar niettegenstaande deze mededeling werd de deur toch geopend.

Zij zegt, dat Albert en Heucklum in het huis gekomen zijn en Heucklum aan zijn zuster heeft gevraagd, wat zij daar deed. Zij antwoordde dat zij hem dat later wel zou zeggen.

Waarmede Heucklum de kaars nam en zei “We zullen hem wel vinden.

Door het huis naar de hof lopende, waar hij meester Gerrijt vond. Hij sloeg hem met een rottink (stok) 2 of driemaal op het hoofd.

Zij heeft niet gezien of hij hem ook gesneden of gestoken had, wat Peter Janssen wel had gezien.**[5v]**

Zij vertelt, toen zij weer bij Albert Bolt binnen kwam, dat zij heeft gezegd: Daar zijn de heren voor, laat die rechtspreken. Hij antwoordde: Ja, maar wij weten ook wel wat wij te doen hebben.

Zij zegt, dat Greete voor dit gebeuren, wel eens in haar huis geweest was, om het haar van haar dochter te vlechten, en aldoende heeft gezegd, dat haar vader voor stadszaken weggeweest was te paard en daardoor een breuk heeft opgelopen. maar dat hij dat niet wilde toegeven en zij daarom bij meester Gerrijt geweest is.

Zij zegt, dat ze de brief die meester Gerrijt aan haar geschreven had, ook aan Greete had gegeven om te lezen, en ook bij Greete achtergelaten had.

Zij zegt, dat ze meester Gerrijt uitgenodigd heeft om te blijven slapen en daarvoor een bed met schone lakens opgemaakt had.

Coram Teunis Roelofsz Steenbergen en Reinier Gansneb genaamd Tengnagel.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 5V

[vervolg zaak overspel]

21 juni 1640

Annegien Hans, oud 24 jaren, is door het gerecht ondervraagd.

Ze zegt, dat meester Gerrijt gisteravond na negenen naar haar moeders huis was gekomen.

Haar moeder was naar Dubbelt Twenten. **[6]** Hij had haar gevraagd, of zij naar Albert Boetens huis wilde gaan en aan Greete wilde vragen of zij bij hem kon komen.

Hij had iets, dat hij haar zelf moest overhandigen, en wilde haar spreken. Ze zegt, dat zij daar naar toe is gegaan en de boodschap aan Greete heeft overgebracht.

Zij is met haar meegegaan, en toen ze in haar moeders huis kwam is meester Gerrijt opgestaan en heeft ruim een half uur met haar gesproken.

Toen Greete niet wilde weggaan had haar moeder gezegd: Als ik dat geweten had mijn kind, dan had ik je niet gehaald.

Ze zegt: Toen Greete wilde weggaan, en haar moeder de deur opendeed, zij die weer dichtgedaan had, omdat er dronken volk aankwam.

Maar nadat er driemaal was geklopt deed zij de deur weer open.

Inmiddels was meester Gerrijt naar achteren gegaan.

Albert en Heucklum waren binnen gekomen. Heucklum had de kaars genomen, en in de slaapkamer gezocht en gezegd: Wij zullen de schelm wel vinden. Hij was naar achteren gegaan en had daar mr. Gerrijt gevonden. **[6v]**

Hij sloeg hem zo hard met een stok, dat hij op de grond viel. Hij stak hem met een mes wat in stukken brak.

Het mes is door Peter Janssen in bewaring genomen.

Tijdens het slaan en steken schold hij haar uit voor hoer en varken.

Ze zegt, dat Greete acht dagen geleden bij haar thuis was geweest om haar haar te kammen en te vlechten, en dat ze toen heeft gezegd, dat haar vader een breuk had opgelopen in stads zaken en dat zij daarom bij meester Gerrijt te Harderwijk was geweest.

Ze zegt, dat het opschrift van de brief van meester Gerrijt uit Harderwijk aan haar moeder was gezonden en dat ze die brief heeft gehouden, maar dat Greete Bolt die brief evenwel moest hebben, die ook aan haar is afgegeven.

Ze zegt, dat haar moeder voor meester Gerrijt een bed had opgemaakt, maar hij had gezegd dat hij naar een herberg zou gaan.

Dit uit respect voor Greete, die liever had dat hij gebleven was, hoewel hij gescheiden was.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 7

[vervolg zaak overspel]

21 juni 1640

Meester Gerrijt Harderwijk, oud 28 jaren, geboren in Leeuwarden, wonende binnen Sneek, getrouwd met Sake Hartmans van Beetgum bij wie hij vier kinderen had gekregen.

Hij zegt, dat hij verleden zaterdag avond om negen uur van Harderwijk is gekomen ten huize van Magdalena Gerrijts, die hij eerder van een pijnlijke arm had genezen.

Hij had haar 2 stuivers gegeven om lint te kopen en Greete gevraagd bij hem te komen, met geen andere bedoeling, dan om haar te verbieden, dat zij hem niet weer zou volgen, zoals in Zutphen en onlangs in Harderwijk.

Wat groot verdriet tot gevolg had toen ze moest vertrekken.

Hij zegt, dat Greete met haar zwager en zuster in Harderwijk was gekomen en zij in de herberg een van zijn biljetten had gezien, toen bij hem op de markt is gekomen, waar hij verbaasd tegen haar gezegd: Gij weet hoe het in Zutphen is afgelopen. In Kampen werd er over gesproken. Je komt opnieuw om mij schande te doen, hier zijn zo veel Kampers. **[7v]**

Dat zij hem gevraagd heeft om bij haar in de herberg vis te komen eten, maar hij bedankte.

De vis werd naar zijn herberg gebracht, waar die voor hem werd gekookt.

Hij vertelt, dat hij Greete al eerder vermaand en bestraft heeft.

Toen Albert en Heucklum op de deur klopten had hij zich in Peter Jans hof onder de wijngaard verborgen.

Maar Heucklum, hem daar vindend, sneed hem in de hoed, stak hem daarna dacht hij, op de kraag van de wambuis, waardoor het mes in twee stukken brak.

Hij sneed hem met het halve gebroken mes aan een zijde in het hoofd en Albert sloeg hem met een rottinge op het hoofd.

Toen Albert zijn dochter wilde meenemen zei meester Gerrijt:, Gij hebt mij nu half dood geslagen, zoekt u nu ook een meester om mij te verbinden, waarop Heucklum hem opnieuw sloeg en zijn mes trok, en Heucklum volgde hem de Groenestraat in, tot waar hij flauwviel. Waarnaar hij naar het huis van meester Bartelt werd gebracht en door hem is verbonden. Hij zegt, dat Magdalena voor hem een [8] bed had opgemaakt, met schone lakens, maar dat hij dat niet wilde.

Coram Steenberch en Tengnagel.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 8

[vervolg zaak overspel]

22 juni 1640

Magdalena Gerrijts is nader door de burgemeesters in der tijd ondervraagd.

Zij zegt, dat zij voor Pinksteren, toen zij boodschappen deed en voorbij Albert Boeten huis kwam, Greete haar had aangesproken en gevraagd, omdat zij een zere vinger had, of zij wat linnen voor haar wilde uitwassen.

Zij zegt, dat Albert inmiddels binnenkwam, nog steeds met veel pijn op een stoel is gaan zitten, waarop zij vroeg, of haar vader ziek was. Zij antwoordde: Neen maar dat hij pijn had, wat door het paardrijden was gekomen.

Zij wilde naar Amsterdam naar haar zusters bruiloft, daar zou zij bij meester Gerrijt wel vragen, om voor haar vader wat te maken.

Zij zegt verder, dat Greete toen er bij hun kermis was, is teruggekomen van de [8v] bruiloft, en tegen haar had gezegd: Er komt een brief van meester Gerrijt, die aan u zal worden gestuurd. Breng die aan mij.

Zij zegt, dat zij ongeveer 12 weken geleden naar Amsterdam varende, Geesien haar geld meegegeven had voor Greete. Hoeveel het was wist zij niet.

Samen met Jenneken en Crijne Greenen heeft ze het geld gebracht. Op een bovenkamer in een huis in de Roggestraat. Greete zat op een stoel en vroeg haar of zij de meid wilde vragen drie eieren te halen.

De meid was niet in huis en omdat ze wel zag dat Greete kraamvrouw was vroeg ze hoelang ze al in de kraam had gelegen.

Waarop ze antwoordde: Acht dagen, het was een mooi meisje geweest, wat de dag ervoor was begraven.

De vader was meester Gerrijt, die ook in de rouw was gegaan.

Zij waren [9] waren nog niet getrouwd, maar hadden wel over trouwen gesproken.

Ze zegt toen zij weer boven kwam, en Greete opstond, zij eens goed naar haar had gekeken.

Waarop Greete zei: God zegen ons, waarom kijkt gij mij zo aan? Zij antwoordde: Mogen we u niet aankijken, u bent wel een kloeke kraamvrouw.

Greete zei: Een kraamvrouw, een kraamvrouw, wie geeft u dat gezegd?

Zij antwoordde: De huisvrouw.

De vader is ook in de rouw gegaan, en hierbij begon zij te huilen en te zeggen, dat het wel eerder was gebeurd, dat een schelm een eerlijke dochter had bedrogen. Haar om Gods wil vragend dat zij het niet wilde zeggen.

De zuster verklaart, dat zij eerst ontkende dat meester Gerrijt de vader was, maar nadat zij weer was gaan huilen, bekent ze, dat meester Gerrijt de vader van het kind was, en dat ze voor de eerste maal in Zutphen gemeenschap hadden gehad.

Coram Steenbergh en Tengnagel.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 9

[vervolg zaak overspel]

22 juni 1640

Peter Janssen, door het gerecht geciteerd, verklaart, dat hij verleden zaterdagavond in bed lag te slapen, en door gekrijs is ontwaakt. Zijn vrouw die [9v] van het bed was opgestaan heeft door het raam gezien, dat het Albert en Heucklum waren die riepen: Slaat de schelm dood. Hij had gezien, dat zij hem beide geweldig hebben geslagen, en dat Heucklum ook, Magdalena Gerrijts zodanig met de vuist heeft geslagen dat zij op de grond viel, waarna hij, (getuige) haar moest helpen opstaan.

Hij verklaart, dat hij heeft gezegd: Mannen jullie kunt zelf niet rechter spelen, hier is recht in de stad. Ze wilden hem echter geen antwoord geven.

Hij zegt te hebben gehoord, dat Greete ongeveer twee jaar geleden in Utrecht in de Mandemakersstraate, in de dwarsgang, in de kraam had gelegen. Hans Carsten's zoon, die op de hoek van die gang woonde, had het kind gezien, evenals een kleermaker die tegenwoordig bij Geert Mette Catten weduwe woonde.

Onlangs verklaarde hij, dat hij Heucklum's mes, dat in twee stukken gebroken was, in zijn hof onder de rozen had gevonden en aan het gerecht overgeleverd.

Coram Steenbergh en Tengnagel.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 10

[vervolg zaak overspel]

23 juni 1640

Meester Gerrijt Harderwijck nader ondervraagd, bekent met Greete Bolte buiten Deventer te zijn gaan wandelen, en daar door haar vasthoudendheid, met haar in het open veld heeft geconverseerd.

Hij bekent, dat Greete Bolte buiten Amsterdam op het Engelse pad, ongeveer 12 weken geleden, in de kraam is bevallen van een dochttertje. Ze is op dinsdag geboren en daarna gestorven.

Op de zaterdag daarna is ze op het Heiligewegkerkhof begraven.

Hij bekent op dezelfde dag naar Amsterdam te zijn gekomen als het kind geboren is.

Dat hij als vader ook naar de begrafenis is gegaan. Toen hij daar kwam kreeg hij van haar te horen, dat hij naar Amsterdam moest komen, of dat zij bij hem in Sneek wilde komen.

Hij zegt Magdalena, dat het kind eer het geboren was, al met hulp van Greete Bolte buiten Zwolle was ondergebracht. Magdalene was gekomen, om het zelf over te brengen, maar toen zij daar kwam, was het kind al overleden.

Coram Steenbergh Wissinck en Witten (Arend Witten)

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 10V

[vervolg zaak overspel]

23 juni 1640

Magdalena Gerrijts door de stokmeesters nader ondervraagd, zegt, dat Greete Bolte voor de tijd dat zij naar Amsterdam voer, om aldaar te bevallen haar gevraagd heeft, of zij niet een goede voedster wist voor een dochter die bedrogen was door haar vriend. Waarop zij het kind, dat nog niet geboren was, buiten Zwolle aan een vrouw genaamd Niesgen provisioneel heeft uitbesteed.

Ze zegt, dat het kind buiten Amsterdam geboren is, maar nadat het is overleden, is Greete met een schuit van buiten, in de stad bij de Olde Brugge op een kamer gebracht.

Ze zegt ook, dat zij, nu een jaar geleden, toen ze van Amsterdam naar Alkmaar met de veerschuit voer een man en vrouw haar vroegen, of zij uit Kampen kwam en verder of zij wel de dochter van een rijke man kende, een fraai en rustig vrouwspersoon, die ten val gekomen was en die in Utrecht een kind had. Waarop zij vroeg naar de naam. Zij noemden Greete en zeiden, dat het kind nog leefde, dat het een zoet meisje was en dat ze bij een weduwe, die al een kind had, in een gang woonde.

Coram Wolter Wissinck en Arend Witten

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 11

[vervolg zaak overspel]

24 juni 1640

Annegien Jelijs, huisvrouw van Peter Bartolomeus, is voor de heren stokmeesters verschenen en verhoord.

Zij verklaart, dat meester Gerrijt, voor de tijd dat hij met Greete Bolte kennis had, zijn dingen wel gedaan heeft. Hij heeft zich zedig en bescheiden gedragen, zoals een net man behoort.

Ze zegt, dat Greete hem heeft aangehaald, nagevolgd is en menigmaal alleen op zijn kamer is geweest. Ook toen haar inboedel werd verkocht, is zij zo van de tafel naar boven gegaan Omdat het kind bij Albert woonde kon zij daarom weten of Albert thuis was of niet.

Coram Wolter Wissinck en Arend Witten

Meester Gerrijt Harderwijck nader ondervraagd.

Hij zegt, dat verleden jaar op de Zwolse Kermis, toen hij met zijn vrouw aan een tafeltje zat, Greete Bolte bij hem was gekomen. Zij had hem later uit naam van een koopman die tegenover haar **[11v]** een kraam had, laten zeggen, dat hij voor drie gulden een drankje moest maken die hij naar een adres buiten de stad moest brengen.

Maar toen hij daar ter plaatse kwam, was Greete er. Zij zei: Ik ben het die u gevraagd heeft te komen. Ik ben gisteren (ze was met twee knechten daar reeds geweest) in Romen geweest. Daar was Hupsche Momme [een feest] en daar heb ik wat gedronken.

Ze gingen naar buiten en hadden gemeenschap.

Hij zegt, dat zijn vrouw van Zwolle naar huis ging en hij naar Zutphen reisde naar de kermis en de markt die 4 of 5 dagen duurde.

Greete en Trijnen kwamen op dezelfde avond in de stad en zijn naar zijn herberg gegaan en hebben daar om logies gevraagd.

Er was niets vrij. Toen hebben zij omdat het zo hard regende in zijn logement overnacht, in een kamer naast de zijne.

Greete kwam in de nacht naar zijn bed. Toen haar zuster haar miste en haar vond in het bed van meester Gerrijt stond zij huilend voor hun bed en zei: Jij zult niet rusten voor je het lijf weer dik hebt.

Greete antwoordde, dat zij een waterpot zocht, omdat die niet voor haar bed stond. [12]

Zij vertelt: Toen hij voor 4 of 5 weken in Amsterdam was en Greete daar naar een bruiloft ging, zij hem in de Kalverstraat tegenkwam.

Zij wilde wat met hem gaan drinken, waarop zij hem leidde in een steegje waar ze een pint wijn hebben gedronken.

Daarna ging zij naar huis om zich om te kleden en daarna weer terug te komen bij hem, maar toen de waardin boven bij hem kwam, betaalde hij de wijn en ging weg.

Later toen hij met de jonge Sasbout hetzelfde steegje weer passerende zei de waardin: Zij heeft u hier niet meer gezocht.

Hij zegt, dat hij diezelfde avond, toen hij wilde vertrekken, aan Henrick Soendach twee pinten bier in de Olde Brugge als fooi gegeven heeft en dat zij met het luiden van de boomklokke (geeft het sluiten van de havenbomen aan, de schippers kunnen dan nog wegvaren) uit de kelder gingen en dat daar hun wegen scheidden.

Greete stond voor diezelfde kelder achter een grote ton en toen Soendach van hem was weggegaan is zij daarna met hem een steegje ingegaan en heeft hem gevraagd, of hij de grote verandering van haar kleding niet opgemerkt had.

Hij vroeg haar of zij zo bij de bruiloft weg kon gaan. Ze zei, dat de moeder van de bruidegom hen had uitgescholden voor hoeren en varkens. Ik wil daar niet [12v] weer naar toe gaan, kom laat ons gaan wandelen. Toen ze daaraan begonnen, zei zij dat ze wat wilde drinken.

Ze wilde met hem mee gaan naar zijn herberg, wat hij niet wilde, maar in een andere herberg op de Zeedijk hebben ze bij elkaar geslapen.

De volgende avond lag zij al naakt op het bed voor hij in de herberg was.

Ze zegt, dat haar kind de komende Zwolse kermis twee jaar oud is en bij een kuiper woont in de Tobbestraat of Baliestraat

Coram Stokmeesters Wissinck en Witten.

26 juni 1640

Is Margreta Gerrijts van haar straf ontslagen, onder belofte, dat zij daar tot alle tijden , op verzoek van schepen en de raad, weer zal verschijnen.

Coram Wissinck en Witten

26 juni 1640

Sake Hartmans huisvrouw van meester Gerrijt Harderwijck, voor de nabenoemde heren ontboden, verklaart 12 brieven van Greete Bolt aan haar man geschreven, door haar zijn gelezen, en dat haar man nooit op haar schrijven antwoordde.

Voor Pasen heeft Hans Wijbits een brief ontvangen, waarin zij schreef, dat ze graag antwoord wilde op haar brieven en waarom hij niet bij haar kwam.

Zij wilde wel bij hem komen waar hij ook was.

Zij zegt, dat zij altijd in vrede met elkaar hebben geleefd. Er is niemand die het tegengestelde zal beweren.

Maar sinds hij in contact is gekomen met het huisgezin van Albert Bolte is hij bij dag en bij nacht lastig gevallen om wat te drinken en verleid te worden.

Coram Wolter Wissinck en Arent Witten.

Magdalena Gerrijts

Heeft brieven van Greete Bolte gebracht aan Meester Gerrijt Harderwijck, wetende dat hij een getrouwd man was. [13v]

Het kind uit dit overspel geboren buiten Zwolle te besteden en verder de genoemde meester Gerrijt en Greete in hun onkuisheid behulpzaam te zijn.

Schepenen en raad waren wel van plan, haar daarvoor met verbanning of anderszins te straffen.

Gezien haar ouderdom en op voorbede van haar kinderen is de welverdiende straf voor deze maal kwijt gescholden.

Mocht zij in herhaling vallen, dan zal de raad niet aarzelen haar ten voorbeeld van anderen te berechten.

Deze straf is Magdalena Gerrijts de 28 juni 1640 in aanwezigheid van Wolter Wissinck en Arend Witten als stokmeesters in het raadhuis voorgelezen.

Meester Gerrijt Harderwijck.

Hoewel hij getrouwd was heeft hij op verscheidene tijden en plaatsen met Greete Bolte [14] echtbreuk gepleegd en daarbij een kind bij haar verwekt .

Dit zijn zaken die in een stad waarin recht geldt niet kunnen worden toegestaan , maar naar God en keizers rechten, anderen ten afschrik gestraft behoren te worden.

Schepenen en raden altijd meer tot genade dan tot streng straffen geneigd, hebben op voorbede van zijn huisvrouw en familie, alsmede ten aanzien van zijne vier kleine kinderen en zijn grote belofte van beterschap, hem zijn welverdiende straf verzacht. Zij veroordelen hem tot de som van vijftig oude schilden.

Bij in gebreke blijven van betaling van de voorschreven geldboete zal hij op de kaak terechtgesteld worden.

Zij verbannen hem dienvolgens uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het ronde, om daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 28 juni 1640 is Meester Gerrijt Harderwijck deze straf in aanwezigheid van de stokmeesters Wolter Wissinck en Arend Witten boven in de Hagenpoort voorgelezen.

Hij heeft daarop naar behoren oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 14V

[zaak betreffende oplichting]

10 Maart 1641

Peter Claessen oud .. jaren, is door de stokmeesters, Wolter Jansz Wissinck en de Gerrit van Santen beneden in de nieuwe kamer ondervraagd.

Hij bekent met Jan van de Craene door een valse brief, een zekere Willebardt, die in het gasthuis lag (toebehorende) bij Vollenhove voor zeventien carolus gulden aan geld, opgelicht te hebben. Hij zegt de helft daarvan opgemaakt te hebben. Hij zegt van dat geld vier gulden aan zijn zuster uitgeleend te hebben.

Hij zegt een kan met wijn bij vrouw Van der Horst gehaald te hebben. Tegen de meiden heeft hij gezegd: Uw bazin is in de kelder. Ik wil een kan wijn, van de wijn die gij in huis hebt. Zo heeft hij de kan in een roemer gedaan en daar opgedronken.

Eodem die [dezelfde dag]

Hester Claes oud 27 jaar, is door de stokmeesters Wolter Jansz Wissinck en Gerrit van Santen ondervraagd.

Ze zegt, dat Jan van de Grave met haar broer Peter op een avond, toen haar vader kabeljauw naar huis bracht, een vierendeel bier gehaald hebben.

Ze zegt ongeveer drie gulden van het geld met koken verdiend te hebben.

Peter Claessen

Heeft het aangedurfd zich weer in de stad te vertonen, ondanks het verbod van verbanning, dat op 16 augustus anno 1637 bij schepenen en de raad afgeven is en hem in aanwezigheid van zijn vader door het gerecht voorgelezen.

Bovendien heeft hij middels een valse brief met zijn medeplichtige Jan van den Grave, bij Vollenhove iemand opgelicht voor een som geld van zeventien carolus guldens.

Dit zijn zaken die in een stad waarin recht heerst niet kunnen, maar anderen ter afschrikking behoren bestraft te worden. Zo veroordeelt het eerbare gerecht de voornoemde delinquent dat hij anderen ten voorbeeld in het openbaar op de kaak, met de valse brief op de borst, door zijn vader of broeder, met roeden streng gegeseld zal worden.

Hij wordt verbannen uit de stad en stadsvrijheid en veerschepen, een mijl weegs in het rond, om daar nooit weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Hij doet daarop de oervede.

Welk vonnis op de 13e maart 1641 is uitgevoerd. De voornoemde Peter Claessen heeft daarop voldoende oervede gedaan.

Coram Wolter Jansz Wissinck en Gerrit van Santen.

18 maart anno 1641

Jan van den Grave

Samen heeft hij met Peter Claessen, door een valse brief, zeker zeventien carolus gulden aan geld bij Vollenhove opgelicht. Dit is een zaak, die in een stad met goede orde niet kan, noch behoort getolereerd, nog vergeten kan worden, maar anderen ten afschrik openlijk op de kaak behoort gestraft te worden.

Schepenen en de raad, meer genegen tot genade dan tot een zware straf, hebben op voorbede van vele goede oude en eerlijke burgers, zijn verdiende straf voor ditmaal genadig willen bezien. Zij zullen hem wel vermanen om zich van dergelijke fouten zaken te onthouden.

Ze zullen hem, ten voorbeeld voor anderen, in het openbaar berechten.

De 18 maart anno 1641 is Jan van den Grave deze straf voorgelezen.

Coram stokmeesters W.J.Wissinck en G van Santen.

10 april anno 1641

Albart Petersen uit Christiaanstad in Noorwegen, oud 19 jaar is door Wolter Jansz Wissinck en Gerrit van Santen, als stokmeesters, ondervraagd.

Hij bekent uit het huis van vrouw Herreweyers een stuk koord, met linnen doek, op klaarlichte dag, gestolen te hebben.

Omdat hij op klaarlichte dag, volgens zijn eigen bekentenis, uit de winkel van vrouw Herreweyers, een stuk koord, met een linnen doek gestolen heeft, verdient hij, anderen ten voorbeeld, **[16]** in het openbaar bestraft te worden.

Zo willen nochtans haar achtbaren hem voor dit maal gratie schenken en zijn verdiende straf, vanwege zijn jeugdige leeftijd, verlagen.

Zij wijzen hem zijn leven lang uit deze stad, stadsvrijheid en haar veerschepen, een mijl weegs in het rond, om daar niet wederom in te komen, op straffe van op de kaak gesteld te worden.

Op 16 april 1641 is Albart Petersen deze straf onder in de nieuwe kamer voorgelezen.

Coram stokmeesters W.J.Wissinck en G. van Santen.

6 maart anno 1641

Willemtien van Bronckhorst, oud 18 jaar, verklaart dat ongeveer twee jaar geleden haar vader Gijsbert van Bronckhorst tegen vier uur dronken uit het tolhuis kwam.

Hij deed toen de deuren en vensters dicht en ging bij het vuur zitten.

Hij zei toen tegen haar, Willemtien, dat zij naar bed moest gaan.

Toen zij naar haar kamer wilde gaan, zei haar vader dat zij in zijn bed moest gaan liggen.

Wat zal dat betekenen, vroeg Willemtien. Haar vader zei dat hij dat zo wilde.

Daarop ging zij naakt op zijn bed liggen. Haar vader kleeedde zich ook uit en betastte haar.

Hij ging op haar liggen, deed zijn tong in haar mond en misbruikte haar.

Zij bleven in zijn bed liggen tot de volgende morgen. Zeg het tegen niemand zei haar vader.

Als de heren het gewaar worden, zetten zij mij op de kaak. **[16v]**

Als je het nooit weer doet, zal ik niets zeggen, antwoordde Willemtien.

Ik ben je vader zij Gijsbert, het hindert niet als ik het eens doe. Twee dagen later vertrok zij zonder iets te zeggen naar Amsterdam, waar zij zo misselijk werd dat zij dacht dat ze zwanger was. In de tijd dat Tongeren uit Friesland hier was, heeft haar vader nog drie keer geprobeerd haar aan te randen.

De eerste keer op de Vogelbank, de tweede keer in het pothuis van Jan Jelissen, waar zij lag terwijl haar vader haar betaste, maar door het blaffen van de hond hield hij op.

De derde keer was voor het huis van Sijmen Glasemaecker, maar hij was te dronken om haar wat te doen.

De eerste keer, toen haar vader al bij haar op bed lag, kwam haar stiefmoeder door de achterdeur binnen. Dat kon omdat de riem naar buiten hing. [17] Haar stiefmoeder begon tegen haar vader te schelden. Hij sprong op, pakte zijn degen en joeg haar de deur uit, zeggende “ghij vercken, ghij meugt Dirrickien Pruijs soo lieff sijn als mij”.

Joffer Aeltien Munters, de vrouw van de E. Frans van Wilsum, gedaagd door het gerecht, verklaart dat Willemtien van Bronckhorst ongeveer twee jaar geleden tegen haar heeft gezegd dat haar vader haar had misbruikt. Terwijl zij bij hem in bed lag, kwam haar stiefmoeder binnen. Haar nam een degen in de hand en joeg zijn vrouw weg onder het roepen van de woorden “du vercken, ghij meugt Derrickien Pruijs soo lieff sijn als mij”.

Getuige verklaart verder dat Willemtien tegen heeft gezegd dat zij bij haar tantes over haar vader had geklaagd dat deze haar bedorven had.

Berentien Henrix, vrouw van Roeloff Benier, oud 45 jaar, gedaagd als boven, verklaart dat Willemtien van Bronckhorst tegen haar heeft gezegd dat haar vader haar twee keer had misbruikt toen zij aan de Koelucht woonden en drie keer hier, namelijk toen Tongeren vanuit Friesland hier was.

Hij deed dat tussen het huis van haar tante Geertruijdt en hun eigen huis.

Jonker van Wilsem heeft tegen getuige gezegd dat Aeltien, de stiefmoeder van Willemtien, haar man met zijn dochter in bed had zien liggen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 17 [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

8 maart 1641

De E. Tijmen van Wilsem, oud 70 jaar, gedaagd als boven, verklaart dat Willemtien van Bronckhorst omstreeks Martini tegen hem heeft gezegd dat haar vader aan de Koelucht bij haar had geslapen en dat haar stiefmoeder door de achterdeur binnenkwam om de koeien te voeren.

Zij stootte haar vader aan en zei dat haar stiefmoeder binnen was gekomen.

Haar vader spong toen op en joeg de vrouw met zijn degen weg. Getuige verklaart verder dat Willemtien tegen hem heeft gezegd dat zij bij haar tantes over haar vader had geklaagd.

Zij wilde wel bij haar tantes blijven. [17v]

Aeltien, de stiefmoeder, heeft tegen getuige gezegd dat zij Willemtien bij haar vader in bed zag liggen, maar dat was toen zij nog een klein meisje was. Getuige zegt dat zij toen in Amsterdam woonde.

9 maart 1641

Geertruidt Jacobs, oud 32 jaar, gedaagd als boven, verklaart dat Willemtien van Bronckhorst in de afgelopen verhuistijd, met Willemtien mee wilde gaan om haar vader naar huis te brengen, maar deze wilde dat niet.

Willemtien kwam schreiende thuis en zei dat haar vader haar had geslagen.

Ze was een half uur weggeweest. Getuige zegt dat er werd gesproken over een ring die haar oom Van Wilsem aan Willemtien wilde geven.

10 maart 1641

Gijsbert van Bronckhorst, in de vergadering van de Raad ondervraagd, verklaart dat toen zijn dochter Willemtien hem naar huis wilde brengen, hij haar vertelde dat haar oom Van Wilsem tegen hem had gezegd, dat de zoon van Pallem met haar omging.

Anderen dan zijn oom Van Wilsem hebben daar nooit over gesproken.

Van Wilsem zei verder, luister Bronckhorst: als Willemtien bij haar verklaring zal blijven, zullen de heren haar geloven en jou niet.

Hij verklaart verder dat hij met zijn kleren aan bij zijn dochter op bed is gaan liggen. **[18]**

10 maart 1641

Willemtien van Bronckhorst, oud 18 jaar, in de vergadering van de Raad ondervraagd, verklaart dat zij alles naar buiten brengt omdat zij haar vaders hoer niet langer wil zijn. De feiten waarover zij sprak zijn gebeurt omstreeks Pasen. Haar stiefmoeder sliep in het kamertje van Willemtien. Zij heeft de feiten ongeveer twee jaar geleden al tegen haar oom verteld.

10 maart 1641

Aeltien Hendrix, geboren in Meppel, oud 28 jaar, ondervraagd door de stokmeesters, verklaart dat zij met Gijsbert van Bronckhorst ongeveer twee jaar aan de Koelucht heeft gewoond en dat zij nu al weer twee jaar bij haar vader in huis woont.

Willemtien heeft tegen haar vader gezegd dat zij een hoer was, waardoor over en weer woorden vielen.

Willemtiens vader zei toen tegen getuige dat zij een ander net zo lief had als hem.

Als de man bij zijn dochter heeft geslapen, dan moet het gebeurd zijn aan de Koelucht, maar toen ik in de morgen opstond, zat Willemtien bij het vuur te spinnen.

Ik sliep niet bij mijn man omdat ik aan de pest leed. Mr. Jan Herms heeft mij genezen.

Zij verklaart verder dat zij door de achterdeur is gegaan om de koeien te voeren en toen naar bed is gegaan. Waar Willemtien die nacht was, weet zij niet. Omstreeks Pasen is Willemtien bij haar weggegaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 18V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

11 maart 1641

Weijntien Hudde, vrouw van de majoor Dirrick Duicksen, oud 50 jaar, ondervraagd door de stokmeesters, verklaart wijlen de vrouw van Bronckhorst eens op de Burgwal, gaande naar het huis van haar zuster, erg boos zijnde, tegen haar klaagde dat zij moest toestaan dat Bronckhorst een hoer in huis had genomen en dat hij tussen haar en de hoer in bed lag.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 18V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

12 maart 1641

Heijle Gerrits in de Marktsteeg, ondervraagd door de stokmeesters, verklaart dat ongeveer acht dagen geleden Willemtien bij haar kwam op aandringen van jonker Van Wilsem, die haar in zijn huis ontboden had.

Willemtien moest bij haar blijven zonder dat haar vader daar weet van had. Zij wilden haar naar Amsterdam sturen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 18V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

12 maart 1641

Gijsbert van Bronckhorst, ondervraagd door de stokmeesters, verklaart dat hij ongeveer twee jaar aan de Coellucht heeft gewoond. Toen zijn dochter bij hem woonde, sliep hij al weer met zijn vrouw.

Zijn vrouw heeft nooit anders dan bij hem geslapen. Hij heeft zijn dochter nooit in de kamer gehad. Hij heeft nooit iets over Dirrickien Pruijs tegen zijn vrouw gezegd. Hij zei verder dat hij nog wel iets anders wist, maar dat pas zou zeggen als het er op aan kwam.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 19 [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

12 maart 1641

Willemtien van Bronckhorst, opnieuw door de stokmeesters ondervraagd, blijft bij haar eerdere verklaringen.

Verder zegt zij dat het waar is dat haar stiefmoeder kwam toen zij 's morgens bij het vuur zat te spinnen. Dat heeft zij ook tegen jonker Van Wilsem gezegd.

Haar tante Geertruijdt heeft tegen haar vader in zijn eigen huis gezegd dat hij bij Willemtien had geslapen.

Willemtien ging weg. maar terwijl de anderen dachten dat zij de deur uit was, is zij stilletjes naar de hangkamer geslopen en hoorde hen beraadslagen over wat zij moesten doen. Zij hoorde haar vader, [stief] moeder en haar tante Geertruidt overleggen dat zij zouden verklaren dat Willemtien had gezegd dat haar oom Van Wilsem, haar een ring had gegeven omdat hij bij haar geslapen had. Omdat dat leugens waren, zou men denken dat de beschuldiging tegen haar vader ook wel leugens moesten zijn. Heren, zei Willemtien tegen de stokmeesters, geloof dat niet van mijn oom. Het is niet waar. Verder zei Willemtien tegen de stokmeesters dat God haar hoe langer hoe meer sterkte gaf om zich te verdedigen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 19 [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

13 maart 1641

Jan Hermsen barbier, oud ongeveer 33 jaar, door de stokmeesters ondervraagd, verklaart dat hij omstreeks Michaels twee jaar geleden de vrouw van Bronckhorst van de pest heeft genezen.

Hij heeft haar wel acht weken behandeld. Hij weet niet beter of zij heeft al die tijd bij haar man geslapen. De dochter was in die tijd ook in huis.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 19V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

14 maart 1642

Anna Hermsz, vrouw van Hendrick Vincke, door de stokmeesters ondervraagd, verklaart dat even voor Bovenkermis Willemtien van Bronckhorst bij haar kwam klagen dat haar tante tegen haar had gezegd dat zij haar niet langer in huis wilde hebben en dat zij maar naar haar vader moest gaan.

Maar Annegien, dat kan niet, want hij heeft een keer op een avond de deur op slot gedaan en mij misbruikt.

Ik wil niet naar hem toe, jammerde Willemtien.

Willemtien zei nog tegen Anna dat zij deze dingen ook had gezegd tegen haar tante Geertruijdt. Dat was toen Tongeren hier was.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 15V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

14 maart 1642, na de middag.

Aeltien Hendrix, opnieuw door de stokmeesters ondervraagd, verklaart dat zij altijd naast haar man in een apart kamertje heeft geslapen.

Verklaart dat zij in Meppel met hem getrouwd is. Als haar kind nog had geleefd, zou het nu zes jaar oud zijn geweest. Zij heeft tijdens haar ziekte gedurende 14 dagen niets kunnen zeggen. Willemtien kwam na Michaels bij haar wonen.

15 maart 1641

De Eerzame Tijmen van Wilsem, oud 70 jaar, gedaagd door het gerecht, verklaart onder ede dat Willemtien van Bronckhorst omstreeks Martini bij hem klaagde dat haar vader haar aan de Koelucht onder dwang misbruikt had.

Toen haar stiefmoeder achter in kwam om de koeien te voeren en zij haar vader daar opmerkzaam op maakte, sprong deze op, greep zijn degen en joeg haar de deur uit. [20] Willemtien heeft ook tegen getuige gezegd dat zij bij haar tantes over haar vader had geklaagd. Jullie hadden mij bij jullie thuis moeten houden.

Aeltien, haar stiefmoeder, heeft wel tegen hem (getuige) verklaard dat zij Willemtien bij haar man had zien liggen, maar toen was zij nog een jong meisje.

Getuige zei daarop tegen Aeltien, nee dat is niet waar, want toen kwam Willemtien uit Amsterdam.

Coram H. Voorne en W.J. Wissinck.

15 maart 1641 na de middag.

Joffer Aeltien Munters, vrouw van de E. Frans van Wilsem, gedaagd door het gerecht, verklaart bij haar ware woorden, waarop zij wilde leven en sterven, dat Willemtien van Bronckhorst tegen haar heeft gezegd dat haar vader ongeveer twee jaar geleden, toen hij dronken uit de stad kwam, haar heeft misbruikt.

Toen haar stiefmoeder achterlangs binnenkwam, heeft haar vader haar met een degen weggejaagd.

Willemtien heeft daarover tegen haar tantes geklaagd.

Willemtien wilde bij haar (getuige) blijven, maar dat wilde getuige niet.

Zij bracht Willemtien 's avonds naar huis. Tegen de stiefmoeder heeft getuige nog gezegd dat zij niet zo onredelijk met elkaar moesten omgaan.

Willemtien zei toen nog tegen haar stiefmoeder dat zij, bedoelende getuige, alles wist. [20v]

De stiefmoeder zei daarop: ja, ja, nicht van Wilsem, het heeft niets te betekenen, zij lag eens bij haar vader in bed aan de Koelucht, maar toen was zij nog een kind.

Coram H. Voorne en W.J. Wissinck.

16 maart 1641

Berendt Gerritsen, oud 33 jaar, gedaagd door het gericht, verklaart dat Willem Jansz ongeveer een jaar geleden tegen hem zei dat er een vrouw aan de molen kwam die gezien had dat Gijsbert van Bronckhorst achter aan de schans met een bedelaarster gemeenschap had.

16 maart 1641 na de middag.

Engeberties Herms gedaagd door het gerecht, verklaart dat haar man Jan Hermsz dertien weken geleden is overleden.

Zij woont al tien jaar aan de molen en heeft haar man nooit iets over Bronckhorst horen zeggen.

17 maart 1641

Femmegen Dirricx, oud 27 jaar, gedaagd door het gerecht, verklaart dat zij haar joffer heeft horen zeggen dat Bronckhorst met haar zuster door zijn vele dronkenschappen een slecht leven had.

Zij dient al tien jaar niet meer bij Munter.

20 maart 1641

Gijsbert van Bronckhorst, door de stokmeesters gevraagd of hij wel eens zonder zijn vrouw sliep, zegt dat hij vaak zonder haar heeft geslapen omdat hij haar uit bed joeg als hij dat wilde. Ieder mag met zijn vrouw omgaan zo hij dat wil. Hij zei verder dat als het er op aan kwam hij wel meer zou zeggen. Bedoelende zijn dochter.

20 maart 1641

Willemtien van Bronckhorst, opnieuw door de stokmeesters ondervraagd, verklaart op haar ziel en zaligheid dat zij steeds de waarheid had gesproken. Ook al zou zij nog zeven weken moeten zitten dan zou zij nog bij haar verklaringen blijven.

Zij is bij het huis van jonker van Wilsem in de avond bij haar vader weggegaan. Haar tante Geertruijdt is 's morgens naar haar vader gegaan om het hem te vertellen. Zij bleef zo lang uit omdat haar vader haar van de ene straat naar de andere leidde. Het werd daardoor wel half twee.

Zij verklaart verder dat zij, toen zij uit het huis van de heer Sloot kwam, tegen haar mombers heeft gezegd dat zij niet bij haar vader wilde wezen of wonen. Ik wil hem niet meer zien. Ook als mijn tantes er op aandringen ga ik niet. Hij heeft mij wat aangedaan. **[21v]**

Zij heeft haar vader niet aangeklaagd maar het tegen haar mombers gezegd, zoals behoort.

21 maart 1641

Henrick Munter verklaart op verzoek van het gerecht dat Gijsbert van Bronckhorst met de zuster van zijn vrouw een slecht leven leidde. De vrouw van zijn zuster was erg jaloers als zij haar man met een andere vrouw zag staan.

21 maart 1641

Mr. Roeloff Hermens chirurgijn verklaart op verzoek van het gerecht dat toen de vrouw van Bronckhorst nog leefde, hij haar voor een verwonding aan haar schouder heeft behandeld. Deze verwonding was veroorzaakt door slaan of stoten. Bronckhorst ging, dacht getuige, rechtschapen met haar om, maar zij klaagde dat Bronckhorst de maagd (die nu zijn vrouw is) liever had dan haar.

24 maart 1641

Goijsken Arents, oud 50 jaar, gedaagd door het gerecht, verklaart dat op een morgen toen hij zaad wilde meten hij voor het bed van Bronckhorst kwam en hem vroeg om op te staan. [22] Er moest zaad worden opgeslagen. Bronckhorst kwam blootsvoets buiten de poort. Zijn vrouw bracht hem zijn hosen. Hij zag in de hosen een klein gaatje, ging naar zijn vrouw toe en gaf haar zo'n een klap dat zij als een koe ter aarde viel. De dragers wilden Bronckhorst slaan, zeggende dat hij zijn vrouw zo niet mocht mishandelen. De vrouw van Bronckhorst zei toen nog dat hij (Bronckhorst) de maagd (die nu in Schotland woont) de hand boven het hoofd hield en haar liever had dan zijn vrouw. Maar ja, als ik mijn neus afsnijdt dan schend ik mijn aangezicht.

8 april 1641

Aeltien Hendrix, nader ondervraagd door de stokmeesters, verklaart niet te hebben gezien dat haar man bij zijn dochter in bed lag, maar dat zij het heeft gehoord van haar oom in het huis van Frans van Wilsem. Zij zegt ook dat er in haar huis nooit een degen was. Er is in haar huis wel gesproken over een ring maar zij weet niet wat dat te betekenen had. Zij weet ook niet of haar man er bij was.

10 april 1641

Gijsbert van Bronckhorst, nader ondervraagd door de stokmeesters, zegt dat hij door hen zo geplaagd wordt dat hij zijn keel zou doorsnijden als hij een mes bij zich had. Hij zegt verder dat als het er op aan zou komen, [22v] hij iets zou zeggen.

Hij bedoelde te zeggen dat zijn dochter een dievegge en een leugenaarster was.

Hij vroeg om genade en hem niet te pijnigen want hij had geen schuld.

10 april 1641

Willemtien van Bronckhorst, nader ondervraagd door de stokmeesters, blijft bij haar beschuldiging tegen haar vader. Op de vraag of zij het haar vader in zijn gezicht wilde zeggen, zei zij ja.

10 april 1641

Gijsbert van Bronckhorst, in de Wiltvanck nader ondervraagd door de stokmeesters of hij misschien zijn verklaring wilde herzien, zei dat hij nu al acht weken gevangen zat en dat hij onschuldig was.

Willemtien van Bronckhorst heeft in de Wiltvanck in aanwezigheid van haar vader al haar beschuldigingen herhaald. Haar vader vloog heftig op en schold haar uit voor hoer, dievegge, leugenaarster en duivelskind. De duivel moest haar ter plaatse de nek breken.

Willemtien zei daarop, ja mijn heren, zo is hij altijd tegen mij tekeer gegaan. Ik was bang voor hem en liet hem zijn gang gaan.

12 april 1641

Willemtien van Bronckhorst wordt nader door de stokmeesters ondervraagd en geeft antwoord op de volgende punten.

1 Vraag. Wie heeft haar het eerst geschonden ?

Antwoord. Haar vader.

2 Vr. Waar is het gebeurd.

Antw. Aan de Koelucht.

3 Vr. Of zij zich ook verweerd heeft.

Antw. Omdat zij niet in levensgevaar was en ook niet wist wat er zou gebeuren, heeft zij zich niet verweerd,

4 Vr. Of zij om hulp heeft geroepen.

Antw. Nee, want niemand kon haar horen.

5 Vr. Hoeveel keer haar vader haar misbruikt heeft.

Antw. Een keer **[23v]**

6 Vr. Of haar vader haar daarna nog heeft aangerand.

Antw. Toen Tongeren hier was, heeft haar vader haar op drie verschillende plaatsen willen aanranden.

7 Vr. Waarom heeft zij haar stiefmoeder, die binnenkwam en ruzie met haar vader maakte, niet om hulp gevraagd.

Antw. Omdat haar vader met een degen in de hand haar stiefmoeder die haar zag liggen, met een degen in de hand verjaagde.

8 Vr. Heeft zij aan haar tante Geertruidt gezegd dat haar vader bij haar geslapen had en haar bedorven [misbruikt] had ?

Antw. Niets gezegd van het bederven [misbruiken].

9 Vr. Wat bedoelde zij met bederven en wat zij haar tante?

Antw. Niets. **[24]**

10 Vr. Heeft zij het ook aan anderen verteld ?

Antw. Nee

11 Vr. Toen haar stiefmoeder langs achteren binnenkwam, deed zij dat toen zonder lawaai te maken of kwam zij stilletjes naar binnen ?

Antw. Zij kwam binnen en klopte aan de binnendeur. Zij deed de haak er af en stak een kaars aan. Zij zag haar stiefdochter bij haar vader in bed liggen. Daarna joeg haar stiefvader zijn vrouw de deur uit.

12 Vr. Waar sliep haar stiefmoeder.

Antw. Zij heeft gezien dat haar stiefmoeder de koeien ging melken en daarna weer in de keuken kwam om de melk te zeven. Later ging ze slapen op haar eigen slaapstede.

13 Vr. Zag haar stiefmoeder dat zij bij haar vader in bed lag. Waarom begon zij te kijven ?

Antw. De stiefmoeder begon te kijven omdat de vader met zijn dochter in bed lag. **[24v]**

14 Vr. Zij vertrok twee dagen na het gebeurde zonder iets te zeggen naar Amsterdam. Hoe kwam zij aan het reisgeld ? Hoelang bleef zij daar in een herberg ?

Antw. Zij ging naar de weduwe van Jan Trommelslager. Die zei dat haar dochter in Amsterdam een goede baan had kunnen krijgen als zij had kunnen naaien, maar dat kon zij niet. De weduwe gaf haar toen een briefje mee voor de een zekere Greetien, die meisjes aan werk kon helpen. Geld had zij niet, maar zij verwees de schipper naar haar oom. Zij sliep niet in een herberg maar bleef een paar nachten in het schip. Daarna kreeg zij werk bij Schoenemans op de hoek van de Armsteeg. Daar werkte zij een half jaar. Daarna kwam zij bij Nelligen Vette op het Begijnhof. Daar heeft haar tante Geertruidt haar weg gehaald. Bij die tante bleef zij ongeveer een jaar.

15 Vr. Heeft haar vader haar reisgeld verschaft of nagestuurd ? Heeft haar vader haar nog gevraagd om bij hem te slapen ?

Antw. Toen Tongeren uit Friesland hier was, heeft hij haar nog drie keer aangerand. Hij heeft haar geen geld gestuurd omdat hij niet wist waar zij was.

16 Vr. Heeft zij deze gebeurtenissen nog aan iemand anders verteld dan aan haar oom en haar tante Geertruijdt ?

Antw. Zij heeft het alleen verteld tegen haar oom en tante en tegen jonker Van Wilsem.

[25 t/m 26v lege blz.]

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 27 [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

Gijsbert van Bronckhorst.

Willemtien van Bronckhorst heeft bij haar oudoom en momber over haar vader heeft geklaagd dat hij haar destijds aan de Koelucht, waar zij woonde, heeft misbruikt. Deze momber heeft dit feit aan het gerecht gemeld en onder ede bevestigd. Daarop zijn Gijsbert van Bronckhorst en zijn dochter Willemtien gevangen genomen. Zij zijn verscheiden keren ondervraagd, soms onder bedreiging van te worden gepijnigd, maar Gijsbert bleef ontkennen dat hij zijn dochter had misbruikt en de dochter bleef bij haar beschuldiging dat hij het wel had gedaan. [27v] Het gerecht meent dat Gijsbert niet geheel vrijuit gaat, maar heeft geen zekerheid, maar gelet op het gedrag van Gijsbert, die om kwade zaken al twee keer in de gevangenis heeft gezeten, wordt hij gestraft met verbanning uit de stad, de stadsvrijheid en de veerschepen tot op een mijl afstand.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 27V [vervolg zaak betreffende misbruik van een dochter]

Willemtien van Bronckhorst.

Zij heeft over haar vader geklaagd bij haar oudoom en momber dat hij haar aan de Koelucht misbruikt had.

[28] [28v]

Haar vader ontkende en zij bleef bij haar beschuldiging. Zij heeft niet geklaagd bij het gerecht maar bij haar oudoom en momber, omdat zij niet het plan had om haar vader moeilijkheden te bezorgen maar omdat zij niet nog eens gemolesteerd wilde worden.

Omdat het al twee jaar geleden gebeurd is en zij nog jong was, wilde het gerecht haar niet onder pijniging tot een andere verklaring brengen. Het gerecht is echter van mening dat zij niet langer in de stad kan blijven en veroordeelt haar om buiten Kampen in een spinhuis te worden geplaatst, doch voorlopig voor een jaar. Zij moet door haar verwanten ten laste van haar eigen goederen worden verzorgd. Hiervoor moeten haar verwanten borg staan. Voorlopig mag zij niet in de stad of in de stadsvrijheid terugkeren, [29] als met uitdrukkelijke toestemming van schepenen en raad.

15 mei 1641 is deze sententie

Gijsbert en Willemtien van Bronckhorst ter presentie van de heren stokmeesteren Wolter Janssen Wissinck en Gerrit van Santen, boven op de Hagenpoort voorgelezen en naar gedane oervede uit hun gevangenisstraf vrijgelaten en Gijsbert van Bronckhorst, is met een schuit over den IJssel weggebracht.

2 augustus anno 1642

Dorethea Hendrix, oud 34 jaar, is door de stokmeesters Thoenijs Roelofsz Steenberch en Wolter Janssen Wissinck ondervraagd.

Zij bekent het volgende:

- Dat ze omtrent Kerstmis met zijn negenen in Amsterdam gevangen genomen werden: zeven vrouwen en twee mannen.
- Naar Jan Lucassen's huis gekomen te zijn om wat doek te kopen en daar ook stof gestolen te hebben.
- Twee sleutelriemen op Mergreten markt bij Leeuwarden, waar veel volk was, gestolen te hebben.
- Dat de stof voor de kinderschortjes in Zutphen bij de lommerd is.

Deze heeft ze in Doesburg, uit een winkel [29v] dicht bij de markt, gestolen.

- Het brandmerk in Amsterdam gekregen te hebben voor verscheidene diefstallen, ten tijde van de halfvasten kerstmis.
- Dat haar man, Willem Gerritsen, een gauwdief is met een vervallen paspoort van de compagnie.
- De ene sleutelriem die in Kampen gestolen is heeft ze aan een andere vrouw te leen gegeven.

Die vrouw woonde hier in de stad. Zij had met haar in de gevangenis van Amsterdam gezeten. Ze heet Dignum en is een klein vrouwspersoon.

Haar man, geheten Hans, zit tot augustus in Leeuwarden nog gevangen.

- Dat haar eerste man in Rotterdam is dood gestoken. Nu ongeveer zes jaar geleden,.
- Met haar eerste, als ook met deze niet getrouwd geweest te zijn, maar dat ze het goed bij hem heeft.
- Dat van de twee haarspelden die naar de lommerd zijn gebracht, de ene van haar is en de andere van haar dochtertje is.

Coram Steenberch en Wissinck.

6 augustus anno 1642.

Dorethea Hendrix, opnieuw door de stokmeesters ondervraagd, blijft bij haar voorgaande verklaringen en zegt, dat Josientien, haar kind niet is. Zij heeft het voor het eerst buiten Utrecht gezien tussen de Tolsstegenpoort en [30] de Wittevrouwenpoort, voor het dijkhuisje van een bakker, tegenover een stenen brug.

Zij zegt, dat zij al wel eerder op de Samoreus schepen gevaren heeft en daar ook biertapper was. Het kind kwam daar spelen en stal 2 pintjes bier. Zij zegt een stelend kind zielig te vinden.

Zij zegt met het kind, in een schuit met andere soldatenvrienden, zo naar Voeren gereisd is.
Ze gaf het kind appels en koeken te eten.

Zij zegt, dat haar eigen kind bij Trijne van Selmerhorst is, in Zwolle in de Walstraat, dicht bij de Wolweverstraat.

Coram Steenberch en Wissinck

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 30V

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

Dezelfde dag. (Eodem die)

Elsien Jans is op verzoek van het gerecht door de heren stokmeesters ondervraagd.

Zij zegt, dat Dorethea Hendrix, met een andere man dan haar huidige, was. Een man met een witte linnen broek en naderhand nog een Engelsman, die op een zaterdagavond nog naar haar kwam vragen.

Zij zegt nog in de afgelopen winter, in november, aan haar huis geweest te zijn.

Zij zegt het laken van Jan Lambertsen gekocht te hebben voor 45 stuivers en 2 kannen bier.

Zij zegt, dat er een man en een vrouw aan het venster van haar huis kwamen kloppen. Daarna zijn ze weggegaan.

Coram Steenberch en Wissinck

Jan Lambertsen van Alkmaar

Zoals blijkt uit zijn eigen bekentenis heeft hij rond Pinksteren, bij daglicht, uit het huis van Zaelt Gaert Willemsen, drie lappen laken gestolen.

Daarom verdiende hij, anderen ten voorbeeld, in het openbaar bestraft te worden.

Zo willen nochtans haar achtbaren hem voor ditmaal begunstigen en zijn verdiende straf, om zijn hoge ouderdom, bezien. Zij bannen hem daarom levenslang uit deze stad, stadsvrijheid en haar veerscheppen, een mijl wegs in het rond om daar nooit weer in te komen.

Deze veroordeling is Jan Lambertsen van Alkmaar, de 9e augustus 1642 in de nieuwe kamer voorgelezen in aanwezigheid van T.R. Steenberch en Wolter Janssen Wissinck, als stokmeesters.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 31

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

12 augustus anno 1642

Dorothea Hendrix

Zij heeft enige tijd terug verscheidene diefstallen hier in deze stad, maar ook op andere plaatsen, gepleegd.

Dit volgens haar eigen bekentenis. Daarvan zijn er zaken, waarvoor zij al berecht is.

De raad wil haar ten voorbeeld voor anderen, openbaar, op de kaak, door de scherprechter laten straffen.

Schepenen en raad, meer tot genade dan tot zwaar straffen genegen, willen voor deze keer haar begane delicten bezien en haar straf verminderen. Bannen haar vervolgens, levenslang

uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl weegs in het rond om daar nooit weer te komen.

Deze straf is Dorothea Henrix in aanwezigheid van de stokmeesters T.R. Steenbergen en Wolter Janssen Wissinck, onder in de Suickercamer voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 31

[Zaak betreffende diefstal en hoererij]

Geese Gerrits, in Dalfsen geboren.

Omdat zij op 8 januari 1643 's avonds, volgens haar eigen bekentenis, uit het huis van Jan Schutte, een mantel gestolen heeft.

Ook pleegt zij hier in deze stad ontucht en hoererij met anderen.

Dit zijn zaken met kwade gevolgen. Wat in een stad van goede orde niet kan, **[31v]** of getolereerd mag worden.

Dit behoort in het openbaar, anderen ten afschrik, op de kaak bestraft te worden.

Zo veroordeeld het eerbare gerecht, op hoop van beterschap, de voornoemde delinquent, dat zij binnenskamers door de scherprechter, met roeden streng geselsd zal worden.

Zij wordt verder uit de stad verbannen, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl weegs in het rond, om daar nooit weer in te komen, zonder toestemming van schepenen en raad.

Dit vonnis is Geese Gerritsen op 20 januari 1643 in aanwezigheid van de stokmeesters T.R. Steenbergen en Wolter Janssen Wissinck, onder in het gat voorgelezen en ten uitvoering gebracht.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 31V

[Zaak betreffende diefstal]

Jan Monnoij in Picardien en Jan Seijers in Kortrijk geboren.

Zij zijn aangehouden, omdat zij zich in de stad kwalijk hebben gedragen en van diefstallen beschuldigd zijn.

Zo is het, dat schepenen en raad hen hebben verbannen uit de stad van Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen zonder toestemming van schepenen en raad.

Op 20 mei 1643 is hun dit vonnis in aanwezigheid van de stokmeesters Reijner Johansz Hoolboom en Gerrit van Santen, onder in het gat voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 32

[Zaak betreffende bedrog]

13 September 1643.

Claes Jurgens, in 's-Hertogenbosch geboren, oud 21 jaar, verklaart dat zijn metgezellen hem de naam van de Dood hadden gegeven. Het beven en schudden alsof hij de vallende

ziekte had, heeft hij van hen geleerd. Beneden in de gevangenis van het raadhuis is hij door de heren Hoolboom en Tengnagel ondervraagd.

Hij zegt hier 5 nachten geweest te zijn: de eerste nacht bij Anna Tabax, de volgende drie bij Jutte Meijers, en de vijfde in de beijer, waar hij met twee anderen gekaart heeft en daarbij 13 stuivers heeft verloren.

Hij zegt, dat hij de genoemde landlopers in Amsterdam heeft leren kennen in de Halve Manesteeg, bij de Regulierspoort in de herberg van Cornelijns Janssen.

De een kwam uit Zierikzee, de andere uit Vlissingen, Pieter Janssen genaamd.

Hij zegt, dat hij in Amsterdam acht dagen in het Rasphuis heeft gezeten omdat hij om een stuk brood had gebedeld. Verder ondervraagd, blijkt, dat hij met een paar jongens van de markt een ton met appels had willen stelen. Door een vrouw was hij daarover bij de schout aangeklaagd en daarom was hij in het Rasphuis gekomen. [32v]

Hij zegt, dat hij het brandmerk anderhalf jaar geleden in Amsterdam gekregen heeft, wegens het stelen van een paar kousen uit een kousenwinkel aan de vismarkt.

Hiervoor had hij 2 gulden 15 stuivers gekregen en ook nog zeven gulden gestolen.

Hij heeft zich ongeveer een keer of dertien, op verschillende plaatsen, voorgedaan als leidende aan de vallende ziekte. Hij heeft daar toen geld en bier te drinken gekregen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 32

[Vervolg zaak betreffende bedrog]

Claes Jurgens uit 's-Hertogenbosch alias de Dood.

Omdat hij op verschillende plaatsen in de stad zich voorgedaan heeft aan de vallende ziekte te lijden en daarbij zich voordeed in doodsnoed op de grond te liggen.

Waardoor hij dan van vele mensen, die hierdoor met medelijden bewogen werden, geld kreeg.

In hechtenis zijnde, is vastgesteld dat hij al het geld, hier in de Beijer met twee van zijn kameraden, mede vagebonden, met kaarten heeft verspeeld.

Verder blijkt hij wel enige gebreken te hebben, maar verder gezond van lijf en leden te zijn. [33]

Omdat hij, nadat hij in Amsterdam gebrandmerkt is, zich daarna niet heeft verbeterd, maar in zijn trouweloosheid en boosheid heeft volhard.

Waarover hij ter afschrikking voor anderen in het openbaar aan de kaak behoort bestraft te worden.

Het gerecht, meer genegen tot gratie dan tot streng straffen en op hoop van beterschap, heeft de straf verminderd.

Het vonnis is, dat hij binnenkamers met roeden gegeseld zal worden.

Bannende hem vervolgens uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen één mijl in het ronde zonder hier weer terug te mogen komen.

Deze straf is Claes Jurgens de 14e september 1643 in aanwezigheid van de burgemeesters in de tijd, Reijner Jansen Hoolboom en Reijner Gansneb genaamd Tengnagel, onder in de gevangenis voorgelezen en ter executie gesteld.

Arendt op den Noort uit Osnabrugge

Omdat hij met Hendrickien Dissels al een geruime tijd in hoerdom heeft samengeleefd. Hier is over geklaagd. Daarom is besloten hem, anderen ten voorbeeld, met de kaak te straffen.

Zo willen de rechters meer tot gratie dan tot onverbiddelijkheid van justitie genegen, hem voor ditmaal om zijn hoge ouderdom begunstigen en zijn verdiende straf verminderen. Zij bannen hem daarom uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl weegs in het rond, om daar nooit weer in te komen, behalve met toestemming van schepenen en raad. Deze straf is Arend op den Noort in de nieuwe kamer in aanwezigheid van Reijner Gansneb genaamd Tengnagel en R.J.Hoolboom als burgemeesters in de tijd voorgelezen op 26 februari 1643.

5 Maart 1643

Door de stokmeesters, R. Gansneb genaamd Tengnagel en Arend Witten is ondervraagd de persoon van Adam Berents, oud 25 jaren, geboren in Zwolle .

Hij zegt, naar de Haenen brouwerij gegaan te zijn en daar gedronken te hebben 2 a 3 kannen bier, met Hans Jurriens en Jan van Recklinckhuijsen.

Hij zegt , dat in de Geerstraat van de A, hem twee mannen met stokken tegemoet kwamen lopen, die op straat iemand geslagen hadden, die nog schreeuwde: Moord, moord!

Hij zegt: Jan van Recklinckhuisen, Dustken of de gouveneur had de mantel, en dat hij op het trapje van Nieuwstraat heeft gestaan, en gehoord, dat zij hem sloegen en de mantel afnamen.

Hij zegt zijn behoefte gedaan te hebben, toen Andries voorbij ging. Hij zegt hem met een stok geslagen te hebben.

6 maart 1643

Lijsbet Reijnders, oud 24 jaren, heeft op het verzoek van het gerecht verklaard, dat Hermen Voorts, toen Adam Berents gevangen werd, is vertrokken.

Zij zegt te weten, dat Adam om ongeveer 5 uur, met Hans Jurrien en Jan van Recklinckhuijsen uitging.

Zij zegt, dat hij 's morgens om half acht uitging, en hem vaak gevraagd was, of hij in huis zou blijven en niet drinken, waarop hij dan zei: Ik zal wel oppassen.

Zij zegt, dat Adam het lommerd briefje, de dag voordat hij ging vertrekken, wilde hebben.

Zij zegt, dat Hans Jurrien, die bij Vlasbaert's dochter woonde, 's morgens naar haar gekomen is, maar zonder elkaar te spreken. Ze hebben elkaar wel toegeroepen.

8 maart 1643

Annegien Berents, oud 25 jaren, heeft ter informatie op verzoek van het gerecht verklaard, dat ze 's morgens ook opstond toen Andries geslagen was, en twee stokken met de schrobbers, van joffer Bouwer's plaatse miste.

Zij zegt niets van Adam te weten, maar is wel in zijn slaapkamer geweest.

Verder vertelt zij, toen haar joffer dinsdag, op Vastenavond de boenders miste, wel een zakje met een sleutel in de wijngaard had gevonden. Met de sleutel, kon de deur geopend worden.

Zij zegt, dat ze op Vastenavond voor joffer Berch's deur was en daar met elkaar speelden.

Zij tegen het andere meisjes vertelde: Zij hebben bij mijn joffer de boenders gestolen en hebben een zakje laten hangen. Ik wilde, dat ze het vele geld hadden laten hangen en van wie het zakje is, die heeft de boenders ook gestolen. Adam die langs kwam, nam het zakje uit haar hand en stak het in zijn zak. [34v]

Dezelfde dag (Eodem die)

Door de stokmeesters Reijner Gansneb genaamd Tengnagel en Arendt Witte is ondervraagd de persoon van Adam Berents.

Hij zegt, dat Jan van Recklinckhuijsen, om ongeveer half elf hem de brieven gebracht heeft en dat hij zijn kameraad, een kleermaker, heeft gevraagd de brieven naar het Gouverneurs huis achter Nije Muijre te brengen.

Verder zegt hij, dat Jan van Recklinckhuijsen bij hem gekomen is, om ongeveer half zeven. Hij zei: Hier heb ik de brieven. Ik wil zo weg. Waarop hij zei: Neen, ze moeten weggebracht worden, ze zijn uit een dienders mantel.

Hij zegt, dat zijn slaapvrouw Berendt van Bevergaeren de brieven wel zou wegbrengen.

Hij bekent verder, Andries Janssen drie maal geslagen te hebben en dat Jan van Recklinckhuijsen hem de mantel uit de handen heeft genomen.

Adam Berents uit Zwolle.

Dinsdagavond, om ongeveer tien uur, in de buurt van de Morrensteeg, tussen de woningen van de burgemeesters Arent Witten en jonker van Oostrum, was er laat in de nacht grote drukte en sprake van mishandeling van Andries Janssen, stadsroedendrager.

Deze is tot driemaal toe met een stok van achteren op de rug geslagen tussen hals en schouders.

Hierdoor is hij op de grond gevallen en zijn mantel, met daarin stadszaken en brieven, zijn van hen weggenomen toen hij bewusteloos op de grond lag.

Wat voor de schepenen en raad reden is hem, anderen tot voorbeeld, in het openbaar te straffen. [35]

Zo willen nochtans de edelachtbare rechters meer tot gratie genegen dan tot het geven van de zwaarste straf en door de voorbeden voor hem gedaan door de heren van Zwolle, zijn oude ouders en enige andere goede inwoners van deze stad. Ook mede om zijn jonge leeftijd en op hoop van beterschap is besloten zijn verdiende straf te verzachten en zij veroordelen hem,

dat hij binnenskamers door de scherprechter gegeseld en door de schout en zijn hulpen de poort uitgeleid zal worden. Bannende hem vervolgens zijn leven lang uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl weegs in het rond om nooit daar weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.
Doet daarover oervede.

Op 9 maart 1643, is Adam Berents deze straf in aanwezigheid van de stokmeesters Arendt Witte en Reijner Gansneb genaamd Tengnagel, onder in het gat voorgelezen en uitgevoerd. Hij heeft daarop behoorlijke oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 35

[Zaak van buitenechtelijke relatie en bedrog]

Joost Valentijn, in Mechelen geboren, soldaat onder de compagnie van kapitein Vivient.
[Rinient]

In Brussel is hij wegens zijn onbehoorlijk gedrag en boosheid gebrandmerkt. Hij leeft nu met Lijsbet Jans al vijf jaar in een buitenechtelijk relatie.

Hij heeft het gerecht met grove leugen trachten te overtuigen van het tegendeel.

Hij is vaak in het gezelschap van een zekere Jan Bartholtsen en heeft zijn leven niet gebeterd.

Schepenen en de raad bannen hem uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond om daar nooit weer in te komen op het hoogste, doende daarenboven behoorlijke oervede.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 35V

[Zaak betreffende diefstal]

Jan Bartholtsen, soldaat onder de compagnie van kapitein Vivient, in Kleef geboren. Omdat hij volgens zijn eigen bekentenis van de compagnie zonder paspoort weggelopen is en met Lijsbet Jans, huisvrouw van Joost Valentien, verleden maandag acht dagen geleden in deze stad is gekomen alwaar zij verscheiden diefstallen hebben gepleegd.

Hiervoor is hij beschuldigd en vervolgd met Lijsbet Jans, huisvrouw van Joost Valentijn die eertijds in Brussel is gebrandmerkt.

Hier gevangen genomen en bij hem werden enige penningen aangetroffen.

Hij is daarover ondervraagd en met grove leugens heeft hij het edele gerecht bedrogen en misleid.

Schepenen en raad bannen hem uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond, om daar nooit weer in te komen bij het hoogste, doende daarover behoorlijke oervede.

Lijsbet Jans, in Zierikzee geboren.

Zij heeft gedurende ongeveer vijf jaren in hoerdom en ongehuwd met ene Joost Valentien samengeleefd. Hij is een persoon met een kwaad en slecht leven. Hij is voor zijn begane

delicten in Brussel al eens gebrandmerkt. Zij is met ene Jan Bartholtsen in deze stad gekomen. Ook een persoon met een slecht gedrag. (comportementen).

Schepenen en raad bannen haar uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond, om daar nooit weer in te komen buiten toestemming van de schepenen en raad, doende daarover op voldoende wijze oervede.

20 april 1644 is deze straf haar in tegenwoordigheid van de stokmeesters Gerrit van Santen en R.G. gen Tengnagel in de nieuwe kamer voorgelezen. Ze heeft daarop voldoende wijze de oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 36

[Zaak betreffende diefstal]

Lijsbet Thomas

Verleden maandag op de vismarkt is zij aangehouden op aanwijzing van verscheidene eerlijke burgers.

Zij heeft bekend, dat zij van Gijsbert Dirricksen de geldbuidel uit zijn achterzak heeft gestolen.

Verder heeft zij samen met een andere vrouw, die Jennitgen heet, op zondag tien carolus gulden uit de achterzak van een schippersjongen gestolen. Een carolus gulden daarvan was al uitgegeven.

Zo veroordelen schepenen en raad haar, dat zij anderen ten voorbeeld op de kaak met roeden streng zal worden geseld. Zij bannen haar daar verder uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond, om daar nooit weer in te komen, buiten toestemming van de schepenen en raad.

De 3 juni 1644 is Lijsbet Thomas deze veroordeling voor het ijzer in tegenwoordigheid van de stokmeesters, Reinier Johansz Hoolboom en Hendrick Voorne voorgelezen en uitgevoerd. Zij heeft daarop op voldoende wijze oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 36

[Zaak betreffende diefstal]

Laurents Visbach.

Claes Claessen de kramer was zo dronken, dat hij langs de weg lag te slapen. Dit was toen Voege begraven werd. Hij heeft met een mes zijn koopwaar opengesneden en daaruit spullen meegenomen.

Hij werd betrapt door boeren, die hem een pak slaag hebben gegeven. [36v]

Hij heeft als wraak de kramer opgezocht en zijn woede op hem gekoeld door hem te slaan en in de sloot te gooien. Al deze zaken zijn redenen om hem in het openbaar, anderen ten voorbeeld, te straffen.

Zo willen echter de edelachtbare rechters meer tot gratie, dan tot zwaar straffen geneigd, hem begenadigen van zijn gedane fouten. Dit op hoop van beterschap. Zij hopen ook, dat hij afstand zal doen van zijn boze dronkenschap.

Zij bannen hem uit deze stad, der zelve vrijheid en veerschepen een mijl in het rond, om daar nooit weer in te komen, buiten toestemming van de schepenen en raad. Hij doet daarover op voldoende wijze oervede.

De 8 juni 1644 is Laurents Visbach deze veroordeling in aanwezigheid van de stokmeesters Ernst van der Keurbeecke en Hendrick Voorne onder in het gat voorgelezen. Hij heeft daarop de oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 36V

[Zaak betreffende diefstal]

20 Augustus anno 1644

Door de stokmeesters Wolter Janssen Wissinck en Arent Witte, is Lambert Sondach, oud 23 jaar, ernstig ondervraagd.

Hij bekent de volgende zaken:

- Dat hij de volde van het brughuisje heeft afgetrokken en dat hij een glasruit uit het raam heeft genomen en zo de deur heeft opengedaan, een kannetje en de opbrengsten heeft meegenomen en naar zijn vaders huis gebracht.
 - Het breekijzer, waarmee hij de twee kastjes heeft opengebroken, uit zijn vaders huis heeft meegenomen. Het geld heeft hij gestolen uit het brughuisje en dat dit de eerste keer van zijn leven was. [37]
 - Drie maal op dezelfde avond, van de bleek aan de Baan, goed gestolen te hebben. De eerste keer een partij garen, de tweede keer een stuk doek, de derde keer weer een partij garen.
 - Het bier, dat hij op de naam van Jonker Johan van Leuwendael had veraccijnst en in de hof van vrouw van der Horst gebracht had, daaruit gestolen heeft.
- Hij had de sleutel van het hofhuisje van Jacob van der Horst geleend en heeft daar het bier ingelegd.
- Dat hij met Bastiaan en Jasper, die wel 8 dagen in zijn vaders huis hebben gelogeed nu drie jaar geleden, in de nacht tussen elf en twaalf uur, met zijn vaders schuit uitgevaren te zijn naar de bleek en dat hij daar uit de schuit sprong op de Baan en op de uitkijk ging staan, terwijl Bastiaan en Jasper de hemden en de lakens stalen. Deze brachten ze in de nacht naar zijn vaders zomerhuisje. Ze dronken daar van de opbrengst een glas bier en hadden 3 of 4 Gulden aan geld.
 - Dat zijn moeder van het garen, min of meer geweten moet hebben.
 - Dat zijn moeder weet van de hemden en de lakens en ze ook gezien heeft.
 - Dat zijn moeder op een morgen kwam, toen hij de avond ervoor het garen van bleek weggenomen had, en toen ze het zag vroeg: Lambert, hoe kom jij aan het garen? Dat hij toen tegen haar gezegd had: Ik heb het gisteravond van de Bleek gestolen, toen ik dronken was. En dat zij toen huilde.

Ze nam het garen mee naar Zwolle. Hij bekent het bed met Harmen samen om ongeveer twaalf uur uit vrouw van der Horst's hofhuisje genomen te hebben. Het venster hadden ze met een breekijzer opengeboken en het daarna zelf aan zijn broer in Zwolle aan de [37v] Steenpoort verkocht . Waar hij in de nacht met de schuit naar toe was gevaren.

Hij bekenderder, dat zijn moeder het linnen gezien had, en dat ze aan Bastiaan en Jasper vroeg, hoe ze daar aangekomen waren of waar ze het gehaald hadden.

Zijn moeder wist niet, dat hij daar bij was geweest, dat ze het hebben gepakt en aan hun vrouwen hadden meegegeven.

Hij bekent ook, dat hij naast Hermannus huis achter de Schansche (Koeburgerschans) ingebroken heeft en de kist en kast met een breekijzer had opengeboken en al het geld en enkele zakdoeken daaruit meegenomen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 37V

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

Lambert Sondach

Omdat hij in de tijd die hij hier is, evenals zijn broer Hermen Sondach en andere medeplichtigen, verscheidene diefstallen en inbraken heeft gepleegd.

Wat ook blijkt uit zijn eigen bekentenis, die hij voor de verwalter van het schoutambt der stad Kampen en stokmeesters herhaaldelijk in de gevangenis, zonder gemarteld te zijn, gedaan heeft. Ook onder de blauwe hemel, los en vrij staande, bekent hij het voorgelezene.

Schepenen en raad na beraadslagingen en overleg over zijn delicten, omdat hij nog nooit voor deze, voor zover het gerecht is gebleken in hechtenis is geweest en om zijn jonge leeftijd en op hoop dat hij van zodanig boos en goddeloos leven zal afzien en hem verder zal beteren, genade voor recht te bewijzen. Ze veroordelen hem om door de scherprechter, met een strop om de hals, op de kaak, streng te geselen en te brandmerken.

Bannende hem verder, voor zijn leven lang, uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond [38] bij poene (op straffe van) van de galg Hij moet daarover oervede doen.

De 26^e augustus anno 1644 is Lambert Sondach deze straf voor het ijzer in aanwezigheid van de stokmeesters, burgemeester Wolter Janssen Wissinck en Arendt Witten voorgelezen en uitgevoerd. Hij heeft daarop behoorlijk oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 38V

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

26 augustus anno 1644

Door de stokmeesters Wolter Janssen Wissinck en Arendt Witte, is pijnlijk (op de pijnbank) ondervraagd de persoon van Harmen Sondach, oud 27 jaar.

Hij bekent het volgende:

- Dat zijn broer Lambert Sondach het glas uit het venster heeft genomen en naar binnen geklommen is. Vervolgens heeft hij de buitendeur opengemaakt.
- Dat Lambert de kast, waar het geld in lag, met een breekijzer openbrak.

- Dat Lambert het bier op de naam van Leeuwendael heeft veraccijnst en dat Lambert het wegbracht, maar hij weet niet waar het is gebleven.
 - Dat hij donderdag of vrijdag in de avond de deur van zijn meester Willem Blauw te had zien openstaan. Omdat zijn meester weg was is hij naar binnen gegaan en heeft uit het kantoor waar de sleutel in het slot stak, 17 of 18 Carolus gulden aan geld weggenomen, te weten, twee gouden munten een rijksdaalder en ander geld.[38v]
- Alles lag in een wit papier en dat hij daarbij was toen zijn meester het van Amsterdam ontving.
- Dat hij met Lambert in het donker rond twaalf uur, het bed uit het hofhuisje van vrouw van der Horst gestolen heeft door met de schuit een plank over de sloot te leggen en dat hij op de wacht stond.
 - Dat Lambert is er vroeg in de morgens mee naar Zwolle gegaan, en van opbrengst heeft hij een rijksdaalder gekregen.
 - Toen zijn vader tegen zijn broer Lambert zei: Waar wilt gij met al dat goed heen? Dat hij zei: Wat maakt het uit ?
 - Dat hij op verzoek van zijn broer, toen hij bij de sluis was gekomen , omdat die hem wat te vertellen had. Toen hij daar was, vertelde Lambert hem: In het huis van Vogelties daar is geld te halen. Hij vroeg: Hoe weet je dat? Hij vertelde dat hij een tijd lang op de sluis was en er naar toe was geweest en dat de achterdeur openstond en hij naar binnen was gegaan en alles daar gezien had.
- Zij zijn daarheen gegaan en Lambert vond een geldzakje met daarin 28 carolus gulden, daarvan heeft hij de helft gekregen en dat ze verder alles laten staan hebben zoals het stond.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 38V

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

Hermen Sondach

In de lange tijd , die hij hier al woont, evenals zijn broer Lambert Sondach, zijn er verscheidene diefstallen en huisinbraken gepleegd, waarbij hij betrokken was. Dit naar aanleiding van zijn bekentenis, gedaan in de gevangenis, voor de verwalter van het schoutambt der [39] stad Kampen en de stokmeesters, zonder gemarteld te zijn. Ook onder de blauwe hemel los en ledig staande bekent hij het voorgelezene. Schepenen en de raad, naar wijze beraadslagingen en overleg over zijn begane delicten, genegen zijn, hem anderen ten voorbeeld , zwaar te straffen. Zij willen echter voor ditmaal hem genade voor recht bewijzen en zijn straf halveren, dit om zijn jeugdige leeftijd en omdat hij nooit eerder in hechtenis is geweest, voor zover het gerecht is gebleken. Met de hoop dat hij zal afzien van een zo boos en goddeloos leven en beterschap zal betonen, Ze veroordelen hem om door de scherprechter op de kaak wel streng gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt te worden. Bannende hem ondanks zijn jeugd uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, om daar niet weer in te komen, op een mijl weegs in het rond bij poene van de galg. Hij deed daarenboven een behoorlijke oervede.

Op 26 augustus anno 1644 is Hermen Sondach deze straf voor het ijzer in tegenwoordigheid van de verwalter van het schoutambt der stad Kampen, Arendt van Ruitenberch en de stokmeesters Wolter Janssen Wissinck en Arendt Witte voorgelezen en uitgevoerd. Hij heeft daarop behorende oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 39

[zaak betreffende kindermisbruik]

Michiel Kercker uit Heidelberg oud 70 jaar.

Vijf en een half jaar geleden heeft hij zich opgeworpen als vader en zijn vrouw als moeder voor een meisje, om voor haar te zorgen en haar op te voeden.

Dat is geregeld via de dienaren die voor de armen zorgen. [39v]

Bij het gerecht is bekend, dat hij met hetzelfde meisje, dat nu 15 jaar oud is, de voornoemde 4,5 jaar, zodanige schandalige dingen gedaan heeft, op verscheidene tijden en plaatsen, die ongewenst zijn, om te doen of te denken, waarover hij ook wel verdient om daarover, ten afschrik, zwaar gestraft te worden.

Zo is het dat het gerecht, gezien zijn hoge ouderdom, en meer genegen tot gratie dan tot streng straffen, oordelen dat hij straf heeft verdiend en veroordelen hem om door de scherprechter op de kaak geselsd te worden.

Zij bannen hem voorts uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond zonder daar weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Hij doet daar oervede over.[40]

Op 7 december 1644 is deze straf Michiel Kercker voor het ijzer in aanwezigheid van de verwalter Ruitenberch en zijn collega's Evert Rijnvisch en Reijner Gasneb genaamd Tengnagel, namens de Raad, door de secretaris voorgelezen en uitgevoerd.

Hij heeft daarna de behorende oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 40

[Zaak betreffende verbanning]

Gijsbert van Bronckhorst

Omdat hij tegen de uitspraak in, gedaan door de Raad op 15 maart 1641, weer binnen de stad is gekomen verdient hij aan de lijve gestraft te worden.

Schepenen en de raad hebben op de voorspraak van zijn vrouw, kinderen en familie, de welverdiende straf gratie verlenen.

Zij gebieden hem, dat hij onmiddellijk uit [40v] deze stad vertrekt, en wanneer hij weer in de stad komt zal hij aan de lijve gestraft worden.

Deze voorschreven akte is Gijsbert van Bronckhorst in het college van de Raad voorgelezen. Datum 25 Januari 1645.

3 december 1645

Door de stokmeesters G. Steenberch en Johannes Brouwerius, is Jacob Petersen, oud 19 jaar, ondervraagd.

Hij bekent dinsdag 14 dagen geleden voor de eerste keer in de Breestege (Bredesteeg) een vrouw lastig gevallen te hebben. Hij heeft haar van achteren vastgepakt en van onderen onder haar kleren gevoeld en haar zo oneerbaar betast.

Hij bekent verder: De woensdag daarna toen hij weer dronken was en niet meer wist wat hij deed, in de Geerstraat (Geerstrate van der Aa) een vrouw oneerbaar betast te hebben.

- Nog op diezelfde avond op de Nieuwemarkt ook een vrouw op de zelfde manier betast te hebben.

- Ook op die zelfde avond, bij Jan Christiaansen's huis een vrouw **[41]** oneerbaar betast te hebben.

- Op een donderdag achter de Nieuwe muur, een (middelmatic) vrouw aan het schrikken gemaakt te hebben.

- Vrijdags bij Henrick Poltehuis nog een vrouw oneerbaar betast te hebben.

- Zondag, acht dagen geleden, in de Nieuwstraat, bij huize Bottervatt, een vrouw oneerbaar betast te hebben.

- Nog dezelfde avond een vrouw bij het Vleeshuis lastig gevallen en oneerbaar betast te hebben.

- Maandagavond nog een vrouw lastig gevallen te hebben in de Morrensteeg.

- Thoenissen, zijn buurman, had hem gewaarschuwd, dat het niet goed met hem zal aflopen als hij de vrouwen lastig blijft vallen.

- Dat hij dat toen inzag en zijn gemoed hem zo bezwaard had, dat hij God de Heere bad dat het niet bekend zou worden wat hij gedaan had.

Hij heeft het ook aan zijn vrouw en vader verteld wat hij gedaan had.

Vanaf dinsdag tot woensdagavond aan een stuk heeft zitten werken en van woensdag tot zaterdag bij zijn vader was, omdat hij zich nergens durfde te vertonen. Zaterdagmiddag was hij met zijn vader de stad uitgegaan.

De 4^e december 1645

Door de stokmeesters is Jacob Petersen verder ondervraagd.

Hij bekent het volgende:

- Dat hij zondag 14 dagen geleden, nadat hij bij Wolter Reeuwerts' huis geweest was, twee vrouwen bij Jan Dirricksen's huis oneerbaar heeft betast.**[41v]**

- Nog diezelfde avond bij het huis van Kirren ook een vrouw lastig gevallen te hebben.

- Ook nog een vrouw bij de Swaene, kwalijk mishandeld te hebben, maar weet de dag niet meer.

- Dinsdag acht dagen geleden een vrouw bij Claes Geertsen's huis mishandeld te hebben.
- Bij het huis van Plantius een dochtertje mishandeld te hebben.
- De jongen van Greetien Steenberchs wel gezien te hebben.
- Bij Steven Slachters huis een vrouw oneerbaar betast te hebben.
- Ook nog een vrouw bij Claes Slachters huis lastig gevallen te hebben.
- Ook nog een vrouw bij Henrick Janssen Brouwert's huis lastig gevallen te hebben.
- Ook nog een vrouw bij de Marktsteeg lastig gevallen te hebben.

8 december 1645

Door de stokmeesters is Jacob Petersen opnieuw ondervraagd.

Dit betreft het slaan van een Swarte Annen zuster. Hij blijft bij zijn vorige bekentenis, dat hij niet weet dat hij iemand op het gat geslagen heeft.

Jacob Petersen

Omdat blijkt uit zijn eigen bekentenis enige tijd geleden gedaan, dat hij bij nacht en ontij, zowel vrouwen als jonge meisjes zeer onbehoorlijk en oneerbaar heeft betast. Deze manieren van doen betreffende de eerbaarheid nog nooit eerder [42] hier zijn gepleegd en aldus opgetekend zijn.

Deze delicten kunnen in een stad van goede orde niet getolereerd worden.

Ze verdienen om in het openbaar, op de kaak, anderen ten afschrik, aan den lijve bestraft te worden.

Schepenen en raad meer genegen tot gratie en mededogen dan tot het opleggen van de zwaarste straf, besluiten naar aanleiding van gedane smeekbedes, om zijn straf te verminderen.

Dit ook om zijn jonge leeftijd en op hoop van beterschap.

De verzoeken gedaan om strafvermindering zijn gedaan door de stad Genemuiden, van zijn oude vader, zijn familie en het gehele Linneweversgilde, als mede van verscheidene burgers. Ze bannen hem vervolgens zijn leven lang uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en dat een mijl weegs in de ronde, om daar nooit weer in te komen bij het hoogste.

Hij doet daarna de oervede.

De 15 december 1645 is Jacob Petersen deze straf voor het ijzer voorgelezen, in tegenwoordigheid van Albert van der Hel als verwalter van het schoutambt der stad Kampen, loco Reijnder Janssen Hoolboom en de stokmeesters Gerrit Johansz Steenberch en de Johannes Brouwerius, doctor, daarna uitgevoerd.

Hij heeft daarop behoorlijke oervede gedaan.

Bekentenis van Coert Rouckes, koster van de Buiten- en Broederkerk, oud 43 Jaar.

Hij is gearresteerd en in de Wiltvang gevangen gezet. Hij heeft in verschillende verhoren van 23 februari tot 9 maart 1646 , zonder gemarteld te zijn. bekend, dat waar is wat volgt.

Hij zegt, dat hij ongeveer tien jaar geleden, toen hij twee jaar koster was, uit de goederen van Dribbelts die in de armenkamer werden gebracht, twee tinnen schotels had weggenomen,.

Hij bekent, dat hij vanaf die tijd bij verschillende gelegenheden zijn diefstallen heeft voortgezet.

Hij weet niet meer hoeveel hij gestolen heeft.

Hij bekent ook, dat hij van de genoemde armenbroden heeft gegeten.

En ook van de broden die in de Buiten- en Broederkerk bij het heilig avondmaal werden gebruikt.[43]

Alles mede op aandringen van zijn vrouw, die hem ertoe aangezet had.

Hij bekent ook:

- Het geld van de begrafenis missen voor de doden, dat door hem is ontvangen, een aantal malen niet afgedragen te hebben aan de kerkmeesters.
- De drie zakken, van ieder ongeveer een schepel roggemeel, die in zijn huis gevonden zijn, uit de armenkamer komen en dat hij deze in emmers naar zijn huis heeft gebracht.
- Het vierendeel en het half achtdeel boter dat in zijn huis is gevonden, ook uit de armenkamer weggenomen is.
- Ook de kleine botertjes, die aan de armen worden uitgedeeld. Hij heeft ze samen gekneed en zo naar zijn huis gebracht.
- De twee stukken doek die in zijn huis gevonden zijn, uit de genoemde armenkamer zijn weggenomen.
- Alle lappen van laken en fijn linnen, die in zijn huis waren, uit de armenkamer weggenomen zijn.[43v]
- Uit de erfenis van de moeder van zijn vrouw, zonder medeweten van haar broer en zuster, weggenomen te hebben 300 gulden en 4 gouden ringen.

Zijn vrienden hebben hem gewaarschuwd om zich van zijn verdachte daden te onthouden.

Hij bekent dat de kaarsen, die in twee vierendeel en in een achtdeels boterton in zijn huis zijn gevonden, door hem meegenomen zijn uit de kerker.

De kaarsen zijn twee keer in Amsterdam verkocht voor ongeveer 24 of 30 ponden.

Zijn vrouw verkoopt sinds 3 jaar de gestolen lappen op de luizenmarkt en heeft daar ongeveer 20 gulden voor gekregen, wat hij niet precies weet.

Ook de duiten, het zilver en het goud, dat op zijn zolder in een kistje is gevonden en een bedrag van ongeveer 600 gulden is ook van tijd tot tijd uit de genoemde armenkamer weggenomen.

Van dat bedrag is 150 gulden weggenomen uit de beide kerken.

Hij heeft geleefd van het armengeld en heeft zo zijn eigen middelen [44] laten oplopen tot een totaal van 600 guldens , die in een kast [comptoir] zijn gevonden.

Hij bekent, het verbouwen van zijn huis aan de Oudestraat betaald te hebben van het gestolen armengoed.

Hij verklaart, dat hij en zijn vrouw voor ongeveer 1700 gulden aan goederen uit erfenissen ontvangen hebben.

Naar schatting was zijn inkomen 223 gulden, waarvan hij sober kon leven.

In totaal begroot hij zijn geld op 8, 9 of tien duizend gulden.

Hij bekent, dat dit al zijn inkomsten zijn, van huizen, hof, renten, aankoop van land en andere, boven de aangebrachte en geërfde zaken als genoemd.

Hij bekent 5 jaar geleden, op aanraden en aandringen van zijn vrouw, bij een gelegenheid de sleutels van de tussendeur en ook die van het comptoir uit de voorkamer en van het comptoir uit de achterkamer te hebben laten namaken.

Hij had zo steeds gelegenheid tot stelen, tot het moment van arrestatie.

Hij bekent, dat het waar is, dat hij van 6 februari 1646 tot 14 februari 1646 uit de genoemde kamers 50 gulden heeft weggenomen.

Van 14 tot 17 februari in totaal 13 gulden en van 17 tot 20 februari totaal 5 gulden.

Van 20 tot 21 februari voor de middag 5 daalders aan schellingen en 3 gulden aan dubbele stuivers.

Van 21 februari voor de middag tot zondag na de middag 4 daalders aan schellingen en 3 gulden aan dubbele stuivers en 9 gulden.

Hij bekent in het armenboek namen te hebben geschreven van personen die daar zelf niet van op de hoogte waren en zo de gelden tot zijn eigen voordeel heeft gebruikt.

Hij zegt dat zijn vrouw een maand geleden aan hem gevraagd had waarom hij geen kaarsen uit de kerk meegenomen had.

In de kaarsenberging midden in de kerk nog 2 dubbele broden verborgen te hebben. **[45]**

Na de preek heeft hij nog weggebracht, uit de opbergkast voor de bank waar hij in de kerk op zat, vier broden en vier pakjes boter en ook nog twee lappen stof van acht of negen ellen lang.

Hij bekent, dat hij het koperen kroontje dat in zijn huis gevonden is, dat in de Broederkerk aan de Burgwalzijde heeft gehangen en ook de twee koperen armen van een kroon die in de Heilige Geestkerk hebben gehangen, mee naar huis heeft genomen.

Ook bekent hij een beurs met een pistolet van 1642 gevonden te hebben, die de predikant had verloren toen hij van de consistorietrap afkwam, maar deze niet aan hem had teruggegeven.

Hij vertelde het ook aan zijn vrouw en zij zei dat hij hem moest houden.

Hij zegt nogmaals dat zijn vrouw hem van tijd tot tijd tot deze zonden had aangezet.

Wanneer hij niets meebracht was er met haar geen huis te houden en moest hij vaak het huis verlaten.

[45v] [46] [46v] Leeg

Bekentenis van Leentien Tijsten, huisvrouw van de voornoemde Coert Rouckes, koster, ouder dan 40 jaar.

Zij is ondervraagd in de Hagenpoort en in de Wiltvangh.

Zij bekent de feiten zonder te zijn gemarteld.

- Zij heeft haar man aangeraden om de sleutels van de armenkamer en van de daarin staande kasten bij te laten maken.

- Van tijd tot tijd zette zij hem aan om door te gaan met stelen. Wanneer hij niets mee naar huis bracht, was zij niet te genieten. Hij bleef daarom vaak buitenshuis.

Verder bekent zij het volgende.

- Zij was op de hoogte van de diefstallen van twee schotels van de armengoederen, ongeveer 10 jaar geleden, en van alle diefstallen daarna.

- Haar man heeft door haar aandringen wijn uit de twee kerken mee naar huis genomen. Het was wijn die gebruikt werd bij het avondmaal en bij andere gelegenheden. [47]

- Het roggemeel dat in drie zakken in haar huis werd gevonden, was afkomstig uit de armenkamer. Zij hadden het in emmers meegenomen.

- Ook het vierde en het achtste deel boter en dat wat er over was van kleine samen geknede hoeveelheden boter, waren weggenomen uit de armenkamer.

- De twee vierendelen en een achtste deel kaarsen, die in haar huis gevonden werden, waren gestolen met de bedoeling om ze te verkopen.

- Twee in haar huis gevonden stukken stof zijn ook weggenomen uit de armenkamer.

- De lappen lakenstof en het linnen heeft zij verkocht in Rotterdam, waar zij enkele keren per jaar naar toeging. Zij weet niet meer hoeveel het heeft opgebracht. [47v]

Zij zegt van haar mans inkomen als koster, alsmede van de van beide zijde ingebrachte en geërfde goederen, goed te kunnen leven. Ook de lijst, die door haar man is opgemaakt, laat dat zien.

Het totaal bedraagt de somma van acht, negen of tien duizend gulden.

Ondanks al haar inkomsten van huis, hof, renten, aankoop van land en hetgeen van de armen is weggenomen, heeft zij een maand geleden nog aan haar man had gevraagd waarom hij geen kaarsen uit de kerk had meegenomen.

Zij verklaart hoe het koperen kroontje, dat in haar huis is gevonden en in de Broederkerk aan de Burgwal zijde heeft gehangen, alsmede twee armen van een kroon die in de Heilige Geest Kerk hadden gehangen in haar huis zijn gekomen.

Zij bekent dat de beurs die haar man had het meegebracht, waarin een pistolet uit 1642 zat en van een predikant was, die deze op de trap van de consistorie had verloren. Hij wilde de beurs aan de eigenaar teruggeven, maar zij wilde dat niet.

En dat alles wat haar man heeft ondernomen, mede door haar aansporingen is gedaan. [48]

Dit alles is het echtpaar Coert Rouckes en Leentien Tijssen voor de burgemeester in de tijd, Ernst van der Cuerbeecke, in afwezigheid van de verwalter van het schoutambt van deze stad, en de stokmeesters Albert van der Hell en Gerrit Johansz Steenbergen, onder in de buitenlucht voorgelezen. Ze hebben alles bekend, zo als boven verhaald is.
Akte 17 Maart 1646.

Op 19 Maart 1646 zijn Coert Rouckers en Leentien Tijssen voor het rechthuis onder de schepenkamer voor het ijzer gebracht.

Waar schepenen en raden, en de burgemeester in den tijd, in afwezigheid van de verwalter, van het schoutambt van deze stad, te gerichte gezeten, zijn hun nogmaals, in het openbaar alle voornoemde delicten door de secretaris voorgelezen. Beiden hebben alle feiten opnieuw bekend.

Daarna is direct de navolgende veroordeling, die door het gerecht is bepaald, door de secretaris voorgelezen. [48v]

Het gerecht aangehoord hebbende deze verklaring van de burgemeester in de tijd en die van de stokmeesters, dit in afwezigheid van de verwalter van het schoutambt der stad.

De delinquenten die voor deze aangetoonde kwade feiten en misdaden aangeklaagd zijn, hebben deze in de buitenlucht bekend.

Daarom is de straf, dat ze beiden aan de galg opgehangen worden.

Doch uit respect voor de familie heeft het gerecht na rijp beraad en afwegingen van de begane delicten van de voornoemde delinquenten Coert Rouckers en Leentien Tijssen, opnieuw geoordeeld. Ze veroordelen beiden om ter bevordering van de gerechtigheid en tot afschrik van anderen op de kaak gebracht te worden, om door de scherprechter met het zwaard te worden onthoofd. Ze gunnen de dode lichamen een begrafenis op het kerkhof.

Na deze veroordeling is de executie door Herman aan Coert Rouckes en door Henrick aan Leentien Tijssen uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 49

[zaak betreffende occulte zaken]

27 juli 1646

Jannigien Klinckhaemers, oud 57 jaar, geboren in Zwolle.

Zij is verhoord door de stokmeesters Ernst van der Kuerbeecke en Roelof van Langen.

Zij heeft nu ongeveer zes jaar geleden omgang gehad met Scheve Coert. Zij heeft tien weken lang met hem samengewoond en zij heeft ook met hem geslapen.

Zij bekent ook dat ze daarom van haar man is weggegaan en overspel heeft gepleegd om zo een reden te hebben om van hem te kunnen scheiden.

Zij zegt dat haar eerste man niet wilde dat ze aan duivelbezwoering en zegeningen deed.

Door deze man is zij in armoede geraakt en is zij ziek geworden.

Drie jaar geleden kreeg zij voor het eerste keer van de armenkamer twee broden en 10 stuivers aan geld.

De tweede keer een brood en tien stuivers. De derde keer zes stuivers en de vierde keer twee stuivers, die ze naar huis bracht.

Tegen haar man had ze gezegd: Man, zij geven ons maar twee stuivers. Waarop haar man zei: Daar kan een ziek mens niet van leven.

Toen heeft ze tegen hem gezegd: Kun jij opstaan en voor het huis zorgen?

Dan kan ik weggaan om wat voor ons te verdienen. Zij heeft hem verteld dat ze geld kon verdienen met occulte zaken.

Hij stond het haar toe en heeft hier kennis van gehad.

Zij heeft dit alles gedaan omdat ze in armoede leefden. Zij zegt de eerste maal gehaald te zijn in Langehouten bij een vrouw die zij niet kon genezen, maar verklaart verscheidene anderen genezen te hebben.

Zij is gevraagd door Trientien Liggers om bij Floris Corvemaecker's vrouw te komen en is daar ook geweest is.

Zij zegt ook door de zuster van de vrouw van Oloff Backers gehaald te zijn om bij de vrouw van Oloff Backers, die gekweld werd door de geest van zijn overleden eerste vrouw. Deze was in het kraambed overleden. [49v]

Tijdens de zwangerschap had zij beloofd een mud rogge om Gods wil te geven, om daar van brood te laten bakken om in de kerstweek weg te geven. Zij zegt ook dat ze door Albarts vrouw op de Zuiderweert en de vrouw van de sluis is gevraagd om naar Harderwijk te komen. Het heen en weer varen werd door haar betaald.

Zij moest de kwade geest van haar man vermanen, die in de sluis verdronken was.

Daarvoor had deze man op zijn ziekbed aangegeven dat zijn dagelijkse kleren weggegeven konden worden.

Verder twee pond aan geld weg te geven, het ene pond aan de armen en het andere aan de kerk. Formulier van vermaning aan de geest: Voorwaar, groot is God. Ik bezweer U, bij de heilige lieden Christie, dat onze Lieve Heer voor ons arme zondaars aan het kruis zijn bloed voor ons vergoten heeft.

Zo zult u van u afzeggen wat u begeert, in de naam van de Vader, van de Zoon, en van de Heilige Geest, Jezus Christus amen. Dan spreekt de geest: Een schepel rogge, goud, of iets anders.

Zij zegt, dat bij haar een boer kwam met paardenhaar waar de geest in was.

Zij kende hem niet, maar de paarden konden hier niet ziek van zijn.

Zij zegt door een schamele vrouw, van achter de Munt, bij een kind gehaald te zijn dat door de geest van de vader gekweld werd, maar zij kon het stervende kind niet genezen. het is later gestorven. [50]

Zij zegt van haar moeder geleerd te hebben om miltvuur te bezweren en te belezen [vrijwaren] en ze zou ook van haar geleerd hebben om paarden te belezen en deze van de geesten te vrijwaren.

Maar ze kon niet alles leren van haar moeder. Ze was er te lomp voor.

Jennigien Clinckhamers

Uit haar eigen bekentenis blijkt dat zij gedurende de tijd van tien weken in Veecaten met Scheve Coert in echtbreuk heeft geleefd.

Zij heeft haar wettige man verlaten om een reden te hebben voor een scheiding.

Verder heeft zij aan duivelbezwingering gedaan en kwade geesten vermaand, te zegenen en aan te spreken, om zo de mensen van de ware God af te wenden en om hulp van de duivel te vragen.

Dit is een afgrijselijke zonde voor God en de mensen.

Hierdoor is men gerechtigd om haar tot voorbeeld voor anderen met de dood te straffen.

Maar de edelachtbare rechters, meer genegen tot gratie dan tot streng straffen, veroordelen haar, volgens de stadswetten tot de kaak.

Zij zal door de scherprechter tot haar oneer en schande en tot spektakel en afschrik van anderen een kwartier lang worden tentoongesteld. Daarna zal zij worden geseld en zal een priem door haar tong worden geboord.

Zij bannen haar daarenboven voor de rest van haar leven uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl wegs in het rond, om daar nooit meer te komen, bij de hoogste straf. Ze moet bovendien oervede doen.

Op 3 oktober 1646 is Jannigien Clinckhaemers deze straf voor het ijzer in tegenwoordigheid van Ernst van der Kuerbeecke en Roelof van Langen voorgelezen en uitgevoerd. Daarop heeft ze behoorlijke oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 50V

[Zaak betreffende diefstal]

9 maart 1647

Jannegien Hendriks, oud 33 jaar, in de buurt van Luik geboren, is door de stokmeesters: Johannes Brouwerius en Derrick Hendriksen Vriese ondervraagd.

Zij bekent in de schemeravond een stuk stof [groftgreijn], van de vensterbank van Salemon van der Voorst gestolen te hebben.

Verder bekent zij:

- Twee paar hoezen op het hoekje van de Marktsteeg bij Benier Hans weggenomen te hebben.
- Grote en de kleine schoenen van de vensterbank bij Albart Jelisse weggenomen te hebben.
- De klompen van Egbert Alberts in de Broederstraat gestolen te hebben.
- De gele schoenen in de Nieuwstraat van Dirrick Janssens zijn vensterbank weggenomen te hebben.
- Een lapje zwart bombazijn in de avonduren van de vensterbank van Gertien Bruijns weggenomen te hebben.
- In de avonduren de hemdrok van de dienstmeid van Rijnvisch en ook de andere hemdrok daar gestolen te hebben.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 50V

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

26 maart 1647

Jannigien Hendrix is verder door de stokmeesters verhoord.

Zij heeft haar man verlaten, omdat ze door zijn herhaalde dronkenschap met elkaar in onenigheid leefden.

Zij bekent, dat Jan Willemse zijn vrouw in de Schans had verlaten, omdat zij met verschillende soldaten had gedanst.

Jan Willemse had zijn vrouw Magdalena ook gezien bij een andere man, te weten bij Jelis Moossinck, die trommelslager is. [51]

Zij bekent dat ze Jan de Nicht zijn vrouw wel eens gezien had toen hij Edam woonde.

Zij bekent wel te weten, dat toen zij hier kwam, Jan de Nicht nog in leven was.

Zij zegt dat de schout het wel wist, dat ze ongehuwd samen leefden. Ook haar broer had woorden gehad met Jan Willemse en dit zelf ook aan de schout bekend gemaakt.

Eodem die [Dezelfde dag]

Claes Willemsen, de broer van Jan Willemsen, heeft op verzoek van het gerecht bekend, dat zijn broer nog een andere vrouw heeft, en dat hij verleden zondag in Leiden is getrouwd.

Hij zegt, dat Jacques de Nicht op de laatste kermis in Leiden is getrouwd met een andere vrouw.

Eodem die

Jan Willemsen is door de stokmeesters verhoord en bekent, nu al elf jaar zijn vrouw niet meer gezien te hebben.

Hij bekent ook, dat zijn vrouw Magdalena met verscheiden Engelse soldaten had gedanst.

Toen hij thuis kwam is hij niet naar bed gegaan, maar terug op de wacht.

Hij zegt dat hij toen hij met de compagnie uit de Schans van den Vooren was vertrokken, niet wist of ze nog leefde.

Hij zegt dat Magdalena's vrouwelijke verwanten allemaal dieveggen zijn en uit Leiden zijn verbannen.

Hij heeft geholpen om zijn eigen zwager in de gevangenis brengen. [51v]

Jan Willemsen

Uit zijn eigen bekentenis blijkt dat hij gedurende acht jaar met Jannigien Hendrix een buitenechtelijke relatie heeft gehad.

Door zijn vrouw Magdalena te verlaten en met Jannigien Hendrix weg te lopen heeft hij met haar een jaar lang een buitenechtelijke relatie gehad. Omdat dit een afgrijselijke zonde voor God en de mensen is, waardoor het wel gerechtigd is hem, anderen ten voorbeeld, na onderzoek van zaken, aan den lijve te straffen.

Zo willen toch de edelachtbare rechters, die meer genegen zijn tot gratie dan tot strenge straffen, hem schuldig verklaren en hem veroordelen om door de scherprechter tot zijne oneer en schandaal en tot een spektakel voor anderen op de kaak gesteld zal worden en zo lang daar verblijven als het schepenen en raad nodig vinden.

Zij verbannen hem bovendien uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl weegs in het rond, om daar niet weer in te komen buiten speciale toestemming van schepenen en raad.

Hij deed daar over oervede.

Jannigien Hendrix

Zij bekent, gedurende acht jaar, als getrouwde vrouw, een buitenechtelijke relatie gehad te hebben met Jan Willemsen. Dit hoewel ze getrouwd was met Jacques de Nicht en deze heeft verlaten en met de voornoemde Jan Willemsen weg te lopen.

In deze stad heeft ze met hem ongeveer een jaar lang in zonde geleefd en dat volgehouden.

En ook verscheidene diefstallen, zowel bij avond als bij dag, in deze stad heeft begaan.

Dit alles is een verschrikkelijke zonde, voor God en de mensen.

Hierdoor is men gerechtigd haar, anderen ten voorbeeld, na beschouwing van zaken aan den lijve te straffen.

Zij word schuldig verklaard. De Raad, [52] meer genegen tot gratie dan tot een strenge straf, veroordeelt haar, (omdat zij vertelde zwanger te zijn), tot de kaak.

Door de scherprechter zal zij tot haar oneer en schandaal en tot spektakel van anderen tentoongesteld worden.

Zij verbannen haar daarna uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl weegs in het rond, om daar niet weer in te komen.

Zij doet daarover behoorlijke oervede.

De 29 maart 1647 is deze straf voor het ijzer door de secretaris voorgelezen aan Jan Willemsen en Jannigien Hendrix, in tegenwoordigheid van de verwalter Ernst van der Kuerbeecke, loco Gerrit van Santen en de stokmeesters Johan Brouwerius doctor en Dirck Hendriksen Vriese.

Daarna is het vonnis uitgevoerd en beiden hebben daarop oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 52

[Zaak betreffende aanranding]

Jan Janssen turfdrager

Omdat hij een vrouw oneerbaar heeft betast en geslagen heeft hij enige dagen op water en brood vastgezetten heeft.

Voor deze zaken verdient hij zwaar gestraft te worden.

Het is het echter zo, dat schepenen en raad hem uit de gevangenis ontslaan.

Dit ten gunste van zijn vrouw en kleine kinderen en het dragersgilde.

Ze ontslaan hem verder van strafvervolging en waarschuwen hem dit niet weer te doen.

Hij zal dan door schepenen en raad zwaar gestraft worden.

De 26 juni 1647 is dit vonnis Jan Janssen in een bijeenkomst van de Raad voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 52V

[Zaak betreffende een handgemeen]

Isack Claessen

Omdat hij afgelopen zondagavond op de Burgel gevochten heeft met enkele personen en die ook heeft verwond.

Hij heeft ook met een mes in de deur van de Haenenbrouwerij gestoken.

En omdat hij al gewaarschuwd was kan dit in een stad van goede orde niet ongestraft gelaten worden, maar hij zal anderen ten afschrik in het openbaar gestraft worden.

Zo willen schepenen en de raad, meer genegen tot gratie dan tot een strenge straf (dit om zijn jeugdige leeftijd) hem begenadigen en zijn verdiende straf verminderen.

Ze bannen hem uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl weegs in het rond, om daar nooit weer in te komen, als met verlof en voorweten van haar edelachtbare rechters.

Hij doet daarover behoorlijke oervede.

Op 26 juni 1647 is Isack Claessen deze straf onder in de nieuwe kamer in aanwezigheid van de burgemeesters in de tijd Evert Rijnvisch en Johannes Brouwerius, doctor, voorgelezen.

Hij heeft daarop oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 52V

[Zaak betreffende diefstal]

17 juli anno 1648

Maria Everts, oud dertig jaar, is door de stokmeesters: Albert van der Hell en Gijsbert Hermansz Meijer verhoord.

Zij verklaart vijf jaren geleden hier in Kampen geweest te zijn, met de nieuwe compagnie toen deze opgeheven werd.

Zij bekent in Delft het brandmerk gekregen te hebben, omdat ze in dronkenschap een kind opgenomen had en daarmee was weggelopen. [53]

Zij bekent in Kampen de volgende zaken gestolen te hebben. Van Lambert in de Nieuwstraat een rode rok. Een koperen potje uit een huis bij de Kalverhekkenbrug.

Uit het huis van Trijne Daniels op de Broederweg twee tinnen schotels.

In de Groenestraat uit het huis van Hendrick een rode lakense hemdrok.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 53

[Zaak betreffende diefstal]

18 juli anno 1648

Maria Everts is nader door de stokmeesters ondervraagd.

Zij verklaart met haar eerste man Lennart Daniels, in Den Haag, vier kinderen gekregen te hebben.

Dat zij zich met dieven ophield en dat er eens acht duiven met jongen uit haar huis in Den Haag gehaald zijn.

Zij bekent de volgende diefstallen. In Den Bosch uit een huis een ketel, een pot en een tinnen schotel. In Briele, een onderkraag en een blauwe schorteldoek. Een borstrok in Sprundel.

- Een tinnen waterpot met een kommetje in Bostel.
- Een zwarte schort gestolen en bij de lommert in Den Bosch gebracht te hebben.
- Een laken met een hemd te Vlissingen [Vlissingen ?] weggenomen te hebben.
- In Bommel een linnen schort van een heg weggenomen te hebben.
- Dat Salemon in Gouda opgehangen is. Ze had omgang met hem om haar kind te zien. Ook kocht ze oud zilver van pleegde diefstallen. [53v]

- In Sprundel een pot en een deken gestolen te hebben.
- In Marum een kinderrokje en een paar kousjes gestolen te hebben.
- Met ene Hester in de buurt van Alem een ketel gestolen te hebben en bij de Schanse van den Vooren twee lakens van een heg. Dat was iets buiten Nijmegen.
- Zij heeft toen wel met een soldaat en een ambachtsgezel gereisd heeft en daarbij geslapen heeft. In Langestraat een blauwe rok van de schutting weggenomen te hebben.

19 juli 1648

Maria Everts is opnieuw door de stokmeesters verhoord.

Zij bekent met ene gitzwarte Maria van Embos, die in Waalwijk geboren is, een blauwe rok weggenomen te hebben.

- Met een man 14 weken omgegaan te zijn, zonder met hem getrouwd te zijn.
- Vier mannen gehad te hebben: drie ongehuwd en een gehuwd.
- Omgegaan te zijn met Jan de Langhe, een schipper, die in Haarlem is opgehangen.

22 juli 1648

Maria Everts is door de heren stokmeesteren opnieuw verhoord.

Zij bekent zeven jaar geleden in Leiden gevangen te hebben gezeten. Dit omdat zij op een markt twee lakens en een mantel gestolen had. Ze is daar in het openbaar gezeseld en verbannen uit de stad.

Zij bekent verder, in Utrecht, samen met ene Trientien, een Friese [54] vrouw, een paar lakens, een el fluweel en wat koord gestolen te hebben.

- Met Thomas Clerck in Amsterdam verscheidene goederen gestolen te hebben.
- Met Bastiaan Joosten en Guillianen, een Duitser, in Leeuwarden, wat zilver uit de winkel van een goudsmid gestolen te hebben.
- Voornoemde mannen ook nog een mantel en een kapmantel weggenomen hebben en zij een rok en wat linten.
- In Sneek nog met hen een dozijn kussens gestolen te hebben.
- In Groningen enige passementen [versieringslinten van kleding] met zijde en knopen gestolen te hebben.
- Met Greeete Gerrit in Zwolle vlas en garen gestolen te hebben.
- Een zilveren onderriem met een sleutelketting, een hoijcke [kap] en een testament met zilveren beslag in Leeuwarden gestolen te hebben en toen gevangen genomen is in Leeuwarden.
- Daarna in Sneek een manteltje gestolen te hebben. Zij zegt in Bolsward een mantel van een kapstok genomen te hebben. Zij zegt van Den Bosch naar Bergen op Zoom getrokken te zijn en onderweg van de boeren genomen te hebben wat ze kon.
- In Antwerpen een bruine rok en borstrok gestolen te hebben, met Jacques Carolt en zijn vrouw Margrete. Zij zegt in Herentals wat tinwerk gestolen te hebben.
- In Mechelen verscheiden diefstallen gepleegd te hebben.

Zij zegt in Brussel 14 dagen geleden, op Goede Vrijdag in de kerk uit een vrouwentas 20 gulden aan geld gestolen te hebben. [54v]

Drie jaar geleden een hoijcke met een mantel gestolen te hebben.

- In Gouda een fluwelen sleutelriem van een vrouw in de kerk afgehaakt te hebben en van haar man, een boer, 100 gulden van het paardengeld gestolen te hebben.
- In Haarlem een schort en een rokje gestolen te hebben.
- In Amsterdam zoveel gestolen te hebben, dat ze het niet meer weet.

Maria Everts in Deventer geboren.

Zij heeft zeer veel diefstallen gepleegd binnen Kampen, maar ook in andere steden en provincies. Volgens haar eigen bekentenissen, gedaan bij de stokmeesters, zonder gepijnigd te worden.

Zij is steeds weer in herhaling gevallen, door opnieuw weer deze delicten te plegen.

Dit ondanks verscheidene publieke straffen die ze in plaatsen als Delft, Leiden en Leeuwarden heeft ondergaan. Zij is daar als straf op het schavot geselsd en gebrandmerkt.

Dit alles had haar moeten doen bewegen te stoppen met deze criminele zaken en zo haar boos, goddeloos en oneerlijk leven te beteren en van verder diefstallen en bedriegerijen af te zien. Maar ondanks al deze straffen is zij doorgestaan met dit goddeloos en oneerlijk leven en heeft steeds weer diefstallen en ander delicten gepleegd, zowel in deze stad als in de naburige steden.

Schepenen en raad [55] zijn naar rijpe overwegingen en beoordeling van haar begane delicten, tot het eindoordeel gekomen zijn dat het wel terecht zou zijn haar, anderen ten voorbeeld, met de dood te straffen.

De edelachtbare rechters willen haar echter voor ditmaal genade voor recht bewijzen en veroordelen haar bij dezen om door de scherprechter aan de kaak zwaar geselsd en daar ook gebrandmerkt te worden.

Ze bannen haar voor het leven uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen, een mijl in het rond op straffe van de galg.

Ze doet daarover de oervede.

Op 24 juli 1648 is deze veroordeling aan Maria Everts voor het ijs door de secretaris voorgelezen, in tegenwoordigheid van de heer verwalter Evert Rijnvisch loco Roelof van Langen en de stokmeesters Albart van Hell en Gijsbert Hermansz Meijer. Daarna is het vonnis uitgevoerd en heeft de veroordeelde de oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 55

[Zaak betreffende mishandeling en doodslag]

De 20 september 1648

Geertruijdt Jans, oud 18 jaar, heeft op verzoek van het gerecht verklaard, dat zij gezien heeft dat twee personen Berendt uit het huis van Gerrit Schaap naar buiten midden op de straat hebben getrokken.

Daar werd hij behoorlijk toegetakeld, waarna Berendt riep: Help, help, ik ben gebeten, ik ben gebeten. Toen hij weer opstond zei hij: Ik heb een breuk. Hij hield de handen voor zijn buik en viel weer op de grond.

Vier personen hebben hem toen in huis gedragen. [55v]

Gerrit Schaep, ongeveer 29 jaar oud, verklaart voor het gerecht gezien te hebben, dat Jan Bourlet, Berendt achter hem (getuige) langs naar buiten heeft getrokken, waardoor zij samen door de leuning vielen en op straat terecht kwamen.

Jan viel op Berendt en sloeg Berendt.

Ze vielen samen een keer of twee op de grond voor de deur van Bisschops.

Jan ging van Berendt af en Berendt riep toen: Hij bijt mij!

Toen sprong Jan op en liep langs de getuige heen en ging naar binnen om een stok te zoeken.

Toen hij weer uit het huis kwam was Berendt al weg.

Femme Dalties, oud 39 jaar, verklaart gezien te hebben, dat een van de beide gevangenen Berendt uit een huis heeft getrokken en gezien heeft dat ze met elkaar op de grond vielen en worstelden en dat Berendt riep: Hij bijt mij. Toen gaf een van hun beiden een harde schreeuw.

Mechtelt Thijmens, oud 58 jaar, verklaart gezien te hebben dat de ene op de straat lag en de andere, die er boven op lag, hem sloeg.

Ze zag, dat er een andere was die meehielp. Zij riep toen: Schelmen, kunnen jullie wel, met twee man tegen een man vechten en hem vermoorden?

Berendt stond op en zei: Ik ben gewond. Hij liep toen naar het huis van de weduwe Bisschop toe en zakte voor de deur in elkaar. [56]

Jan Jurriensen Steerneman, oud 23 jaar, verklaart dat hij bij Gerrit Schaeps in huis heeft zitten drinken.

Toen hij naar huis wilde gaan vroegen Jan en Peter hem of men daar bier tapte. Hierop zij hij: Ja. Zij zijn naar binnen in de keuken gegaan.

De waard heeft ze weer naar buiten gezet. Hij heeft gezien, dat de oudste boven op Berendt lag en gehoord dat Berendt riep: Hij bijt mij, hij bijt mij!

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 56 [Vervolg zaak betreffende mishandeling en doodslag]

21 September

Hermen Hermsen, oud 20 en Hans Pieter oud 21 jaar, hebben verhaald wat Berendt Kerckhoff aan hen vertelt heeft.

Op zondagavond had hij met de draadtrekker en kaartenmaker ruzie gehad. Ze hadden een snee in zijn wambuis gemaakt.

Met vier anderen had hij op een zondagavond op de Korenmarkt gezeten, op de bank voor Jan Tijssens zijn deur. Berendt kwam en zei: Goedenavond samen, mag ik een glas met u gebruiken?

Toen antwoordden zij: Het bier is op. Berendt gaf een stuiver en een ander gaf ook nog een stuiver en hij is weggegaan om bier te halen.

Toen hij terugkwam zag hij dat Berendt met de kaartenmakers aan het vechten was en ze elkaar sloegen.

Berendt pakte van een van de kaartenmakers de stok af en sloeg hem daarmee op de kop, zodat het bloed van zijn hoofd afliep.

Daarna gingen ze achter de [56v] Nieuwe Muur langs en brachten Thijs Janssen met zijn vrouw naar huis.

Hij is met Berendt Kerkhoff door Engbert te Busschestege gegaan en vandaar door de Geerstraat bij Welmers huis gekomen, dat vlak bij de Hofstraat is.

Daar heeft hij de luidruchtige Jan en Pieter de Bourle weer ontmoet. Hij zegt, dat de draadtrekker en de kaartenmaker beiden een mes in de hand hadden.

Toen nam Berendt de stok en sloeg de grote 2 a 3 maal op de kop.

Samen zijn ze daarna naar het huis van Gerrit Schaaps gelopen, tegenover de Papenbrugge, Berendt, Jan Jurriensen en Marrigien Claes.

Thijs Henricks, oud 23 jaar, heeft verklaard, dat Berendt Kerckhoff aan hem als getuige heeft verhaald, dat hij op een zondagavond met de draadtrekker en kaartenmaker problemen had gehad en dat ze daarbij een snee in zijn wambuis hadden gemaakt.

Toen zij met nog vier anderen op een zondagavond op de Koornmarkt op de bank voor Jan Tijssens deur hadden gezeten.

Toen Berendt Kerkhoff daar kwam zei hij: Goedenavond heren, mag ik wat met u drinken? Antwoordde hij het bier is op.

Berendt vroeg daarna een stuiver en zei: De waard heeft meer.

Toen kwam de kaartenmaker met zijn jongen op de Korenmarkt. Berendt zei: Goedenavond, maar de kaartenmaker zei: Pak je moeder. Toen zei Berendt: Wat een taal is dat!

Daarna ging Berendt naar hen toe en ze sloegen Berendt met een stok tussen [57] zijn schouders, zodat hij op de grond viel.

Hij zei: Nu kan ik morgen niet scheren. Toen hij weer opstond vloog hij naar de kaartenmaker toe en kreeg de stok van de kaartenmaker te pakken en sloeg hem daarmee op zijn kop, zodat het bloed van zijn hoofd afliep.

Daarna gingen ze achter de Nieuwe muur langs en brachten Thijs Janssen met zijn vrouw naar huis.

Toen die binnen waren ging hij met Berendt Kerckhoff door de Engbert ten Busschestege, daarna door de Geerstraat naar Welmers huis. Toen ze bij de Hofstraat kwamen waren daar weer Jan en Peter de Bourle doe schreeuwden, (de draadtrekker en de kaartenmaker hadden beiden een mes), en riepen: Hier hebben wij de schelmen!

Hij is toen gaan lopen door de Geer van der Aa straat, de Nieuwstraat en weer door de Speldemakerssteeg en Hofstraat naar de herberg De Werder en daar heeft hij een glas bier gedronken.

Ondertussen was Berendt met Hermen Hermsen daar aangekomen en hij zei: Ik moet eens gaan zien waar onze kameraden blijven. Toen hij bij Gerrit Straeties' huis was, kwam hij Jan en Peter weer tegen die hem vroegen of er een herberg was.

Waarop hij antwoordde: Ja. Ze vroegen hem of er veel volk was, waarop hij antwoordde: Een mens of twee. Die zitten daar en drinken en ik heb daar een glas gedronken en ik wil met God naar huis gaan.

Waarop zij zeiden: Dat is goed. Hij is de Hofstraat doorgegaan en toen hij in in de Geerstraat kwam kwamen hem twee van zijn handwerkknechten tegemoet.

Hij herkende ze aan hun stemmen. [57v]

Zij riepen: Thijs Hendricksen bent u daar? Hij antwoordende: Ja.

Ze vroegen hem, of hij mee wilde gaan naar de Nieuwstraat, omdat daar veel rumoer was. Hij ging met hen naar de Nieuwstraat. Toen kwamen Jan en Peter eraan lopen en Jan pakte hem bij de arm Hij had het mes in zijn hand en hield het boven zijn hoofd en zei: Hier hebben wij de schelm. Hij was erbij.

Toen zei Peter: Hij heeft er geen schuld aan, laat hem gaan. Hij liet hem los.

Jan stootte een andere knecht, die met wat mensen stond te praten, met het heft van het mes tot tweemaal toe op zijn borst en zei: Hier hebben wij de schelm waar wij op wachten en maakte stekende bewegingen naar hem.

Hij sprong over een muurtje en liep van hen weg.

Lucas Janssen heeft verklaard, dat verleden zondagnacht om ongeveer half twaalf Jan de draadtrekker, bij Bisschops huis, hem met het heft van het mes tweemaal op het lijf heeft gestoten. Hij zei, terwijl hij een steekbeweging naar hem maakte: Hier hebben wij de schelm die wij zochten. Hij is over een muurtje gesprongen en is weggelopen en riep: Tot ziens!

Claes Janssen, leeftijd twintig jaar, verklaart afgelopen zondag met Berent Kerckhoff in het huis van Gerrit Schaep, de waard van in De Werder, te zijn geweest en daar samen enige glazen bier te hebben gedronken. [58]

Later kwamen Jan en Peter de Bourlo, vloekende en tierende tegen elkaar, binnen.

Waarop Claes de getuigen gevraagd heeft of ze ruzie zochten. Waarop zij antwoordden: Wij zoeken u niet. Peter zei: Ik ben wel meer in uw gezelschap geweest. Jan zei toen: Hier is degene die we zoeken.

Ze begonnen met Berendt te vechten. Getuige heeft met de waard, de vechtenden wel twee maal uit elkander gehaald.

Tenslotte pakte de waard ze beiden bij de arm en zette ze buiten de deur. Berendt die in de deuropening stond, werd door de draadtrekker uit de deuropening op de straat getrokken en daar sloegen ze elkaar. Berendt viel op de grond en Jan lag boven op hem.

Berent raakte buiten kennis en toen hij weer bijkwam riep Berendt: Hij bijt mij, hij bijt mij!

Toen Jan opsprong zag ik, dat hij het mes in de hand had en Berendt die hem achterna liep, viel bij de handschoenmaker zijn deur neer en toen hij hem optilde zei hij: Mijn buik, mijn buik!

Jan de Bourlet

Omdat hij zondagnacht na een vuistgevecht, de persoon van Berendt Evertsen van Dulmen, anders genaamd, Berendt Kerckhoff een verschrikkelijke en opzettelijke doodslag heeft begaan door zelf deze persoon met een mes van onderen in de buik te steken, waaraan deze kort daarna is gestorven.

Dit is een zonde voor God en de mensen. Deze grove en enorme delicten moeten volgens alle Goddelijke, keizerlijke en wereldlijke wetten van het leven, anderen ten voorbeeld , gestraft worden.

Zo veroordeelt het gerecht, God en de heilige schrift [58v] voor ogen hebbend, de genoemde misdadiger, om ter plaatse door de scherprechter met het zwaard te worden onthoofd en zo ter dood gebracht te worden.

Met uitzonderlijke gratie mag het dode lichaam begraven worden op het buiten kerkhof. Dit is ter plaatse gevonnist.

Peter de Bourlet

Heeft verleden zondagavond op de Korenmarkt enige personen uitgescholden en Berendt van Dulmen met een stok tussen hals en schouder heeft geslagen. Met deze stok is hij later zelf ook door Berendt geslagen.

Hij en zijn broer hebben eerst onderling ruzie gehad, waarbij zij elkaar naar het leven stonden. Daarna zijn zij Berendt van Dulmen op verscheidene plaatsen gaan zoeken en hebben hiermee moedwillig straatschenderij bedreven.

Verder hebben zij enkele personen op de openbare straat met getrokken mes bedreigd en uitgescholden. Door tegen die personen te roepen dat zij zweren hun het hart in de hand te zullen geven.

Daardoor is hij mede de oorzaak en medeplichtig geweest aan het misdrijf van zijn broer, die verleden zondag het mes heeft gebruikt en daarmee Berendt van Dulmen, alias Berendt Kerckhoff, dodelijk letsel heeft toegebracht.

Zijn broer zal met het zwaard worden geëxecuteerd. Volgens het keizerlijk recht en andere wetten zou deze straf ook voor hem gerechtigd zijn.

[59] Zo willen nochtans de edelachtbare rechters meer genegen tot gratie dan tot een uiterste straf, uit speciale gratie en door andere beweegredenen, zoals zijn jonge leeftijd en op hoop van beterschap hem begenadigen. Ze veroordelen hem vervolgens om naast zijn broer op de kaak gebracht te worden en daar gestraft te worden.

Door eerst de straf van zijn broer aan te zien en daarna door de scherprechter streng te worden geselsd.

Ze bannen hem voorts uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl wegs in het rond, om daar nooit weer in te komen, bij het hoogste.

Hij doet daarop behoorlijke oervede.

25 september 1648

Dit vonnis is Jan en Peter de Bourlet, die voor het ijzer stonden namens de raad voorgelezen door de secretaris, in tegenwoordigheid van de verwalter Arendt Witte, loco R van Langen en de stokmeesters: R.G. gen. Tengnagel en Gerrit Janssen Steenberg, en daarna uitgevoerd. De Bourlet heeft daarop oeruede gedaan.

8 mei 1649

Lodewijck Hilbramsen, bombazijnwerkers gezelschap, oud omtrent 30 jaren en in Deventer geboren, is door de stokmeesters, Ernst van den Kuerbeecke en Albert van der Hel ondervraagd.

Hij zegt dat zijn vader twintig jaar geleden is overleden. Hij zegt dat zijn moeder Geertien Evertsen heet en [59v] nu getrouwd is met Jacob Jansen Pellewever, die eerst aan de Welle in Deventer woonde en daarna van de Barmhartigesteeg naar de Norenburgerstraat is gegaan.

Hij zegt tien jaar geleden getrouwd te zijn en vier kinderen bij zijn vrouw te hebben.

Hij zegt altijd gewerkt te hebben: eerst bij Berent Stratman, daarna bij Jacob in de Halve Maan, alsmede bij Cornelis Jansen in de Venestraat.

Hij zegt, dat Hermer Jochensen, kleermaker, zwager van Hermen Henricksen ook uit Deventer, tegen hem en Hermer Hemichsen de bombazijnwerker, gezegd heeft, dat Court die aan de IJsseldijk bij Claes Engele land woont, tegen hem heeft gezegd had dat hij een goed inbraakpand wist.

Toen ze op een avond samen hebben zitten drinken en dronken werden zei Jochensen tegen hem en Hermen Henricksen: Laten wij die inbraak nu doen.

Hij zegt, dat hij aan Hermen Jochensen vroeg, waar het was. Die antwoordde : Als we het doen, dan zal je het wel te weten komen. [60]

Hij bekent toen wel begrepen te hebben dat de inbraak in deze plaats was.

Hij bekent, dat ze de Broederstraat door zijn gegaan en gekomen zijn in de buurt van Abraham's huis. Hier vertelde Hermen Jochensen tegen hem en Hermen Henricksen dat Court hem heeft verteld dat hier wat te halen is.

Hij bekent, dat hij met Hermen Henricksen naar de Latijnse School is gegaan om op te letten of er iemand aan komt.

Wanneer er iemand aankwam moesten ze Hermen Jochensen waarschuwen.

Hij bekent, dat Hermer Jochensen de inbraak toen had gepleegd. Dat was ongeveer om elf uur in de nacht, dat hij met een zak met kousen bij hem was gekomen, bij de Latijnse School. Daarna hebben zij de zak met kousen, die gestolen waren uit meester Abraham's zijn huis, met hun drieën naar zijn huis gebracht.

Hij bekent, dat zij daar de zak met kousen in drie gelijke delen verdeeld hebben.

Dit werd door Hermen Jochensen gedaan.

Ieder heeft zijn deel toen ontvangen.

Hij zegt, dat Hermen Jochensen het groene goed ook meegenomen heeft. **[60v]**

Hij zegt, dat een dag of vijf daarna Hermer Jochensen en Hermen Henricksen hun toegekomen deel naar het huis van de genoemde Court gebracht hebben.

Hij bekent verder: Met Hermen Jochensen in Lochem in de herberg van de Bruine Haen geweest te zijn. Daar in Lochem heeft Hermen Jochensen enige van de voornoemde kousen verkocht.

- Ook is hij in Borculoo met Hermen Jochensen geweest in de herbergen van de waarden Marcus en Hermen Sterenburch.

Hier heeft Hermen Jochensen veel kousen verkocht.

- Van die verkoop van goederen vier gulden gekregen te hebben. De rest zou hij nog krijgen.

- Nog nooit eerder gevangen gezeten te hebben.

- Door het drinken tot deze misdaad gekomen te zijn en bid God de Heer, dag en nacht dat deze hem wil vergeven.

Hij twijfelt er niet aan vergeving te zullen krijgen. Bid mede van mijn Heer, de ongrijpbare, om vergiffenis.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 61

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

12 mei 1649

Lodewijk Hilbramsen, door de stokmeesters opnieuw ondervraagd, blijft bij zijn gedane bekentenis.

Hij verklaart de mensen niet te kennen in Lochem, Borculo en Zwolle en weet ook niet voor hoeveel alles is verkocht.

Hij zegt, dat Hermer Jochensen al het goed verkocht heeft.

Lodewijck Hilbramsen

In gezelschap van enkele dieven heeft hij in de nacht op wacht gestaan toen ze in een huis aan het inbreken waren.

Door een van zijn medeplichtigen is een raam geopend en zo is uit het huis een zak met kousen gestolen. Die heeft hij met twee van zijn medeplichtigen, naar zijn huis heeft laten brengen.

Daar hebben zij onder hun drieën de kousen verdeeld en een ieder heeft zijn portie gekregen. Dit is een zaak waarover hij wel verdient, anderen tot afschrik, in het openbaar aan den lijve gestraft te worden. **[61v]**

Zo is het dan ook dat schepenen en raad, meer geneigd tot gratie en mededogen, dan tot de zwaarste straf en op voorbede van veel eerlijke lieden, alsmede ten aanzien van zijn vrouw en vier kleine kinderen de straf te verminderen.

Dit is in hoge mate als een gunstige omstandigheid, door het gerecht meegenomen.

Ook, dat hij door de drank hiertoe gekomen is en nog nooit zulke dergelijke delicten heeft begaan.

Daarom is besloten de welverdiende straf te verzachten en hem enige dagen op water en brood vast te zetten.

Ze bannen hem verder voor zijn leven lang uit deze stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en dat een mijl weegs in het rond, om daar niet weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft. Hij doet de oervede.

Op 17 mei 1649 is dit oordeel Lodewijck Hilbrantsen in tegenwoordigheid van de stokmeesters Van der Hell, Meijer loco en Kuerbeecke voorgelezen en heeft daarna hij de oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 62

[Zaak betreffende overspel]

Gerrijt Berents in Munsterland geboren en molenaar.

Hij is hier getrouwd met Marrigien. Samen hebben ze twee kinderen gekregen.

Daarvoor is hij al, toen hij in Amsterdam werkte, getrouwd met Sijken Henrix.

Dit is een grove misdaad, die in Gods Heilige Woord en in de kerkelijke en andere politieke wetten streng verboden is en dus in een stad waarin gerechtigheid heerst niet ongestraft gelaten kan worden.

Zo veroordelen de schepenen en raad hem, hoewel ze de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf, dat hij door de scherprechter met twee spinrokken, [spinrokken het symbool van de huisvrouw] onder elke arm, tot afschrik van anderen, op de kaak gestraft zal worden en daar vastgebonden net zo lang moet blijven staan tot de achtbare raad het nodig vindt.

Daarna wordt hij uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen verbannen, een mijl weegs in het rond. Om daar niet weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Hij doet daarover oervede. [62v]

Op 5 Oktober 1650 is dit vonnis Gerrijt Berents in tegenwoordigheid van de stokmeesters: Heijmen Hermanzs Backer en Johan Gansneb genaamd Tengnagel beneden in het stadhuis voorgelezen. Hij heeft daarop de oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 62V

[Zaak betreffende overspel]

Femme van Borggreven en Albert Hijpen

Omdat zij, ondanks het feit, dat ze getrouwd waren, met elkaar omgingen en zo de gruwelijk en afschrikwekkende zonde van overspel en echtbreuk gedurende lange tijd hebben gepleegd. Volgens de rechtelijke wetten, maar ook in het bijzonder in Gods Heilige Woord wordt dit streng verboden.

Zodat dit in een stad met politie, niet ongestraft gelaten kan worden. [63]

Zo oordelen schepenen en raad, de voorkeur gevend aan gratie boven een strenge straf, dat zij beiden door de scherprechter, tot spektakel en afschrik van anderen, openlijk op de kaak gesteld en vastgebonden zullen worden.

Om daar zolang te blijven als de edelachtbare raad nodig zal vinden.

Vervolgens worden beiden uit de stad van Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en dat een mijl in het rond verbannen. Om daar niet weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Beiden doen oervede.

Op 11 november anno 1650 is dit vonnis Femme van Borggreven en Albert Hijpen voor aan het ijzer staande voorgelezen, in tegenwoordigheid van de verwalter Johan Roelofz Eeckholt en de stokmeesters Reijmer Gansneb gnt Tengnagel en Rodolph van Langen, en de achtbare Raad, en daarna uitgevoerd.

Waarna de oervede wordt gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 63V

[Zaak betreffende doodslag]

8 februari 1651

Het is het gerecht uit meerdere getuigenissen gebleken dat Jan Arents Slachboom had gedreigd om Jan Martens, die nu in Kampen in de gevangenis zit, in de sluiskolk in Zwartsluis te gooien.

Op 3 Augustus 1647 heeft Slachboom de uit zijn huis komende Jan Martens gevolgd en hem onverhoeds van achteren naderende in de sluis proberen te gooien.

Het water in de sluis stroomde snel. Door zich aan een balk vast te houden wist Martens zich echter te redden, anders zou hij zeker verdronken zijn.

Daarop achtervolgde Martens, die furieus en buiten zinnen was geworden zijn belager en stak deze met een mes, waardoor hij op de grond viel.

Enige tijd later verzocht Jan Martens om in Kampen te mogen komen om zijn zaken te regelen, [64] maar daar ging het gerecht niet op in.

Desondanks kwam hij toch in de stad, waar hij werd opgepakt en in de gevangenis gezet.

Daar zit hij nu 22 weken in strenge opsluiting.

De Raad (het gerecht) heeft na het horen van alle informatie over de doodslag, vooral om de redenen waardoor Jan Martens die had begaan, op 8 februari het volgende besloten.

De delinquent zal niet gestraft worden alsof zijn daad een vorm van sluipmoord was, maar hij zal een buitengewone straf krijgen. Hij zal op de plaats waar normaal de justitie wordt gehouden met ontbloot bovenlichaam en met een blinddoek voor moeten knielen, waarna de scherprechter hem het beulzwaard over het hoofd zal halen. Vervolgens wordt hem gezegd dat hij levenslang uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en de veerschepen wordt verbannen om daar nooit weer in terug te komen. Daar deed Jan Martens de oervede op.

Het werd hem voorgelezen in aanwezigheid van de verwalterschout J.R.Eeckholt, de stokmeesters Reijner G.gnt Tengnagel en Heijmen Backer en de gehele Raad, die ook bij de voltrekking van het vonnis aanwezig waren.

7 Augustus 1652

Catharina Engberts van Nahuijs, oud 30 jaar, is door de stokmeesters Reiner Johansz Hoolboom en R.G. gnt. Tengnagel onder in de nieuwe kamer ondervraagd.

Zij bekent het jongensmanteltje van Heijmen Willemsen Vreese in de winter gestolen te hebben. Verder bekent zij de volgende diefstallen.

- Een zilveren kroes in Deventer.
- Een zilveren lepel uit Jacob Rijcksen's Brouwerij.
- Een stuk doek van Eeckholt.
- Het witte stukje bombasijn uit de winkel van Dirrick Sweertsen.
- De kroes van Gijsbert Franssen gestolen te hebben en in Deventer aan Gerrit Jacobsen Goudsmid verkocht te hebben.
- Van Roeloff Engberts wat gerst en meel gestolen te hebben.
- De groene jas van het jonge kind van Schuppingsen en de witte van Hendrik Jaspersen weggenomen te hebben.
- De stof voor het manteltje uit de winkel van Dirrick Sweertsen gestolen te hebben. [65]
- Een paar sokken van Thomas de Bonte gestolen te hebben.
- De mantel van Thomas de Bonthé gestolen te hebben en aan een Duitse vrouw verkocht te hebben voor 8 Carolus gulden.
- Een brood bij een bakker in de buurt van Steenwijk weggenomen te hebben.
- Een blauw kinderrokje in Deventer gestolen te hebben, bij de Vischpoort naast een bakker.

Dito

Albart Raedt, in Bazel geboren, is door de stokmeesters Reijner Johansz Hoolboom en R.G. genaamt Tengnagel ondervraagd.

Hij bekent zijn vrouw wel driemaal gewaarschuwd te hebben, dat zij het stelen zou laten en dat zij hem dan ten antwoord gaf, dat daar meer mee te winnen dan hij met zijn arbeid verdiende.

De eerste keer was het de kroes van Henrick Franssen, de tweede keer wat meel, de derde maal een paar kousen die gestolen waren.

9 augustus 1652

Catharina Engberts is nog een keer door de stokmeesters ondervraagd.

Zij bekent bij Albart Groen stoffen gestolen te hebben, waarvan [65v] de rok nog bij de lommerd is. [bank van lening, pandhuis]

Verder bekent zij de volgende diefstallen.

- Zij bekent de stof van het manteltje, dat bij de lommerd is op de hoek van de Geerstraat van der Aa, gestolen te hebben. Ook de stof voor het onderrokje.
- Verder bekent zij het laken en het hemd uit het huis van Jan Dirricksen, op het hoekje van het Raamsteegje, gestolen te hebben.
- De vier mutsen met het witte lint en het garen heeft zij gestolen van Lucas Henricksen in de Hofstraat.
- Een stuk spek van Claes Roeloffsen gestolen te hebben.
- Van Jan Coopsen de kleermaker een stuk grijs goed gestolen te hebben.
- De twee ronde neusdoeken, zeven beffjes, vijf paar manchetten en drie nachtmutsen met kantjes en halsjes in Deventer uit een huis gestolen te hebben.

Dat huis staat in de straat waar het huis van Hennip staat of zo genoemd wordt.

Het is een huis met een groen hekje er voor.

- Het duffel en het rokje dat ze aan heeft, tegenover de Buitenkerk gestolen te hebben.
- Een bosje zijde van vrouw Steenberchs gestolen te hebben.
- Het linnen van Thomas de Bonthe gestolen te hebben.
- Een stuk rood laken met het zijden koord en een hemdrok van Dirrick Stevensen gestolen te hebben. [66]
- De stof van het schort tegenover Rutger Janssens Velthoen's huis gestolen te hebben.
- Zij bekent het linnen, een laken en een paarse schort, die in de Lommert zijn, van Dirrick Stevensen gestolen te hebben.

Van Ruise Muijse, die op de hoek van de Lommertsteeg in Deventer woont, het geld van een gestolen beker ontvangen te hebben.

- Zij bekent de rol koord, in de Broederstraat, tegenover Rutger Janssen's huis gestolen te hebben.
- Zij bekent van de verver op de Koornmarkt een lap voor een schort van half wol en linnen met twee grote schorteldoeken en twee kleine gestolen te hebben.

Dito

Albart Raedt uit Bazel is verder door de stokmeesters ondervraagd.

Hij bekent in Deventer geweest te zijn, in het huis van Ruise Muijse, om het geld te halen van de gestolen beker van Gijsbert Franssen, die zijn vrouw aan Gerrit Jacobsen de goudsmid daar had verkocht.

10 augustus 1652

Albart Raedt uit Bazel is nog een keer door de stokmeesters ondervraagd.

Hij bekent de groene wol van Boenen [66v] als werkloon voor het breien gekregen te hebben.

Hij bekent de fijne wol die hij van zijn meester gekregen heeft, die vertrokken is, voor ongeveer tien pond verkocht te hebben voor een daalder per pond.

Dito

Catharina Engberts is nog een keer door de stokmeesters ondervraagd.

Zij bekent dat zij de kist die zij van Jan van Ommens vrouw geleend had, heeft teruggegeven.

11 augustus 1652

Catharina Engberts is weer door de stokmeesters onder bedreiging van pijniging ondervraagd.

Zij bekent van Jan Aaltsen twee stukken kalfsvlees gestolen te hebben en dat ze wortelen in haar schorteldoek had.

Zij is naar Marrigien gegaan, op de markt en heeft haar gevraagd of zij wou zeggen dat ze het vlees van haar gekocht had.

Zij bekent van Gerrit Gerritsen drie paar kousen en een paar mannenkousen gestolen te hebben.

Zij bekent een muts bij het huis van Rutger Velthoen gestolen te hebben.

12 augustus 1652

Albert Raedt uit Bazel is nogmaals door de stokmeesters ondervraagd.

Hij vertelt Jan Potasie drie maanden geleden gesproken te hebben. [67]

Hij bekent de vier knotten wol aangenomen te hebben om een paar kousen te maken voor een wolweversknecht.

Hij bekent van dezelfde wol voor elf duiten, hoezen voor de meester gemaakt te hebben.

Dito

Catharina Engberts is weer door de stokmeesters ondervraagd. En zij bekent het volgende.

- Het stoffen goed, zeven ellen, van Dirrick Sweertsen aan Cruise Muijse gezonden te hebben.

- Het rode laken met drie of vier bosjes koord aan Cruise Muijse verkocht te hebben.

- Het zwarte kepertje uit Jan Aeltsen's huis gestolen te hebben.

- Het manteltje van Heijmen Willemsen Vreese naar huis meegenomen te hebben.

Tegen haar man heeft zij gezegd: Dit manteltje heb ik gekocht, daar moet jij een rokje van maken. Toen hij antwoordde: Het is te licht, ik moet het verstellen. Hij heeft het versteld met stof eronder.

- Zij bekent die stof gestolen te hebben van Jan Lucassen.

- De knopen voor het rokje gestolen te hebben in de Broederstraat.

- Voor het meisje achter het Paradijs heeft zij de merken uit het goed gehaald en haar merk er ingezet. [67v]

- De grote pommet die om de rok zit, die bij de lommerd is, van de man in de Broederstraat, tegenover R.Janssen's huis gestolen te hebben.

- De zakdoeken en de muts van de meid tegenover Rutger Janssen's huis gestolen te hebben.

Dezelfde dag.

Allart Raedt uit Bazel is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Hij blijft bij zijn voorgaande verklaringen.

Dito

Catharina Engberts is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Zij bekent het blauwe garen wat op de klossen zit van Wolter Jacobsen op de Koornmarkt gestolen te hebben.

Verder bekent ze de volgende diefstallen.

- Uit het huis van de dochter van Jacobs Evertsen drie schorteldoeken, die aan elkaar vast zaten.
- Acht half ellen wol en satijn stal ze van Wolter Jacobs op de Korenmarkt.
- Twee stoven, een kandelaar, een luchter, twee blikken kinderemmertjes, een lamp, een blikken kroesje, een boterspaan, een kinderschortje, een botertonnetje met wat boter, een restje, twee kleebrorsteltjes, een papier met spelden en een werkemmer met gewichten van Rotger Janssen Volters gestolen te hebben. **[68]**
- Twee strengen garen van Femme Polten op een namiddag gestolen te hebben.
- Drie jaar geleden een hoeveelheid brandewijn van Anthoni de Fama gestolen te hebben en het zelf opgedronken te hebben.
- Twee tinnen tafelborden stal ze van Jacob Rijcks.
- Een ketel uit een gang gestolen te hebben, naast een Bont Hek.
- Een kan en een witte schort stal ze van Marcus Gerritsen.
- Een stukje linnen van Jasper Henricksen gestolen te hebben.
- Het gewicht van Jan in de Rodemolen gestolen te hebben toen ze eikenschors haalden.
- Bij Jan Carell wat spek weggenomen te hebben.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 68

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

13 augustus 1652

Albart Raedt uit Bazel is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Hij bekent, dat hij de knotten naar de vrouw van zijn broer Berendt gebracht heeft, om er een paar kousen van te breien.

Hij bekent, dat Jan de Waellen's dochter hem in een zakje twee pond wol gebracht heeft.

Voor ieder pond heeft hij elf stuivers betaald. **[68v]** Verder, dat de knecht die bij Jan Hermsen werkt hem voor elf duiten wol heeft gebracht, zowel grof als fijn, om er hoezen van te breien.

Hij heeft drie paar hoezen gemaakt en een paar zonder voeten.

Dito

Catharina Engberts is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd en bekend het volgende.

Zij heeft van Claes Roelofsen een doosje met voor drie gulden aan munten gestolen en tot twee keer toe een maatpot rijst.

- Van de zoon van Engbertien Moddevisch stal zij een stuk spek.
 - Van Thoenijs de Sott twee stukjes spek en een metworst.
 - Uit het huis van Hendrick Hanssen Bruggeman stal zij een zoetemelkse kaas en een pot rijst en van Hermen Aertsen stal zij een brood.
 - Van Lucas Hendriksen stal zij twee bonte vrouwenmutsen en twee vrouwen handschoenen.
- Daarvoor ontving zij van Cruijse Muijse vijf stuivers. **[69]**

- Van Jacob in der Helm stal zij drie tinnen lepels.
- In het huis tegenover het huis van R.J.Velthoen stal zij een stukje rood, geel en wit lint.
- Van Wolter Jacobsen stal zij een schorteldoek.
- Buiten de Lieve-Vrouwenpoort stal zij een schort en twee kinderhemdjes, die zij naar de lommerd bracht.
- In de Nieuwstraat, tegenover de gruttenmolen, stal zij een blauwe hemdrok en een linnen schorteldoek.
- Van de gruttenmolenaar stal zij zeven duiten en een potje met meel. Toen de kraamverzorgster haar betrapte, gaf ze haar de zeven duiten terug.
- Zij stal het hemd van haar broeder dat door haar zuster voor de poort van Henrik Lubbertsen was gelegd om te bleken.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 69

[Vervolg zaak betreffende diefstal]

14 augustus 1652

Albart Raedt van Bazel is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Hij bekent, dat de knecht van Elst Doits drie stukken stof gebracht heeft om er onderhoezen van te maken. **[69v] en [70] leeg**

Hij bekent, dat hij hem nog geen vier weken geleden wol gebracht heeft en dat hij hem geen geld gegeven heeft voor het breien.

Hij bekent van de winter voor Jacob Hendricksen nog een paar hoezen van fijne wol gemaakt te hebben.

Dito

Catharina Engberts is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Zij bekent het volgende gestolen te hebben:

- Van een lakenmaker in de Nieuwstraat een kinderschortje.
- In de Venestraat twee naadzakken met een paar morsmouwen. [overmouwen om slijtage te voorkomen]
- Van Henrick van der Lijnde een hemd en een lapje laken om hoezen mee te lappen.
- Van Dirrickien in de St. Jacobstege een stukje doek.
- Van Henrick Bansen een vijl.
- Van de Jonge Evert een kussenvertrek en een duffelse muts. **[71]**

Dito

Albart Raedt van Bazel is door de stokmeesters opnieuw ondervraagd.

Hij bekent de mantel van Thomas de Bonthe met een zwarte schort, die zijn vrouw gestolen heeft, met haar broer, die in Amsterdam woont, bij de Cathuijsers kerk verkocht te hebben.

Hij bekent ook wol in Amsterdam aan een lakenmeester verkocht te hebben.

Hierbij was ook grove wol, die hij van Jan Hermsen en van de man in de blinde gang achter het huis van Ram gekocht heeft.

Dito

Catharina Engberts van Naehuijs is opnieuw door de stokmeesters ondervraagd.

Zij bekent de 4 kinderdoeken op de welle voor Henrick Lubbert's poort gestolen te hebben.

Zij bekent, dat een belangrijke Duitser acht gulden voor de mantel geboden heeft, maar dat haar man het niet wilde. Zij bekent, dat haar man nog een schort meegenomen heeft naar Amsterdam van de stof die zij gestolen had. Zij verklaart dat haar broer in Amsterdam bij de Cathuysers kerk woont. [71v]

Albart Raedt van Bazel

Volgens zijn eigen bekentenis heeft hij mede geprofiteerd van de goederen die zijn vrouw Catharina Engberts in deze stad gestolen heeft.

Verder heeft hij gestolen goederen op andere plaatsen verkocht.

Omdat hij wist van de diefstal had hij de goederen had moeten terugbrengen of vergoeden aan de rechtmatige eigenaren.

Dit alles maakt dat een heler net zo strafbaar is als de steler.

Schepenen en raad hem veroordelen om door de scherprechter op de kaak geselsd te worden.

Ze verbannen hem verder uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl wegs in het rond, om daar nooit weer in te komen, buiten toestemming van de schepenen en raad.

Hij doet daarover oervede.

Catharina Engberts van Naehuijs

Zij heeft volgens haar eigen bekentenis gedurende een lange tijd herhaaldelijk diefstallen in Kampen en in Deventer gepleegd.

Deze bekentenis heeft zij zonder pijn gedaan voor de stokmeesters. [72]

Deze zaken kunnen in een stad van goede orde niet toegestaan worden, maar behoren, anderen ten afschrik, zwaar gestraft te worden.

Schepenen en raad, na rijp beraad en bestudering van haar delicten, wel geneigd zijn, haar anderen ten voorbeeld, zwaarder te straffen.

Toch willen de edelachtbaren haar voor ditmaal genade voor recht bewijzen en veroordelen haar bij deze om door de scherprechter aan de kaak streng geselsd en daar ook te worden gebrandmerkt te worden.

Ze bannen haar levenslang uit deze stad en de stadsvrijheid en veerschepen om daar nooit weer in te komen op een mijl wegs in het rond. Bij terugkomst wacht de galg.

Zij doet de oervede.

17 augustus 1652 is deze bovenstaande veroordeling aan Albert Raedt van Bazel en Catharina Engberts van Naehuijs beneden in het stadhuis ten overstaan van de verwalter R.V.Langen en koernoten, R.J.Hoolboom en R.Gansneb gnt. Tengnagel voorgelezen. Daarop is de straf uitgevoerd. Ze hebben beiden de oervede gedaan.

Jan Stoeve

Op 22 november anno 1652 is Jan Stoeve, piloot, van achteren met een mes, tot aan het heft, tussen de ribben gestoken. Jan Willem, ook piloot, heeft hem verbonden en na een ziekbed van drie weken is hij aan koortsen op 11 december overleden.

Daarom zijn de dokter en de twee chirurgen door de achtbare raad ontboden.

Zij verklaren uit de tekenen en symptomen niet te kunnen oordelen of de wonden dodelijk zijn geweest.

Het lichaam van de gewonde is geopend door de medicinale Doctoren Ram en Lindt, bijgestaan door de chirurgen meester Jan Hermssen en meester Dirck Smit.

Dit alles ten overstaan van de heren Witte en Cuerbeecke.

Na onderzoek bleek er een wond in de zijde te zijn.

Op de plaats van die wond is veel bloed gevonden.

Verder hebben beide doctoren [73] verklaard, dat een long was bedorven en gebarsten.

Het zou kunnen zijn, dat deze de blessure het bloeden daar heeft veroorzaakt.

Hans Hermen van der Sigt

Terwijl hij was getrouwd met Greete Claesen, zijn wettelijke huisvrouw, heeft hij met verscheidene andere vrouwen vleselijk geconverseerd, [gemeenschap gehad] en dus heeft hij echtbreuk gepleegd.

Ook heeft hij enige diefstallen begaan, dreigementen en brandstichtingen gepleegd.

Deze delicten zijn in Gods woord en in de wet streng verboden en kunnen in een stad van goede orde niet ongestraft gelaten worden.

Ze moeten tot afschrik van anderen gestraft te worden.

Schepenen en Raad zijn altijd meer genegen tot gratie en meedogendheid dan tot het zwaarste recht. [73v]

Zij veroordelen hem tot een welverdiende straf, om in het openbaar op de kaak door de scherprechter met roeden gezeseld te worden.

Ze bannen hem daarna voor zijn leven lang uit de stad Kampen, stadsvrijheid en de veerscheperen, een mijl in het rond. Om hier niet weer in te komen. Dit volgens het recht van deze stad.

Bij overtreding volgt een zwaardere straf.

Hij doet hierover behoorlijke oervede.

Op 18 augustus 1653 is Hans Hermesen van der Sigt dit vonnis voorgelezen in tegenwoordigheid van Johan Gansneb gen. Tengnagel, loco, en secretaris Roelof van Langen en de koernoten Heijmen Hermansz Backer, loco Arent Witten en Henricksen Crachtsz Stuurman j.u.d. en schepenen en raad. Daarna is het vonnis uitgevoerd en heeft hij oervede gedaan.

Aert of Arnoudt Addiers, Willem Henrix, Jasper Jacobs, WillemWillems, en Annetien Sijmons.

Zij hebben zich in Enkhuizen en hier bezig gehouden met het stelen van mantels, lakens, kousen en geld. Deze goederen hebben zij verkocht en met deze opbrengsten bandeloos geleefd. Zo zijn zij doorgestaan met stelen.

Wat in een welgestelde regering niet kan worden toegestaan .

Dit moet openlijk op het schavot, tot afschrik en voorbeeld voor anderen, door de scherprechter afgestraft worden. Schepenen en raad geneigd zijn tot gratie, gezien hun jonge leeftijd en op hoop van beterschap. Ze veroordelen hen om binnen, onder in het raadhuis, elk met 5 a 6 roeden terdege te zullen worden geselsd.

Verder worden ze uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen verbannen, om daar nooit weer in te komen.

Bij overtreding wacht een zware straf. Zij doen de oervede.

Op 3 December 1653 is het [74v] bovenstaande vonnis aan de voorgenoemde personen beneden in het raadhuis voorgelezen.

Dit ten overstaan van de Heijmen Hermansz Backer als verwalter, loco Jan Roelofsen Eeckhout, en de stokmeesters: Johan Gansneb genaamt Tengnagel en Henrick Crachsen Stuurman juris utriusque doctor loco de heer Langen. Het vonnis is uitgevoerd en zij hebben de oervede gedaan.

19 april 1656

Andries Janssen van Leiden

Omdat hij op de publieke weg zonder dat er de minste reden voor was, Albert Marserts, die een kind bij zich had, met een mes in de hand heeft lastig heeft gevallen.

En deze vervolgens te slaan en te trappen en [75] daardoor behoorlijk te kwetsen.

Dit publieke geweld en straatschenderij is ontoelaatbaar en in strijd met de openbare orde.

In deze stad wordt dit soort zaken altijd met het hoogste gestraft.

Schepenen en raad zijn bevoegd om hem, tot afschrik van anderen zeer zwaar te straffen.

De Raad is meer genegen tot meedogendheid dan tot streng toepassen van het recht.

In overweging nemende de jonge leeftijd, veroordelen zij hem dat hij publiekelijk door de scherprechter op de kaak zal worden geselsd.

Zij bannen hem vervolgens uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen, en zulks een mijl in het rond, om daar niet weer in te komen dan bij het hoogste.

Hij doet voorts behoorlijke oervede.

Dit vonnis is Andries Janssen voor het ijzer voorgelezen, in aanwezigheid van de verwalter Louwe Johansz, de stokmeesters Dirk H. Vrieze en Willem Jacobsz Worst en de Raad.

Daarna is het vonnis uitgevoerd heeft hij daar de gewoonlijke oervede gedaan. [75v] leeg

28 september 1656

Catharina van Beesten

Zij heeft met haar vele snode praktijken en ongehoorde bedriegerijen en gauwdieverijen van verscheidene eerlijke lieden zaken ontvreemd.

Ze heeft haar wettige man Jan Claessen Beijert verlaten en zijn goederen meegenomen. Ze heeft verder geleefd in hoererij en, ondanks het feit dat zij al gestraft is voor dergelijke zaken, is ze ermee doorgedaan.

Zij heeft laten blijken geen afstand te doen van haar boos en goddeloos leven en zo haar snode praktijken los te laten en er mee op te houden

Schepenen en raad na rijp beraad en overleg over haar misdaden haar, anderen ten voorbeeld, met de hoogste straf willen straffen.

Maar de edelachtbaren willen haar voor ditmaal, om haar kleine kinderen, genade voor recht bewijzen en hebben dus haar gevonnist en veroordelen haar bij deze, dat zij door de scherprechter aan de kaak te kijk gezet zal worden.

Ze bannen haar bovendien uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl weegs in het rond, om daar niet weer in te komen, bij het hoogste. Ze doet daarover oervede.

Dezelfde dag is deze veroordeling Catharina van Beesten voor het ijzer voorgelezen, in tegenwoordigheid van de verwalter Louwe Johansz, de stokmeesters E.v.Kuerbeecke, R.J.Hoolboom en de Raad. Het vonnis is uitgevoerd en er is oervede gedaan.

Johan Herms, alias Johannes Weler uit Hijnick bij Bazel.

Hij heeft overspel heeft gepleegd met drie getrouwde vrouwen en is zo van de ene naar de andere overgelopen en ook met een vierde vrouw, onder belofte met haar te trouwen, heeft hij gemeenschap gehad.

En zo is het kwaad van overspel tot drie maal toe herhaald en omdat hij zo met deze gruwelijke zonde is voortgegaan.

Verder heeft hij de compagnie verlaten, ondanks de eed van trouw aan de stad en die aan de Verenigde Nederlanden die hij als soldaat heeft gedaan.

Als een schelm is hij daarvan weggelopen.

Al deze zaken zijn, volgens zowel de goddelijke, als politieke wetten ten hoogste strafbaar. Ze kunnen in een land waar recht en orde is niet ongestraft gelaten worden. Zo is het dat de schepenen en raad, meer genegen tot gratie dan tot streng straffen, hem veroordelen om openlijk op de kaak ten toon te worden gesteld, met drie spinrokken en [77] daarna streng te worden geselsd en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze verbannen hem uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie van Overijssel om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft. Hij doet daarover oervede.

Op 2 april 1660 is dit vonnis door de verwalter E.Ram voorgelezen in tegenwoordigheid van de stokmeesters Louwe Johansz en Tegnagel en de gehele Raad en daarna uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 77

[Zaak betreffende geweldpleging]

Evert Henrixs Peggeman

Hij heeft enkele dagen geleden voor het huis van Albert Coopsen zeer veel rumoer gemaakt en daarbij getracht, met getrokken mes in de hand, de woning binnen te dringen.

Daarbij dreigde hij Albert Coopsen om te brengen en hem het hart in de hand te leveren.

Deze baldadigheden heeft hij ook al eerder bij anderen gepleegd.[77v]

Deze gewelddaden kunnen in plaatsen waar orde en recht heerst, niet toegestaan worden, maar verdienen, anderen tot afschrik, te worden gestraft.

Het is het echter zo, dat schepenen en raad gratie prefereren boven recht en daarbij rekening houden met de verzoeken gedaan door zijn vrouw en burens en van Jonker Gerhard ter Hel en Albert Coopsen.

Zij veroordelen hem dat hij, voor de tijd van 14 dagen, op water en brood in de stadsgevangenis zal vastzitten.

Ze waarschuwen hem ernstig om zich te gedragen zoals het hoort en niet weer in dergelijke fouten te vervallen.

Als hij dit niet doet zal hij naar de heersende wetten gestraft worden.

Op 14 februari 1661 is dit vonnis Evert Henrixs Peggeman in bijzijn van schepenen en raad voorgelezen.

De stokmeesters waren Dirk Hendricksen Vriese en Everhard Ram, arts.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 78

[Zaak betreffende geweldpleging]

Claes Claessen

Hij heeft enkele dagen geleden in een herberg bij de Cellebroederspoort Jan de Wael en nog een zekere Irsman met een mes pijn gedaan en nog andere baldadigheden begaan, waardoor hij verdient gestraft te worden.

Zo is het echter, dat schepenen en raad, die de voorkeur geven aan gratie hem veroordelen, om gedurende de tijd van 8 dagen, in deze stadsgevangenis te zullen verblijven op water en brood.

Hij zal voorts de stad, de stadsvrijheid en veerschepen moeten verlaten, om daar niet weer in te komen, zonder toestemming van schepenen en raad.

Op 14 februari 1661 is dit vonnis aan Claes Claessen in de vergadering van een hoogachtbare raad voorgelezen.

De stokmeesters waren D.H.Vreese en E.Ram, arts.

Jan Emuns.

Hij is in Leeuwarden, om zijn kwaad, boos en goddeloos leven al opgesloten geweest. Niettegenstaande dit vonnis heeft hij zijn boos en goddeloos leven in het kwaad voortgezet met Trientien Jacobs.

Samen hebben zij vijf jaar in hoerdom en ongehuwd samengeleefd en daarbij drie kinderen verwekt.

Tevens zijn er verscheidende diefstallen gepleegd en is er in huizen ingebroken.

Daar hij zich had behoren te beteren en van zijn goddeloos, boos en oneerlijk leven afstand te doen.

Door deze zware delicten en grove misdaden verdient hij naar de goddelijke en het keizerlijk recht, anderen ten voorbeeld, met de dood gestraft te worden.

Zo hebben hem schepenen en raad, prefererende evenwel gratie boven het uiterste recht, hem geoordeeld en veroordeeld om vervolgens door de scherprechter in het openbaar op de kaak, anderen tot voorbeeld, met roeden streng geselsd en daar ook te worden gebrandmerkt te worden.

Ze bannen hem vervolgens uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond, om nooit weer daar in te komen bij het hoogste. Hij doet daarover oervede.

Op 25 juni 1661 is dit vonnis Jan Emuns door de heer verwalter Jan Roelofsen Eeckhout en de stokmeesters Daniel van Santen en Heijmen Willemsz Vreese, voor het ijzer voorgelezen en uitgevoerd.

Jan Cremer geboren in het land van Hessen

Hij pleegde overspel met Margareta Sijmons en heeft met haar samengeleefd, hoewel hij getrouwd was. Daarvoor is hij al een keer door de magistraat der stad Deventer gestraft, met een publieke geseling.

[naast geschreven] (en het verbannen van de stad Deventer, dit geldt dit nu voor de gehele provincie)

Daarna heeft hij zijn leven niet gebeterd, maar is met het kwaad en goddeloze leven doorgegaan. Het is zelfs erger geworden.

Dat hij na gestraft te zijn niet alleen opnieuw met Margareta Sijmons gedurende de tijd van ongeveer anderhalve maand heeft samengewoond, maar bovendien ook nog met twee andere vrouwen heeft samengeleefd en ook met deze vrouwen gemeenschap heeft gehad.

Dat hij als vagebond, tegen de uitdrukkelijke voorschriften in deze provincie en stad is gekomen, zijnde een van zijn overtredingen.

Voor dit en de andere zaken is hij veroordeeld en daardoor heeft hij door deze stapeling van zaken meer straf verdiend.

Zo is het echter, dat schepenen [79v] en raad, de welverdiende straf verzachten en hem veroordelen om openlijk op de kaak te worden gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt. Ze bannen hem voorts uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond, en voorts uit de provincie Overijssel om nooit daar weer te komen, op dreiging van een zware straf. Hij doet de gebruikelijke oervede.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 79V

[Zaak betreffende overspel]

Margareta Sijmons uit Emmerich.

Zij heeft met Jan Cremer, een getrouwde man, de verschrikkelijke zonde voor God en de mensen van overspel gepleegd.

In Deventer is zij daarvoor al met de kaak gestraft en is niet gestopt, maar is doorgegaan met dit kwaad.

En het volgende is erger, omdat zij opnieuw met dezelfde Jan Cremer heeft samengeleefd en gemeenschap met hem heeft gehad gedurende de tijd van anderhalve maand.

Zij heeft zich daarna ook nog ingelaten met andere schooiers en vagebonden en daarmee schandelijke hoerij bedreven. Dit zijn zaken die volgens de wet [80] strafbaar zijn en die in plaatsen van orde en recht onverdraaglijk zijn.

Zo is het, dat de schepenen en raad nochtans gratie voor recht prefererende haar veroordelen om hier in het openbaar op de kaak gesteld te worden en daar streng gegeseld te worden.

Ze bannen haar voorts uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond en uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Zij zal ook de gewoonlijke oervede doen.

[naast geschreven] (Ondanks de verbanningsuitspraak in Deventer hier is binnengekomen.)

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 80

[Zaak betreffende bedelen]

Jacob Henrick Nicolai van Stavelen [Stavelot] in het land van Lutsenburg. [Luxemburg]

Hij is niet alleen in deze provincie en stad, tegen uitdrukkelijk voorschrift binnengekomen en heeft zich op vagebonds wijze met bedelen beziggehouden.

Dit zonder zijn gezonde lichaam te gebruiken voor de arbeid, waartoe hij door God geschapen is, en zichzelf zo te onderhouden, in plaats van te gaan bedelen.

Verder heeft hij schandelijke hoerij te bedreven en [80v] zich bij deze vagebondsaken gehouden. Daarvoor had hij voor 1 stuiver wittebrood gestolen.

In Maasdijk had hij ook mensen bedrogen met valse papieren en zo verdient hij volgens de keizerlijke wetten gestraft te worden.

Schepenen en raad veroordelen hem om met deze valse papieren op zijn borst, openlijk op de kaak te worden gesteld en zwaar gegeseld te worden. Ze bannen hem voorts uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond en voorts uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Hij moet ook de gewoonlijke oervede doen.

Susanna Dirx uit Putten

Zij is niet alleen met schooien en bedelen door het land gegaan. Ondanks het feit, dat God almachtig haar gezonde en bekwame ledematen heeft gegeven, waardoor zij met haar handen arbeid kan doen om zo de kost te kunnen verdienen.

Volgens haar eigen bekentenis heeft zij in Leiden gevangen gezeten en is daar en uit de omliggende dorpen van het Rijnland verbannen.

Zij had ook omgang gehad met verschillende mannen en landlopers en leefde daarmee in hoererij samen. Als laatste met Jan Cremer, waarvan zij wist dat hij een getrouwd man was. Dat hij daarvoor met Margareta Sijmons, in welk gezelschap zij heeft gewandeld, publiekelijk in Deventer was gestraft.

Dit maakt haar ook schuldig aan de misdaad van overspel, wat volgens de goddelijke en justitiële wetten, ten hoogste strafbaar is.

Schepenen en raad, haar veroordelen tot de welverdiende straf om openlijk op de kaak te worden gegeseld.

Ze bannen haar voorts uit deze stad, de stadsvrijheid [81v] en veerschepen (een mijl in het rond) en ook uit de provincie Overijssel [naast geschreven]) om daar nooit weer te komen anders wordt zij zwaarder gestraft.

Verder zal zij de oervede doen.

Jan Gijsen en Anna Berents, zijn huisvrouw.

Zij hebben ondanks herhaalde waarschuwingen en de strenge verboden, toch van tijd tot tijd allerhande soorten van bedelaars, vagebonden en dieven geherbergd, van wie zij wisten dat het dieven waren.

Door zich in te laten met dit soort mensen, zoals helers en dieven, maakt men zich aan deze schelmen gelijk en daarom moeten zij streng gestraft worden, tot afschrik van anderen.

Zich inlaten met helers is gelijk aan diefstal en is in deze stad waar orde heerst ontoelaatbaar.

[82]

Schepenen en raad willen de welverdiende straf uit gratie verzachten en veroordelen haar om net als de voornoemde misdadigers, openlijk op de kaak ten toon gesteld te worden.

Ze bannen hen beiden voorts uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond en ook uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, waarop een zware straf staat.

En beiden zullen de oervede doen.

Op 27 januari 1662 zijn deze vijf voornoemde vonnissen, voor alle genoemde personen voor het ijzer van het raadhuis voorgelezen.

Dit in aanwezigheid van de verwalter Rodolph van Langen en de stokmeesters Reinier Gansneb gnt Tengnagel en Heiman Vrieze en voorts de gehele Raad. Daarna is de straf uitgevoerd en hebben allen vervolgens de gewoonlijke oervede gedaan.

[82v] leeg

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 83

[Zaak betreffende bedelen en diefstal]

Hermen Hermsen, oud 23 jaar, geboren in Hamech boven Dusseldorf.

Hij heeft de volgende bekentenis gedaan voor de stokmeesters Reinier Gansneb gnt. Tengnagel en Heijmen Vreese.

Hij bekent eerst gevangen gezeten te hebben Haesersou [Hazerswoude-Dorp bij Leiden], omdat hij daar in het gezelschap van vier anderen was gaan schooien.

Hij is daar verbannen voor de tijd van 10 jaar.

Omdat hij later, ondanks de verbanning, weer in de stad Leiden is aangehouden, is hij als straf binnenskamers geselsd en opnieuw verbannen voor 10 jaar.

Later heeft hij bij Ouwkerk uit een watermolen met Sijmon en Jan Sijmonts geld en gouden ringen gestolen. Daarvoor is hij in Amsterdam gevangen genomen en daar in het openbaar geselsd. Dat hij later in met nog vier anderen op den Goudsedijk in een huis heeft ingebroken, **[83v]** maar omdat er mensen aankwamen konden ze niets stelen.

Hij is daar aangehouden.

Eerder had hij, met twee anderen, overdag in de buurt van diezelfde stad, 16 gulden en twee rode scharlakense hemdrokken met zilveren knopen gestolen

Met de kleine Jan Sijmonts, Jan Vlaming en Jan Bruinsz heeft hij, in het land van Leiden, overdag een zilveren mes, een zilveren portefraes, [een gebogen ijzer waarop een geplooid kraag werd gedragen] twee kettingen en vier gulden aan geld gestolen.

Ook heeft hij, met Jan Bruinsz, in een huis uit een kist drie zilveren dukatons gestolen.

Ook is hij buiten Amersfoort in een huis geklommen.

Binnen heeft hij de sleutel van de kast gevonden in de naaimand en daarmee heeft hij de kast geopend en drie zilveren dukatons, twee gouden ringen, een zilveren gordel met een schorthaak daaruit genomen. Toen hij door het raam een man zag aankomen is hij ontsnapt.

Ook in Gouda is hij geselsd en gebrandmerkt. **[84]**

Dat hij tien weken daarna in Amersfoort is aangekomen in het gezelschap van Jan Bruin en zeven vrouwen. Met diezelfde Bruin en vijf vrouwen heeft hij in een schuur liggen slapen en is daar gevangen genomen.

Na zeven weken gevangen te hebben gezeten is hij uitgebroken.

Dat hij verder in het Gooi met 2 anderen, Philip en Willem genaamd, in een nacht door het breken van een ruit, het huis van een paapsgezinde is binnengegaan.

Uit een kast in het voorhuis (de sleutel hing op een stoel,) hebben zij veel zilverwerk gestolen.

Hiervan heeft hij een zilveren zoutvat en een zilveren poederdoos gestolen, waarmee hij de volgende dag is aangehouden.

Hij heeft eerder in Utrecht ingebroken in een huis waarvan de bewoners in de kerk zaten en daar uit een lade een halve rijksdaalder weggenomen.

In Weesp is hij voor de tweede keer gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt met de strop om de nek. **[84v]**

Vandaar is hij gekomen naar deze provincie en in Mastenbroek heeft hij met Isaack Bennijs, rond middernacht in het huis van de broer van de koster ingebroken.

Door twee ruiten te breken, het raam te openen en zo naar binnen te gaan en daar weg te nemen een lakenkleed, een bommezijden kleed, twee zilveren naalden en 13 stuiver aan geld, uit een kist, die hij met de sleutel had geopend.

Dat hij verder te Steenwijkerwold met dezelfde Isaacq en een derde, Dirk genaamd, geholpen heeft een rol tabak en negen guldens te stelen.

Door het omhoogtrekken van een dwarsraam zijn zij midden in de nacht binnen gekomen.

Dat hij ook op de Lattemerdijk is geweest en er bij was, toen Kees van Haarlem, Abraham Guitteman en Sam, daar Anna alias Coolmansstroo genaamd, achter de herberg bij Doesburg, onder aan de dijk met een leiband aan een boom hebben vastgebonden en gegeseld, en haar ook hebben gesneden achter het oor en op haar rug. **[85]**

Dat hij met Isaacq Bennijs en Mathijs van Leiden in de nacht een ladder tegen de stadsmuur van Hattem heeft gezet.

Samen met Mathijs is hij over de muur geklommen en de stad ingegaan, terwijl Isaack bij de ladder de wacht zou houden.

Zij gingen naar een zeker huis, waar zij met behulp van een klink het raam hebben opengebroken en zo zijn binnengekomen.

Ze hebben daar een tinnen schotel, 2 tinnen kandelaren, 1 tinnen lampet en verder nog 2 hemden, 2 grote gordijnen en 2 lampen gestolen.

In Rotterdam heeft hij samen met Abraham Cuitteman een gele spreij uit een huis gestolen, daar heeft hij een hemdrok en onderbroek van gemaakt.

Dat hij in Wijhe samen met Henrick van Baeck in de nachtelijke uren heeft ingebroken in een huis door de ruiten stuk te slaan en daarna met een met een brandende zwavelstok hebben gekeken of er ook iemand in de kamer sliep.

Daarna hebben zij naar binnen gegaan. Zij hebben daar weggenomen een rouwmantel en 2 vrouwenrokken. **[85v]**

Dat hij bij Hasselt met Mathijs van Leiden in de Coestert omstreeks 12 uur met een hooihaak een raam heeft opengebroken en daar heeft gestolen 2 tinnen kannen, een grauwe mantel met knopen en een oude Brabantse hoijcke. [mouwloze mantel]

Samen met Jan van den Bos en Jan van Breda hebben zij in de nacht bij de predikant van Heerde ingebroken. Met een spade het venster opengebroken en met een boom de ijzeren tralies omgebogen. Daar hebben zij gestolen een nieuwe zwarte broek, twee groene gordijnen, een hoed, een witte en een groene deken en een groene spreij.

Dat hij voor Vollenhove met Mathijs van Leiden in de nacht heeft ingebroken, waar hij het venster heeft opgeschoven en met een mes de haak heeft omgebogen. Daar hebben zij gestolen een donkere muskus gekleurde mantel, een zwart schort een stuk fijn linnen, een deel kussenvertrekken en beddenlakens. Dit alles uit een kast met twee deuren die hij had opengebroken. **[86]**

Dat hij met Ariaen Soetendal en Izaacq Claessen ten huize van Toenis Ipinck, in de nacht, om ongeveer een uur, 2 stukken doek heeft gestolen.

Zij zijn binnengekomen door met een beitel het raam te openen en met een mes de haak op te tillen.

Dat hij ook diezelfde nacht nog naar drie andere huizen is gegaan om in te breken, maar op twee plaatsen daarbij werd gehinderd, omdat de bewoners wakker werden.

Hij bekent met Isaacq Bennijs, in Steenwijkerwold, ruzie en een handgemeen te hebben gehad over de meelopende vrouwen, die twee halfzusters zijn.

Hij had daarbij een mes gebruikt, dat hij in Steenwijk voor dat doel had gekocht, nadat de anderen hem eerder hadden bedreigd en gekwetst.

Deze voorstaande bekentenissen zijn Hermen Hermesen, coram Rodolph van Langen, verwalter van het schoutambt van deze [86v] stad en de stokmeesters Reijner Gansneb gnt Tengnagel, Heijman Vreese, onder de blote hemel, buiten pijn en banden boven de Wiltvanck voorgelezen en hij heeft bekend, dat alles van punt tot punt waar is.

31 januari 1662

Naar aanleiding, wat door de verwalter en de stokmeesters ter vergadering van schepenen en raad, nauwkeurig en volledig is gerapporteerd, heeft het gerecht heeft na rijpe overwegingen besloten hem delinquent te oordelen gelijk hij veroordeeld wordt krachtens deze. Dat hij tot handhaving van de wet en tot afschrik van anderen, zal worden gebracht naar de plaats waar men gewoon is dit te doen en daar gestraft met het koord, tot de dood daar op volgt.

Op 3 februari 1662 is dit vonnis door de verwalter en stokmeesters als voornoemd in bijzijn van schepenen en raad de gevangene voor het ijzer opnieuw voorgelezen.

Het vonnis is daarna uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 87

[Zaak betreffende diefstal]

Izaacq Bennijs, oud 35 a 36 jaar, geboren in Zuidbroek in het Groninger land, heeft het volgende bekend aan de stokmeesters Reinier Gansneb gnt. Tengnagel en Heijmen Vriese. Hij bekent eerst in het rasphuis te hebben gezeten, omdat hij tegen zijn kapitein was ingegaan en daardoor last had veroorzaakt.

Hij bekent, dat hij in Batavia in Oost- Indië is geseseld en is daar ook gebrandmerkt , omdat hij daar uit een schip spek had gestolen en het aan land had verkocht.

Dat hij naderhand in Amstelveen is geseseld en daar is gebrandmerkt en voor de tijd van zes jaren verbannen naar het rasphuis, omdat hij overdag uit een huis enkele kleden van linnen en wol had gestolen.

Hij was binnengekomen door tegen de deur te stoten en die zo te openen. [87v]

Dat hij in Deventer tijdens de kermis van een schip dat bij de brug lag, een grof oneffen kleed dat boven op het vooronder lag heeft weggenomen.

Dat hij in Gelderland met Joost Paep een stuk doek heeft gestolen uit een huis.

Er stond een vork binnen tegen de deur. Die hebben zij weggestoten. Het doek is in Deventer bij de lommerd gebracht.

Dat hij overdag in Staphorst of Rouveen een rok, 4 hemden en een rode hemdrok heeft gestolen. Hij kwam binnen door de klamp van de deur te lichten.

Dat hij in het land van Kleef, een uur van Arnhem, met Hans van Utrecht, overdag een huis is binnengegaan door zijn hand door een gat in de deur te steken en zo de deur te openen.

Binnen heeft hij uit een kist waarvan de sleutel in het slot stak, een zilveren tuig en 20 gulden aan geld weggenomen.

Dat hij in Arnhem gevangen is genomen toen hij betrapt is.

Bij deze gelegenheid heeft hij Platten Thijs [88] aangewezen, een zilversmid, naar wie hij toe ging om het zilverwerk te verkopen wat hij bij Ghijs had gestolen.

Dat hij samen met Hermen en Mathijs van Leijden in de nacht een ladder tegen de stadsmuur van Hattem had gezet. Beiden zijn over de muur in de stad geklommen en hij bleef de wacht houden, terwijl de anderen inbraken en verschillende diefstallen pleegden.

Hij heeft van het gestolen goed zijn aandeel gekregen.

Dat zij beiden een huis voor Vollenhove hadden uitgezocht waar zij konden inbreken en na de inbraak het gestolen goed naar hem gebracht in de schuur.

Hij was daar blijven slapen, omdat hij ziek was.

Een zilveren ketting en 2 zilveren knopen zijn verkocht voor 14 stuivers en verder heeft hij daarvan gekregen een linnen laken en een mantel die hij buiten Steenwijk in de herberg heeft laten liggen. [88v]

Dat hij met Hermen en Dirk te middernacht, in Steenwijkerwold een rol tabak en negen gulden aan geld heeft gestolen.

Zij hebben daar samen, door veel kracht te zetten, het schuifraam opgeschoven en zijn zo binnen gekomen.

Dat hij met Hermen in de nacht in Mastenbroek heeft ingebroken in het huis van de broer van de koster.

Door het uitnemen van twee ramen konden zij binnengaan en zo de deur openen. Waarna hij aan de deur de wacht hield.

Daar is gestolen: een laken kleed, dat hij aan heeft, een wollen kleed, 2 zilveren naalden en 13 stuivers aan geld.

Het geld werd hem door Hermen vanuit het huis aangegeven.

Hij bekent verder uit het Rode Kruis, waar de deur open stond en hij naar binnen is gegaan, gestolen te hebben een groene en een witte deken. [89]

Dat hij met Lange Grete om middernacht in Zwolle, buiten de Kamperpoort het raam van een huis met een mes heeft opengeboken en uit het huis heeft gestolen een witte Spaanse deken, en een grove deken en twee groene gordijnen.

Op 1 februari 1662 is deze bekentenis door Isaacq Bennijs voor de Rodolph van Langen, verwalter van het schoutambt en Reijnier Gansneb gnt. Tengnagel en Heijmen Vriese als stokmeesters beneden in het stadhuis met open raam voorgelezen.

Dit omdat hij door zijn zwakheid niet naar de Wiltvanck onder de blauwe hemel gebracht is kunnen worden.

Alles wat hij zonder pijn en banden had bekend heeft hij bevestigd aangevende dat alles van punt tot punt waar is.

De verwalter Rodolph van Langen en de [89v] stokmeesters Reijnier Gansneb gnt. Tengenagel en Heijmen Vreese hebben ter vergadering van schepenen en raad verslag uitgebracht van alle zaken. Van punt tot punt heeft het gerecht, na wijze beraadslagingen en overwegingen, dit tot handhaving van gerechtigheid en tot afschrik van anderen hem schuldig verklaard.

Ze veroordelen hem krachtens deze om gebracht te worden naar de plaats waar men gewoon is dit namens justitie te doen.

Daar zal hij worden gestraft met het koord, tot de dood daar op volgt.

Op 3 februari 1662 is dit vonnis hem Isaacq Bennijs, voor het ijzer van het stadhuis opnieuw voorgelezen, in tegenwoordigheid van de verwalter, de stokmeesters en de gehele magistraat. Daarna is het vonnis voltrokken.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 90

[Zaak betreffende heling]

Gerrijt Gijsberts waard in het” Mooie Weer”

Om reden dat hij niet alleen de vele schooiers, vagebonden en dieven die hij als zodanig kende onderdak verschaftte, maar ook hun gestolen goederen aankocht en doorverkocht.

Door deze zaken is hij medeplichtige geworden en heeft zo zich schuldig gemaakt aan diefstal en heling. Voor deze misdaad, die de basis is van alle begane fouten, verdient hij het om zwaar en tot afschrik van anderen te worden gestraft .

Schepenen en raad hebben op voorbede van verscheidene van zijn familie en anderen, besloten het welverdiende te verzachten.

Ze veroordelen hem om op de plaats, die tegenwoordig daarvoor door de justitie wordt gebruikt, ten toon gesteld te worden. Ze bannen hem voorts uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen, [90v] een mijl in het rond, alsmede uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, wat als gevolg een zwaardere straf zal hebben.

Hij zal ook de gewoonlijke oervede doen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 90V

[Zaak betreffende bedelen en diefstal]

Anna Jans uit Meppel

Zij is eerst in Schoonhoven en later in Zwolle en Vollenhove om haar schooierijen en gepleegde diestallen in hechtenis geweest.

Zij is in de eerste plaats daarvoor binnenskamers en in de twee andere plaatsen publiekelijk geselsd. Zij is met deze boze manier van leven niet gestopt, maar is daarin doorgedaan, door opnieuw met notoire dieven om te gaan. Nu laatstelijk met Isaacq Bennijs.

Daarvoor verdient zij zwaarder als te voren te worden gestraft

Zo is het echter, dat schepenen en raad na goede overweging, afzien van de welverdiende straf, haar veroordelen [91] om openlijk op de plaats van de galg ten toon te worden gesteld.

Ze bannen haar verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond en ook uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, met als gevolg een zware straf.

Zij zal ook de gewoonlijke oervede doen.

Op 3 februari anno 1662 is dit vonnis uitgevoerd in tegenwoordigheid van de heer verwalter Rodolph van Langen en de heren stokmeesters Reijnier Gansneb gnt. Tengnagel en Heijmen Vriese, nadat dit door hem, in bijzijn van de gehele raad aan haar was voorgelezen.

Zij heeft daarop de gewoonlijke oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 91V

[Zaak betreffende diefstal]

Ariaen Soetendal, oud 18 jaar.

Wegens het stelen van lood van verscheidene huizen wordt hij aangeklaagd.

Daarmee is hij steeds maar doorgegaan.

Verder dat hij in het gezelschap is geweest van Isaacq Claessen en een beruchte dief Hermen Hermesen, die hier ter dood is veroordeeld.

Omdat hij ook deelgenomen heeft aan enkele huisinbraken verdient hij hiervoor openlijk aan den lijve en als een voorbeeld en afschrik voor anderen, te worden gestraft zoals gebruikelijk is in plaatsen waar recht heerst.

Schepenen en raad zullen op voorbede van zijn vader en aangezien hij nog jong is (wat hoop geeft op verbetering) hem vonnissen om binnenskamers door de scherprechter met roeden te worden geselsd en voorts tijdelijk te worden gezet in het Marten Paels gat.

[gevangenis gebouwd speciaal en op kosten van Marten Pael, op de Nieuwe Markt in een deel van het Franciscaner klooster]

Om daar te werken en zijn kost te verdienen, totdat hier in nader zal worden beslist.

Op 4 februari 1662 is dit vonnis voorgelezen in de volledige raad, met de raadsleden, Eeckholt en Louwe en diezelfde dag in aanwezigheid van de stokmeesters Reijnier Gansneb gnt. Tengnagel en Heijmen Vriese ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 92

[Zaak betreffende landloperij]

Hans Michel van Heussen

Hij heeft zich bezig gehouden met schooien en als een vagebond door het land te trekken, zonder zijn jonge en welgeschapen ledematen voor werk te gebruiken, en zo eerlijk te leven.

Door zich op te houden met verscheidene kwaad levende vrouwen maar ook nog de plattelandsbewoners vrees aan te jagen, wanneer zij hem weigerden wat hij vroeg.

Hiervoor verdient hij publiekelijk tot een voorbeeld en tot afschrik voor anderen, te worden gestraft.

Schepenen en raad hebben gezien zijn jonge leeftijd en hopen op beterschap, zijn welverdiende straf verzacht en vonnissen hem om binnenskamers te worden geselsd.

Ze bannen hem verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond en voorts uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen op straffe van een zwaardere straf.

Dit is op 8 februari 1662 uitgevoerd in tegenwoordigheid van de stokmeesters Reinier Gansneb gnt. Tengnagel en H.Vreese.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 92V

[Zaak betreffende diefstal]

Court Schut,

Hij heeft drie diefstallen gepleegd, waarvoor hij naar het recht verdiende publiekelijk als voorbeeld te worden gestraft.

Schepenen en raad vonnissen hem, in aanmerking nemend zijn eerlijke ouders, zijn jeugdige leeftijd en hopend dat hij zich zal beteren, om binnenskamers te worden geseseld.

Zij waarschuwen hem ernstig, zich verder van alle kwade zaken te onthouden.

Bij herhaling zal hij zwaar gestraft worden.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 92V

[Zaak betreffende diefstal]

Geertien Jurriaens

Zij heeft gedurende een lange tijd een zeer ongebonden en goddeloos leven geleefd en verscheiden diefstallen gepleegd.

Hiervoor verdient zij op de kaak, anderen ten afschrik, te worden gestraft. [93]

Schepenen en raad zijn ten gevolge de sterke smeekbedes van haar familie, genegen tot gratie en vonnissen haar om binnen in de gevangenis streng te worden geseseld.

Verder bannen ze haar uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen en ook uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 93

[Zaak betreffende diefstal en helerij]

Stijn Hogencamp

Schepenen en raad hebben uit haar bekentenis geconcludeerd, dat zij de misdaad van helerij en het plegen van diefstallen heeft begaan.

Anderen heeft zij aangezet tot het doen van diefstallen.

Dit is in plaatsen waar gerechtigheid heerst zeer strafbaar.

Daarvoor verdient zij publiekelijk te worden gestraft, dit tot afschrik van anderen.

Zo is het dat de edelachtbaren, geneigd tot gratie, haar vonnissen om in de gevangenis te worden geseseld.

Ze bannen haar verder uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond en ook uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen. [93v]

Op 5 juli 1662 is dit vonnis in tegenwoordigheid van Dirk Hendrikz Vreese en Heiman Willemz Vreese, beneden in de gevangenis uitgevoerd.

Jan Jansen

Hij heeft van Egbert Beertsen twee hemden, een neusdoek, een broek en elf stuivers gestolen.

Verder heeft hij nog van Evert Thijmentsen uit een kist weggenomen acht ducats.

Daardoor verdient hij publiekelijk, tot afschrik van anderen, te worden gestraft.

Zo is het echter dat burgemeesters, schepenen en raad, meer geneigd zijn tot gratie dan tot een strenge straf.

In overweging nemende zijn jeugdige leeftijd, met de hoop op beterschap, vonnissen zij hem om in de gevangenis door de scherprechter streng gezeseld te worden. **[94]**

Ze bannen hem bovendien uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen, alsmede uit de provincie om daar niet weer in te komen op straffe van een hogere straf.

Op 16 juni 1663 is deze uitspraak in tegenwoordigheid van Heimen Vriese en Reinier Gansneb gnt. Tengnagel in de gevangenis uitgevoerd.

Maria Schefer uit Polen en **Catharina Coch** uit Hessen

Zij hebben beiden valse brieven geschreven met gefingeerde namen en zegels om hun zo het aanzien te geven eerlijke personen te zijn.

Terwijl zij niet anders zijn dan bedelaarsters en vagebonden, van wie de schoonzoon en de man beiden door een brand in het land van Hessen zijn omgekomen.

De ene brief is geschreven door een rechter en de andere is van een predikant.

Ze willen door zulke verhalen en bedriegerijen **[94v]** medelijden opwekken bij de goede gemeente en ingezetenen van alle plaatsen.

Maar daarbij ook nog door een boek te maken met daarin de vervalste namen van verscheidene steden en diaconieën om daarmee aan te geven, dat zij om die redenen geld hadden gegeven.

Door dit misbruik van publieke namen (wat van een doortrapte valsheid getuigt) verdienen zij aan de kaak daarvoor gestraft te worden.

Dit om deze zaken te stoppen.

Zo is het echter, dat schepenen en raad ten aanzien van de ene haar hoge ouderdom en voor beiden de hoop dat dit niet weer zal worden gedaan de raad genegen is tot gratie en vermindering van de straf en vonnist beiden om hier in het openbaar op de kaak **[95]**, met de valse brief en boeken, ten toon gesteld te worden.

Daarna zullen de brief en het boek in hun aangezicht door de scherprechter worden verscheurd.

Beiden worden vervolgens verbannen uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen een mijl in het rond en verder uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen, of zij zullen zwaar worden gestraft.

Op 29 juni 1663 is dit vonnis voor het ijzer aan beiden voorgelezen in tegenwoordigheid van de Raad en daarna uitgevoerd , coram de verwalter Louwe Johansz en Heijmen Vreese en Hendrik Crachtsz Stuurman.

Daarop is bij beiden de gewoonlijke oervede afgenomen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 95V

[Zaak betreffende niet nakomen van afspraken]

Lijsebeth Sanders

Zij was wegens verscheiden door haar begane delicten uit de stad, de stadsvrijheid, de veerschepen en de gehele provincie Overijssel verbannen.

Op voorspraak van haar man en haar familie en ook omdat zij jonge kinderen heeft, is zij door toegeeflijkheid van de Raad weer in de stad toegelaten.

Er werd op vertrouwd dat zij in de stad een gehoorzaam en zedig leven zou leiden.

Hieraan heeft zij zich niet gehouden. Zij heeft in het openbaar een ongeoorloofde discussie gevoerd en een vertegenwoordiger van de kerkenraad onredelijk behandeld.

Zij moest zich voorlopig onthouden van het Heilig Avondmaal, maar zij wilde er toch aan deelnemen. Dat gaat in tegen de kerkorde en verstoort de openbare rust in de stad.

Zij heeft het verdiend om in het openbaar aan haar lijf te worden gestraft, maar [96] schepenen en raad, genegen tot gratie, verminderen haar straf. Haar wordt gelast om binnen acht dagen uit de stad en de stadsvrijheid te vertrekken op straffe van op de kaak te worden gezet en dan nog verder te worden gestraft.

Dit vonnis is haar op 11 juli 1663 voorgelezen in de senaat.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 96

[Zaak betreffende bedreiging ambtenaren]

Willem Willemsen, linnenwever

Hij heeft afgelopen donderdag op de openbare weg de dienaars van de boekhouders van "het geslacht", [slachtvee] welke waren aangesteld volgens ordonnantie van de Raad, bedreigd. Toen deze dienaars in zijn huis onderzoek deden heeft hij hen aangegrepen, uitgescholden, met zijn mes bedreigd en hen bij hun kleren gepakt en gezegd dat hij die zou kapot snijden. Zij moesten dat wat zij wilden meenemen onmiddellijk aan hem teruggeven of hij zou zijn bedreiging waarmaken. De dienaars moesten vluchten.

Voor deze misdaad van openbare geweldpleging heeft hij een strenge straf verdiend.

Schepenen en raad verzachten echter zijn welverdiende straf en [96v] veroordelen hem om streng te worden geselsd op de kaak. Daarna wordt hij verbannen uit de stad en uit de provincie. Komt hij daarin terug dan zal hij heel streng worden gestraft.

Op 18 februari 1665 is dit vonnis voor het ijzer buiten het stadhuis voorgelezen, in tegenwoordigheid van de heer verwalter Eeckholt, stokmeesters D.H.Vriese en W.J.Worst en de hele senaat.

[naast geschreven]Door tussenkomst van het linnenweversgilde en zijn zwangere huisvrouw is dit vonnis verminderd en is hem de geseling kwijtgescholden.

Mosis Lodowijcksen, aan de Rheiderse beek tussen Zutphen en Brummen geboren, oud 26 jaar.

Hij heeft de volgende bekentenis gedaan voor de heren stokmeesters Everwijn van Bentheim en Wilhelm de Voocht:

Hij bekent een bruin merrie-paard met een kol uit Maarlenbroek gestolen te hebben, dat eigendom was van Cornelis Leberden. Het paard stond in de weide zonder halster. Hij leidde het uit het land, waar een plank met een pen erdoor tot hek diende, dat nadat hij het paard daaruit geleid had weer gesloten heeft.

Hij reed er mee naar Utrecht, en vandaar naar Harderwijk, vervolgens is hij van Harderwijk naar Kampen gekomen,

Hier is hij met het paard naar het Haatlaand gegaan om het te verkopen.

Dit lukte niet, omdat de boer aan wie hij het wilde verkopen het dier te iel vond. Hij is daarna met het paard naar Hasselt gereden en heeft het daar verkocht aan een paardenkoper uit Benneveld, waarvan hij de naam niet weet. Het was een lange man met blond kort gekruld haar. Hij ontving voor het paard 90 gulden. [97V]

Hij bekent dat hij 10 dagen nadat hij dit voornoemde paard had gestolen, van Kampen naar Amsterdam is gegaan. Hij heeft tussen Amsterdam en Haarlem aan de Hoogendijk uit een wei een zwart merriepaard met een kol, lange manen en een lange staart gestolen. Het paard was onbeslagen. Hij ving het paard terwijl het lag. Met het paard is hij naar Amsterdam gereden, waarna hij via Utrecht naar Harderwijk ging. Hij overnachtte bij een brug, waar men een duit moet betalen om er over te kunnen gaan.

Hij is tegen de avond in deze stad gekomen en verbleef in De Prins aan de Nieuwe Enkerdijk. Hij heeft het paard een nacht in een weide laten lopen, waarvoor hij zes 6 stuivers moest betalen.

De volgende dag heeft hij met zijn vrouw Agien Dieters het paard van daar gehaald en naar het Haatland gebracht om het te verkopen.

Hij kon er niet genoeg geld voor bedingen en is teruggekomen en heeft het paard buiten de Venepoort in een wei gezet. [98]

Twee personen uit het land van Vollenhove hebben het paard bekeken en voor 70 gulden gekocht.

Hij, Moses, ging met deze personen mee om zijn geld te ontvangen, maar zij zeiden "Het paard blijft niesen" en betaalden hem maar 54 carolus guldens.

Hij bekent, dat hij tussen Alphen en Leiden bij een Nieuwe kerk ongeveer 10 minuten gaans daarvan richting Leiden, een bruine merrie gestolen heeft, van staart en manen redelijk voorzien. Hij reed daarmee langs de Overtoomse vaart naar Amsterdam.

Daarvandaan is hij met het schip van schipper Jacob Gerbrantsen in Kampen gekomen.

Het paard heeft hij aan Claes te Genemuiden verkocht. Hij kreeg ervoor een koe en vijf en twintig gulden aan geld. De koe heeft hij voor de waarde van vijf en twintig gulden verkocht, hij ontving daarvan de helft in geld en de helft in laken. [98v]

Hij bekennt op een avond in Deventer in de Moriaan gekomen te zijn, waar diverse personen waren, waaronder ene Jan Henrixen, die een snee in zijn gezicht had, vermoedelijk een Waal, omdat hij geen goed Duits sprak.

Moses heeft van hem een halve dukaton ontvangen en daarop met hem afgesproken uit een wei, nabij gelegen, een zwart ruin met een kol en met een witte plek aan het achterste been te stelen.

Met een stuk brood hebben ze het paard gevangen en door twee weilanden naar de dijk gebracht.

Ze sloten een akkoord met elkaar en spraken af dat Moses voor Jan Henrixen het paard naar Elburg zou brengen.

Moses is met het paard eerst naar Wezep gereden, waar hij het zo lang in een wei heeft gezet, voordat hij naar Kampen ging.

Hij kwam tegen de avond weer nadat hij in Wijhe een zadel geleend had en het paard naar zijn makker die in een herberg achter Elburg verbleef. [99]

Hij ontving van Jan Henrixen 30 gulden en beloofde Moses in Amsterdam nog 20 gulden voor het zadel te brengen. Ze spraken af in “De Prins” bij de Oude Brugge.

Toen Moses daar aankwam vond hij wel het zadel maar geen geld. Hij weet niet waar zijn makker Jan Henrixen is.

Hij bekennt zich te Amsterdam bij het college der admiraliteit aldaar te hebben laten inschrijven om als soldaat te dienen. Hij kreeg op voorhand 10 gulden. Hij heeft het geld verdrongen en is zonder zich in dienst van het voornoemd college te hebben begeven, weggelopen.

Hij bekennt ook in Hasselt zich als musketier te hebben ingeschreven bij kaptein Oberstein. Hij ontving op voorhand een dukaton, waarmee hij is vertrokken. Hij is nooit meer bij de compagnie verschenen. [99v]

Hij bekennt onder de compagnie van kaptein Breda, toen garnizoen houdende binnen Den Bosch, een jaar gediend te hebben. Hij is daar zonder paspoort weggelopen.

Hij bekennt uit het huis van Gerrit van Wieringen (waar hij eerder gewerkt had) diverse boeken en linten gestolen te hebben.

Hij bekennt op aanraden van zijn makker Jan Henrixen zijn naam veranderd te hebben in Jan en in Maes Henrix.

Hij bekennt dat zijn vrouw Agien Pieters zonder medeweten van voogden, of goedkeuring van de familie, in haar minderjarigheid met hem meegelopen is.

Hij heeft met haar al voor hun vertrek gemeenschap gehad. [100]

Hij bekennt zijn vrouw slecht behandeld te hebben. Hij heeft haar vaak voor een hoer en caronje [lastig vrouwspersoon] uitgescholden, als zij hem goede raad wilde geven.

Hij bekennt in onze gevangenis 2 stroppen gemaakt te hebben. Met een daarvan heeft hij getracht zichzelf van het leven te beroven.

Deze bekentenissen zijn aan Mosis Lodowijcksen van punt tot punt onder de blauwen hemel voorgelezen in tegenwoordigheid van Heijman Vriese, burgemeester in de tijd, loco de heer Rodolph van langen, verwalter van het schoutambt van deze stad, verder de stokmeesters

Everwijn van Bentheim j.u.dr. en Wilhelm de Voocht. Zonder te zijn gepijnigd heeft hij alles toegegeven.

Mosis Lodowijcksen

Uit zijn bekentenissen blijkt het volgende. Hij heeft op verschillende tijden en plaatsen vier paarden gestolen en verkocht.

Hij heeft van twee kapteins, handpenningen ontvangen en is daarmee zonder in dienst te gaan weggelopen. **[100v]**

Bij een derde kaptein heeft hij ongeveer een jaar gediend en is daarna zonder enige licentie of paspoort vertrokken.

Hij heeft zijn vroegere werkgever bestolen.

Zijn tegenwoordige huisvrouw heeft hij in hare minderjarigheid zwanger gemaakt en hij is daarna zonder toestemming van haar voogden of familie met haar weggelopen.

Hij heeft in de gevangenis twee stroppen gemaakt en met een daarvan zich bijna van het leven beroofd.

Alle feiten zijn volgens de wetten, ten hoogste strafbaar en in een stad van justitie, niet toegestaan, maar behoren zwaar te worden bestraft.

Schepenen en raden meer genegen tot gratie dan tot uiterste straf van justitie, hem wegens het doen van ongeoorloofde zaken veroordelen, om door de scherprechter met de door hem zelf gemaakte twee stroppen om den hals, op de kaak streng geselsd en met twee merken daar ook te worden gebrandmerkt **[101]** te worden.

Zij bannen hem verder zijn leven lang uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond en verder uit geheel Overijssel, om daar niet weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Hij deed daarover de oervede.

Op 10 november 1666 is het vonnis aan Mosis Lodowijcksen voor het ijzer voorgelezen in presentie van Johan Sloet, loco de verwalter, en de stokmeesters Everwijn van Bentheim j.u.d. en Wilhelm de Voocht en de gehele Raad en werd hij voorts ter executie gesteld. Hij heeft daarop de gewoonlijke oervede gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 101

[Zaak betreffende diefstal]

Andries Pietersen van Keulen geboortig.

Hij heeft in korte tijd verscheiden diefstallen gepleegd. Hij stal een stuk linnen, een lap bewerkt leer, een paar wollen kousen, een muts en een zilveren beker. **[101v]**

Dit is in een stad waar het recht geldt niet te tolereren.

Hierover zal de delinquent in het openbaar en anderen tot voorbeeld gestraft worden.

Hieruit volgt dan ook dat burgemeesters, schepenen en de raad, tot bescherming en handhaving der heilige justitie en heilzame wetten, hem delinquent veroordelen, om op de kaak door den scherprechter streng geselsd te worden.

Bannende hem voorts uit deze stad , stadsvrijheid en veerschepen, als mede uit deze provincie van Overijssel, om daar niet weder in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 14e Maart 1667 is het bovenstaande vonnis aan Andries Pietersen voor het ijzer voorgelezen in presentie van burgermeester Willem Jacobsen Worst, loco verwalter Louwe Johansz, Johan Gansneb gnt. Tengnagel en Arend van Hardenberch en de gehele Raad. Daarna werd hij ter executie gesteld en is de gebruikelijke oervede door de delinquent gedaan.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 102

[Zaak betreffende valsheid in geschrifte]

Henriek Meljouw van Den Bosch en **Mettien Claes** van Holstein geboortig.

Beide hebben zij met het schrijven van valse brieven met daarin gefingeerde namen getracht de ingezetenen van verschillende plaatsen tot medelijden te bewegen. Zij deden zich daarbij voor als eerlijke personen die christelijk getrouwd waren. Terwijl ze niet anders zijn als vagebonden en bedelaars.

Verder is gebleken uit haar verklaringen en valse brieven dat Mettien Claes ook de zware zonde van overspel heeft gepleegd door met haar tegenwoordige man te trouwen een jaar voordat haar eerste man is overleden.

Het ene is valsheid in geschrifte het andere een misdaad die zwaar gestraft behoort te worden. Schepenen en raad, genegen tot gratie, oordelen dat beide in het openbaar op de kaak met de valse brieven om de nek ten toon gesteld zullen worden. De brieven zullen in hun aanwezigheid door de scherprechter worden verscheurd.

Verder worden beide vervolgens verbannen uit deze stad de stadsvrijheid, en veerschepen, een mijl in het rond en uit de gehele provincie Overijssel en daar nooit weder in te komen, of zij zullen zwaar worden gestraft. **[102v]**

Den 29 augustus 1667

Het vonnis is Henriek Meljouw en Mettien Claes voor het ijzer voorgelezen, in presentie van burgemeesteren Everhard Ram loco verwalter Louwe Johansz en Reiner Gansneb gnt.

Tengnagel en verder de ganse magistraat en zijn daarop ter executie gesteld.

Zij doen beiden de oervede.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 102V

[Zaak betreffende hoerij]

De 6^e Juni anno 1668

Catharina Berents van Borne

Zij heeft in hoerij geleefd en daardoor reden gegeven tot ordeverstoringen. Daarvoor moet zij publiekelijk op de kaak worden gestraft.

Schepenen en raad hebben besloten op de voorbede van de moeder en verscheidene van haar familieleden en op hope van beterschap, haar welverdiende straf te verminderen. Zij bannen haar **[103]** uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen, en uit de gehele provincie Overijssel, om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft. Dit vonnis is haar voorgelezen in tegenwoordigheid van W.J.Worst en H.Crachtsz Stuurman j.u.dr.

Henrick Crausman

Ruiter onder de heer luitenant kolonel Elten

Omdat hij op het Kampereiland enig linnen heeft gestolen wordt hij verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de gehele provincie Overijssel om daar niet weer in te komen zonder toestemming van schepenen en raad.

De 25 juni 1668 is dit vonnis hem voorgelezen in tegenwoordigheid van Willem J. Worst en Hendrik Crachtsz Stuurman j.u.dr.

Philip Boller ruiter onder de heer ritmeester Steen

Hij is vanuit zijn garnizoensplaats Hasselt naar Kampen gekomen.

Hier is hij betrapt toen hij twee paar kousen stal. Deze delicten komen meer en meer voor en daar moet dan ook streng worden opgetreden. Dit tot handhaving en bescherming van de burgers van deze stad.

Tot handhaving van justitie veroordelen de eerbare hoogachtbaren hem, om openlijk op de kaak door de scherprechter met twee kousen en een gestolen koord om de hals gehangen ten toon gesteld te worden. Dit tot een spektakel en afschrik voor anderen.

Bannende hem voorts uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en mede uit de provincie van Overijssel om daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 30 juni 1669 is het bovengenoemde vonnis hem in tegenwoordigheid van de verwalter D.Henriksen Vrieze en Willem Jacobsz Worst en Hendrik Crachtsz Stuurman. j.u.dr. en voorts in tegenwoordigheid van de hele Raad. voor het ijzer voorgelezen. Daarna werd hij uit de stad geleid.

Heden de 12^e juli anno 1668

Pieter de Boeij en Oelken Hoots ruiters onder de compagnie van de heer ritmeester Duray.

Zij zijn beide aangeklaagd omdat zij tussen de 18 en 19e juni laatstleden de wacht op de Oort te Brunnepe gedurende de nacht hebben lastig gevallen. Via aanplakbiljetten is hen aangegeven om zich te melden en voor het gerecht te verschijnen om zich te verantwoorden.

Jan Mijndeltsen ten Toren is beschuldigd, omdat hij de dag daaraanvolgende in Brunnepe bedenkelijke dreigementen heeft geuit. Hij wilde zich revancheren omdat een van zijn kameraden gewond was geraakt. Viermaal is geëist door aanplakbiljetten, dat zij zich melden zouden. Niemand is verschenen. De toegang tot de stad wordt hun ontzegd. Zonder toestemming van schepenen en raad mogen zij de stad niet meer binnenkomen.

Diezelfde dag is dit vonnis in de raad gelezen.

De 3^e augustus 1668

Grietiens Dretens van Lingen.

Volgens haar bekentenis is zij de via bansdeure [gaf toegang tot deel van het huis] en daarna is zij nog door een luik geklommen en zo in het woonhuis van haar voormalige meester, Peter Poll, gekomen. Daar heeft zij een kist opengebroken en daaruit een bedrag van ongeveer van vier en tachtig carolus guldens weggenomen.

Over welk feit zij verdient openlijk op de kaak tot afschrik van anderen gestraft te worden.

Schepenen en raad meer genegen tot gratie dan tot rigeur van recht, mede gezien haar jeugdigheid, die hoop geeft op beterschap, verbannen haar uit deze stad, vrijheid en veerschepen, alsmede uit deze provincie, om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Dit is haar in senatu voorgelezen consulibus Bentheim j.u.dr. en W.J.Worst.

Jan Willemsen van Zwolle

Hij heeft op de openbare weg een vrouw betast en mishandeld en geprobeerd om haar met zijn degen van achteren te doorsteken. Dat is door een andere vrouw belet.

Deze vrouw heeft hij achtervolgt en met een mes gegooid toen zij haar huis invluchtte.

Deze feiten moeten tot voorbeeld van anderen worden gestraft.

Schepenen en raad veroordelen hem om 14 dagen lang in de stadsgevangenis te worden opgesloten, waar hij zal moeten leven van water en brood. Daarna wordt hij verbannen uit de stad en uit de provincie van Overijssel. Komt hij daarin weer terug dan zal hij nog zwaarder worden gestraft. Dit is hem in senatu op 7 augustus voorgelezen, consulibus Bentheim. j.u.dr en Worst.

De 20^e augustus 1668

Jacob Janssen, Jacob Peters, Dirck Stoffers en Toentien Jans zijn huisvrouw zijn beschuldigd, dat zij tussen 25 en 26 juli laastleden, in de nacht van de 27e daaraanvolgende, de aanstichters van oproer en tumult in de stad zijn geweest. Zij hebben de dienaars van justitie openlijk op de straat hebben mishandeld.

Zij zijn gevangen gezet en door het openbreken van de sloten van de gevangenis, gevlucht en hebben zich zo aan justitie onttrokken. Dit zijn ernstige zaken, die in een plaats waar justitie wordt toegepast niet kunnen worden getolereerd.

Viermaal is door middel van een aanplakbiljet geëist dat zij zich melden om zich te verantwoorden voor hun daden. Maar zij verschenen niet.

Zij worden verbannen uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de gehele provincie

Overijssel. Zij mogen daar niet weer inkomen zonder toestemming van schepen en raad.
Dit is in het gerecht voorgelezen. Coram Crachtsz Stuurman j.u.dr. en Reinier Gansneb gnt
Tengnagel.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 106

[Zaak betreffende manslag]

De 24^e oktober 1668

De heren gecommiteerden van burgermeesteren, schepenen en raad, met de Commandeur en andere officieren, vormende de krijgsraad en hebben aangehoord de door de advocaat-fiscaal, gedane eis en genomen conclusie tegen Berent Jansz van Laer, ruiter onder de compagnie van de ritmeester Duran. Berent heeft een doodslag gepleegd aan Maurits Boerwits, ruiter onder de majoor Hitsvolt. Daarop geëxamineerd al de stukken en bewijzen, die zowel door de advocaat-fiscaal, als uit de naam van de beklaagde zijn aangedragen. De beklaagde zelf is ook verhoord. Alles met rijp beraad en grote nauwkeurigheid gedaan en men heeft gelet op alle zaken waarop men enigszins letten moest. Doen recht en absolveren [vrijstellen] de beklaagde van alle eisen.

Op dezelfde dag is de uitspraak aan de beklaagde voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 106V

[Zaak betreffende diefstal]

De 17^e november 1668

Anna van Munster heeft verscheidene diefstallen gepleegd. Daarvoor heeft zij al eens in de stadsgevangenis gezeten. Dat heeft haar niet afgeschrikt om opnieuw te stelen.

Voor haar vergrijpen zou zij tot voorbeeld van anderen met de kaak moeten worden gestraft, maar burgemeesters, schepenen en raad, eerder geneigd tot mededogen dan tot het geven van een zware straffen, verbannen haar uit deze stad, de stadsvrijheid en de stadsveerscheppen en verder nog uit de geheel Overijssel. Zij mag zonder toestemming van schepenen en raad niet terugkeren in de stad.

[In de marge staat een stuk onleesbaar gemaakte tekst waarbij geschreven is:] Op 21 december 1676 is dit op bevel van schepenen en raad doorgehaald.

H.Nuis secretaris

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 107

[Zaak betreffende diefstal]

De 24^e april Anna van Munster

Zij bekent dat zij garen heeft gestolen uit het huis van Geertien Clumpers Achter de Nieuwe Muur. Ook bekent zij dat zij in Bonte Osse een paar schoenen heeft gestolen.

Omdat zij verscheiden diefstallen in deze stad had gepleegd, waarvoor zij bij vonnis van 17 november 1668 uit de stad verbannen was, is zij toch, tot minachting van de magistraat, weer in de stad gekomen. Zij is daar weer betrapt op het plegen van diefstallen.

Zij wordt daarom veroordeeld om in het openbaar op de kaak door de scherprechter met

roeden te worden geselsd. Verder wordt zij nogmaals verbannen uit de stad, stadsvrijheid, de veerschepen en uit de hele provincie Overijssel. Komt zij weer in de stad dan zal zij zwaar worden gestraft. In de marge staan de initialen, J.M., G.B. en R.B.

[107v] [108] [108v] [leeg]
[109] [onleesbaar gemaakt]

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 109V

[Zaak betreffende bedelen en geweld]

[eerste deel tekst is onleesbaar gemaakt]

Berent Henrixen

Hij is als vagebond in Overijssel gekomen, hoewel dat volgens de uitgevaardigde plakaten verboden was. Hij maakte zich schuldig aan bedelen en hield zich op in het gezelschap van andere vagebonden. Dat waren over de openbare weg rondtrekkende lieden. Die komen soms om iets te nuttigen in herbergen, waar zij ook bedelden en afdongen op de prijs van het bier. Berent heeft in Grafhorst de in zijn huis voor het venster staande Arent Henrixen bedreigd en gezegd dat hij hem zou doodsteken.

Het ene feit [110] is ongeoorloofd, het andere feit is een misdaad van openbare geweldpleging, waarvoor hij de hoogste straf heeft verdiend. Schepenen en raad verzachten echter zijn welverdiende straf en veroordelen hem om in het openbaar op de kaak door de scherprechter streng te worden geselsd. Daarna verbannen zij hem uit de stad, de stadsvrijheid, de veerschepen en gehele provincie Overijssel. Als hij daar weer binnenkomt, zal hij zwaar worden gestraft. Hij moet de gebruikelijke oervede doen.

Op 25 juni 1669 is het vonnis aan Berent Henrixen voor het ijzer voorgelezen in tegenwoordigheid van Johan Gansneb genaamt Tengnagel, in plaats van de verwalterschout W.J. Worst, A van Hardenberg en H.C. Stuirman I.U.D. en van de gehele magistraat.

Dezelfde dag

Hillem Janssen, huisvrouw van Berent Henrixen

Op de manier waarop zij tegen de gestelde regels heeft gedragen in deze provincie en zo bedelende het land door te lopen, zonder haar gezonde leden waartoe die door God geschapen zijn voor de arbeid te gebruiken. (Verslag stopt hier) [110v] [lege blz.]

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 111 [Zaak betreffende negeren uitspraak verbanning]

Jacob Janssen

Ondanks een eerder vonnis, inhoudende een verbanning uit deze stad, vrijheid en veerschepen, is hij in deze stad opnieuw gaan stelen.

Hierom verdient hij in het openbaar tot voorbeeld voor anderen gestraft te worden.

Schepenen en raad hebben op voorbede van vele burgers en meer genegen tot gratie dan tot streng straffen besloten de straf te verzachten. Hij wordt opnieuw voor altijd verbannen uit de

stad, stadsvrijheid, de veerschepen en gehele provincie Overijssel.

Hij doet daarover publiekelijk belofte op de kaak , met gesels en brandmerk aanwezig en de verklaring van de schepenen dat hij dan daarmee zal worden gestraft.

Op 31 augustus 1669 is dit vonnis met open deuren Jacob Janssen voorgelezen, aanwezig Hendrik Crachtsz Stuurman, Everhard Ram Dr. **[111v]**

Jacob Janssen [naast geschreven voorgaande veroordelingen] Van 20 augustus 1668 en 31 augustus 1669.

Ondanks het vonnis van schepenen en raad, wat verbanning uit de stad, stadsvrijheid en veerschepen inhield, is hij de stad voor de derde maal weer binnengekomen.

Deze ontkenning van de autoriteit en gebrek aan respect voor de edelachtbaren van de stad, die onverdraaglijk is, moet zwaar gestraft worden.

Daarom veroordelen schepenen en raad uit gratie hem om door de scherprechter in het openbaar op de kaak te worden gestraft.

Hij zal met roeden worden geselsd en opnieuw uit de stad verbannen, stadsvrijheid en veerschepen alsmede uit deze provincie, om daar niet weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Hij doet daarop de bijbehorende oervede.

Op 2 maart 1670 is het bovenstaande vonnis van Jacob Janssen voor het ijzer voorgelezen in tegenwoordigheid van de heren Johan Gansneb gnt. Tengnagel verwalter Johan van Harn j.u.dr., Pieter Eeckhout en voorts de ganse magistraat en daarna uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 112

[Zaak betreffende diefstal]

Hendrick Louwijs

23 maart 1670

Maandag jongstleden heeft hij hier buiten de Broederpoort in het huis van Thonis (Blercke) verschillende goederen gestolen.

Hier is hij voor veroordeeld. Dit om anderen ten voorbeeld, publiekelijk op de kaak aan den lijve te worden gestraft.

Zo is het echter, dat schepenen en raad, op hoop van beterschap, om deze verdiende straf te verzachten en bannen hem uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen, zonder toestemming van schepenen en raad, met als gevolg een zware straf.

Anne van Munster

25 april 1670

In het verleden is zij uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen verbannen bij vonnis van de 17e november 1668 wegens verscheidene gepleegde diefstallen in de stad Kampen.

Ondanks dit vonnis is zij weer in deze stad gekomen en opnieuw op diefstal betrapt en daarop ingesloten. Daarom wordt zij **[112v]** veroordeeld om op de kaak door de scherprechter met roeden streng geselsd te worden en bannen ze haar opnieuw uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Dezelfde dag is haar dit vonnis voor het ijs in tegenwoordigheid van de raad voorgelezen en is het vonnis direct uitgevoerd.

Dit ten overstaan van de Burgemeester Johan Gansneb gnt. Tengnagel en de heer D.H.Vriese en Peter Eeckholt. Zij heeft de gewoonlijke oervede gedaan.

21 November 1671

Dirck Backer uit Doetinchem

Hij is al verscheiden malen gewaarschuwd wegens zijn kwade zaken, gedaan in deze stad.

Maar ondanks deze waarschuwingen is hij doorgegaan met zijn boosaardig leven. **[113]**

Hij heeft toegegeven, dat hij op de 17^e van deze maand, in de avond, twee stadsinwoners bij hun huis met woorden heeft bedreigd.

Daarna trok hij zijn degen en heeft hij diezelfde inwoners met de degen verscheidene malen gestoken.

Daarbij heeft hij ook een vrouw en een kind verwond.

Dit zijn zaken die voor onrust onder de ingezetenen zorgen en de algemene rust verstoren. Dit zijn dingen, die hij volgens zijn militaire taak als soldaat met alle ijver had behoren te voorkomen.

Voor deze zeer zware en ten hoogste strafbare misdaden verdient hij in het openbaar aan den lijve gestraft te worden tot een voorbeeld en afschrik van anderen.

Omdat de hoogedelachtbare heren meer genegen zijn tot gratie dan tot streng straffen wordt hij voor de tijd van 20 jaar verbannen uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen en ook uit de provincie Overijssel om binnen die tijd daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft. Dezelfde dag is dit vonnis voor het ijs in tegenwoordigheid van de raad voorgelezen in aanwezigheid van R Gansneb gnt. Tengnagel loco E, Ram dr. verwalter D.H.Vriese, Johan Karst van 't Engbert

5 mei 1673

Trijntien Roelofs uit Barsbeeck en Maria ter Horst uit Emmerich.

Zij hebben zich enige tijd geleden zeer schandelijk en goddeloos gedragen, hetgeen volgens goddelijke en civiele wetten ten hoogste strafbaar is.

Dit kan in een stad waar gerechtigheid heerst niet toegestaan worden.

Daarom verdienen zij streng gestraft te worden.

Het is echter zo dat de schepenen en de raad meer geneigd zijn tot mededogen dan tot het geven van de strengste straffen.

Zij zullen in het openbaar op het schavot ten toon worden gesteld met roeden onder hun armen.

Verder worden beiden verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, een mijl in het rond en voorts uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen of zij zullen zwaar worden gestraft

Op dezelfde dag is dit vonnis hen voor het ijzer van het raadhuis voorgelezen in tegenwoordigheid van de Raad en daarna uitgevoerd.

Gerrit Arentsen

Op 5 april jongstleden, toen Ridderschap en Steden, (de Staten van Overijssel) voor een vergadering bijeen waren is het volgende voorgevallen:

Op een gegeven moment heeft Gerrit Arentsen, Jan V. geduwd en hem bij zijn kin vastgepakt, hierdoor ontstond er een handgemeen met Jan V, (die met zijn meester Peter van Uterwijck tot Alerdinck in Kampen was) die Gerrit Arentsen bij zijn haar vastpakt.

Het gevolg is dat tijdens dit gevecht Jan V, door de degen van Gerrit Arentsen dodelijk gewond raakt.

Gerrit Arentsen wordt in hechtenis genomen.

Schepenen en raad besluiten na onderzoek, daarbij rekening houdend met alle omstandigheden, om hem te ontslaan van de doodstraf.

Hij wordt voor een periode van 8 dagen op water en brood gezet en moet de kosten van zijn verblijf in de gevangenis betalen.

Biddende God en de heilige justitie om vergiffenis.

Verder wordt Gerrit Arentsen ernstig vermaand zich van nu af aan te onthouden van dergelijke zaken. Mocht het weer gebeuren dan wacht hem een zware straf.

Op 9 mei 1676 is hem dit vonnis in de nieuwe kamer in aanwezigheid van de Raad voorgelezen en uitgevoerd.

29 augustus 1676

Leendert Pouwelsen, geboren in Gorkum.

Hij was eerst in dienst in het regiment van de Prins van Birckenfelt en daarna soldaat onder de compagnie van de heer Willem Bentinck, kapitein in het regiment van de Graaf van Erpach. Hij is enige tijd geleden gedurende de campagne niet komen opdagen.

Hij was van plan te vertrekken.

Van dit voornemen (nadat hij hier enige tijd in hechtenis was geweest) had hij weer afstand gedaan en er werd hem een pas verleend onder de belofte, dat hij daarmee “sauve conduct” naar de compagnie zou reizen.

Nadat alle feiten van zijn gedragingen bekend waren heeft hij vrijwillig en buiten pijn en banden alles bekend.

Volgens zijn eigen bekentenis heeft hij de pas met voorbedachten rade willen gebruiken en hij heeft daarbij gezegd: “Nu geef ik de duivel mijn lijf en ziel daarbij. Dat ik met het eerste de beste vrouwmens dat mij nu tegen komt, mijn wil zal doen en haar uitkleden”.

Maar hij heeft dit ook al gedaan zondag veertien dagen geleden met een zekere **[115]** Catharina.

Dat was tussen Elburg en Harderwijk in een hooiberg onder de bedreiging van slagen en het gezicht open te snijden, zonder dit daadwerkelijk te doen, zei hij : “ Catharina kleet u uit, of ik zal u met een stok slaan”.

Hierdoor voelde zij zich gedwongen zich uit te kleden. Verder had hij haar nog bedreigd met zijn mes. Hij zei: “Indien gij mij na komt, dan snijd ik u de bek open”.

Na deze dreigementen maakte hij zich van haar meester en van haar persoonlijke goederen. Alleen haar hemd en rijglijf mocht ze houden.

Daarna is hij vertrokken en de volgende dag is hij in Wesepe aangekomen en daar heeft hij Geessien met geweld uit haar huis gehaald, met dreigementen tegen de moeder van Geessien. Hij zei: “ Gij zijt nu zo een vrouw, maar als dat hutje van u eens in brand stond, wat zou u dan zeggen?” Hij hield zo Geessien in zijn macht (hoewel hij met echtscheiding bezig was) en had gemeenschap met haar.

Er is al gebleken (en door hem niet ontkend) dat hij voor dat hij in deze stad was, **[115v]** in Kamperveen, bij de Roskam Coelvoet en de Schere op verscheidene tijden heeft bedreigd brand te stichten.

Tevens door te dreigen met slaan heeft hij ook afpersing onder deze huiseigenaren gepleegd. Uit alles blijkt , dat hij de misdaden heeft begaan van desertie, straatschenderij, schofferingen, met geweld overheersen, dreigen met brandstichten, en boeren knevelen.

Al deze zaken verdienen al elk afgezonderd de doodstraf.

Zo is het dat hij hierover in hechtenis is geraakt, schepenen en raad die tot handhaving van gerechtigheid zijn aangesteld, hem Leendert Pouwelsen veroordelen, om tot afschrik van anderen, met koorden te worden gestraft, zodat de dood erop volgt.

Dezelfde dag.

Willem Willemsen

Hij is in het jaar 1669 in Utrecht in detentie geweest en heeft zich daar voorgedaan als Willem Hendriksen.

Hij heeft voorgegeven geboren te zijn in de Kempen en opgegroeid te zijn in Ham.

Verder dat hij getrouwd was met Sijchien Willems.

Hij is hier in hechtenis geraakt met ene Leendert Pouwelsen.

Hij heeft verscheidene valse meldingen van huisbraak gedaan om zo zaken te misleiden. [116]

Verder heeft hij maandag veertien dagen geleden in het gezelschap van Leendert Pouwelsen (toen deze in Wezep, uit een huis met geweld ene Geessien Jans had gehaald met het voornemen met haar te slapen, waarbij de moeder van Geessien Jans haar kwam volgen) het gedurfd om weer terug te gaan en tegen de moeder van Geessien Jans te zeggen: “Vrouw ga naar huis. En als u zegt dat wij Geessien met geweld uit het huis hebben gehaald, dan zullen wij met ons tieners komen en uw huis in brand steken”.

Daarover gehoord zijnde, en na de andere gedane informatie, heeft hij het ook zelf buiten pijn en banden vrijwillig bekend.

Dit zijn zaken van dreigen tot brandstichting, welke in een welgestelde regering ten hoogste strafbaar zijn.

Nu is het echter, dat schepenen en de raad, prefererende gratie voor een strenge straf hem, Willem Willemsen, als voorbeeld en tot afschrik van anderen veroordelen om met een strop om zijn hals publiekelijk op de kaak gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt te worden.

Ze verbannen hem voor [116v] zijn leven uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en mede uit de provincie Overijssel zonder daar ooit weer in te mogen komen.

Verder is hij ernstig vermaand om zich in de toekomst te onthouden van bedreigingen en valsheden. Wanneer hij hierover weer in hechtenis wordt genomen zal hij zwaar worden gestraft. Hij doet daarover de gebruikelijke oervede.

Dezelfde dag.

Jenne Jans geboren in Den Bosch.

Zondag veertien dagen geleden is zij met ene Leendert Pouwelsen getrouwd.

Met haar dochter heeft zij tussen Elburg en Harderwijk een afspraak gemaakt en deze ook dadelijk uitgevoerd.

Namelijk, dat Leendert Pouwelsen bij een zekere vrouw genaamd Catharina die zij op de weg aantreffen zou slapen en dat zij dan Catharina de kleding zou afnemen. Daarom had ze tegen Leendert gezegd de volgende dreigementen te gebruiken: als zij zich niet uitkleedt, sla haar dan met een stok. Daarna heeft de voornoemde Catharina haar kleren uitgetrokken en de kleding is door Jenne weggenomen. Verder heeft zij tegen Leendert gezegd [117]:

“Als die hoer ons achterna komt, snijd haar de bek open”. Hiervoor is zij hier in hechtenis genomen. Dit alles is door haar vrijwillig en buiten pijn en banden bekend. Dit zijn zaken van een afschrikkelijke straatschenderij, die bij toelating een grote inbreuk hebben op land en staat. Schepenen en raad, echter gratie voor een strenge straf prefererende haar veroordelen

om, ten voorbeeld en afschrik van anderen, op de kaak streng te worden geselsd en daar ook te worden gebrandmerkt.

Voor het leven wordt zij verbannen uit deze stad, stadsvrijheid, veerschepen en uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen. Verder is zij ernstig vermaand en gewaarschuwd dat zij zich in de toekomst zal onthouden van een dergelijke grove straatschenderij of andere misdaden. Dat zal als gevolg een zwaardere straf hebben. Zij doet daarover de gewoonlijke oervede.

Op 29 augustus 1676 zijn boven geschreven vonnissen de delinquenten voor het ijs van het raadhuis voorgelezen in het bijzijn van schepenen en raad, verwalter Otto Gansneb.gnt. Tengnagel, de stokmeesters Johan Dirkz van de Wende en Arend van der Vene, en uitgevoerd. [117v]

Geessien Jansen geboren in Oldebroek

Verscheidene malen heeft zij met ene Leendert Pouwelsen gemeenschap gehad.

Niet alleen toen hij nog vrijgezel was, maar ook toen hij getrouwd was.

Hiervoor is zij in hechtenis genomen en ze heeft, na ondervraging, vrijwillig bekend.

Dit zijn zaken die naar goddelijke en wereldlijke wetten ten hoogste strafbaar zijn en daardoor in een welgestelde regering niet zonder gevolgen kunnen blijven.

Schepenen en raad preferende genade voor recht willen laten gelden ze veroordelen haar om binnenkamers geselsd te worden en bannen haar vervolgens uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel voor de tijd van drie jaren en hebben haar dringend geboden om in de toekomstige tijd zich te onthouden van dergelijke hoererij en misdaden.

Bij herhaling volgt een zwaardere straf.

Op 29 augustus 1676 is dit vonnis beneden in het stadhuis in het donkere gat aan Geessien Jansen voorgelezen en in aanwezigheid van verwalter Otto Gansneb gnt. Tengnagel en de stokmeesters Jan van de Wende en Arent van den Vene uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 118

[Zaak betreffende heling]

Anna Stercken uit Emmerich.

Zij is in hechtenis genomen wegens het feit, dat zij zich in deze stad heeft ingelaten met heling van gestolen goederen en daarbij niet alleen de goederen op te kopen, maar ook naar Amsterdam te brengen en daar te verkopen.

Om deze zaken is zij in hechtenis genomen en na ondervraging buiten pijn en banden heeft zij bekend.

Dit is een zaak die naar de wet in een welgestelde regering ten hoogste strafbaar is.

Schepenen en raad, die gratie boven een strenge straf prefereren en haar veroordelen om openlijk op de kaak, tot afschrik en voorbeeld van anderen, te worden geselsd en uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en voorts uit de provincie Overijssel gezet om daar nooit weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 21 december 1676 is dit vonnis Anna Stercken in bijzijn van schepenen en raad

voorgelezen en voorts door verwalter, Otto Gansneb gnt. Tengnagel en de stokmeesters Everhard Ram en Gerhard Blanckvoort ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 118V

[Zaak betreffende valse waardepapieren]

Hans Hendrik Lens, geboren in Zuilen, soldaat onder de compagnie van Willem Maurits van Nassau.

Hij heeft valse waardepapieren gekocht en deze, alsof het geld was, aan de burgers en ingezetenen van deze stad verkocht.

Hiervoor is hij in hechtenis genomen en na enige ondervraging heeft hij vrijwillig bekend. Daarna heeft hij kans gezien te vluchten en heeft zo zijn straf ontlopen.

Schepenen en raad hem daarop oordelen om tot afschrik van anderen op de kaak geselsd te worden mocht hij hier weer in hechtenis worden genomen.

Zijn naam Hans Hendrick Lens zal door de scherprechter aan de kaak worden aangebracht met deze woorden: Hans Hendrick Lens, verkoper van valse waarde papieren.

Ze verbannen hem uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en voorts uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 7 maart 1677 is hem dit vonnis voor het ijszer van het raadhuis voorgelezen en door de verwalter en A.Vene en de stokmeesters Vollenhove en Herweijer ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 119

[Zaak betreffende zakkenrollen]

Hendrik Bogaert, bijgenaamd Hentien met de Muisogen.

Hij heeft zich bezig gehouden met zakkenrollen en beurssnijden, waarvoor hij al enige malen in hechtenis genomen was.

Volgens zijn eigen bekentenis heeft hij hiervoor ook in het tuchthuis in Amsterdam gezeten.

Daarna heeft hij niet alleen dit leven voortgezet, maar ook onmondige kinderen tegen de ouders opgezet en is met hen naar markten en allerhande plaatsen gegaan om daar met behulp van deze kinderen zijn slechte praktijken voort te zetten.

Dit zijn zaken van zeer kwade praktijken die in een welgestelde regering zeer strafbaar zijn.

Schepenen en raad prefererende gratie voor een strenge straf hem veroordelen, tot voorbeeld en tot afschrik van anderen, om geselsd te worden op de kaak en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze bannen hem verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Hendrik Jansen

Hij heeft zich bezig gehouden met zakkenrollen en beurssnijden.

Hiervoor is hij al enige malen in hechtenis geweest.

Volgens zijn eigen bekentenis heeft hij hiervoor ook in het tuchthuis in Amsterdam gezeten.

Daarna heeft hij dit leven niet alleen voortgezet, maar ook onmondige kinderen tegen de ouders opgezet. Hij is met hen naar markten en allerhande plaatsen gegaan.

De kinderen werden zo van het spoor om goed te leven afgehouden.

Dit zijn zaken van zeer kwade praktijken, die in een welgestelde regering ten hoogsten strafbaar zijn.

Schepenen en raad die de voorkeur geven aan gratie boven een zware straf veroordelen hem om tot voorbeeld en tot afschrik van anderen, op de kaak streng gezeseld te worden en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze verbannen hem verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Lenardt Jansen, bijgenaamd Lene van Leijden, is getrouwd met Bele, ofwel Bele Bobbecops

Hij heeft kinderen opgezet tegen hun ouders (nadat hij voor enige delicten in het tuchthuis in hechtenis heeft gezeten) en deze voor hem geld laten stelen uit de zakken van burgers.

Hij beloofde de kinderen hen daarvan eten en kleding te geven.

Hierdoor is hij hier in hechtenis geraakt en bij de ondervraging heeft hij dit niet ontkend.

Bovendien verkeerde hij in het gezelschap van schavuiten, beurssnijders en vagebonden.

Dit zijn zaken die in een welgestelde regering niet alleen verafschuwd worden maar ook streng moeten worden gestraft.

Schepenen en raad geven de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf.

Ze veroordelen hem, tot voorbeeld en tot afschrik van anderen, op de kaak streng gezeseld te worden en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze verbannen hem verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft. [121]

Bele, bijgenaamd Bele Bobbecops, is getrouwd met Lenardt Jansen, of anders Lene van Leijden.

Zij is geruime tijd, (nadat zij eerst enkele jaren tevoren om haar diefstallen in Amsterdam al verscheidene malen op het schavot was gestraft en daar een tijdlang in het spinhuis vastgezet had) na dato naar Dordrecht gegaan om daar graan te stelen.

Dit heeft zij bij de ondervraging ook niet ontkend. Bovendien is zij van tijd tot tijd met beurssnijders, vagebonden en schavuiten omgegaan en te stelen voor haar en haar genoemde

man. Zo blijft zij doorgaan met haar kwade zaken , hetgeen ten hoogste strafbaar is. Hiervoor is zij hier in hechtenis genomen.

Schepenen en raad die de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf, veroordelen haar om op de kaak streng gezeseld en daarna ook te worden gebrandmerkt.

Ze verbannen haar verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 17 april 1677 zijn deze bovengenoemde vijf vonnissen in het bijzijn van de Raad voor het ijzer van het raadhuis voorgelezen. En voorts ten overstaan van de verwalter Arent van den Vene en de stokmeesters Gerhard Voorne en Jan van de Wende ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 121V

[Zaak betreffende ongehuwd samenwonen]

Claes Hiskes uit Hamburg, metselaar van zijn vak.

Hij heeft zich Groningen met een vrouw, genaamd Gretjen Geerts, driemaal in ondertrouw begeven en is gedurende de proclamatie met haar als echtgenoot omgegaan.

Daarna is hij met een andere vrouw, genaamd Elsebeth, heimelijk vertrokken.

Sinds die tijd hebben ze als man en vrouw geleefd. Elsebeth is nu zwanger.

Dit zijn delicten en grove misdaden die volgens Gods heilige woord en volgens de keizerlijke en andere politieke wetten streng verboden zijn. Ze mogen dus in een stad van goede naam niet ongestraft blijven.

Schepenen en de raad geven echter de voorkeur aan gratie boven streng straffen.

Ze veroordelen hem, dat hij door de scherprechter aan de kaak vastgebonden zal worden met twee spinrokken, in iedere arm een, tot spektakel en afschrik van anderen ,en daar zo lang moet blijven staan als het de achtbare raad nodig zal vinden .

Vervolgens worden hij en Elsebeth (zijnde de vrouw [122] waar hij zich nu mee ophoudt) verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen, om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 10 april 1677 is dit vonnis Claes Hiskes voorgelezen staande voor het ijzer vanuit het raadhuis in tegenwoordigheid van schepenen en raad, en direct daarop ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 122

[Zaak betreffende onwettig huwelijk]

Maria Jans.

Zij heeft bekend, dat zij zich in haar echtelijke staat, naar Amsterdam heeft begeven met Jacob Soesten, nadat zij te voren met zijn broer Antonij Soesten hier door de huwelijksband verbonden was en daarom successievelijk met twee broers is getrouwd.

Dit is in strijd met goddelijke en politieke wetten en zwaar strafbaar maar ook intolerabel.

De Edelachtbaren verklaren het gemelde huwelijk voor onwettig, ontuchtig en van onwaarde. [122v]

Zij verbannen haar bovendien ook uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Zij veroordelen haar verder de kosten van het proces voor haar vertrek te betalen.
Op 21 april 1677 is dit vonnis Maria Jans staande voor het ijzer, in tegenwoordigheid van schepenen en raad, vanuit het raadhuis voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 122V

[Zaak betreffende diefstal en zakkenrollen]

Jan Jansen, anders genaamd Potjes Jan.

Ongeveer twee jaar geleden heeft hij wegens beurzensnijden in het Rasphuis van Amsterdam gezeten.

Daarna heeft hij zich met allerlei schavuiten en vagebonden opgehouden en zware delicten gepleegd. Dit getuigt van een goddeloos en ongebonden leven. Hij heeft zich nu tegen onze stadsdienaren gekeerd, niet alleen bij het aanhouden maar zelfs in gevangenschap heeft hij opgespeeld. [123]

Deze zaken zijn alles tezamen ten hoogste strafbaar in een stad van goede regering en politie en mogen niet worden getolereerd en onbestraft gelaten.

Schepenen en raad geven de voorkeur aan gratie boven streng straffen en zij veroordelen hem om publiekelijk op de kaak, anderen tot voorbeeld en tot afschrik, door de scherprechter streng gezeseld te worden.

Zij verbannen hem verder uit deze stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepenen en uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen, of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 26 april 1677 is dit vonnis Jan Jansen beneden in het raadhuis voorgelezen in aanwezigheid van de raad en daarna uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 123 [Zaak betreffende, helpen vluchten van een moordenaar]

Jan Groensmit

Jan Groensmit heeft jongstleden dinsdag in de nacht tussen twaalf en vijven toen Steven Sluijter, kapitein in de compagnie [123v] van Bevervoerde in het regiment van prins Willem Maurits van Nassau, aan zijn huis klopte deze geopend en hem binnen gelaten.

Hoewel hij wist dat hij die dag in de stad Roelof Potties, burger en bakker had doodgeschoten.

Hij had hem volgens zijn eigen bekentenis via zijn erf naar een bres in de stadsmuur gebracht. Hij heeft dit gedaan op verzoek van de moordenaar.

Daarna is hij gegaan naar het huis van Hendrick Turfdrager en nadat hij die opgehaald had, is hij met hem gegaan naar het gat in de bres, waar de moordenaar nog stond.

Deze heeft met Hendrick gesproken en aan hem gevraagd of hij een rijksdaalder wilde verdienen. Dit om hem (de moordenaar) weg te brengen zodat hij vrij en uit handen van de justitie zou blijven. Dit is opgemerkt door een schildwacht, die bekend was met de persoon van Jan Groensmit. Daarom is hij hiervoor op de hoofdwacht gebracht en is hem gevraagd, waarom hij die moordenaar niet [124] had aangegeven.

Tot acht uur in de ochtend heeft hij dit ontkend, waardoor de moordenaar niet meer kon

worden achterhaald.

Op al wat hem is gevraagd en vrijelijk heeft beleden, is gebleken, dat hij de moordenaar uit handen van de justitie heeft willen houden.

Hoewel het zijn burgerlijke eed was om zulke mensen voor het gerecht te brengen, zodat die, tot afschrik en voorbeeld voor anderen, konden worden gestraft.

Hierdoor kan een grove en afgrijselijke moordenaar ongestraft blijven, waaraan door een welgestelde regering niet kan, noch mag worden voorbijgegaan.

Dit is ten hoogste strafbaar .

Schepenen en raad meer genegen tot gratie dan tot een streng straffen, verbannen Jan Groensmit uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Op 21 januari anno 1678 is dit vonnis beneden in het raadhuis in aanwezigheid van de raad aan Jan Groensmit voorgelezen, die voor het ijzer stond.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 124V

[Zaak betreffende hoererij]

Trine Arents, anders geheten Poup Trine geboren in Kampen.

Zij heeft in haar huis verscheidene hoeren en oneerlijke vrouwen gehuisvest, zoals Janneken Berents uit Almelo en Trine Michielsen die geboren is in Oosterwolde.

Deze hebben daar zeer oneerzaam geleefd. De bezoekende ruiters en soldaten maakten daar zoveel lawaai dat haar burens er niet gerust op waren.

Voor zo'n los en ongebonden leven verdienen ze, anderen tot voorbeeld en afschrik, op de kaak te worden gestraft.

Schepenen en raad geven voorkeur aan gratie boven straf en bannen Trine Arents, Janneken Berents en Trine Michielsen uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in te komen op straffe van een zwaardere straf.

Op 4 maart 1679 is dit vonnis aan hun drieën in de senaat voorgelezen.

Aanwezig waren E.Ram dr. en C.Veen dr.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 125

[Zaak betreffende geweld]

Christoffer Swart uit Pruisen, soldaat onder kaptein Tressenbergh, onder het regiment van wijlen kolonel Brumse.

Hij is in de middag van zondag 30 november in het huis van Aaltien Arents gekomen. Zij is zijn geliefde, een arme vrouw van wie de man in Maastricht is gebleven.

Met harde woorden eiste hij van haar een halve rijksdaalder, die ze niet had.

Om zijn dreigementen kracht bij te zetten gooide hij gewassen goed over de vloer en sloeg haar zo hard op het gezicht dat haar tanden door haar lip kwamen en ook in de mond verwondingen ontstonden.

Hierop is de vrouw uit het huis gevlucht en op straat om hulp gaan roepen. [125v]

Burgemeester Vollenhove, die daar woonde, hoorde dit en opende zijn deur en het geweld horend heeft hij gezegd, dat men met zulke lieden wel raad wist en dat hij een dienaar zou zenden.

De misdadiger riep: “Wie zegt dat? “Hij is naar de burgemeester gelopen.

Dit is door de meid en de kinderen gezien.

De burgemeester trok zijn deur dicht en de misdadiger, die naar de deur liep, stak met zijn degen in de deur en trapte tegen de deur, daarbij roepende: “Jij schelm, grootbek, hondsvot, burgemeester kom voor de dag en ik zal u doorsteken als een hond”. [126]

Hij is doorgegaan met plegen van geweld op de deur en het schandelijk schelden, dreigen en naar buiten roepen van de burgemeester van half vijf tot vijf uur. Toen is hij gearresteerd.

Het plegen van geweld en het schenden van de publieke autoriteit van de overheid verdient de doodstraf

Schepenen en raad de voorkeur geven aan gratie boven een zware straf hem veroordelen om op de kaak door de scherprechter streng gegeseld te worden.

[126v]

Ze verbannen hem verder uit deze stad en veerschepen een mijl in het rond en voorts uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 5 december 1679 is dit vonnis Christoffer Swart in tegenwoordigheid van de Raad, beneden vanuit het raadhuis voorgelezen en daarna door de verwalter G. Blanckvoort en de stokmeesters A. Herweijer en S. van Wijngaerden ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 127

[Zaak betreffende valsheid in geschrifte]

27 april anno 1681

Magdalena Esther Rodenerans is geboren in Nieuwstadt.

Zij gebruikte van een zeker persoon, Steven geheten, zogenaamde bedelboekjes en valse brieven en attestaties.

Het doel was om daarmee geld te krijgen in de steden en karspelen die ze passeerde.

Met dat voornemen heeft zij ook de stukken van secretarieën, predikanten en andere publieke personen door voornoemde Steven laten overschrijven.

Hierdoor heeft zij zich schuldig gemaakt aan het vervalsen, ofwel de misdaad van valsheid in geschrifte, hetgeen zaken zijn met ernstige gevolgen, die verdienen zwaar te worden gestraft.

Schepenen en raad, ten gevolge van haar ongezondheid, en andere goede inzichten, meer genegen zijn tot gratie dan tot een zware straf. Ze veroordelen haar [127v] Magdalena Esther Rodenerans, om publiekelijk op de kaak, anderen tot voorbeeld en afschrik ten toon gesteld te worden.

Door de scherprechter zullen de valse brieven op haar borst worden aangebracht en verder zullen er enige roeden om haar hals gehangen worden. Daarmee moet ze zolang staan als de achtbaren het nodig vinden zullen.

Vervolgens zal de valse brief voor haar aangezicht aan stukken worden gescheurd.

Ze verbannen haar verder uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Dezelfde dag is dit vonnis haar voor het ijzer voorgelezen en ter executie gesteld door verwalter Eeckhout en de stokmeesters F. van Ingen en G.Voorne

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 128

[Zaak betreffende diefstal]

Geertruijdt Harms is in Munsterland geboren en **Margareta Peters** is geboren in Maastricht.

Met twee soldaten, de ene haar man Jan Hendricks, de andere Jan Willemsen, beide dieven, heeft zij verschillende inbraken in onze stad gepleegd.

Zij hebben de gestolen goederen verborgen, ze gekocht om ze vervolgens te verkopen en zo van deze buit te profiteren en daarvan lekker en lui van te kunnen leven.

Verder keken zij waar de beste gelegenheid was om in te breken.

En zo hebben zij zich beiden schuldig gemaakt aan de misdaad van diefstal en inbraak.

Dit tezamen zijn zaken die strafbaar zijn **[128v]** en die in een stad van goede politie niet ongestraft gelaten kunnen worden.

Schepenen en raad, die de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf, veroordelen Geertruidt Harms en Margareta Peters beiden om publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en afschrik, door de scherprechter gezeseld te worden.

Ze bannen beiden uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 22 juli anno 1682 is dit vonnis hun beiden voor het ijzer staande voorgelezen en ter executie gesteld door de verwalter G. Voorne en de stokmeesters B. Vollenhove en J.D. van der Wende.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 129

[Zaak betreffende vergiftiging]

Annegien Harms heeft hier gewoond in de Speldemakerssteeg.

Buiten pijn en banden heeft zij bekend dat zij jongstleden vrijdag in de avond van 24 november van dit jaar het volgende heeft gedaan:

Toen een zeker arm meisje dat in haar huis woonde door haar zuster weggestuurd was om grof meel te kopen en het meisje met het gekochte meel in haar huis was gekomen, heeft zij het arme meisje de opdracht gegeven om het meel aan te lengen met een halve stuiver rattenkruid die zij die dag gekocht had.

Daarna stuurde ze het meisje naar haar zusters huis.

Van het meel heeft haar zuster pannenkoeken gebakken en samen met haar man en het meisje gegeten.

Direct daarna **[129v]** zijn ze allemaal erg ziek geworden. Ja zo ziek dat zij Annegien Harms gevraagd heeft bij haar te komen en die zij daar erg ziek en overgevend had aangetroffen.

Verder bekent Annegien Harms dat haar zuster en zwager van tijd tot tijd ziek werden.

Op de zondag daarop volgende heeft zij na de middagdienst nog een keer voor een halve stuiver rattengif gekocht en die in het bier gegooit.

Zo had zij zich door de satan laten verleiden waardoor zij de maandag daarop volgende voor de derde maal, een halve stuiver rattenkruid heeft gekocht en daarmee naar het huis van haar zuster is gegaan.

Toen ze daar aankwam zag zij nog wat warm bier staan, een overschot van de vorige avond, ongeveer een half kopje vol, waar zij het rattenkruid in gestrooid heeft. **[130]**

Haar zuster en zwager gaf zij daarvan te drinken. Beiden namen daar een lepeltje of twee van. Hierdoor kwamen haar zwager en haar zuster te overlijden.

Het is dus niet alleen een dubbele moord, maar een driedubbele doodslag vermengd met een zustermoord, wat samen gruwelijke misdaden zijn en dus naar de menselijke wetten zwaar moeten worden gestraft.

Omdat echter schepenen en raad de voorkeur geven aan gratie boven een zware straf doen ze recht door Annegien Harms te veroordelen om hier publiekelijk op de kaak door de scherprechter aan een paal met een koord gewurgd te worden, tot de dood er op volgt.

Vervolgens zal haar lichaam op een horde **[130v]** worden gesleept buiten de stad, waar men gewoon is straffen uit te voeren. Daar zal ze anderen ter voorbeeld en afschrik, op een rad worden gelegd.

Op 6 december 1682 is dit vonnis in tegenwoordigheid van de Raad aan Annegien Harms voor het ijzer voorgelezen en is daarop ter executie gesteld door de verwalter Gerhard Voorne en de stokmeesters Aper Herweijer en Gerhard Willem van Santen.

RAK , INV. NR. 233 FOLIO 130

[Zaak betreffende vergiftiging]

Catharina Wachtels geboren in Den Haag, is volgens haar eigen bekentenis een getrouwde vrouw.

Door sinds enige tijd een schandelijk en oneerlijk leven te leiden, waarvoor zij **[131]** ter vergadering van schepenen en raden is aangezegd de stad binnen de tijd van een dag of drie te verlaten.

Zij is in de stad gebleven en heeft bovendien ook haar schandelijk leven heeft gecontinueerd. Hierom is zij aangehouden en in hechtenis is genomen.

Zij heeft bekend zowel met gehuwde als met ongehuwde manen gemeenschap te hebben gehad . Zij heeft dus de misdaad begaan van niet alleen simpele hoererij maar van dubbele echtbreuk.

Ook bekent zij gelogen te hebben toen zij een burger beschuldigde gemeenschap met haar gehad te hebben, toen zij met hem geconfronteerd werd.

Om vervolgens te bidden om vergiffenis van de burger en de justitie. **[131v]**

Al deze daden zijn niet alleen naar de goddelijke maar ook naar de wereldlijke wetten van deze stad ten hoogste strafbaar en kunnen in een stad van goede politie niet worden toegelaten en ongestraft worden gelaten.

Schepenen en raad, die de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf, dat ze Catharina Wachtels veroordelen om hierover publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en afschrik, door de scherprechter streng te worden gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze bannen haar verder uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft. Op 27 december 1683 is dit vonnis Catharina Wachtels voor het ijzer staande, beneden in het raadhuis voorgelezen en door J.D. van den Wende verwalter, A. Herweijer en P. Sabé en ter executie gesteld.

Het brandmerken is bij haar als bijzondere gratie niet uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 132

[Zaak betreffende bedreiging en beledigingen]

Claes Voss

Jongstleden tweede kerstdag in de avond tussen 10 en 11 uur is hij dronken thuisgekomen. Na eerst veel rumoer op straat gemaakt te hebben, heeft hij daarna zijn vrouw het huis uitgejaagd.

Om dan te gaan naar het huis van Poelselmeijer, dreigende, dat als hij niet van zijn bed wilde opstaan, hij met zijn roer, dat hij geladen bij zich had, door de deur zou schieten.

Daarop is Poelselmeijer van zijn bed opgestaan. De verdachte heeft met het geladen roer in de lucht geschoten en is naar zijn huis gegaan.

In zijn huis gekomen heeft Claes Voss zijn stiefdochtertje bij de haren uit het bed getrokken en behoorlijk geslagen en naakt buiten de deur gezet.

Zijn stiefdochtertje is naar de bureu gevlucht.

Tijdens het slaan van het kind had hij gescholden op de gereformeerde religie. Hij zei onder andere: **[132v]** “Jij hoerenkind, ik zal je leren psalmen te zingen. Jij gaat van God en neemt de duivel aan, want de predikanten leren de duivelse leer, die vervloekte ketters, die verdoemden honden” en meer van dergelijke scheldwoorden.

Het roer herladende heeft hij gezegd en gedreigd: “Laat nu een van die vervloekte ketters naar buiten komen. Ik zal ze doodschieten als honden. De vos moet zijn staart nog wat roeren, want jullie zullen mij een korte tijd zien en een korte tijd niet.” en zo verder al hetgeen inhoudende de misdaad van straatgerucht en ontering van Gods naam, kwaadspreken van de ware gereformeerde christelijke religie en de leraren van deze godsdienst.

Daarover moet hij publiekelijk aan den lijve, anderen tot voorbeeld en afschrik, **[133]** worden gestraft.

Schepenen en raad, met respect voor de voorbede van zijn vrouw en andere familie, verder de andere verzachtende omstandigheden, meer de voorkeur geven aan gratie dan aan een zware straf en hem Claes Voss, veroordelen tot verbanning uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen, om daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Ze veroordelen hem verder tot het betalen van de kosten van justitie.

Op 7 januari 1684 is dit vonnis Claes Voss in de Hagenpoort voorgelezen. Aanwezig waren Arent van den Vene en Gerhard Voorne.

Hendrickjen Harms.

Wegens het feit, dat zij haar meester bij wie zij als dienstmeid in huis woonde bestolen heeft en daarbij gebruik heeft gemaakt van een oud sleuteltje **[133v]** om daarmee de kast te openen en uit de kast goud en zilvergeld weg te nemen, wordt zij gestraft.

Van dit geld heeft zij kleren, linnen, een zilveren oorijzer en andere zaken gekocht.

Verder heeft zij tijdens het verhoor de stokmeesters met leugens en andere omwegen proberen te paaien.

Allemaal zaken die ten hoogste strafbaar zijn en verdienen om publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en afschrik te worden gestraft.

Het is echter zo dat schepenen en raad de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf.

Omwille van haar jeugdige leeftijd en op voorbede van haar vrienden veroordelen ze haar tot 14 dagen op water en brood en de kosten van justitie die ze voor haar diefstallen zal betalen.

Ze bannen haar voorts uit de stad kampen, stadsvrijheid en veerschepen, om daar nooit weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 9 september 1684 is deze veroordeling Hendrickjen Harms in bijzijn van schepenen en raad voorgelezen.

Franciscus Pattaij uit Hongarije en **Lijsabeth Berents** in Bremen geboren.

Zij reisden met valse bedelboekjes en attesten door het land, daarbij voorgevende dat zijn broer een gewezen Hongaarse predikant, door de Turken gevangen genomen was.

Voor de afkoopsom was reeds 500 rijksdaalders bijeengebracht, zodat er nog 500 rijksdaalders resterend waren.

Lijsabeth deed alsof zij een lidmaat was van de ware gereformeerde christelijke religie en het sacrament van het Heilig Avondmaal te hebben genoten.

Maar tegenwoordig, door een zeker ongeval en de daarbij gekomen breuk had zij zodanig letsel dat zij de hulp van doctoren, chirurgijns en assistentie van andere goede lieden nodig had.

Daarvoor had zij een vals instrument, door een bedienaar van het Goddelijk Woord binnen Bremen getekend en verzegeld.

Beiden hebben bekend dat deze vals waren. **[134v]**

De ene was in Amsterdam gekocht voor een rijksdaalder en de andere had zij ook in Amsterdam door een waard, waar zij gelogeed hadden, voor haar laten schrijven en bezegelen.

Door deze valse documenten hebben zij verscheidene predikanten en andere eerlijke lieden bedrogen en tot medelijden bewogen, waarna zij iets aan hen gaven.

Verder heeft Franciscus Pattaij in zijn bedelboekje laten schrijven, dat de stad Zwolle aan hem een zilveren dukaton had gegeven.

Dit alles blijkt dan ook een van de valse praktijken te zijn.

Twee jaar geleden hebben de delinquenten elkaar ontmoet op de weg naar Den Haag. Sinds die tijd zijn zij bij elkaar gebleven en hebben als hoeren en boeven geleefd, zonder te trouwen. [135]

Deze valsheid in geschrifte tegen God, kerkroverijen en andere dergelijke gruwelen.

Ook mede dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan concubinaat en hoererij.

In alle regeringen tracht men dit altijd te voorkomen, omdat dit zaken zijn met ernstige gevolgen die verdienen zeer streng te worden gestraft.

Schepenen en raad, die de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf veroordelen hen, Franciscus Pattaij en Lijsabeth Berents, om hiervoor publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en afschrik, ten toon te worden gesteld.

Met de door de scherprechter aangebrachte valse akten op de borst.

Zij met garden om de hals en dat vervolgens de valse akten worden verscheurd en in hun gezicht gesmeten.

Dat daarna Franciscus Pattaij door de scherprechter streng zal worden gezeseld.

Hoewel Lijsabeth Berents deze straf ook verdiende is haar hiervoor uit medelijden gratie verleend.[135v]

Ze verbannen beiden uit de stad kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen op straffe van een zware straf.

Op 20 december 1684 is dit vonnis Franciscus Pattaij en Lijsabeth Berents voor het ijzer staande, beneden in het raadhuis voorgelezen en in tegenwoordigheid van schepenen en raad, verwalter Aper Herweijer en de stokmeesters Johan van Wijngaarden en Herman de Baacker is het vonnis uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 136

[Zaak betreffende geweld]

Herman Egberts in Ootmarsum geboren.

Een week of tien elf geleden is hij met een van onze stadsveerschepen uit Amsterdam naar hier gekomen. Hij heeft brandewijn uit een vat gestolen; en wel zoveel dat hij er dronken van was.

Daarna heeft hij met veel razen en tieren uiteindelijk een mes op de schipper gericht en verscheidene malen richting de schipper gestoken.

Ware het niet dat de schipper per ongeluk gestruikeld was en voorovergevallen dan zou hij hem daadwerkelijk geraakt hebben.

Hierop is het mes hem afgenomen en de ladder naar boven gehaald. Naderhand is hij weer naar boven geklommen en heeft een ander klein mes (een knijfien) getrokken.

Herman Egberts is jongstleden woensdag in het huis van de havenmeester gekomen en heeft daar zoveel brandewijn gedronken dat hij dronken was geworden.

Met de havenmeester heeft hij ruzie gemaakt en hem uitgescholden. [136v]

Daarna heeft hij een mes getrokken en naar hem gestoken.

De havenmeester verdedigde zich met een tang en kon de hand waarin Egbert het mes vasthield grijpen en hem op het bed smijten.

Daar heeft hij hem enige tijd vastgehouden maar tevergeefs, hij kon het mes niet loskrijgen. Door het tumult is een andere burger in het huis gekomen om de havenmeester te ontzetten, eerst met praten om zo het mes te krijgen, wat niet lukte, toen met uiterste kracht heeft hij het mes uit zijn hand genomen en in stukken gebroken.

Herman Egberts is daarop het huis uitgevlogen en is bij Herman Ibinck naar binnen gelopen en heeft daar een mes geëist.

Hij kon geen mes krijgen [137] en is weer naar buiten gelopen. Voor de deur heeft hij enige fatsoenlijke lieden met vloeken en tieren bejegend toen die hem terecht wilden wijzen.

Toen hij een paar Brunneper vrouwen zag staan is hij daar naar toe gelopen en heeft ze de manden van het hoofd geslagen en enkele vuistslagen gegeven.

Hierop is hij in hechtenis genomen en met een stok die hij de executeurs had afgepakt heeft hij kans gezien om van het raadhuis zes ruiten in te slaan.

Al deze acties gingen gepaard met vloeken en tieren op al degenen die hij tegenkwam.

Voor en na de aanhouding bleef hij schelden op de magistraat en haar dienaren.

Zelfs in het raadhuis heeft hij zich gedragen als een dol en razend mens.

Als hij voor de tweede keer aan een mes zou zijn gekomen zouden daar niet anders dan droevige ongelukken [137v] en zwaardere ongevallen het gevolg van kunnen zijn.

Allemaal misdaden van geweld, straatschenderij, kwaadsprekerij van de goede naam der overheid, die vooral gerespecteerd behoort te worden.

Hiervoor dient hij zwaar gestraft te worden. Het is echter zo, dat schepenen en raad, meer genegen tot gratie dan een strenge straf hem, Hermen Egberts, veroordelen om publiekelijk op de kaak, anderen tot voorbeeld, door de scherpreechter te worden geselsd.

Ze bannen hem verder uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerscheperen, en zo uit de provincie Overijssel, om daar nooit weer in te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 1 augustus 1685 is dit vonnis Hermen Egberts, voor het ijzer staande, beneden uit het raadhuis voorgelezen en daarop door: B. Vollenhove verwalter, J. van Wijngaarden en D. van Romondt stokmeesters, ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 138

[Zaak betreffende inbraak]

Willem van Hoefraet is in het land van Gulik (Guilick) geboren en is gewezen ruiter onder de Graaf van Nassau.

Hij heeft op verschillende tijden en plaatsen verscheidene inbraken gepleegd in burgerhuizen. Samen met een zekere soldaat Godtfrij Reijger.

Ze stalen alles wat voorhanden kwam. Zo heeft hij bekend op een zekere nacht bij het huis van Henrick Keijser ingebroken te hebben. Daar had hij als timmermansknecht gewerkt.

Door met een meegenomen beitel een gat in de muur te hakken zijn ze binnengekomen.

Uit een kist waarvan het slot met een beitel werd stukgeslagen werd een grote hoeveelheid van allerlei soorten linnengoed, zoals tafellakens, servetten, beddenlakens, kussenslopen, hemden, spek en vlees en wat verder enigszins bruikbaar was weggenomen.

In zakken hebben ze alles mee naar huis genomen, daar enige tijd verborgen en later onder elkaar verdeeld. Geholpen door Gootfrij.

Op een andere avond omstreeks 10 uur bij het huis van **[138v]** Louwrens Pastoor, waar hij al verscheidene malen hout had gekocht is hij door het bovenraam in het houthuis geklommen en heeft daarna de deur aan de straat opengemaakt.

Vandaar is hij naar de achterkeuken gegaan. Deze was gesloten. Door een ruit uit de deur te halen en zo een raam te openen is hij de keuken ingegaan en heeft daar een koperen pan, een koperen schaal, twee paar linnen en wollen kousen, een hemdrok, een tang en verdere kleinigheden weggenomen.

Dat hij daarbij, geassisteerd door de ander (als voorheen) op een zekere nacht het huis van de Drie Schellevischen is binnengegaan.

Nadat hij met een bijl aan de straatzijde een venstertje had geopend kon hij naar binnen klimmen.

Hij heeft daar weggenomen een koperen ketel, een vierendeel boter, een kaas, enig rookvlees een half mud roggemeel en een roggebrood, wat onder hen beiden werd verdeeld.

Op een andere avond heeft hij, samen met Gootfrij, om ongeveer 9 uur in het huis van een zekere bakker in de Nieuwstraat op de hoek van de St Jacobsstraat, een venster van de bakkerij met de handen uitgebroken en zo een ander venster heeft kunnen openmaken **[139]** en zo de bakkerij is ingeklommen. Daar heeft hij gestolen een koperen schep, een vat met meel, wat zij bij Gootfrij thuis hebben gedeeld.

Uit de vervallen brouwerij op de Korenmarkt heeft hij samen met Gootfrij hout gestolen en naar zijn huis gebracht.

Dat hij verder op een nacht, weer geassisteerd door Gootfrij, in een steeg behorende bij het huis van vrouw Bruins, waar hij ook als timmermansknecht had gewerkt, met een mes een venster had getracht los te wrikken, wat hem niet lukte, maar het lukte Gootfrij wel.

Daarna is Willem met hulp van Gootfrij door het geopende venster naar binnen geklommen en heeft uit de achterkeuken gestolen: een koperen ketel en spek, die onder hun beiden is verdeeld.

In de nacht is hij in de stal van het huis van Dr. Munt binnen geklommen.

Via een afdak en daarna door een venster wat openstond en heeft daar paardenspullen en een rok weggehaald. De verdenking blijft dat er meer inbraken door beiden in onze stad gepleegd zijn.

[139v] Dit alles zijn zaken met schadelijke gevolgen, die naar goddelijke en politieke wetten ten hoogste strafbaar zijn en als gevolg daarvan door ophanging gestraft dienen te worden tot de dood er op volgt. Schepenen en raad, hebben uit verscheidene goede beweegredenen en op hoop van beterschap en omdat niet is gebleken dat men ooit voor deze datum in hechtenis is geweest, de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf.

Ze veroordelen hem, Willem van Hoefraet, om hier publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en tot afschrik, met een strop om zijn hals door den scherprechter streng gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt te worden. Ze bannen hem voorts uit de stad Kampen en zo uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen.

Geertruijdt Peters huisvrouw van Willem van Hoefraet geboren in Arnhem.

Maria Bouts huisvrouw van Gootfrij Reijger [140] soldaat, geboren in het land van Luik
Ook zij hebben meegewerkt om de gestolen goederen te verbergen, die de mannen in de nacht in huis brachten en onder elkaar hebben verdeeld.

De eetbare waren, als vlees, boter, kaas, brood, meel en dergelijke hebben ze opgegeten en de andere goederen zoals linnen en koperwerk hebben ze verkocht.

Het feit, dat zij beiden wisten dat de goederen gestolen waren heeft tot gevolg dat zij streng gestraft dienen te worden. Het is echter zo dat schepenen en raad bij voorkeur gratie verlenen boven een strenge straf en Geertruijdt Peters en Maria Bouts beiden veroordelen om hier publiekelijk op de kaak, anderen ten voorbeeld en afschrik, door de scherprechter wel te worden gegeseld. Ze bannen beiden verder uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepenen en zo uit de provincie Overijssel om daar niet weer te komen, of zij zullen zwaar worden gestraft.

Op 24 oktober 1685 zijn deze twee veroordelingen, [140v] Willem van Hoefraet, Geertruijdt Peters zijn huisvrouw en Maria Bouts, allen voor het ijzer staande, beneden uit het raadhuis, in aanwezigheid van schepenen en raad voorgelezen en daarna door de verwalter B. Vollenhove en Stokmeesters Aper Herweijer en Francois van Ingen ter executie gesteld.

[naast geschreven 140]

Uit bijzonder medelijden, en omdat zij zwanger was, is Maria Bouts die al ontkleed was op de kaak niet gegeseld.

David de Laurier

Hij heeft zich valselijk uitgegeven voor een gereformeerde vluchteling en luitenant uit Frankrijk.

Het voornoemde heeft hem niet weerhouden om door het land te reizen en overal te verklaren, dat hij een lidmaat was van de ware gereformeerde christelijke religie en van het Heilig Avondmaal. Hij had om de tegenwoordige harde vervolgingen in Frankrijk, alles had moeten verlaten.

Dit gebruikte hij als middel om alle regenten en goede ingezetenen van ons lieve vaderland tot mededogen te bewegen [141] en zo doende geld, zogenaamd voor een goede zaak te geven. Hij heeft echter zelf bekend niet een gereformeerd vluchteling te zijn, maar een aanhanger van de paus uit Frankrijk.

Dat hij ook nooit als luitenant, maar wel als ruiter en soldaat onder Frankrijk had gediend. Maar omdat hij een duel met een andere ruiter is aangegaan werd hij genoodzaakt de Franse dienst te verlaten.

Dat hij nu al een jaar hier in dit land aanwezig is en gedurende die tijd zich steeds voor een gereformeerd vluchteling had uitgegeven.

Ongeveer drie weken geleden heeft hij zich met iemand anders, die wel een gereformeerde vluchteling uit Frankrijk was, in 's-Gravenhage bij de heer Envoje van Diest had en van hem om een paspoort had verzocht om naar Berlijn te gaan.

Hij zei, dat hij een luitenant was en de ander zijn vaandrig van de ruitery, dat hij met het verkregen paspoort zijn reis via Oudewater, Utrecht en Rhenen, waar men nog twee andere Franse vluchtelingen had ontmoet, daarna via Nijmegen en zo voorts naar Kleef was gegaan. Dat hij op alle voornoemde plaatsen aan de respectievelijk magistraten zijn voornoemde paspoort had getoond. **[141v]**

Dat hij zich in Kleef bij de kanselier (cancelerie) had vervoegd en daar een ander paspoort en wat reisgeld om naar Berlijn te kunnen gaan had ontvangen.

Maar dat in plaats van naar Wezel te gaan en zo zijn reis te vervolgen, hij hierheen was gegaan.

In alle steden die hij passeerde had hij overal zijn paspoorten en tevens de andere valse verklaringen getoond.

Dat de twee andere gereformeerde vluchtelingen die hij in Rheden ontmoet had dat konden getuigen, omdat zij hem in den Franse dienst hadden gekend. Onder dezelfde valse voorwendsels had hij zich bij de edele heren Gedeputeerde Staten van deze provincie vervoegd. Ook heeft hij bekend eerder in deze stad te zijn geweest en ten huize van enige heren grove beledigingen en onbeschaamdheden te hebben gedaan.

Zo is het dan wel duidelijk vast is komen te staan, dat de delinquent zich niet alleen in de hoogste graad heeft schuldig gemaakt aan een misdaad **[142]** van valsheid en godslastering tegen God, diefstal van de kerk en het verloochenen van zijn religie en andere dergelijke gruwelen meer.

Hij heeft om die reden andere gereformeerde vluchtelingen verleid en hen overgehaald tot het geven van valse verklaringen.

Hierdoor zou het kunnen gebeuren, dat het harten en de vrijgevigheid van de goede ingezetenen, die in deze bedroefde tijden en vervolgingen van Gods kerk vooral ontsloten behoren te zijn voor andere noodlijdende vluchtelingen naderhand werden toegesloten.

Dit alles zijn zaken met schadelijke gevolgen, die volgens de goddelijke en politieke wetten ten hoogste strafbaar zijn en verdienen om streng te worden gestraft.

Schepenen en raad, die de voorkeur geven aan gratie boven een strenge straf David de Lausier vonnissen, om hiervoor publiekelijk op de kaak, met de valse attestatie op de borst ten toon gesteld te worden. Naderhand zal die voor zijn gezicht aan stukken worden gescheurd en in zijn gezicht gesmeten. **[142v]** Hij zal vervolgens door de scherprechter worden gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt.

Ze bannen hem uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen, of zij zal zwaar worden gestraft.

Op 15 december 1685 is dit oordeel David de Laurier voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raad voorgelezen en daarop aansluitend door de verwalter B. Vollenhove en stokmeesters J. van Wijngaerden en C. H. Lemker j.u.dr. ter executie gesteld.

Aeltien Gosens, oud 22 jaar.

Ongeveer anderhalf jaar geleden heeft zij met een zekere jongeman genaamd Arent Jansen uit Luik enkele malen gemeenschap gehad. Hierdoor is zij zwanger geworden.

Zij heeft hier op geen enkele manier ruchtbaarheid aan gegeven.

Zij is in haar moeders huis gedurende de nacht in het kraambed zonder enige hulp bevallen.

Zij heeft dit ook aan niemand verteld.

Het kind is volgens haar zeggen dood ter wereld gekomen. Zij heeft het onder de dekens gelegd en na gerust te hebben het kind en de nageboorte in een doek gewikkeld. **[143v]**

Vervolgens heeft ze het in een kast gelegd die afgesloten was. Ze heeft tegen haar moeder en allen gezegd, dat zij een grote bloeding had gekregen. Dit werd echter door de burens en anderen, na de voorafgaande verhouding met de jongeman niet geloofd.

Er werd druk op haar uitgeoefend om de waarheid te vertellen. Daarna is zij naar het gerecht gebracht, waar zij in hechtenis is genomen.

Het lijk van het dode kind is in opdracht van de raad onderzocht. Er werden geen verdachte zaken gevonden. Er is nog onderzocht of de betreffende jongeman haar hiertoe had aangezet. Later is er tijdens een confrontatie nogmaals druk op hem uitgeoefend.

Ook onder bedreiging van de pijnbank heeft hij volgehouden en verklaard dat zij dit alles uit eigen motief heeft gedaan. Door haar onnozelheid en het niet zeker wetend dat zij zwanger was en dat het kind zeker dood ter wereld is gekomen. Deze zaken zijn **[144]** van een orde lijkende op de misdaad van hoererij en een boosaardige opzet die daardoor mede de oorzaak kan zijn van de dood van dit kind.

Het blijft strafbaar en kan dus niet ongestraft gelaten worden.

Het is echter zo, dat de schepenen meer genegen zijn tot gratie dan een strenge straf. De straf is, dat Aeltien Gosens om deze begane misdaden verbannen wordt uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen. Ze moet binnen twee maal 24 uren daaruit vertrekken.

Wanneer zij daar weer in komt wacht een zwaardere straf.

Deze straf is haar op 7 juni 1686 voorgelezen in de Hagenpoort ten overstaan van Ingen en Baacker, gemachtigden van de raad.

Magdalena Hans, oud 35 jaar.

Tijdens haar huwelijk heeft zij gemeenschap gehad met twee getrouwde mannen.

Zij heeft van elk van hen een kind. Haar echtgenoot heeft haar om deze redenen publiekelijk aangeklaagd middels opgehangen biljetten.

Op haar niet verschijnen bij de zitting is er een scheiding uitgesproken door burgemeesters, schepenen en raden.

Dit heeft haar niet verhinderd om weer in de stad te komen en van een soldaat weer in verwachting te raken. Hierdoor heeft zij zich niet alleen schuldig gemaakt aan simpele hoererij maar aan dubbel en meermalen herhaald overspel.

Naar de goddelijke, keizerlijke en stadswetten verdient zij een zware straf, ja zelfs de doodstraf.

Schepenen en raad willen uit verschillende goede overwegingen haar welverdiende straf zo veel mogelijk verzachten. [145]

Zij veroordelen Magdalena Hans om hiervoor anderen ten voorbeeld en afschrik door de scherprechter publiekelijk op de kaak met roeden om haar hals gebonden ten toon gesteld te worden. Zo lang te staan als de achtbare Raad dit nodig vinden zal.

Ze bannen haar verder uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen zonder zwaar gestraft te worden.

Op 22 februari 1687 is dit vonnis Magdalena Hans, voor het ijzer staande, beneden uit het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raad voorgelezen.

Direct daarna is zij door verwalter F van Ingen en de stokmeesters Bernhard Vollenhove en Aper Herweijer ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 145V

[Zaak betreffende hoererij]

Catharina Alberts Backers, oud 20 jaar, geboren in Marrienheijde 10 dagreizen boven Keulen. Zij heeft geruime tijd een zeer oneerlijk en onbeschaamd leven geleid.

Met allerlei mensen heeft zij intieme contacten gehad.

Hierdoor is in de buurt van haar woning veel herrie gemaakt. Dit samen met alle onbeschaamdheden had tot gevolg dat haar burens er niet meer rustig konden wonen.

Dit zijn allemaal zaken met schadelijke gevolgen, bijzonder in deze bedorven laatste eeuw, omdat de zonde van hoererij hoe langer hoe meer voorkomt.

Schepenen en raad, tot inperking van een zo goddeloos leven, veroordelen haar, Catharina Alberts Backers om hiervoor publiekelijk op de kaak anderen ten voorbeeld en afschrik ten toon gesteld te worden.

Door de scherprechter wordt zij daar gebracht en ze moet zo lang daar [146] blijven staan als de leden van de Raad het nodig vinden.

Ze bannen haar verder uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie Overijssel om daar niet weer in te komen zonder zwaar gestraft te worden.

Op 22 februari 1687 is deze straf Catharina Alberts Backers voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis voorgelezen in aanwezigheid van schepenen en raad.

Daarna is zij door verwalter F van Ingen en de stokmeesters Bernhard Vollenhove en Aper Herweijer ter executie gesteld.

Agnis Janssen, oud ongeveer 21 jaar.

Zij heeft haar heer, waar zij als dienstmeid werkte bestolen.

Zij heeft toen zij alleen in huis was, door een stoel bij de kast te zetten **[146v]** en de bovenkant van de kast op te lichten daar geld uit weggenomen.

Dit is een zeer schadelijke zaak die verdient om daarvoor als straf op de kaak gegeseld te worden. Dit om voor anderen een voorbeeld en afschrik te zijn.

Schepenen en raad de voorkeur geven aan gratie boven straffen van justitie.

Gezien haar jeugd en op haar belofte van beterschap, veroordeelt de Raad haar tot 14 dagen op water en brood.

Schepenen en raad bannen haar uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen om daar niet weer in terug te komen. Komt zij terug dan zal zij zwaar gestraft worden..

Op 26 juli 1687 is deze veroordeling Agnis Janssen in het college van schepenen en raad binnenkamers voorgelezen.

Horatius Justinianus Stalus

Hij heeft met valse brieven en getuigenissen door het land gereisd en zich voorgedaan als een stomme.

Uit een getuigenis bleek dat hem door Algierse rovers zijn tong zou zijn uitgesneden.

Onder dit vals voorwendsel heeft hij binnen deze stad de goede burgers tot mededogen weten te bewegen en geld af te bedelen.

Uit zijn eigen bekentenissen is gebleken dat dit een pure onwaarheid is.

Het blijkt, dat hij goed bij zinnen is en de spraak volkomen machtig. Door dit alles heeft hij zicht ernstig schuldig gemaakt aan vervalsing leugens en bedrog. Al deze zaken verdienen naar de goddelijke en politieke wetten zwaar te worden gestraft.

[147v] Schepenen en raad geven de voorkeur aan gratie boven een zware straf en veroordelen Horatius Justinianus Stalus, om hier publiekelijk op de kaak door de scherprechter met de valse brieven op de borst ten toon te worden gesteld.

Deze brieven worden vervolgens aan stukken gescheurd en in zijn gezicht gesmeten.

Hij zal gegeseld worden en daarna uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie van Overijssel verbannen worden om daar niet weer in te komen op straffe van een zwaardere straf.

Op 8 augustus 1687 is deze veroordeling Horatius Justinianus Stalus voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis in tegenwoordigheid van schepenen en raad voorgelezen en daarna door de verwalter Ingen en de stokmeesters Voorne en Van der Wende ter executie gesteld.

20 september 1687

Henrickien Alberts

Zij heeft toegestaan dat gedurende de laatste winter twee dragonders in haar huis nog tijdens het leven van haar man, een gestolen koe hebben gebracht en het daar hebben geslacht.

Ongeveer drie weken geleden zijn door dezelfde dragonders drie gestolen schapen gebracht, die ze met haar kinderen heeft opgegeten.

In de nacht was er bij haar nat gestolen linnengoed gebracht, waarvan zij wel wist dat dit van de een of andere bleek gestolen was.

Ondanks dat heeft zij dit goed op de zolder verborgen.

De dragonders brachten ook op andere tijden naar haar huis gestolen kuikens, een zwaan en een gemeste kalkoen.

Voor al deze zaken is zij hier in hechtenis genomen.

Zij heeft na verhoor deze zaken bekend.

Omdat ze bang was dat er gedurende haar arrest een huiszoeking [148v] gedaan zou worden heeft zij haar zwager gevraagd het linnengoed in de sloot te smijten.

Aan deze misdaad van helerij en velddieverij kan en mag in een welgestelde regering niet ongestraft aan voorbijgegaan worden.

Dit verdient anderen ten voorbeeld, op de kaak te worden gestraft.

Het is echter zo dat schepenen en raad meer genegen tot gratie dan een strenge straf, haar, Henrickien Alberts, publiekelijk voor het ijzer, verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel zonder daar weer in te mogen komen, onder dreiging van een zwaardere straf.

Op 20 september 1687 is Henrickien Alberts in aanwezigheid van de Raad, deze veroordeling voor het ijzer voorgelezen en is de straf uitgevoerd.

30 december 1687.

Marie Joosten geboren in Aardenburgh, ongeveer 50 jaar oud.

Van een ouderloos en onmondig meisje had zij van tijd tot tijd geld gevraagd, omdat zij haar te eten had gegeven.

Zij wist dat het meisje, die bij haar halfbroer en zuster in huis woonde het geld daar uit een kast had gestolen.

Enige tijd geleden had zij ook een dienstmaagd weten over te halen van haar heer wijn en boter te stelen en dit aan haar te geven.

Ook van vrouwen die in het gasthuis wonen, had zij voor weinig geld bier en brood gekocht. Van al deze dingen wist zij dat dit ongeoorloofd was.

Het zijn allemaal zaken met ernstige gevolgen die als straf verdienen om publiekelijk op de kaak gezeseld te worden, anderen tot voorbeeld en afschrik.

Schepenen en raad meer genegen zijn tot gratie dan tot streng straffen. Dit mede op grond van haar hoge ouderdom en ook op de voorbede van haar man en andere burgers.

Op hoop van beterschap veroordelen zij Marie Joosten tot 14 dagen op water en brood.**[149v]** Ze bannen haar verder uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag is dit vonnis Marie Joosten in het bijzijn van schepenen en raad voorgelezen door Coss. Van der Wende en Eeckhout.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 149V

[Zaak betreffende diefstal en heling]

27 augustus 1688.

Magdalena Hunneman oud 39 jaar, geboren in Bremen.

Zij heeft veel goederen gestolen, waaronder zowel bewerkt als onbewerkt linnengoed.

Dit op plaatsen die zij te weten kwam van haar man Hans Henrick Tabberwijn, die dragonder is en ook met hulp van enkele andere dragonders.

Zij verborg deze goederen niet alleen in haar huis, maar gebruikte ze na ze vermaakt te hebben zelf ook.

Ook kocht zij gestolen goederen van haar man en zijn collega's.

Haar man is met een **[150]** andere dragonder ondervraagd aangaande de diefstallen en inbraken die in het huis van Abraham van Haerst waren gedaan.

Toen is geconstateerd dat het geld en zilverwerk dat uit het huis van Abraham van Haerst was gestolen in haar huis was begraven.

Bij de huiszoeking heeft zij nog getracht de diefstallen op allerhande manieren te verbergen.

Daardoor heeft zij zich ernstig schuldig gemaakt, niet alleen aan de misdaad van heling, wat meestal met diefstal samen wordt gepleegd, maar ook aan de diefstal zelf.

Dit is naar de goddelijke en politieke wetten zeer strafbaar .

Sinds enige tijd neemt het aantal diefstallen in deze stad toe en daarom verdient dit zwaar te worden gestraft.

Het is echter zo dat schepenen en raad meer genegen zijn tot gratie dan tot een zware straf.

Ze veroordelen Magdalena Hunneman, om hiervoor door de scherprechter tot voorbeeld en afschrik van anderen op de kaak gebracht te worden en daar met roeden te worden gegeseld.

Ze bannen haar voorts uit de stad Kampen, de stadsvrijheid **[150v]**

en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen.

Indien ze dit wel doet volgt er een zware straf.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 150V

[Vervolg zaak betreffende diefstal en heling]

Agnietien Harms, oud 26 jaar, geboren in Amersfoort.

Ze heeft bekend, dat haar man Jan Koo, die dragonder is, samen met andere dragonders gestolen linnengoed in haar huis heeft gebracht.

Hieronder een lap stof, die zij in tweeën had gedeeld en een deel van het doek heeft ze aan een andere dragonder verkocht.

Dit onder het voorwendsel dat zij het doek uit Amersfoort had meegebracht, hoewel zij wist dat het door haar man en zijn medestanders was gestolen.

Dit zijn zaken met ernstige gevolgen en die verdienen zwaar te worden gestraft.

Schepenen en raad meer genegen zijn tot gratie dan tot een zware straf.

Om haar jonge leeftijd en op hoop van beterschap veroordelen ze haar, Agnietien Harms, om hiervoor door de scherprechter, als een spiegel voor anderen, publiekelijk op de kaak ten toon te worden gesteld.

Ze bannen haar verder **[151]** uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag zijn beide vonnissen Magdalena Hunneman en Agnietien Harms voor het ijzer staande, beneden uit het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raad door president Gerhard Willen van Santen voorgelezen en direct daarna door de stokmeesters Peter Eeckholt en Hugo ter Burgh uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 151

[Zaak betreffende diefstal]

28 januari 1689

Teunis Janssen, oud 55 jaar heeft hier in de armenkamer als bakker gewerkt.

Hij heeft enige weken geleden op zaterdag, toen de bedienaars van de armen van deze stad hem in de armenkamer geroepen hebben om geld te helpen tellen de volgende misdaad gedaan: **[151v]**

Hij heeft meermalen enkele duiten op een behendige manier in zijn zak laten vallen.

Verder heeft hij ook bekend enkele stuivers weggenomen te hebben uit een houten bak.

Dit volgens hem om een arm meisje dat hem met het wegen van het brood in de armenkamer hielp een duffels rokje te laten kopen.

Dit is een ernstige zaak omdat ook het koren en het meel van de armenkamer aan hem toevertrouwd was.

Hij heeft zich niet gedragen, zoals een vroom en eerlijk man gewoon is.

Dit alles is een misdaad van kerkroverij, naar goddelijke en politieke wetten ten hoogste strafbaar.

Het is echter zo, dat schepenen en raad meer genegen zijn tot gratie dan tot een strenge straf.

Ze veroordelen Teunis Jansen, om hiervoor publiekelijk op de kaak tot voorbeeld en afschrik van anderen door de scherprechter met **[152]** roeden geselsd te worden en daar ook te worden gebrandmerkt.

Verder moet het gestolene vierdubbel teruggegeven worden en hij moet de kosten van justitie te betalen.

Ze bannen hem verder uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen.

Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag is dit vonnis Teunis Janssen in tegenwoordigheid van schepenen en raden en president C.H. Lemker beneden in het raadhuis voor het ijzer staande voorgelezen en daarop direct door de stokmeesters Vollenhove en Ter Barghorst uitgevoerd.

[Naast geschreven]

Met bijzondere redenen en ten opzicht van zijn hoge leeftijd is hem het brandmerken kwijtgescholden.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 152

[Zaak betreffende echtbreuk en overspel]

15 februari 1692

Tebbe Tebbes in Kuinre geboren, oud 37 jaar.

Volgens zijn eigen bekentenis is hij toen hij twintig was getrouwd in Steenwijk met Geessien Geerts en heeft hij daarna enige jaren met haar in de echtelijke staat geleefd.

Uit dat huwelijk zijn twee kinderen geboren, die nog in leven zijn. De echt is bewezen.**[152v]** Zijn vrouw heeft hem vervolgens omdat ze boos op hem was verlaten.

Ongeveer een half jaar nadat zijn vrouw van hem weggelopen was is hij gaan samenleven met Grietien Dirx van Zuidveen.

Met haar heeft hij acht jaar geleefd en daarbij zonder met haar te trouwen vier kinderen gekregen.

Nadat hij zeven jaren bij genoemde Grietien Dirx in concubinaat schap had geleefd, vernam hij dat Grietien Dirx al een man had gehad, die haar echter had verlaten.

Een jaar lang heeft hij getracht deze man te vinden.

Hij wilde hem vragen of hij Grietien Dirx als zijn vrouw terug wilde hebben.

Dit omdat hij met haar wilde trouwen.

Ondertussen was de vrouw waarmee hij eerst getrouwd was in Steenwijk overleden.

Meermalen had hij Grietien Dirx gevraagd of zij met hem zou willen trouwen. Zij weigerde steeds. Uiteindelijk is hij van haar weggegaan.

In november 1690 ontmoet hij Hilligjen Hendricks uit Kolderveen. Met deze derde vrouw wilde hij trouwen en er is een huwelijks **[153]** proclamatie in Kolderveen geweest.

Het gevolg van hun samenzijn was dat Hilligjen Henriks een miskraam kreeg.

Dit samenleven heeft geduurd tot ongeveer kersttijd jongstleden.

Vervolgens heeft hij zich hier in Kampen gevestigd en zich met een vierde vrouwspersoon, een inwoner van deze stad verloofd onder een vals voorwendsel, dat hij van de derde vrouw uit Kolderveen vrij was.

Daarvoor maakte hij een geschreven vrijbriefje, wat door de vrouw uit Kolderveen rondt wordt tegengesproken.

Zij verklaarde niet te hebben geweten wat zij had ondertekend omdat zij niet lezen of schrijven kon.

Dat hij op dit verkeerde voorwendsel wel zijn huwelijks proclamatie met de vierde vrouw hier had laten uitschrijven. Dit zijn allemaal zaken met ernstige gevolgen, inhoudende een langdurig concubinaat schap, een verbreking van zijn gegeven beloften van trouw, een bespotting van de **[153v]** regels van de kerk en een verachting van het heilig huwelijk.

Daarom verdient hij om naar inhoud van de goddelijke en politieke wetten op de strengste manier gestraft te worden. Het is echter zo dat schepenen en raden meer genegen tot gratie dan tot het geven van uiterste straf, Tebbe Tebbes veroordelen om hiervoor door de scherprechter gebonden op de kaak te worden gebracht. Daar zal hij tot afschrik van anderen en tot een schandaal voor heel de wereld met roeden om de hals en met twee spinrokken, onder iedere arm een staan. [meerdere vrouwen getrouwd] Hij zal zo lang ten toon gesteld worden als het achtbare gerecht het nodig vindt.

Ze bannen hem verder uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag is dit vonnis Tebbe Tebbes voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis in tegenwoordigheid van schepenen en raden voorgelezen en aanstonds door de stokmeesters B. Vollenhove en C.H. Lemker j.u.dr. is het vonnis voltrokken.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 154

[Zaak betreffende oplichting]

7 maart 1692.

Steven van Lotteren.

Gedurende enige jaren is hij collecteur geweest van landsmiddelen en heeft bij die gelegenheid verscheidene misbruiken begaan.

Onder andere bij de azijn accijns van de jaren 1695- 1696 waar hij bij betrokken was.

Hiervan heeft hij de boeken bijgehouden en bij het nakijken van deze boeken bleek dat de bedragen niet in overeenstemming waren met de afgegeven bewijsstukken.

Er werden bewijsstukken getoond die niet in het boek stonden. Door de pachters waren bedragen van 60 a 70 guldens in twee a drie keer aan hem betaald en afgetekend .

Dat hij in het jaar 1690 betreffende het gebrouwen bier van een burgervrouw zeven gulden en 9 st had geëist. Deze waren ook aan hem betaald.

Toen deze vrouw thuiskwam en het had nagerekend was zij tot de conclusie gekomen, dat zij maar 6 gulden en 9 st. had moeten betalen voor dat bier. [154v]

Haar man was direct naar Van Lotteren terug gegaan om die ene gulden die teveel betaald was op te eisen.

Nadat van Lotteren zijn boek had nagekeken deelde hij mede, dat in het boek stond: 6 gulden en 9 st. en dat hij ook niet meer ontvangen had en dat hij moet handelen naar wat in het boek staat. Hij wilde de gulden niet teruggeven.

Vervolgens had hij in januari 1691 als collectant van het geslacht, in plaats van 26 gulden, wat hem aangegeven was, 36 gulden geschreven. Dit is bij navraag als waar bevonden.

Dat hij verder als collecteur van Lands Gemaal van de jaren 1690 en 1691 van de pachters over het jaar 1690 is beschuldigd dat hij een slecht boekhouder was.

Hij heeft hun teveel berekend en hun tekort gedaan.

Daarvoor is hij, Van Lotteren in hechtenis genomen.

De boeken van landswegen zijn met de boeken van stadswegen vergeleken.

Daarop is gebleken dat hij in het boek van landswegen minder had aangetekend dan in het boek van stadswegen. [155] Dit boek is door een ander bijgehouden.

Vastgesteld werd, dat 247 zakken weite, 339 zak rogge 396 1/2 schepel weite en 1203 1/2 schepel rogge, wat in geld is 591-10-9.

Dat hij in de eerste maanden van het jaar 1691 te weten; mei, juni en juli in zijn boeken minder had opgeschreven dan hij ontvangen had.

De pachters hadden hierover hun misnoegen geuit en bij enige heren geklaagd.

Van Lotteren was van te voren gewaarschuwd.

De drie volgende maanden augustus, september en oktober, waren door hem wel en na behoren waargenomen.

Over die maanden zijn de boeken gecontroleerd en in orde bevonden.

Na verscheidene ondervragingen heeft hij niet willen bekennen, maar steeds naar uitvluchten gezocht, waardoor hij zich verder verdacht maakte.

Dit zijn allemaal zaken met zeer kwade gevolgen, [155v] waarvoor hij verdient, als spiegel en afschrik, publiekelijk te worden gestraft.

Schepenen en raden meer genegen zijn tot gratie dan tot het geven van uiterste straf.

Betreffende de afgegeven resolutie, dat hij aan de voornoemde pachters van de jaren 1690 en 1691 de voorgeschreven geldsommen die zijn boeken minder aangeven dan de stadsboeken ook zal moeten betalen.

Ze bannen hem hiervoor uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag is op order van schepenen en raad ten overstaan van de stokmeesters J.G.

Voorne en D van Romund, dit vonnis Steven van Lotteren binnenkamers voorgelezen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 156

[Zaak betreffende hoererij]

22 juni 1696

Jannigjen Roelofs, geboren in Rijssen, ongeveer 37 jaar oud.

Af en toe kwam zij in de stad en sinds de kermis is zij in deze stad gebleven.

Wegens gepleegde hoererij was zij al enige tijd geleden binnenkamers gewaarschuwd.

Ondanks de dreiging van een zware straf bleef zij een ongebonden en los leven leiden.

Hiervoor verdient zij als overtreder van de wet een zware straf.

Het is echter zo, dat schepenen en raden meer genegen tot gratie dan het geven van een strenge straf, haar, Jannigjen Roelofs, verbannen uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en uit de provincie van Overijssel, om daar niet weer in terug te komen, Indien wel volgt er een zware straf, die zij bij herhaling onvermijdelijk tegemoet kan zien en te verwachten heeft. [156v]

Diezelfde dag en jaar.

Grietjen Jochems binnen de stad kampen geboren en ongeveer 25 jaar oud.

Hoewel zij wettig getrouwd was heeft zij haar man sedert enkele jaren verlaten en is gedurende deze tijd in deze stad gebleven.

Gedurende die tijd heeft zij een losbandig en schandelijk leven geleid, tot afschuw van de hele wereld.

Daardoor heeft zij twee kinderen gekregen. (volgens haar eigen en vrijwillig gedane bekentenissen) .

Met deze verfoeilijke manier van leven is zij steeds doorgegaan.

Zij verdient hiervoor (van haar voornoemde man is ze nooit rechtelijk gescheiden), anderen ten voorbeeld zwaar te worden gestraft.

Omdat schepenen en raden meer genegen zijn tot gratie bannen ze haar **[157]**, Grietjen Jochems uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen.

Indien wel volgt er een hogere straf. Dezelfde dag zijn deze vonnissen Jannichjen Roelofs en Grietjen Jochems voor het ijzer staande beneden in het raadhuis in tegenwoordigheid van schepenen en raad voorgelezen.

Direct daarna is zij door de stokmeesters Goosen Jacobs Erckelens en Gerhard Voorne ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 156

[Zaak betreffende valsheid in geschrifte]

12 oktober 1697

Janna Waalwijcks, oud 40 jaar, geboren in 's-Hertogenbosch.

Al enige jaren achter elkaar heeft zij door vele listige streken met haar vrienden allerhande soorten van koopmansgoederen weten te bemachtigen.

Dit zonder deze zelf te hebben betaald. Vervolgens heeft ze deze goederen aan anderen **[157V]** onder de waarde verkocht.

In de afgelopen maand september heeft zij als een van haar laatste daden een valse brief laten opstellen.

Een brief van de hier woonachtige Dirck Hemstede die gericht is aan zijn broer in Franeker.

Met deze brief heeft zij voor een bedrag van honderd en dertig carolus guldens aan goederen in twee winkels gekocht zonder deze direct of later te betalen en zich zo ten koste van anderen te verrijken.

Zo heeft zij merkbare schade toegebracht aan land en stads financiën. Allemaal zaken die straf verdienen.

Echter schepenen en raden meer genegen tot gratie dan het geven van een strenge straf.

Ontzeggen haar, Janna Waalwijcks om voor altijd uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen te blijven en hier niet weer te komen.

Als zij dit te eniger tijd zal doen zal zij anderen ten voorbeeld gestraft worden..

Diezelfde dag, is dit vonnis Janna Waalwijcks in tegenwoordigheid van de senaat voorgelezen.

De 13 oktober is dit vonnis door de stokmeesters Ter Barckhorst en Ter Burgh ter executie gesteld.

Dezelfde dag en hetzelfde jaar.

Sophia Henriks, oud 26 jaar, geboren in Zutphen.

Volgens haar eigen bekentenis heeft zij al sinds enige jaren zich bezig gehouden met duistere praktijken in het gezelschap van misdadige vrienden, waaronder ene Janna Waalwijcks.

Door het kopen van verscheidene soorten van koopmansgoederen, zonder deze te hebben betaald en deze later weer van de hand te doen.

Dit heeft zij gedaan met de hulp van borgen, die haar verscheidende malen hebben geholpen.

Ook anderen verleende zij borg.

Zij schroomde niet om zich met de schade die zij aan haar naasten toebracht te verrijken.

Zaken die in een welgestelde regering ten hoogste strafbaar zijn.

De weledele achtbaren zijn echter meer genegen tot gratie dan tot streng straffen.

Ze verbieden haar, Sophia Henricks, levenslang de toegang tot de stad, stadsvrijheid en veerschepen onder de bedreiging, dat zij(nu en na enige tijd) mocht zij weer in de stad komen, zal zij tot een voorbeeld van anderen worden gestraft.

Diezelfde dag is dit vonnis Sophia Henricks in bijzijn van de raad voorgelezen en is op 13 oktober door de stokmeesters Ter Barchorst en Ter Burgh ter executie gesteld.

29 december 1697

Janna ter Stal, geboren in Vreden in Munsterland, ongeveer 30 jaar oud.

Tijdens de nachtelijke uren is zij met een hiervoor geleende ladder over drie muren geklommen.

Zo is zij gekomen in de hof van monseigneur du Morit en heeft het glas uit de deur gehaald en dit daarna met geweld opengebroken.

In de achterkamer heeft zij een zilveren tafelbord weggenomen.

Als ze niet betrapt was had zij dit bord zeker niet achtergelaten.

Zij heeft zich niet alleen aan diefstal, maar ook aan inbraak schuldig gemaakt en verdient hiervoor zwaar te worden gestraft.

Schepenen en raad meer genegen tot gratie dan tot het geven van een zware straf veroordelen zij haar Janna ter Stal, om op de kaak [159] geseld te worden.

Ze bannen haar voor altijd uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag en jaar is Janna ter Stal dit vonnis voor het ijzer staande beneden in het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raad voorgelezen.

Dezelfde avond is zij door de heren stokmeesters Van Marle en Steenberghe ter executie gesteld en is het vonnis uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 159

[Zaak betreffende hoerij]

28 januari 1698

Margreta Peters van Halberstadt, oud 36 jaar en Geesjen Buise, oud 23 jaren.

Beiden zijn binnen de stad Kampen geboren.

Beiden hebben zich gedurende enige tijd zeer oneerlijk en schandelijk gedragen.

Beiden hebben hoerij bedreven en zijn daardoor zwanger geworden. **[159v]**

Na de bevalling zijn zij weer doorgestaan met deze ergerlijke manier van leven.

Hierdoor zijn zij de oorzaak en aanleiding, dat verscheidene mannen daarvan gebruik hebben gemaakt.

Zaken die in een welgestelde regering bestraft moeten worden. Schepenen en raden zijn echter meer genegen tot gratie dan het geven van een strenge straf. Ze bannen hen, Margreta Peters van Halberstadt en Geesjen Buise, uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen.

Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag is dit vonnis Margreta Peters van Halberstadt en Geesjen Buise in tegenwoordigheid van de raad voorgelezen. Presidium Goosen Jacobs Erckelens en Hugo ter Burgh.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 160

[Zaak betreffende diefstal]

27 oktober 1698

Catharina van Bronckhorst, geboren in Zwolle, oud 32 jaar.

Zij heeft bekend in de tijd dat ze als dienstmeid bij D. Homma inwonend was, van een staal linnen een derde halve el [2,5 el] weggenomen te hebben.

Toen zij een hemd van haar heer in de slaapkamer moest brengen heeft zij daar enige kanten en andere kleinigheden weggenomen.

De weggenomen zaken verborg zij in en buiten het huis van haar heer.

Ook in het huis van ene Jan Dirons verborg zij dingen in een kast, waarvan zij de sleutels meegenomen had.

Hierdoor heeft zij zich aan de schandelijke zaak van diefstal schuldig gemaakt.

Zij verdient, anderen tot een voorbeeld, zwaar te worden gestraft.

Schepenen en raden hebben echter medelijden met haar vanwege haar stokoude ouders.

Ze bannen haar, Catharina Van Bronckhorst, uit de stad Kampen, stadsvrijheid en zo uit de provincie Overijssel om daar niet weer in terug te komen. **[160v]**

Indien wel volgt een zware straf. Ze veroordelen haar verder de kosten van haar relaxatie [vrijlating] te betalen.

Dezelfde dag en jaar is dit vonnis Catharina van Bronckhorst in tegenwoordigheid van de raad voorgelezen.

Na betaling van de kosten van de cipier is het vonnis door de stokmeesters Hugo ter Burgh en Rijck Ridder uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 160V

[Zaak betreffende diefstal]

2 Maart 1699.

Jannichjen Berents, geboren in het schoutambt van Raalte, is ongeveer 50 jaar oud.

Volgens haar eigen bekentenis is zij drie weken geleden in de avonduren de stad ingegaan onder het voorwendsel dat zij iets bij haar zoon moest ophalen.

Onderweg bij de Steendijk heeft zij van de schutting, die behoort bij de hof van Henrick Michielsens Raademaaker, een plank afgetrokken.

Die heeft ze meegenomen en in haar **[161]** huis verborgen om deze plank nog diezelfde avond te verkopen of te ruilen voor een onderhemd.

Hierdoor heeft zij zich aan meer dan alleen een simpele diefstal schuldig en strafbaar gemaakt.

Hiervoor verdient zij (er worden tegenwoordig meer dan ooit zulke diefstallen gepleegd), anderen tot een voorbeeld, zwaar gestraft te worden.

De Raad is echter meer tot gratie dan tot een zware straf geneigd.

Ze bannen haar Jannichjen Peters uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo ook uit de provincie Overijssel om daar nooit weer in te komen.

Indien wel wacht haar zwaardere strafvervolging.

Dezelfde dag en jaar is dit vonnis Jannichjen Berends in het bijzijn van de voltallige Raad voorgelezen en door de Theodorus van Tengberden j.u.r. en Maarten Coops ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 161V

[Zaak betreffende niet betalen accijns]

31 mei 1699.

Hans Aansen Keukelaar, oud 33 jaar, geboren in Kampen.

Volgens zijn eigen bekentenis heeft hij op 8 mei van dit jaar een half anker brandewijn door ene Aart (Jaedbij) naar zijn huis laten brengen.

Deze heeft hij, in zijn bed liggende, zich ziek voordoend, tussen zijn benen verborgen.

Deze is door de gerechtsdienaar daar (met tegenwerking van den delinquent) weggehaald.

Hierdoor heeft hij zich aan notoire fraude en ontduiking van de stadsaccijnzen schuldig gemaakt.

Daarom vonnissen schepenen en raden hem met een geldboete van twee honderd carolus guldens, die hij aanstaande maandag zal moeten betalen.

Bij niet betalen zal hij als straf worden verbannen.

5 juni 1699

Hans Aansen Keukelaar, die bij vonnis van 31 mei wegens gepleegde huichelarij veroordeeld was heeft niet betaald en zal niet betalen.

Dus wordt hij in gevolge van gemelde veroordeling verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar nooit weer in te komen. Indien wel zal hij een zwaardere straf krijgen. Dezelfde dag is bovenstaand vonnis Hans Aansen Keukelaar in tegenwoordigheid van de Raad voorgelezen en uitgevoerd. Aanwezig waren M. Coops en D. van Romonde.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 162

[Zaak betreffende ongeoorloofd in de stad zijn]

28 juni 1699

Jan Jacobsen, geboren in Bickbergen [Beekbergen], oud 34 jaar en is zogenaamd een heiden. Ondanks de aangebrachte plakaten van ridders en steden is hij op 24 april 1691 op de landdag in deze stad gekomen.

Hij heeft zich dus binnen deze provincie opgehouden, waardoor hij zich schuldig heeft gemaakt aan de inhoud van dezelfde plakaten.

Daarom zal hij met alle strengheid worden gestraft.

Het is echter zo, dat schepenen en raden in het comité van voornoemde plakaten Jan Jacobsen veroordelen om op de kaak geselsd te worden met extra vermelding, dat, als hij deze provincie weer inkomt hij zwaar aan den lijve zal worden gestraft.

Simon Jacobsen oud 18 jaren, geboren in Stemerd en is een zogenaamd heiden.

Ondanks de aangebrachte plakaten van ridders en steden [162v] is hij op 24e april 1691 op de landdag in deze stad gekomen.

Hij heeft zich dus binnen deze provincie opgehouden, waardoor hij zich schuldig heeft gemaakt aan de inhoud van dezelfde plakaten.

Hij zal op de kaak worden geselsd. Echter schepenen en raden houden rekening met zijn jonge leeftijd. Daarom veroordelen ze hem om op de kaak te kijk te staan, met het dreigement dat wanneer hij ooit weer in deze provincie komt, hij aan de lijve zal worden gestraft.

Dezelfde dag en jaar zijn deze vonnissen Jan en Simon Jacobsen voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis in tegenwoordigheid van schepenen en raden voorgelezen en ter executie gesteld door de heren presidenten Martin Coops en G.W. van Santen.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 163

[Zaak betreffende schandelijk gedrag]

30 november 1699

Hendrika Greve, geboren in Harderwijk, oud ongeveer 39 jaar.

Sinds geruime tijd leeft zij een (ja zelfs tegen herhaalde waarschuwingen van schepenen en raden in) zeer schandelijk en ontuchtig huishouden.

Dit is opgelopen tot grote ergernis van de goede ingezetenen van deze stad.
Daardoor verdient zij anderen tot voorbeeld te worden gestraft.
De schepenen en raden hebben consideratie met haar en houden rekening met de verzoeken van haar vrienden. Ze ontzeggen haar, Hendrika Greve, de stad en stadsvrijheid.
Zij moet binnen de tijd van drie maal vierentwintig uur de stad verlaten. Met de dreiging indien zij daar weer in zou komen zij zwaar zal worden gestraft.
Dezelfde dag en jaar is dit vonnis Hendrika Greve in pleno senatu voorgelezen, in tegenwoordigheid van Hugo ter Burgh en Goosen Jacobs Erckelens.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 163V

[Zaak betreffende hoerij]

21 december 1699

Elisabeth van de Wijngaardt, geboren in Maastricht, ongeveer 34 jaar oud.
Volgens haar eigen bekentenis heeft zij in een nacht zich tot drie maal toe op diverse wijzen laten bezwangeren en zo een ergerlijk en schandelijk leven geleid.
Dit tot uiterste ontzetting van de goede inwoners van deze stad.
Hierdoor verdient zij, anderen tot een voorbeeld, op de kaak te worden gestraft.
De schepenen en raden houden rekening met haar zwangerschap en geven de voorkeur aan gratie boven een strenge straf.
Ze bannen haar, Elisabeth van de Wijngaardt, uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daar nooit weer in te komen met dan als gevolg een zware straf.
Dezelfde dag en jaar is Elisabeth van de Wijngaardt het voornoemde vonnis voorgelezen.
Voorzitters (presidibus) zijn Hugo ter Burgh en Goosen Jacobs Erckelens.
RAK, INV. NR. 233 FOLIO 164

[Zaak betreffende tweemaal willen trouwen]

21 januari 1702.

Heiltjen Herms, ongeveer 28 jaar oud. Ze is in de stad Vollenhove geboren.
Zij heeft bekend ongeveer tien jaren geleden met een zekere Henrich Cornelis te zijn getrouwd in de stad Vollenhove.
Al na zeven weken heeft hij haar verlaten en is de vaart opgegaan en sedert die tijd is hij niet meer in Vollenhove geweest.
Zo heeft zij onlangs besloten om met een ander persoon te trouwen.
Daarvoor zijn op een dag (onder een valse tekst) twee huwelijkse proclamaties gedaan, hoewel zij van haar voormalige man nooit officieel was gescheiden.
Een zaak, die uiterst verderfelijk is en die in een welgestelde regering een voorbeeldstraf verdient.
Echter schepenen en raden zijn meer genegen tot gratie dan tot het geven van een strenge straf. Ze bannen haar, Heiltjen Herms, uit de stad Kampen, stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf. [164v]

Dezelfde dag en jaar is het vonnis voorgelezen aan Heiltjen Herms, in bijzijn van de heren stokmeesters H. ter Burgh en T. van Tengberden j.u.dr. en dezelfde avond uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 164V

[Zaak betreffende diefstal]

12 juli 1703

Stijntjen Andris, geboren in Rouveen, oud dertig jaar oud.

Zij heeft haar meester, waar zij al twee jaar als dienstmeid inwonend is, bestolen.

Uit een kast, die niet afgesloten was, heeft zij weggenomen verscheidene gouden ringen, zilveren theelepels, een tas met zilver werk, enkele zilveren potpenningen (spaarpenningen) en een som muntgeld.

Zij heeft de goederen enige tijd verborgen in het hooi van haar meester. [165]

Het merendeel van de gestolen goederen heeft zij later in de stad verkocht en het geld gehouden voor eigen gebruik.

Daarna heeft zij zich (volgens haar eigen bekentenis) overgegeven aan overspel en wel gedurende een lange tijd.

Het gevolg was, dat zij zwanger is geworden en een kind heeft gekregen. Dit zijn allemaal zaken, die naar de goddelijke maar ook naar de stedelijke wetten, ten hoogste strafbaar zijn. Deze daden kunnen dan ook niet ongestraft gelaten worden.

Schepenen en raden geven de voorkeur aan gratie boven streng straffen. Ze veroordelen haar, Stijntjen Andris, om over deze feiten publiekelijk op de kaak, anderen tot voorbeeld en afschrik, door de scherprechter streng te worden gegeseld.

Ze bannen haar verder uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Dezelfde dag en jaar Is dit vonnis Stijntjen Andris, voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis, in tegenwoordigheid van schepenen en raden voorgelezen.

Dezelfde avond is zij ter executie gesteld door Erckelens en Bentheim en is het vonnis uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 165V

[Zaak betreffende diefstal]

27 september 1703

Henrickjen Jans, geboren op het Haatland, acht à negenentwintig jaar oud.

Tussen 19 en 20 september is zij toen het donker was, uit haar bed opgestaan.

Zij heeft gebruikmakend van het lage water van de IJssel kans gezien ongezien op de bleek van haar buurman Cornelis van Isendijcke te komen.

Daar heeft zij veel van het aanwezige linnen weggenomen. Zoveel als zij in haar schorteldoek kon verbergen.

Via de Dwarssloot bij de genoemde bleek is zij weer teruggegaan naar haar huis.

Alles heeft zij in een zak gedaan. Toen haar man was weggegaan heeft zij de zak op zolder onder de turf verborgen, waardoor zij zich aan diefstal [166] schuldig heeft gemaakt. Hierom verdient zij, naar de goddelijke en stadse wetten, publiekelijk op de kaak, tot afschrik van anderen, aan den lijve te worden gestraft. Het is echter zo, dat schepenen en raden (in overweging nemende haar zwangerschap) gratie boven een strenge straf prefereren. Ze bannen haar, Henrickjen Jans, uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf. Dezelfde dag en jaar is voornoemd vonnis Henrickjen Jans voor het ijzer staande beneden uit het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raden voorgelezen. In de avond is zij ter executie gesteld door de J.B. Steenbergen en C.H. Lemker j.u.dr. en is het vonnis uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 166V

[Zaak betreffende straatschenderij en moord]

5 maart 1704.

Bekentenis van Jan Jansen Motse, ongeveer 20 jaar oud, geboren in Maastricht. Hij heeft bekend, dat hij op 28 februari 1704 omstreeks zes uur is gekomen in het huis van Jan ten Tooren en aldaar met de ruiter Elias Vink een discussie gehad over de Oost-Indische vaart. Vervolgens heeft Jan Motse de ruiter gevraagd of hij mee wilde gaan naar buiten. Hij wilde met hem spreken. Ze zijn naar buiten gegaan. Hij zegt, dat de ruiter hem in het haar had gepakt en dat hij daarop het mes heeft getrokken en Elias Vink in de borst heeft gestoken. Jan Motse heeft niet gezien dat de ruiter een mes had. Verder heeft hij bekend, dat hij ongeveer een uur daarna in de Botervatsteeg Jannigien Dirx, 15 jaar oud, heeft gezien. Hij is haar gevolgd tot op de Burgwal waar hij haar een schilling heeft gegeven om voor hem een Deventer koek te halen. Zij was met de schilling weggelopen. Hierover was hij kwaad geworden en is haar achterna gelopen tot aan haar moeders huis. Kort daarop is Jannigien Dirx weer naar buiten gekomen en is hij haar gevolgd. [167] Toen hij haar inhaalde heeft hij tegen haar gezegd: Ik wil mijn schilling terug. Hij heeft haar daarop een steek in de borst gegeven. Zij heeft hem de schilling teruggegeven. Kort daarna heeft hij gezien dat haar moeder haar wond heeft verbonden. Dat hij verder op 28 februari 1704 een turfschipper om ongeveer halfvijf met het mes in de hand dreigende hem 4 stuivers afhandig heeft gemaakt. Dat hij gevangene op 4 februari daarvoor heeft ontmoet twee jonge mannen en twee jonge meisjes en hij heeft zich niet ontzien één van deze de schorteldoek van het lijf te scheuren.

8 maart 1704 namiddag.

De delinquent Jan Motse is beneden in de nieuwe kamer voor de heren stokmeesters Rijk Ridder en Adriaan Willem van der Merwede gebracht en de bekentenis is voorgelezen.

Daarna heeft hij zonder pijn en banden aangegeven dat deze bekentenis klopt. [167v]

Jan Jansen Motse geboren in Maastricht en ongeveer 20 jaar oud.

Omdat hij na ondervraging buiten pijn en banden heeft bekend dat hij op donderdag de 28 februari van dit jaar in het huis van Jan ten Toren was. Daar kreeg hij een meningsverschil over de Oost-Indische vaart met de ruitser Elias Vink. Hij vroeg hem mee te gaan naar buiten om te praten. Beiden zijn daarop naar buiten gegaan en kregen daar ruzie.

Jan Motse heeft zijn mes getrokken en Elias Vink die geen mes had, wat de gedetineerde ook verklaarde, zodanig in de borst had gestoken dat Elias Vink drie kwartier daarna is overleden. Maar ook dat hij ongeveer een uur daarna in de Botervatsteeg een zeker meisje heeft ontmoet die Jannigien Dirx heet en vijftien jaren oud is.

Hij is haar gevolgd en op de Burgel heeft hij haar een schelling gegeven met het verzoek om voor hem een Deventer koek te halen.

Daarna heeft hij Jannigien Dirx, die met de schelling wegliep gevolgd tot haar moeders huis. Toen zij weer uit haar huis kwam is hij Jannigien Dirx gevolgd en heeft gezegd heeft toen hij haar inhaalde: Geeft mij mijn schelling weer. Daarop heeft hij haar een steek in haar borst gegeven, waaraan zij de volgende dag is komen te overlijden.

Verder heeft de gevangene nog bekend, dat hij 28 februari, van een [168] turfschipper in de avond omstreeks half vijf met een mes in de hand hem gedwongen heeft vier stuivers aan hem te geven.

Verder is hij op 4 februari in de avond twee jonge meisjes tegen gekomen. Bij een van deze meisjes heeft hij een schorteldoek van het lijf gescheurd. Het blijkt dat hij zich in de tijd van enkele uren schuldig heeft gemaakt aan de dood en moord van twee mensen en straatschenderij.

Dit zijn abnormale en onmenselijke delicten van moord en straatschenderij die in dit land niet kunnen worden toegelaten.

Elk van deze zaken verdient een zware straf. Schepenen en raad veroordelen Jan Jansen Motse om tot een voorbeeld en afschrik van anderen gebracht te worden naar de plaats, waar men gewoonlijk vonnissen uitvoert. Om daar geradbraakt te worden en wel zodanig dat de dood erop volgt.

Dat het lichaam daarna op een horde wordt gelegd en naar buiten de stad gesleept zal worden om daar tot een spektakel en afschrik van anderen gelegd te worden en tevens worden twee knuppels opgehangen als een bewijs van zijn twee gedane moorden.

13 Maart 1704 is dit vonnis Jan Jansen Motse voor het ijzer staande uit het raadhuis in aanwezigheid van schepenen en raad voorgelezen.

Daarna is hij door de stokmeesters Rijk Ridder j.u.dr. en Adriaan Willem van der Merwede ter executie gesteld.

6 november 1705

Jan Dirckjan Mulder, geboren in het Graafschap Bentheim, 52jaar oud.

Wegens het feit, dat hij op 11 oktober 1705 onder het mom van vriendschap op een zondagmiddag, nadat hij uit de mond van Swijr Herms Moltmul had begrepen dat de vrouw en kinderen van Swijr Herms van huis waren, naar zijn huis is gegaan.

Hij had het voornemen om hem dood te slaan en van het leven te beroven en daarna zijn geld mee te nemen.

Jan Dirckjan heeft zijn boos en goddeloos voornemen ook uitgevoerd..

Rond de avondklok van half elf heeft hij Swijr Herms, slapende in bed met een hamer twee gaten in zijn hoofd heeft geslagen en zo zwaar verwond.

Swijr Herms is niet aan deze verwondingen gestorven, maar is daarvan genezen .

Het is echter zo, dat zo'n moorddadig en gruwelijk voornemen in een land van gerechtigheid, anderen ten voorbeeld verdient met de dood gestraft te worden.

Jan Dirckjan Mulder heeft nog niet eerder een misdrijf gepleegd. **[169]**

Verder is het zo, dat hij op de betreffende zondag na een langdurig ziekbed weer voor het eerst naar buiten is gegaan. Toen is dit kwaadaardig voornemen ontstaan.

Swijr Herms had hem uitgenodigd en verteld dat zijn vrouw en kinderen naar Deventer waren.

Dat hij, Jan Dirckjan, door zijn ziekte en zwaar lijden geestelijk niet in orde was en gedurende deze ziekte meerdere buitensporigheden heeft gedaan.

Door dit voorval is gebleken, dat zijn geestelijke toestand niet in orde was.

Schepenen en raad, bewogen door deze omstandigheden van zaken, gratie prefererende boven streng straffen, oordelen dat Jan Dirckjan veroordeeld wordt om publiekelijk op de kaak met een strop om de hals gezeseld en daar ook te worden gebrandmerkt te worden.

Vervolgens wordt hij verbannen uit de stad, de stadsvrijheid en veerschepen en mede uit de provincie Overijssel om daar niet weer in terug te komen.

Indien wel volgt er een zware straf.

Op 7 november 1705 is dit vonnis Jan Dirckjan Mulder **[169v]** voor het ijzer staande uit het raadhuis voorgelezen in aanwezigheid van schepenen en raden. Daarna is hij door de stokmeesters Goosen Erckelens en H.Eeckhout ter executie gesteld en is het vonnis uitgevoerd.

30 maart 1706

Jan Jansen, 37 jaar oud, geboren in Zutphen.

Hij heeft bekend op 27 maart 1706 in een leeg huis op de Zwartendijk geslapen te hebben met twee vrouwen, zijn eigen en een vrouw uit Wallonië.

De volgende dag heeft hij met de Waalse nog wat gedronken. Daarna kregen ze woorden en vervolgens ruzie.

Onder het vechten heeft Jan Jansen een buidel met geld van de Waalse afgepakt en is daarmee weggegaan.

Met dit geld is hij op het eiland aangehouden. Hiervoor verdient Jan Jansen, anderen ten voorbeeld aan den lijve te worden gestraft.

Burgemeester, schepenen en raad prefereren echter gratie boven een strenge straf [170] .

Zo wordt Jan Jansen binnenskamers verbannen uit deze stad , stadsvrijheid en veerschepen om daarin nooit weer in te komen. Er zal dan een zware lijfstraf volgen. Sonder argelist. [zonder kwade opzet]

7 juni 1706

Hermtijn Henricks, 40 jaar oud, geboren in Kampen.

Buiten pijn en banden heeft zij in de senaat bekend uit het huis van de heer M. Coops, oud-burgemeester van deze stad, gedurende de tijd van een jaar telkens een stuk linnen gestolen te hebben.

Dit linnen heeft zij naar de bank van lening gebracht en daarvoor veertien gulden ontvangen.

Zo hebben burgemeesters, schepenen en raad haar Hermtien Henricks binnenskamers verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen en bijgevolg uit de provincie om daar nooit weer in te mogen komen. Er zal dan zwaarder gestraft worden. Sonder argelist.

22 juni 1706

Grietijn Herms, 18 jaar oud en geboren in Mastenbroek.

Tot vier keer toe heeft zij volgens haar in vrije wil gedane bekentenis ingebroken in de kast van Hilligien Dircks, bij wie ze als dienstmeid werkte en ook inwonend was.

Door een kast met een ijzer open te breken kon zij daaruit sleutels nemen, die van een andere kast waren.

Uit die kast nam zij iedere keer geld weg.

Zij heeft haar vrouw advies gegeven en valse verdenkingen geuit en daarbij eerzame burgers beschuldigd.

Bovendien heeft zij ook nog bekend, toen zij bij Jacob Sickerman als meid werkte en inwoonde, [171] zij daar een paar kousen gestolen heeft.

Deze herhaalde delicten en huisdiefstallen kunnen niet ongestraft gelaten worden.

Maar zij verdient, anderen ten afschrik, op de kaak publiekelijk aan den lijve gestraft te worden. Maar omdat burgemeesters, schepenen en raden, gratie boven een strenge straf prefereren veroordelen ze haar, Grietijn Herms, om binnenskamers waar men gewoon is zulks dit te doen door de scherprechter geselsd te worden.

Verder wordt zij uit de stad Kampen, de stadsvrijheid, veerschepen en uit de provincie Overijssel verbannen om daar nooit weer in te komen op straffe van een zware straf.

Sonder argelist.

Dezelfde dag is Grietjen Herms dit vonnis door de stokmeesters Hugo ter Burgh en Wolter Herman Gansneb genaamd Tengnagel voorgelezen en uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 171V

[Zaak betreffende een valse brief]

30 november 1706

Fenne Arents, 20 jaar oud, geboren Oldenzaal.

Als dienstmeid woonde zij korte tijd bij Dirck Albertsen van Haarst. Toen zij uit de dienst was vertrokken beschuldigde zij hem in het openbaar dat hij haar zwanger had gemaakt.

Verder bekent zij, dat zij zonder kennis van Dirck Albertsen van Haarst, (toen zij niet meer bij hem werkte) door een vrouw, Peternella Gus, op naam van Dirck Albertsen van Haarst, een brief heeft laten schrijven en met deze valse brief naar Deventer is gegaan.

Tot twee maal toe is zij bij Jan Rutgers reliefmaker geweest om van hem zoveel Jersey mee te nemen als voor een jack en een schort nodig was.

Deze brief heeft zij op naam en krediet van Dirck Albertsen van Haarst gebruikt.

Deze vervalsing heeft grote gevolgen en dit kan in een land van rechtvaardigheid [172] niet toegelaten worden.

Zij verdient, als voorbeeld en afschrik voor anderen, op de kaak gestraft te worden.

Burgemeesters, schepenen en raad geven echter de voorkeur aan gratie boven een zware straf en omdat de delinquent hoog zwanger is veroordelen zij haar, Fenne Arents, om publiekelijk voor het ijzer te staan met een brief op de borst.

Op deze brief staat met grote letters geschreven, dat zij een valse brief heeft laten schrijven.

Deze brief wordt door de scherprechter op haar borst vastgehecht.

Zij zal daar enige tijd mee moeten blijven staan. Ze bannen haar verder uit deze stad, de stadsvrijheid en veerschepen en vervolgens uit deze provincie om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Sonder argelist.

Dezelfde dag is Fenne Arents dit vonnis voor het ijzer staande, in aanwezigheid van schepenen en raad uit het raadhuis voorgelezen. En is het vonnis uitgevoerd.

[Inhoud van de brief]

Uit Kampen 19 augustus.

Een vriendelijk verzoek meester Jan aan u om aan mijn meid zo veel jersey voor een jack en een schort geven. Op mijn woord, alsof ik zelf bij u was.

Geef mijn meid een briefje mee met daarop hoeveel ik moet betalen.

Het geld zal u gestuurd worden. Dirck Albertsen op de Bruijrenweg [Broerderweg] de groeten, zijn eigen hand.

[A172v]

Ik beken dat ik dit briefje van de meid van Dirck van Haarst ontvangen heb,

Uw vriend Jan Rutgers.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 172V

[Zaak betreffende diefstal en geweld]

13 augustus 1708

Willem Berents, gewoonlijk "de Vineke" genoemd, in Beekbergen geboren en 31 jaar oud. In 1705 heeft hij in Deventer, wegens gepleegde misdaden, gevangen gezeten in de Enck en is als straf door de scherprechter met roeden om de hals door de stad geleid.

Daarna is hij verbannen uit de stad.

Dit alles met het doel hem tot een beter leven te bewegen.

Maar Willem Berents heeft niet alleen zijn kwaad gedrag voortgezet, maar is van kwaad tot erger vervallen.

Hij is hier in deze stad in verscheidene hofjes en afgesloten binnenplaatsen geklommen. Dit alles in de nachtelijke uren, waarbij veel diefstallen zijn gepleegd.

Verder heeft hij veel geweldsdelicten gepleegd in deze stad en op het platteland.

Twee jaar geleden heeft hij Jacob Uitvelt, die bij het horen van enig rumoer met een lamp in de hand was gaan kijken, in zijn eigen huis met een degen aangevallen en naar zijn lijf gestoken.

Verder heeft hij Daniel Henricks op zijn stoep en **[173]**uit woede met een mes over zijn aangezicht, vanaf het voorhoofd over de neus tot aan de kin, gesneden en zo deerlijk verwond. Daarna heeft hij het lef gehad om in de vroege ochtend twee jaar geleden in het huis van Aart Borgert in Wezep, terwijl de vrouw voor hem een kan bier was gaan tappen in de kelder, een stuk spek van de balken te snijden. Toen hij daar door de vrouw op aangesproken werd, wist hij zich met geweld te ontworstelen en met het spek weg te lopen.

Anderhalf jaar geleden is hij bij het huis van Aart Egberts aan de Koelucht gekomen om een pijpje tabak aan te steken. Toen hij de meid alleen thuis vond heeft hij wat vlees of worst gevraagd en meegenomen. Ook rond die tijd was hij bij het huis van Wolter Teunis aan de Spijkerboersdijk gekomen en nadat hij daar meegegeten, had hij bij het weggaan de brutaliteit gehad om een paard te eisen en daar verder mee te reizen.

Maar toen men weigerde hem een paard mee te geven had hij zijn degen getrokken.

Daarmee had hij Wolter Teunis aangevallen en naar zijn lijf gestoken. De naar de deel vluchtende Wolter had hij gevolgd. De kinderen hebben de knecht, die kool aan het plukken was voor het vee, te hulp geroepen.

De knecht heeft Wolter Teunis **[173v]** met een vork en Willem Berents met de blote degen in de hand al vechtende op de deel aangetroffen

Omdat hij, Willem Berents, niet kreeg wat hij wilde is hij uit het huis weggegaan met medeneming van een kerkboek en een jonge hond.

Onderweg heeft hij de hond in een sloot gesmeten en verdronken. Het boek heeft hij in Wezep in het huis van Barbera verkocht.

Behalve de vorige afpersingen en gewelddadigheden, heeft Willem Berents in de korte tijd van zes weken vier huisinbraken op het platteland gepleegd.

Ten eerste in Veessen in het huis van Maria Jans, weduwe van Jan Gerritsen. Hier was hij samen met ene Jan van het Hoogeveen, alias Jan van Groningen. Waar deze Jan van het Hoogeveen verblijft of woont zegt hij niet te weten. Deze Jan van het Hoogeveen heeft Willem Berents toen hij anderhalf uur reizen van Deventer af was, bij Veessen ontmoet. Hij had gezegd:” Willem, hoe komt het dat gij niets bij u hebt, ik weet waar wat te halen is. Als je meegaat dan delen we de buit samen”.

Onderweg hadden ze overlegd hoe ze in het huis van Maria Jans zouden inbreken. Samen zijn ze er naar toe gegaan en Jan van het Hoogeveen brak in en Willem volgde hem. Jan nam al het goed uit een kist en gaf het aan Willem **[174]** : een hemdrok met zilveren knopen, een boek met zilveren beslag, een jack en een broek.

Dit alles had Willem naar Kampen meegebracht en het is bij zijn arrestatie gevonden.

Daarna zijn beiden na enige tijd, met voorbedachte rade van hier gegaan. Jan had tegen Willem gezegd: “ Neemt je reiszak mee, ik weet waar spullen te krijgen zijn”.

Hierop zijn beiden naar Welsum gegaan. Onderweg overlegden zij hoe ze in het huis van Egbert Jans aan het Welsummer Veld zouden inbreken.

Nadat zij de achterdeur van het huis opengeschoven hadden en de deur van de kast hadden opengebroken, hebben ze al het gevonden goed in de tas van Willem gestopt.

Willem heeft al het gestolen goed van daar naar Heerde gedragen en bij de Bonenburgh gekomen is Jan een andere weg gegaan.

Willem kreeg nog tien stuivers van Jan en heeft gezegd: “Ik zal binnenkort bij jou in Kampen komen”.

Willem was in Heerde met de rugzak waar al het goed inzat onder een eiken heg gaan liggen slapen en door zijn dronkenschap heeft hij de rugzak vergeten. De rugzak is later door kinderen gevonden. Hij is gebracht naar de schout van Olst, waarna het door de schout van Heerde aan Egbert Jans is teruggegeven.

De betreffende reiszak is door Willem Berents als de zijne herkend.

Verder heeft hij Willem Berents met Jan van het Hoogeveen op de 11 juni van dit jaar op de tweede kermis maandag te Wezep in het huis van Gerrit Schuijrmans ingebroken en daar (Jan van 't Hoogeveen is door de wand van het huis heen gebroken en heeft voor Willem de achterdeur geopend) de kast met een haardijzer opengebroken. **[174v]**

Het goed uit de kast is weggenomen en achter het huis in het land verborgen.

Jan van het Hoogeveen heeft de volgende dag een pak van dit goed volgens afspraak hier bij het vleeshuis gebracht en aan hem gegeven.

De vrouw van Jan van het Hoogeveen , Griete Gus, bracht nog diezelfde avond een pak van dit gestolen goed naar het huis van Willem.

Twaalf gulden heeft Willem aan Jan gegeven voor zijn aandeel.

Onlangs hebben zij op 15 juli van dit jaar willen inbreken in het huis van Jan Klomp te Veessen aan de dijk.

Hier is door Jan van het Hoogeveen het raam opengebroken.

Hij is naar binnen geklommen en in het huis heeft hij een kast met een bijl opengebroken en al het goed daaruit meegenomen.

Willem heeft vervolgens al het goed mee naar Kampen genomen.

Deze diefstallen, geweldsmisdrijven en inbraken zijn in een welgestelde regering naar goddelijke en civiele wetten ten hoogste verboden en strafbaar.

Alle straffen afzonderlijk verdienen de doodstraf.

Buiten pijn en banden heeft Willem Berents alles bekend. Schepenen en raad, die tot handhaving van de gerechtigheid en ter voorkoming van zulk geweld en groot kwaad, hem Willem Berents, anderen tot een voorbeeld en afschrik, veroordelen gestraft te worden zodat de dood erop volgt. En ter plaatse van [175] van het gerecht te blijven hangen.

Dezelfde dag is Willem Berents voor het ijzer staande dit vonnis voorgelezen, in aanwezigheid van schepenen en raad.

In aanwezigheid van de stokmeesters Hugo ter Burgh en Petrus van der Wetering is het vonnis voltrokken.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 175

[Zaak betreffende diefstal]

14 januari 1710

Aeltien Roelofs, 22 jaar oud, geboren in Nijkerk.

Zij is ondanks haar verbanning weer in deze stad gekomen en is gevangen genomen.

Zonder pijn en banden heeft zij het volgende bekend:

Zij heeft op 23 december 1709 de deur van de woning van Hendrickien Duijs opengeschoven en binnen een kast met een vijl opengebroken.

Uit deze kast heeft zij linnen en wollen goed en wat zilverwerk en twee gouden ringen gestolen.

In Zwolle heeft zij enkele van deze goederen verkocht.

Eerder heeft zij een raam opengebroken van het huis van Gesien Willems en daar uit het huis een zwarte schort en een oud beddenlaken gestolen.

Zij heeft bekend de schort [175v] in Zwolle aan een uitdrager te hebben verkocht.

Verder heeft zij bekend in de voorlaatste zomer van een officier een horloge gestolen te hebben.

Een jaar geleden heeft zij de deur van het huisje van Anthonij Pouwelsen met een sleutel geopend.

Volgens haar hing die sleutel aan de muur.

Binnen heeft zij uit een koffer drie hemden, vier neusdoeken en enkele dassen weggenomen.

Een jaar geleden heeft zij in Amsterdam op de Nieuwendijk uit een huis, waar zij een borstel wilde verkopen, een glazen kast opengebroken.

Uit deze kast heeft zij zes zilveren lepels, twee zilveren zoutvaten en een zilveren peperdoosje weggenomen.

Zij heeft bekend het zilverwerk in Amsterdam verkocht te hebben.
Van al deze genoemde diefstallen had zij eerst haar man vals beschuldigd.
Al deze diefstallen en valse beschuldigingen verdienen zware lijfstraffen.
Dus hebben echter schepenen en raden, omdat zij hoog zwanger is, haar gratie voor een zware straf gegeven en haar de zware straf kwijtgescholden.
Door de scherprechter zal zij, Aeltien Roeloffs, gebracht worden naar de kaak.
Daar zal zij met roeden om de hals en een brief op de borst **[176]** ten toon gesteld worden.
In de brief staat: Deze is schuldig aan zware diefstallen. En aan de andere zijde: Deze heeft haar man vals beschuldigd. Zij zal hiermee tentoongesteld worden.
Verder wordt zij Aeltien Roeloffs voor altijd uit deze stad en de provincie Overijssel verbannen. Als ze daar weer inkomt wacht haar een zware straf.
Dezelfde dag is dit vonnis aan Aeltien Roeloffs voorgelezen vanuit het raadhuis.
Dit in tegenwoordigheid van schepenen en raden.
Daarna is door de stokmeesters, Aper Herweijer en Wolter Herman genaamd Tengnagel de straf uitgevoerd.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 176V

[Zaak betreffende doden pasgeboren kind]

28 november 1711

Willemina Frericks, hier in de stad als meid dienende, 25 jaar oud.
Zij is geboren in het schoutambt van Heino en hier in hechtenis genomen.
Zij heeft na vele ondervragingen, buiten pijn en banden, bekend, dat zij zonder getrouwd te zijn in verwachting is geraakt.
Zij heeft dit zwanger- zijn getracht te verbergen en heeft ook geen voorbereidingen getroffen voor het bevallen. Zij heeft ook geen kindergoed gemaakt.
Op 6 oktober jongstleden om ongeveer vier uur toen zij zich niet lekker voelde is zij alleen weggegaan en heeft zich van de mensen waar zij mee samen was afgezonderd.
Dit, omdat zij voelde dat ze moest bevallen en ze wilde dit verbergen.
Zij is alleen gebleven en bevallen zonder iemand te hulp roepen en heeft haar kind, een zoontje, met eigen handen uit haar getrokken. Bij een helder schijnende maan het kind **[177]** op een oude lap of voorschoot gelegd.
Vervolgens heeft zij met een klein vismesje, zittend op een laag stoeltje, in de rechterhand het mesje en met de linkerhand het hoofdje van het kind vastgehouden en het vervolgens met verscheidene sneden de keel doorgesneden.
Daarna heeft zij het kind in een doek gewikkeld en het met zich meegenomen naar haar slaappleats.
Daar heeft zij het naast haar onder het hoofdkussen gelegd.
Het bevallen en het misdrijf heeft zij voor haar gezin verborgen gehouden.
Zelfs de vroedvrouw, die enige tijd daarna naar haar toe was gestuurd om haar te onderzoeken, heeft zij weggestuurd.

Deze afschrikwekkende en onmenselijke doodslag en eigen kindermoord, waarvan de natuur een afgrijzen heeft en tegen de hoogste goddelijke en politieke wetten is, verdient [177v] anderen ten afschrik gestraft te worden.

Daarom veroordelen burgemeesters, schepenen en raden Willemina Frericks, om op de publieke plaats waar het gewoon is recht te spreken aan een paal met een koord gewurgd te worden tot de dood erop volgt.

Om deze zeer zware misdaad zal het lichaam, ter afschrik van anderen, op een rad gelegd worden om door de lucht en het gevogelte verteerd te worden.

Burgemeesters, schepenen en raad, meer tot clementie dan tot een zwaar straffen genegen zijn. Dus zal het lijk in een kist aan de aarde gegund worden.

Dezelfde dag is dit vonnis Willemina Frericks voor het ijzer staande, uit het raadhuis voorgelezen in tegenwoordigheid van schepenen en raad.

En onmiddellijk daarna door de stokmeesters Anthonij Eeckholt en Johan Tollius j.u.dr. ter executie gesteld.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 178

[Zaak betreffende inbraak]

26 september 1713

Hendrick Mense, 22 jaar oud, geboren in Kamperveen is hier in hechtenis genomen.

Buiten pijn en banden heeft hij het volgende verteld en bekend:

Ongeveer zes weken geleden was hij op de burgerwacht samen met ene Jacob Jansen.

Deze vroeg hem of hij na de wacht met hem een stuk steen wilde wegbrengen.

De opbrengst daarvan zouden ze samen delen.

Waarop zij samen die nacht een stuk Bentheimer steen van de straat wegnamen en naar de Groenestraat brachten waar de slaapplaats van Jacob Jansen was.

Hendrick Mense had hier later een stuiver voor gekregen.

Enkele dagen daarna had hij, Hendrick Mense, in de nacht op de Vloeddijk in de buurt van de Vullemolen een stuk grauwe steen weggenomen.

Dit stuk steen heeft hij in de nachtelijke uren naar het huis gebracht van een zekere vrouw genaamd Annegijn Henricks, die in de Morrensteeg woonde.

Zij had hem gezegd, dat als hij nog meer grauwe stenen had, hij die bij haar kon brengen.

Daarna heeft hij nog twee maal in de nachtelijke uren stukken grauwe Bentheimer steen van de vleugel van de Broederbrug afgebroken en meegenomen.

Deze stukken steen heeft hij in de nachtelijke uren [178v] naar de voornoemde Annegijn Henricks gebracht.

Zij had hem gelast deze dekstukken in kleinere stukken te slaan, wat hij had gedaan.

Dat hij, gedetineerde op 30 augustus jongstleden in de nacht met een dekstuk van de Broederbrug op weg was om het aan de voornoemde vrouw te verkopen.

Hij is daarbij door de stadsdienaren betrapt en heeft alles bekend.

Verder heeft hij nog verscheidende diefstallen bekend.

In de laatste hooitijd heeft hij de lantaarn van het huis van de essayeur [iemand die goud of zilveragehalte vaststelt] Linderman in de Nieuwstraat gestolen.

Hij is in het huis geklommen en heeft uit het huis een koperen drinkbeker en een hangschelle, die hij van de muur afbrak, weggenomen. Daarvoor had hij nog een koperen ketel uit het huis van Elias van Doornik gestolen en deze aan de weduwe Broeckman verkocht.

Al deze met regelmaat gepleegde diefstallen kunnen niet ongestraft gelaten worden.

Zij verdienen publiekelijk, anderen tot afschrik, op de kaak aan de lijve te worden gestraft.

Schepenen en raden die op hoop van beterschap gratie prefereren boven een strenge straf veroordelen hem om door de executeurs binnenskamers geselsd te worden.

Ook wordt hij uit de stad, **[179]** stadsvrijheid en veerschepen en uit deze provincie verbannen om daar niet weer in te komen of hij zal zwaar worden gestraft.

Dezelfde dag is dit vonnis binnenskamers voorgelezen en uitgevoerd, ten overstaan van de stokmeesters P. van de Weteringe en J.D. van der Wende.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 179

[Zaak betreffende geweld]

19 september 1714

Albregt Jansen, geboren in Hamburg en soldaat in het regiment van generaal- majoor Huffel.

Op Paasmaandag in de buurt van de Venepoort heeft hij, zonder dat er een reden voor was, twee vrouwen met de degen op hun hoofd en armen geslagen.

De vrouwen hebben daarbij letsel opgelopen.

Op 21 augustus heeft hij Anna Cornelis **[179v]** in het huis van Geertien Erkelens aan de Kalverhekkeweg, zonder dat zij daar enige aanleiding voor had gegeven, (daarvoor had hij een mand met pruimen door het venster van het huis van Geertien Erkelens op de straat gesmeten en met de voeten aan stukken getrapt) met zijn degen haar op de rug geslagen.

Toen ze trachtte te vluchten heeft hij haar met de degen zodanig in de zij gestoken, dat zij enige dagen zwaar gewond in bed heeft gelegen en haar leven in gevaar is geweest.

Hij heeft het gerecht met grove leugens proberen te bedriegen.

Zijn daden van geweld en straatschenderij zijn verstoringen van de openbare orde.

Dit wordt in een goed functionerende regering altijd zwaar gestraft. **[180]**

Daarom zullen schepenen en raden hun bevoegdheid gebruiken om, tot afschrik van anderen, zwaar te straffen. Schepenen en raden altijd meer genegen tot mededogen dan tot het geven van een zware straf.

Ze veroordelen hem om publiekelijk door de scherprechter op de kaak te worden geselsd.

Hij wordt verbannen uit deze stad, stadsvrijheid en veerschepen om daarin niet weer terug te komen of zij zal zwaar worden gestraft.

Vandaag is de gedetineerde en delinquent dit vonnis voor het ijzer staande voorgelezen en in aanwezigheid van de stokmeesters, A.W. van der Merwede, loco G.D. Daandels, R. Ridder uitgevoerd.

13 april 1715

Hans Jurrien Ouber Muller, in Hessenland geboren.

Hij is 30 jaar en soldaat in het regiment van generaal- majoor Hussel.

Hij is in hechtenis genomen en heeft buiten pijn en banden voor de heren stokmeesters en ook in de volle senaat het volgende bekend:

Dat hij meer dan een jaar geleden met Walburgh Evers, die hier ook in hechtenis zit, deze heeft geholpen met het bestelen van de hoven.

Verder heeft hij veel van de afgesloten hofhuisjes rondom deze stad opengebroken.

Daarbij zijn de grendels en sloten geforceerd en alles was hun paste is eruit gestolen.

Bovendien heeft hij met hulp van voornoemde gedetineerde de afgelopen herfst in

's-Heerenbroek een rund gestolen uit een weide. Dit is geslacht en opgegeten en hij is dus van het ene kwaad in het andere vervallen.

Tot de dag van zijn aanhouding is hij dat blijven continueren.

Deze velddiefstallen **[181]** en veediefstal zijn ten hoogste strafbaar volgens de wetten van het land en dus verboden en deze dienen met de dood, anderen ten afschrik, te worden gestraft.

Maar schepenen en raad zijn meer genegen tot clementie en gratie dan tot het geven van de zwaarste straffen .

Hopende op beterschap omdat de delinquent nog niet eerder in handen van justitie was gevallen, veroordelen deze hem om publiekelijk op de kaak streng gegeseld te worden en met een strop om de hals gebrandmerkt te worden.

Ze bannen hem bovendien uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de provincie Overijssel om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Op 15 april 1715 is dit vonnis de delinquent voor het ijzer staande voorgelezen en uitgevoerd ten overstaan van de stokmeesters Merwede en Ridder

29 mei 1715

Coenraet Scheffer, 24 jaar oud, geboren in Dammershuizen in Saxen Eisenach en ruiter in het regiment van de erfprins van Hessen- Kassel.

Op Paasmaandag jongstleden heeft hij buiten de Venepoort in het huis van Eule Klaas twee glazen jenever gedronken die hij echter niet wilde betalen.

Hij is weggereden, maar is later weer bij het huis van Eule Klaas gekomen en daar door Eule Klaas aangesproken met het verzoek om de twee stuivers voor de jenever te betalen.

Waarop de gedetineerde (nadat hij de vrouw van Eule Klaas met de sabel van zich af had geslagen) Eule Klaas met de sabel een verschrikkelijke slag op het hoofd heeft gegeven.

Hierdoor ontstond een grote wond aan het hoofd.

Hieraan is Eule Klaas de andere dag gestorven. Dit is een afgrijselijke zonde voor God en de mensen.

Zulke grove en grote delicten aan het leven van anderen dienen, [182] anderen ten voorbeeld, gestraft worden.

Dus veroordelen schepenen, raad, God en de heilige justitie deze misdadiger om op de kaak door de scherprechter met het zwaard onthoofd te worden.

Ze gunnen het dode lichaam om op het Buitenkerkhof begraven te worden. Ter plaatse daartoe opgedragen.

De 11 juni 1715 is dit vonnis de veroordeelde voor het ijzer staande voorgelezen en uitgevoerd ten overstaan van de stokmeesters, Tengnagel en Tollius j.u.dr.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 182V

[Zaak betreffende diefstal]

13 juli 1715

Walburg Evers, 28 jaar oud en geboren in IJsselmuiden, heeft hier al een geruime tijd in hechtenis gezeten en zonder pijn of banden het volgende bekend:

Gedurende de tijd van een jaar heeft zij samen met Hans Ober Muller die bij haar inwoonde, veel hoven rondom deze stad bestolen.

Verder heeft zij geholpen met het stelen van een zwart jong stiertje uit een weide bij 's Heerenbroek. Zij heeft geholpen om het dier te doden en later op te eten.

Zij is dus van kwaad tot erger vervallen en is tot de dag van haar aanhouding met dit slechte leven doorgegaan. Deze veld- en veediefstallen worden zwaar gestraft [183] en verdienen dan ook met de dood, anderen ten afschrik, gestraft te worden.

Maar schepenen en raad zijn meer tot clementie dan tot zwaar straffen genegen en ook is de delinquente nog niet eerder in hechtenis geweest.

Verder is er de hoop op beterschap in de toekomstige tijd.

Daarom is het vonnis, dat zij op de kaak met een strop om de hals gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt wordt. Ze bannen haar voorts uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en vervolgens uit de provincie Overijssel, om daar niet weer in terug te komen. Indien wel volgt er een zware straf.

Daarna is dit vonnis de delinquent voor het ijzer staande voorgelezen en is de straf uitgevoerd ten overstaan van de stokmeesters Merwede en Ridder.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 183V

[Zaak betreffende veediefstal]

14 november 1715

Jan Jansen, 18 jaar oud, geboren in het schoutambt van Dalfsen in het buurtschap Rechteren. Herhaaldelijk heeft hij voor de stokmeesters buiten pijn en banden en in pleno senatu, bekend dat hij omstreeks mei met een zekere Teunis Koutse overdag twee koeien uit een meent van Dalmsholte heeft gehaald.

Dit met het voornemen om één van de twee beesten te verkopen en de andere te laten lopen. Ondertussen is de eigenaar, Kodde Jacobs, naar zijn beesten op zoek. Toen ze dit hoorden zijn hij en Teunis Koutse gevlucht en hebben de beesten achtergelaten.

Verder heeft Teunis Koutse hem dronken gevoerd en hem toen aangezet om samen een paard te stelen uit Scharenbroek.

De opbrengst zouden ze samen delen.

Onderweg naar Scharenbroek had Teunis Koutse onder het maken van allerlei uitvluchten te kennen gegeven niet verder te willen gaan.

Tegen hem had hij gezegd, dat **[184]** zij in Deventer weer bij elkaar zouden komen en daar het geld van het paard zouden delen.

Vervolgens heeft hij, Jan Jansen, alleen het paard uit de wei van Scharenbroek gestolen.

Dit paard heeft hij verkocht op de tweede paardenmarkt van Deventer en daar zestig carolus guldens voor ontvangen.

Daarmee is hij naar zijn huis in Dalfsen gegaan.

Door de koper van het paard is hij gevolgd en ingehaald bij de herberg De Schoole.

Daar is hem al het geld wat nog over was van de 60 gulden weer afgenomen.

Op 11 oktober is hij bij het huis van Klaas Berentsen op het Kampereiland gekomen en toen daar niemand thuis was heeft hij een hemd met zilveren knopen dat op een kist lag meegenomen.

Toen hij daarvoor achtervolgd werd heeft hij het weggesmeten.

Alle genoemde veediefstallen zijn volgens de wetten van dit land ten hoogste strafbaar en verdienen daarom, anderen ten afschrik, zwaar en zelfs met de dood bestraft te worden.

Schepenen en raden meer genegen zijn tot gratie en clementie dan het geven van een uiterste straf. **[184v]**

Op hoop van beterschap en ook gezien zijn jeugdige leeftijd wordt hij veroordeeld om publiekelijk op de kaak met een strop om de hals streng gegeseld en daar ook te worden gebrandmerkt te worden. Vervolgens wordt hij verbannen uit de stad Kampen, de stadsvrijheid en veerschepen en zo uit de hele provincie.

Dezelfde dag is dit vonnis uitgevoerd ten overstaan van de stokmeesters, H. Eeckhout en Nicolaas Munt.

RAK, INV. NR. 233 FOLIO 185

[Zaak betreffende inbraak]

24 mei 1635

Gerrijt Aerts uit Epe is in het college van de achtbare raad ondervraagd.

Hij woont al gedurende 14 dagen op het Brigitte kerkhof en ligt in het garnizoen in Nijmegen, in de compagnie der haakbusschutters [artillerie] van de heer van Bossel, een Fransman.

Deze compagnie viel eerst onder ritmeester Wittenhorst.

Hij zegt dat zijn paard onlangs afgeschoten is toen hij onder het commando van de overste Staeckenbroeck in het land was.

26 mei 1635

De stokmeesters Steenberg en Rijnvisch hebben de voornoemde gevangene beneden in de gevangenis van het stadhuis opnieuw ondervraagd.

Hij bekent te heten Egbert Aerts, geboren in Epe en 36 jaar oud te zijn.

Omdat hij hier veel vrienden heeft durfde hij zijn naam niet bekend te maken.

Hij zegt, dat hij met een persoon die Gerrijt genoemd wordt en woonde in Nieuwstad bij Zwolle en met Dirck Ulrick uit het land van Jonker Wijnbergen twee paarden te hebben gehaald.

Beiden dienden met hem in de compagnie van de jonge ritmeester Wassener.

Toen ze bij de Zutphensche brug waren aangekomen werd hem gevraagd of hij voor een rijkasdaalder de paarden wilde wegbrengen. **[185v]**

Hij zegt 3 weken geleden met een pasbrief uit Wezel te zijn vertrokken.

Hij zegt met de paarden gereden te hebben tot Bislich en daar het merrie paard verkocht te hebben aan Dirck Vuijst voor 21 1/2 rijksdaalders.

Hij zegt de ruin verkocht te hebben in Wezel in de herberg van Stoffer in de Bouwstraat.

Hij zegt, dat hem voor het wegbrengen van de beide paarden zes gulden was beloofd, maar deze niet gekregen heeft.

Hij zegt, dat zijn vaders naam Aert Nijemeijer of Aert Amerix is, wonende in Oldebroek.

Hij zegt een broer te hebben, die Gerrijt Aerts heet en rijdende is onder de compagnie van Bossel, waar hij hiervoor zelf ook in gediend heeft.

Hij zegt een jaar gediend te hebben, eerst in het garnizoen gelegen binnen Stralen onder Rijsener, welke werd overgedragen aan Onij van Voorden en daarmee het veld is ingetrokken. Daarna, gedurende deze winter heeft hij in Wezel in garnizoen gelegen en van waar hij nu weer het veld is ingetrokken.

Hij zegt zijn paard twee maanden geleden verkocht te hebben aan een boer voor 7 rijksdaalders.

Hij zegt, dat Johan Penij zijn luitenant is. **[186]**

Hij bekent de paarden in de nacht van 2 op 3 mei uit het land van Jonker Wijchman van Wijnbergens gestolen te hebben samen met Gerrijt en Dirck Ulrick, die beiden in de compagnie van Wassener dienden.

Hij zegt met de paarden bij Puttenstein uitgekomen te zijn, door Wezep en Heerde, langs de Kerkweg en zo verder.

Hij zegt dat Gerrijt de pasbrief van Zwolle heeft gehaald.

Hij bekent, dat hij voor zijn deel van de beide paarden, veertig gulden heeft gekregen.

Hij bekent het geld gedeeld te hebben in Wezel ten huize van Gerrijt voornoemd.

Melchior Engberts en Henrick Claessen

27 mei 1635

Hij bekent, dat zijn vader de avond voordat hij de paarden stal tegen hem had gezegd waar de paarden waren en hem daarvoor nog enige aanwijzingen had gegeven.

Hij bekent ook, dat hij met voornoemde Gerrijt en Dirck Ulrick de paarden uit het Wijnbergens land te hebben gestolen en daarna naar Zutphen te zijn gegaan en zo verder weggebracht. **[186v]** Hij zegt dat hij het merrie- paard met een bruine bles, dat het rechter

oog miste, met twee hagelwitte achterbenen in Bislich verkocht heeft aan Dirck Vuijst voor 21 1/2 rijksdaalder.

Hij zegt een bleekbruine ruin met een witte streep over de mond verkocht te hebben bij Stoffer in de Ommers in de Bouwstraat aan ene Peter die in de Bouwstraat woonde.

Hierbij was aanwezig Gerrijts vrouw genaamd Swaentien wonende bij de Bruijnsche poorte aan de zijde van het wachthuis. Zij woonde in het huis van korporaal Harmen Otten.

Hij zegt, dat daarbij geweest zijn: Peter die in de hof tegenover de Ommers woont en een persoon genaamd voorman Lourhase die 2 of 3 dagen met het paard gereden had.

28 mei 1635

Egbert Aert is door de stokmeesters Steenberg en Rijnvisch weer ondervraagd.

Hij bekent, met hulp van korporaal Claes Bruijn zijn knecht, en Otto, die gediend heeft bij de schout van Heerde en ook in zijn compagnie had gelegen, een paard uit Hattem gehaald te hebben. Hij zegt de korporaal voor geweest te zijn toen hij met de twee anderen het paard [187] uit Hattem had weggehaald bij het huis van Vaerties op de Grifte tussen Heerde en Oene en dat deze hem daarom nog twee of drie dagen heeft gevolgd.

Hij zegt, dat Claes Bruijn korporaal is van zijn compagnie.

Hij zegt het paard van de korporaal verkocht te hebben voor honderd gulden aan een voorman in Wezel en die heeft het weer verkocht aan een ruiter van de Olde Grave Pompeir.

29 mei 1635

Egbert Aerts is opnieuw in de Wiltvagh ondervraagd.

Hij zegt, dat het paard, een bruine magere ruin met een brede schoft, in het verleden uit Tongeren is gehaald door Otte Berents, de knecht van de schout van Heerde.

Korporaal Claes Bruijn had Otto beloofd hem uit te rusten, maar toen hij het paard in Deventer bij hem bracht en het paard zag, heeft hij gezegd dat hij hem met dit paard niet wilde uitrusten. Hij moest een andere en betere zoeken.

Dat de korporaal hem had opgedragen om een ander paard te gaan zoeken, waarop hij met Otto Berendts en de knecht van de korporaal, van Raubols, genaamd geboren in Hattem en ook nog onder de compagnie dienende, een zwart bruine ruin uit Hattem heeft gehaald.

[187v]

Hij vertelt, dat hem en de andere twee 40 gulden was beloofd voor dit paard door de korporaal.

Maar, dat hij niet meer dan een rijksdaalder en later nog twee gulden heeft ontvangen, omdat er iets met het paard aan de hand was.

Om de rest had hij nooit gevraagd.

Hij vertelt dat hij, ongeveer 10 of 11 jaar geleden, een jaar met Henrick Lubberts op het Raes gewoond heeft.

Hij vertelt nadat hij van Henrick Lubberts was vertrokken, nog twee jaar met Henrick Stevens Alijdt te Vorchten heeft gewoond. Daarna heeft hij zich gebeterd en gedurende de tijd van acht jaar in Heerde gewoond, op zijn vaders goed.

In 1629 is hij gevlucht voor de vijand en is daarbij zijn paarden en alle goederen kwijtgeraakt. In deze stad heeft hij toen gelogeerd bij de weduwe van Peter Backers.

Toen hij voor zijn uitrusting moest zorgen en om de 50 daalders vroeg die zijn vader aan hem schuldig was heeft deze hem geen geld, maar aanwijzingen gegeven waar Wijnbergens paarden stonden.

Deze heeft hij vervolgens helpen wegbrengen. [188]

4 juni 1635

Egberts Aerts is opnieuw door de heren stokmeesters beneden in de Wiltvagh ondervraagd. Hij zegt ongeveer 4 of 5 jaren in Vorchten gewoond te hebben. Eerst drie jaren bij Jan Wijchmans, daarna 2 jaar bij Henrick Stevens.

Hij zegt in de tijd, dat hij bij Jan Wijchmans woonde, in de winter met hem van Zwolle kwam, dat Jan van de wagen afstapte en er uit zijn achterzak een beurs viel met ongeveer drie honderd gulden.

Omdat Jan Wijchmans beschonken was heeft hij de beurs bewaard tot de volgende dag.

De volgende dag heeft hij het geld teruggegeven, nadat hij zijn meester verteld had wat hem overkomen was.

Zijn meester had hem gezegd dat hij een goed mens was.

Hij zegt, dat zijn broer hem de dienst heeft aangeraden en dat hij ongeveer 40 gulden over had van zijn verkochte goed. Daarvoor had korporaal Claes Bruijn in Deventer op de markt een paard gekocht waar hij ongeveer 16 of 17 weken mee had gereden.

[188v]

Dit is de bekentenis van Egbert Aerts in 1635

Index op persoonsnamen

A

Aaltsen, Jan, 60
Addiers, Aert of Arnoudt, 65
Aerts, Egbert, 139
Aerts, Gerrijt, 139
Albert, 6
Alberts, Egbert, 44
Alberts, Henrickien, 112
Albertsen, Dirck, 130
Alerdinck, 90
Alerdinck, Peter van Uterwijck tot, 90
Alijdt, Henrick Stevens, 141
Amerix, Aert, 139
Andris, Stijntjen, 124
Arents, Aaltien, 99
Arents, Fenne, 129
Arents, Goijcken, 21
Arents, Trine, 98
Arentsen, Gerrit, 90

B

Baacker, Herman de, 104, 110

Backer, Dirck, 89
Backer, Heijmen Hermansz, 56, 64, 65
Backers, Catharina Alberts, 110
Backers, Oloff, 43
Backers, Peter, 141
Baeck, Henrick van, 72
Banssen, Henrick, 62
Barckhorst, B. ter, 115, 119
Bartelt, meester, 7
Bartholtsen, Jan, 31
Bartolomeus, Peter, 9
Beertsen, Egbert, 78
Beesten, Catharina van, 66
Beetgum, Sake Hartmans van, 6
Beijert, Jan Claessen, 66
Benier, Roeloff, 15
Bennijs, Isaacq, 72, 73, 76
Bentheim, 85
Bentheim, E. van, 125
Bentheim, Everwijn van, 80, 82
Bentheim, Van, 125
Bentinck, Willem, 91
Berents, Adam, 29
Berents, Anna, 70

Berents, Catharina, 84

Berents, Gerrijt, 56

Berents, Jannichjen, 121

Berents, Lijsabeth, 103

Berentsen, Klaas, 138

Berrents, Janneken, 98

Bevergaeren, Berendt van, 30

Bevervoerde, 97

Birckenfelt, Prins van, 91

Bisschops, 50

Blanckvoort, G, 99

Blauw, Willem, 35

Blercke, 89

Bele, 95

Boeij, Pieter de, 85

Boerwits, Maurits, 86

Boeten, Albert, 7

Boeten, Greete, 4

Bogaert, Hendrik, 94

Boller, Philip, 84

Bolt, Greete, 11

Bolte, Albert, 11

Bolten, Albert, 4

Bonte, Thomas de, 58

Bonthe, Thomas de, 59, 62

Borgert, Aart, 130

Borggreven, Femme van, 56

Bos, Jan van den, 72

Bossel, 139

Bourle, Jan de, 51

Bourle, Pieter de, 51

Bourlet, Jan en Peter de, 54

Bouts, Maria, 107

Breda, Jan van, 72

Broeckman, 135

Bronckhorst, Catharina van, 121

Bronckhorst, Gijsbert van, 14, 16, 24, 36

Bronckhorst, Willemtien van, 14, 16, 17, 24

Brouwerius, Johan, 46

Brouwerius, Johannes, 37, 38, 44, 47

Brouwert's, Henrick Janssen, 38

Bruggeman, Hendrick Hanssen, 61

Bruijns, Gertien, 44

Bruins, 106

Bruinsz, Jan, 71

Brumse, kolonel, 99

Buise, Geesjen, 120

Burcken, Jan Daerksen van, 4

Burgh, H ter, 119

Burgh, Hugo ter, 114, 120, 121, 123, 129, 132

C

Carell, Jan, 61

Carolt, Jacques, 48

Carsten, Hans's zijn zoon, 8

Catten, Geert Mette, 8

Christiaansen's, Jan, 37

Claes, Cunne, 2

Claes, Hester, 12

Claes, Mettien, 83

Claesen, Greete, 64

Claessen, Claes, 32, 67

Claessen, Isaacq, 76

Claessen, Isack, 46

Claessen, Izaacq, 73

Claessen, Peter, 12, 13

Clerck, Thomas, 48

Clinckhaemers, Jannigien, 44

Clumpers, Geertien, 87

Coch, Catharina, 78

Coert, Scheve, 43

Coolmansstroo, 72

Coops, Maarten, 122, 128

Coopsen, Albert, 67

Coopsen, Jan, 59

Cornelis, Anna, 135

Cornelis, Henrich, 124

Corvemaecker's, Floris, 43

Craene, Jan van de, 12

Crausman, Henrick, 84

Cremer, Jan, 68, 70

Cuerbeecke, 64

Cuiteman, Abraham, 72

D

Daandels, G.D, 136

Dalties, Femme, 50

Daniels, Lennart, 47

Daniels, Twijne, 47

Dertsen, Hermen, 61

Diest, Envoje van, 108

Dieters, Agien, 80

Dignum, 25

Dirckjan, Jan, 127

Dircks, Hilligien, 129

Dirkz, Johan, 93

Diron, Jan, 121

Dirricksen, Gijsbert, 32

Dirricksen, Jan, 59

Dirricksen's, Jan, 37

Dirricx, Femmegen, 20

Dirx, Grietien, 115

Dirx, Jannigien, 126
Dirx, Susanna, 70
 Dissels, Hendrickien, 29
 Doits, Elst, 62
 Doornk, Elias van, 135
 Dretens, Grietiens, 85
 Dribbelts, 39
 Duicksen, Dirrick, 17
 Duijs, Hendrickien, 132
 Dulmen, Berendt Evertsen van, 52
 Duran, 86
 Duray, 85
 Dustken, 29

E

Eeckholt, 58, 76, 80
 Eeckholt, Anthonij, 134
 Eeckholt, Johan Roelofz, 57
 Eeckholt, Peter, 89, 114
 Eeckhout, 100
 Eeckhout, H, 128, 138
 Eeckhout, Jan Roelofsen, 65, 68
 Eeckhout, P, 113
 Eeckhout, Pieter, 88
 Egberts, Aart, 131
Egberts, Herman, 104
 Elten, 84
 Embos, Maria van, 48
Emuns, Jan, 68
 Engberts, Catharina, 58, 60
 Engberts, Roeloff, 58
 Erckelens, Goosen Jacobs, 118, 120, 123, 125, 128
 Erkelens, Geertien, 135
 Erpach, Graaf van, 91
 Evers, Walburg, 137
 Evers, Walburgh, 136
 Everts, Maria, 47, 49
 Evertsen, Geertien, 54
 Evertsen, Jacobs, 61

F

Fama, Anthoni de, 61
 Fiscael, 86
 Franssen, Gijsbert, 58, 59
 Franssen, Henrick, 58
 Frericks, Willemina, 133

G

Gansemakers, 52
 Gansneb, Reinier, genaamd Tengenagel, 5

Geertruijdt, 15
 Geerts, Geessien, 115
 Geerts, Gretjen, 96
 Geertsen's, Claes, 38
 Gerbrantsen, Jacob, 81
 Gerrijts, Annegien, 4
 Gerrijts, Magdalena, 4, 6, 7, 11
 Gerrijts, Margreta, 11
 Gerrijts, Peter, 2
 Gerrit, Greete, 48
Gerrits, Geese, 27
 Gerrits, Heijle, 17
 Gerritsen, Berendt, 19
 Gerritsen, Gerrit, 60
 Gerritsen, Jan, 131
 Gerritsen, Marcus, 61
 Gerritsen, Willem, 25
Gijsberts, Gerrijt, 75
Gijsen, Jan, 70
 Glasmaecker, Sijmen, 14
Gosens, Aeltien, 109
 Grave, Jan van de, 12
 Grave, Jan van den, 13
 Greenen, Crijne, 7
 Greenen, Jenneken, 7
 Grete, Lange, 74
 Greve, Hendrika, 123
 Groen, Albart, 58
Groensmit, Jan, 97, 98
 Groningen, Jan van, 131
 Guitteman, Abraham, 72
 Gus, Griete, 132
 Gus, Peternella, 129

H

Haarlem, Kees van, 72
 Haarst, Dirck Albertsen van, 129
 Ham, 64, 67
 Hans, Annegien, 5
Hans, Magdalena, 110
 Hardenberch, Arend van, 83
 Hardenberg, A van, 87
 Harderwijck, Gerrijt, 4, 11
Harms Annegien, 100, 114
Harms, Geertruijdt, 100
Harms, Hendrickjen, 103
 Harn, Johan van, 88
 Hartmans, Sake, 11
 Hartmans, Sake van Beetgum, 6
 Hasselt, Peter Gerrijts van, 2
 Hel, Albert van der, 38, 54
 Hel, Jo Gerhard ter, 67

Hell, 56
 Hell, Albert ter, 3
 Hell, Albert van der, 47, 49
 Helm, Jacob in der, 62
 Hemicksen, Hermers, 54
 Hemstede, Dirck, 119
 Hendricks, Hilligjen, 116
 Hendricks, Jan, 100
 Hendricksen, Jacob, 62
 Hendricksen, Thijs, 52
 Hendriks, Jannegien, 44
 Hendriksen, Willem, 92
 Hendrix, Aeltien, 16, 18, 21
 Hendrix, Dorethea, 25
 Hendrix, Jannigien, 45
 Hendrixz, Reinier, 3
 Hennip, 59
 Henricks, Annegijn, 134
 Henricks, Daniel, 130
 Henricks, Hermtijn, 128
Henricks, Thijs, 51
 Henricksen, Jasper, 61
 Henricksen, Lucas, 59
 Henriks, Sophia, 119
 Henrix, Berentien, 15
 Henrix, Elsien, 3
 Henrix, Jan, en Maes, 81
 Henrix, Sijken, 56
Henrix, Willem, 65
 Henrixen, Berent, 88
 Henrixen, Jan, 81
 Herckhoff, Berendt, 50
 Hermens, Roeloff, 21
 Herms, Engebertien, 20
 Herms, Grietijn, 129
 Herms, Heiltjen, 124
 Herms, Jan, 16
Herms, Johan, 66
 Herms, Swijr, 127
 Hermsen, Hermen, 50, 51, 71, 73, 76
 Hermsen, Jan, 18, 61, 62, 64
 Hermsz, Anna, 18
 Hermsz, Jan, 20
 Herreweijers, vrouw, 14
 Herweijer, 94
 Herweijer, A, 99, 102
 Herweijer, Aper, 101, 104, 107, 110, 111, 133
 Heucklum, 6
Heussen, Hans Michel van, 76
Hijpen, Albert, 56
 Hilbramsen, Lodewijck, 54
Hiskes, Claes, 96
 Hitsvolt, 86

Hoefraet, Willem van, 106
Hogencamp, Stijn, 77
 Holtsaeger, Jan, 4
 Homma, D, 121
 Hoogeveen, Jan van het, 131
 Hoolboom, 28, 66
 Hoolboom, R.J, 63
 Hoolboom, Reijnder Janssen, 28, 38
 Hoolboom, Reijner Johansz, 27, 32, 58
 Hoots, Oelken, 85
 Horst, Maria ter, 90
 Horst, vrouw Van der, 12, 33
 Hudde, Weijntien, 17
 Huffel, generaal- majoor, 135
 Hunneman, Magdalena, 113
 Hussel, generaal- majoor, 136

I

Ibinck, Herman, 105
 Ingen, Francois van, 107, 100, 110, 111, 112
 Ipinck, Toenis, 73
 Isendijcke, Cornelis van, 125

J

Jacobs, Geertruidt, 16
Jacobs, Jasper, 65
 Jacobs, Kodde, 138
 Jacobs, Trientien, 68
 Jacobs, Wolter, 61
 Jacobsen, Gerrit, 58, 59
 Jacobsen, Jan, 122
Jacobsen, Simon, 123
 Jacobsen, Wolter, 61, 62
 Jaedbij, Aart, 122
Jans, Anna, 75
 Jans, Elsien, 26
 Jans, Geertruijdt, 49
 Jans, Geessien, 92
 Jans, Henrickjen, 125
 Jans, Henrik Lubbert, 62
 Jans, Jenne, 93
 Jans, Lijsbet, 31
Jans, Maria, 97, 131
 Jans, Peter, 6
 Jans, Toentien, 86
 Jansen, Albregt, 135
 Jansen, Arent, 109
 Jansen, Cornelis, 54
Jansen, Hendrik, 95
 Jansen, Jacob, 54, 134
Jansen, Jan, 78, 97, 128, 138

Jansen, Lenardt, 95
 Jansen, Rutger, 60
Janssen, Agnis, 111
 Janssen, Andries, 30, 65
Janssen, Claes, 52
 Janssen, Cornelijs, 28
 Janssen, Hillem, 88
 Janssen, Jacob, 86, 88
Janssen, Jan, 46
Janssen, Lucas, 52
 Janssen, Peter, 5, 6, 8
 Janssen, Pieter, 28
 Janssen, Teunis, 114
 Janssen's, Rutger, 59
 Janssens, Dirrick, 44
 Jansz, Willem, 19
 Jaspersen, Hendrik, 58
 Jelijs, Annegien, 9
 Jelissen, Jan, 14
 Jochems, Grietjen, 118
 Jochemsen, Hermer, 54
 Johansz, Louwe, 66, 67, 79, 83
 Jolisse, Albart, 44
 Joosten, Bastiaan, 48
 Joosten, Marie, 113
 Jurgens, Claes, 27, 28
Jurriaens, Geertien, 77
 Jurrien, Hans, 136
 Jurriens, Hans, 29
 Jurriensen, Jan, 51

K

Kassel, van Hessen-, 137
 Keijser, Henrick, 106
Kercker, Michiel, 36
 Kerckhoff, Berendt, 51
 Keukelaar, Hans Aansen, 122
 Keurbeecke, Ernst van der, 33
 Kirren, 37
 Klaas, Eule, 137
 Klinckhaemers, Jannigien, 42
 Koo, Jan, 114
 Koutse, Teunis, 138
 Kuerbeecke, Ernst van den, 54, 56, 66
 Kuerbeecke, Ernst van der, 2, 42, 44, 46

L

Laer, Berent Jansz van, 86
 Lambert, 47
Lambertsen, Jan, 26
 Langen, R.V., 63

Langen, Rodolph van, 57, 71, 73, 76, 82
 Langen, Roelof van, 44, 49, 64
 Langen, Roeloff van, 42
 Langhe, Jan de, 48
Laurier, David de, 108
 Leberden, Cornelis, 80
 Leeuwendael, 35
 Leiden, Mathijs van, 72
 Leijden, Lene van, 95
 Leijden, Mathijs van, 73, 74
 Lemker, C.H, 109, 116, 125
Lens, Hans Hendrik, 94
 Leuwendael, Jonker Johan van, 33
 Liggers, Trientien, 43
 Lijnde, Henrick van der, 62
 Linderman, 135
 Lindt, 64
Lodowijksen, Mosis, 80, 82
 Lotteren, Steven van, 116
 Louwe, 76
Louwijs, Hendrick, 89
 Lubbert, Henrick, 62
 Lubberts, Henrick, 141
 Lucassen, Jan, 60
 Lucassen's, Jan, 25

M

Marle, R van, 120
 Marserts, Albert, 65
Martens, Jan, 57
 Meijer, 56
 Meijer, Gijsbert Hermansz, 47, 49
 Meijers, Jutte, 28
Meljouw, Henrick, 83
 Mense, Hendrick, 134
 Merwede, 136, 138
 Merwede, Adriaan Willem van der, 126, 136
 Michielsen, Trine, 98
 Mijndeltsen, 85
 Moddevisch, 61
 Moltmul, Swijr Herms, 127
Monnoij, Jan, 27
 Moossinck, Jelis, 45
 Motse, Jan Jansen, 125
 Muijse, Cruijse, 61
 Muijse, Cruise, 60
 Muijse, Ruise, 59
 Muisogen, Hentien met de, 94
 Mulder, Jan Dirckjan, 127
 Muller, Hans Jurrien Ouber, 136
 Muller, Hans Ober, 137
 Munster, Anna van, 86

Munster, Anne van, 89

Munt, Dr, 106

Munt, Nicolaas, 138

Munter, 20

Munter, Henrick, 21

Munters, Joffer Aeltien, 15, 19

N

Naehuijs, Catharina Engberts van, 58, 62

Nassau, Graaf van, 106

Nassau, Willem Maurits van, 94, 97

Nicht, Jacques de, 45

Nicht, Jan de, 45

Nicolai, Jacob Henrick, 69

Nijemeijer, Aert, 139

Noort, Arendt op den, 29

Nuis, H, 87

O

Oberstein, 81

Ommens, Jan van, 59

Oostrums, Jan van, 30

Otten, Harmen, 140

P

Pastoor, Louwrens, 106

Pattaij, Franciscus, 103

Peggeman, Evert Henrixs, 67

Pellewever, 54

Penij, Johan, 139

Peters, Geertruijdt, 107

Peters, Jacob, 86

Peters, Margareta, 100

Peters, Margreta, 120

Petersen, Albart, 14

Petersen, Jacob, 37, 38

Pietersen, Andries, 83

Poeselmeijer, 102

Poll, Peter, 85

Pospen, Femme, 61

Potatie, Jan, 60

Potjes Jan, 97

Potties, Roelof, 97

Pouwelsen, Anthonij, 133

Pouwelsen, Leendert, 91, 92

Prooisionels, Uiesgen, 9

Pruijs, Dirrickien, 17

R

Raademaaker, Michielsen, 121

Raedt, Albart, 58, 60, 63

Ram, Everhard, 67, 83, 88, 90, 98

Raubols, Otto van, 140

Recklinckhuijsen, Jan van, 29

Reeuwerts', Wolter, 37

Reijger, Godtfrij, 106

Reijnders, Lijsbet, 29

Ridder, Rijk, 121, 126, 136, 138

Rijcks, Jacob, 61

Rijcksen's, Jacob, 58

Rijnvisch, 44, 139, 140

Rijnvisch, Evert, 36, 47, 49

Rodenerans, Magdalena Esther, 99

Roeloffsen, Claes, 59

Roelofs, Jannigjen, 118

Roelofs, Trijntien, 90

Roelofs, Aeltien, 132

Romonde, D. van, 122

Romondt, D. van, 105

Romund, D van, 117

Rouckers, Coert, 42

Rouckes, Coert, 39

Ruitenberch, 36

Ruitenberch, Arendt van, 36

Ruitenbergh, 4

Ruitenbergh, Arendt van, 4

Rutgers, Jan, 129

Rutgerts, Gerrijt, 3

S

Sabè, P., 102

Sanders, Lijsebete, 79

Santen, Daniel van, 68

Santen, Gerhard Willen van, 101, 114, 123

Santen, Gerrit, 13

Santen, Gerrit van, 12, 13, 24, 27, 32, 46

Sasbout, 10

Schaap, Gerrit, 49

Schaeps, Gerrit, 50

Schefer, Maria, 78

Scheffer, Coenraet, 137

Scheve Coert, 42

Schuppigen, 58

Schut, Court, 77

Schutte, Jan, 27

Seijers, Jan, 27

Selmerhorst, Trijne van, 26

Sickerman, Jacob, 129

Sigt, Hans Hermen van der, 64

Sijmons, Annetien, 65
 Sijmons, Jan, 71
 Sijmons, Margareta, 68, 70
 Slachteren's, Claes, 38
 Slachteren's, Steven, 38
 Sloet, Johan, 82
 Slood, 20
 Sluijter, Steven, 97
 Smit, Dirck, 64
 Soeme, Marrigien Claes, 51
 Soendach, Henrick, 10
 Soene, Engbertien Moddevisch, 61
 Soesten, Antonij, 97
 Soesten, Jacob, 97
 Soetendal, Ariaen, 73, 76
 Sondach, Harmen, 34
 Sondach, Hermen, 34
 Sondach, Lambert, 33, 34
 Sott, Thoenijs de, 61
 Staectenbroeck, overste, 139
 Stal, Janna ter, 120
Stalus, Horatius Justinianus, 111
 Steen, 84
 Steenberch, 8, 25, 26
 Steenberch, G, 37
 Steenberch, Gerrit Johansz, 38
 Steenberch, Thoenijs Roelofsz, 25
 Steenberchs, 59
 Steenberchs, Greetien, 38
 Steenberg, Gerrit Janssen, 54
 Steenberg, 27, 139, 140
 Steenberg, J. B, 120 125,
 Steenberg, Teunis Roelofsz, 5, 7, 8
Steerneman, Jan Jurriensen, 50
 Stenvorden, Alberthus, 4
Stercken, Anna, 94
 Sterenbutsch, 55
 Steventsens, Dirrick, 59
Stoeve, Jan, 64
 Stoffers, Dirck, 86
 Stratman, Berent, 54
 Stuirman, Crachtsz, 86
 Stuirman, H.C, 87
 Stuirman, Hendrik Crachtsz, 65, 79, 84, 88
 Stuirman, Henricksen Crachtsz, 64
Swart, Christoffer, 99
 Sweertsens, Dirrick, 58, 60

T

Tabberwijn, Hans Henrick, 113
 Taborg, Anna, 28
 Tebbes, Tebbe, 115

Teijlingen, Isebrant van, 3
 Tengberden, Theodorus van, 122, 124
 Tegnagel, 8, 28, 67, 77, 137
 Tegnagel, Wolter Herman Gansneb genaamd, 129
 Tegnagel, Johan Gansneb gen., 56, 64
 Tegnagel, Johan Gansneb gnt, 83, 87, 88, 89
 Tegnagel, Otto Gansneb.gnt, 93
 Tegnagel, R Gansneb gnt, 90
 Tegnagel, R.G. gen., 32, 54, 58
 Tegnagel, Reijner Gansneb genaamd, 5, 7, 8, 28, 36, 58,
 63, 71, 73, 76, 78, 83, 86
 Tegnagel, Wolter Herman genaamd, 133
 Teunis, Wolter, 131
 Thijmentsen, Evert, 78
 Thijs, Platten, 74
Thomas, Lijsbet, 32
 Thonis, 89
 Tijssen, Leentien, 42
Tijsten, Leentien, 41
 Tollius, 137
 Tollius, Johan, 134
 Tooren, Jan ten, 125
 Toren, Jan Mijndeltsen ten, 85
 Trine, Poup, 98
 Turfdrager, Hendrick, 98
 Twenten, Oubbelt, 4

U

Uitvelt, Jacob, 130
 Ulrick, Dirck, 139
 Uterwijck, Peter van, 90
 Utrecht, Hans van, 74

V

V, Jan, 90
 Valentien, Joost, 31
Valentijn, Joost, 31
 Valthoen's, Rutger Janssens, 59
 Veen, C, 98
 Velthoen, R.J, 62
 Velthoen, Rutger, 60
 Vene, A., 94
 Vene, Arend van der, 93
 Vene, Arent van den, 96, 103
 Vincke, Hendrick, 18
 Vink, Elias, 125
Visbach, Laurents, 32
 Vivient, 31
 Vlaming, Jan, 71
 Vlasbaert's, 29
 Voegel, 32

Vogelties, 35
 Vollenhove, B, 100, 105, 107, 109, 115, 116
 Vollenhove, Bernhard, 94, 99, 110, 111
 Volters, Rotger Janssen, 61
 Voocht, Wilhelm de, 80, 82
 Voorden, Onij van, 139
 Voorne, Gerhard, 96, 101, 103, 118
 Voorne, Hendrick, 19, 32, 33, 112
 Voorne, J.G, 117
 Voorst, Salemon van der, 44
Voss, Claes, 102
 Vreese, 67, 77
 Vreese, Dirk Hendrikz, 78
 Vreese, Heijmen Willemsen, 58, 60
 Vreese, Heijmen Willemsz, 68
 Vreese, Heiman Willemz, 71, 73, 78, 79
 Vriese, D.H, 80, 89, 90
 Vriese, Derrick Hendriksen, 44, 67
 Vriese, Heijman, 73, 76, 82
 Vriese, Heimen, 78
 Vriese, Hendriksen, 46
 Vrieze, D.Henriksen, 65, 84
 Vrieze, Heiman, 71
 Vuijst, Dirck, 139

W

Waalwijcks, Janna, 118, 119
Wachtels, Catharina, 101
 Wael, Jan de, 67
 Waellen, Jan de, 61
 Wassener, ritmeester, 139
 Weler, Johannes, 66
 Welmers, 51
 Wende, J.D, 112
 Wende, J.D. van der, 100, 102, 135

wende, Jan van de, 93, 96
 Wetering, Petrus van de, 132, 135
 Wieringen, Gerrit van, 81
 Wijbits, Hans, 11
 Wijnbergen, Jonker, 139
 Wijnbergens, Jonker Wijchman van, 139
 Wijngaarden, J. van, 105
 Wijngaarden, Johan van, 104
 Wijngaardt, Elisabeth van de, 123
 Wijngaerden, J. van, 109
 Wijngaerden, S. van, 99
 Willebardt, 12
 Willem, Jan, 64
 Willems, Gesien, 133
 Willems, Sijchien, 92
Willems, Willem, 65
 Willemse, Jan, 45
 Willemsen, Claes, 45
Willemsen, Jan, 85, 100
Willemsen, Willem, 79, 92
 Willemsen, Zaelt Gaert, 26
 Wilsem, Frans van, 19
 Wilsem, Jonker van, 15
 Wilsem, Tijmen van, 15, 19
 Wilsum, Frans van, 15
 Wissinck, 25, 26, 27
 Wissinck, Wolter Janssen., 2
 Wissinck, Wolter Janssen, 9, 10, 11, 12, 13, 19, 24, 25, 33, 34
 Witte, 64
 Witte, Arend, 33, 34
 Witten, Arend, 4, 9, 11, 29, 30
 Witten, Arent, 9, 11, 29, 64
 Wittenhorst, ritmeester, 139
 Worst, W.J, 80, 84, 85, 87
 Worst, Willem Jacobsz, 65, 84

Index op plaatsnamen

Aardenburg, 113,
 Algiers, 111,
 Alkmaar, 9, 26,
 Almelo, 99,
 Alphen, 81,
 Amersfoort, 71, 114,
 Amstelveen, 73,
 Amsterdam, 8, 17, 19, 23, 49, 56, 62, 71, 80, 81, 97, 104,
 Antwerpen, 48,
 Arnhem, 74, 107,
 Barnsbeek, 90,
 Bazel, 59, 66,
 Beekbergen, 122, 130,
 Bentheim, 127,

Bergen op Zoom, 48,
Berlijn, 108,
Bislich, 139,
Bolsward, 48,
Borculo, 55,
Borne, 84,
Boxtel, 47,
Bremen, 103, 113,
Briele, 49,
Brummen, 80,
Brussel, 31, 48,
Christiaanstad (Noorwegen), 13, 14,
Dalfsen, 138,
Dammershuizen, saxen Eisenach, 137,
Delft, 47, 49,
Den Haag, 47, 101, 108,
Deventer, 8, 54, 58, 59, 63, 68, 69, 73, 81,
130, 138,
Doesburg, 25, 72,
Doetinchem, 89,
Dordrecht, 96,
Düsseldorf, 71,
Edam, 45,
Elburg, 81, 91, 93,
Emmerich, 68, 90, 94,

Emmerik, 71, 94, 97,
Enkhuizen, 65,
Epe, 139,
Friesland, 15, 23,
Gelderland, 73,
Genemuiden, 38, 81,
Gooi, 74,
Gorinchem, 91,
Gorkum, 91,
Gouda, 47, 49,
Groningen, 48, 73, 96,
Gullick, 106,
Haarlem, 48, 49,
Ham, 92,
Hamburg, 96, 135,

Hamech, 71,
Harderwijk, 4, 43, 80, 91, 93, 123,
Hasselt, 4, 72, 80, 81, 84,
Hattem, 72, 74, 140,
Hazerswoude, 71,
Heerde, 81, 139, 140,
Heidelberg, 36,
Heino, 133,
Hessen, 68, 81,
Hessenland, 136,
Holstein, 83,
IJsselmuiden, 137,
Kampereiland, 84, 138,
Kamperveen, 92, 134,
Kempen, 92,
Keulen, 83, 110,
Kleef, land van, 74, 108,
Kolderveen, 116,
Kortrijk, 27,
Kuik, land van, 107,
Kuinre, 115,
Leeuwarden, 6, 25, 26, 48, 49, 68,
Leiden, 45, 48, 49, 65, 70, 71, 81,
Lochem, 55,
Luik, 44, 109,
Maarlenbroek, 8,
Maastricht, 99, 100, 125,
Marrienheijde, boven Keulen, 110,
Marum, 48,
Mastenbroek, 72, 74, 129,
Mechelen, 31, 48,
Meppel, 18, 75,
Munsterland, 56, 100, 120,
Nieuwstad, 99,
Nijkerk, 132,
Nijmegen, 48, 108, 139,
Oldebroek, 93, 139,
Oldenzaal, 129,
Olst, 132,
Oosterwolde, 99,
Ootmarsum, 104,
Osnabrugge, 29,

Ouwerkerk, 71,
 Picardien, 27,
 Pruisen, 99,
 Putten, 70,
 Puttenstein, 139,
 Raalte, 121,
 Rechteren, 138,
 Rheden, 108,
 Rijnland, 70,
 Rijssen, 118,
 Romen, 10,
 Rotterdam, 25, 41, 72,
 Rouveen, 73, 124,
 Scharenbroek, 138,
 Schoonhoven, 75,
 Sneek, 6, 8, 48,
 Sprudel, 47, 48,
 Staphorst, 73,
 Stavelot, 69,
 Steenwijk, 58, 73, 74, 115,
 Steenwijkerwold, 73, 74,

Utrecht, 8, 9, 26, 47, 71, 80, 92,
 Vaasen, 3,
 Veeningen, 47,
 Veessen, 132,
 Vollenhove, 13, 75, 80, 124,
 Vorchten, 141,
 Vreden, 120,
 Waalwijk, 48,
 Wallonië, 128,
 Weesp, 72,
 Wezel, 139, 140,
 Wezep, 81, 92, 131, 139,
 Wijhe, 72, 81,
 Zierikzee, 31,
 Zuidbroek, 73,
 Zutphen, 6, 10, 80, 119, 128,
 Zwarte Water, 57,
 Zwolle, 9, 26, 30, 35, 42, 48, 55, 75, 121,
 132, 141,

Index op straatnamen en gebouwen en zaken in Kampen.

Brede steeg, 37,
 Brigitte kerkhof, 139,
 Broederbrug, 135,
 Broederkerk, 39,
 Broederpoort, 89,
 Broederstraat, 54, 60,
 Brunnepe, 85, 105,
 Buitenkerk, 39,
 Burgel, 5, 46,
 Burgwal, 17, 40,
 Cellebroederspoort, 67,
 Coelvoet, 92,
 De Baan, 33,
 De Munt, 3, 43,
 De Schans, 20,
 De schere, 92,
 Donkere gat, 93,
 Drie Schellevisen, 106,

Engbert ten Bussche stege, 51,
 Franciscaner klooster, 76,
 Gasthuis, 113,
 Geerstraat, 37, 51,
 Geert van de Aa straat, 29, 51, 59,
 Groenestraat, 7,
 Gruttemolen, 62,
 Haatland, 80, 125,
 Haenen brouwerij, 29, 46,
 Hagenpoort, 12, 24, 41, 110,
 Halve Maan, 51, 54,
 Heilige Geest kerk, 44,
 Herberg de Bonte Oss, 87,
 Herberg de Werder, 51,
 Hofstraat, 51, 59,
 Kalverhekkenweg, 47, 135,
 Keulvoet, 92,
 Koelucht, 15, 16, 19, 22, 24,

Koornmarkt, 50, 60, 61,
Latijnse school, 54,
Maarten Paels gat, 76,
Marktsteeg, 17, 38,
Middelstraat, 50,
Morrensteeg, 30, 37,
Nieuwe Markt, 38, 76,
Nieuwe Muur, 30, 37, 51, 87,
Nieuwstad, 103,
Nieuwstraat, 30, 47, 52, 62,
Oorgat, 4,
Oort, De, 85,
Oudestraat, 40,
Papenbrugge, 51,
Paradijs, 60,
Pothuis, 15,
Raamsteegje, 59,
Roskam, 92,

Index op Landen.

België, 48, 128,
Frankrijk, 3, 108, 139,
Luxemburg, 69,
Noorwegen, 13, 14,

Index op straatnamen buiten Kampen.

Armsteeg (Amsterdam), 23,
Baliestraat, 10,
Barmhartige steeg (Deventer), 54,
Begijnhof (Amsterdam), 23,
Bruijnsche poort te Wezel, 140,
De Welle (Deventer), 51,
Engelse Pad (Amsterdam), 8,
Goudsedijk, 71,
Halve Manesteeg (Amsterdam), 28,
Heilige weg kerkhof (Amsterdam), 8,
Herberg De Bruine Beer (Lochem), 56
Herberg De Prins (bij Zutphen), 80, 81,
Herberg De Prins, bij de Olde Brugge,
Amsterdam, 81,

Schansche (Koeburgerschans), 34,
Schere, 92,
Speldemakerssteeg, 51, 100,
Spijkerboersdijk, 131,
St. Jacobssteeg, 62,
Suikerkamer, 27,
Swaene, De 37,
Veecaten, 43,
Venestraat, 54, 62,
Venepoort, 80, 135,
Vismarkt, 33,
Vispoort, 58,
Vleeshuis, 38,
Wiltvanck, 23, 140,
Wiltvang, 39, 41, 74,
Zuiderwaard, 43,

Oost-Indië, 73,
Polen, 81,
Schotland, 21,

Herberg de Schoole, 138,
Herberg Het mooie weer, 75,
Hogendijk (Zaandam), 80,
Jeldijk (Deventer), 54,
Kalverstraat (Amsterdam), 10,
Kamperpoort (Zwolle), 74,
Karthuizer kerk (Amsterdam), 62,
Kerkweg (Heerde), 139,
L.Vrouwenpoort, 63,
Lommertsteeg (Deventer), 59,
Luizemarkt (Rotterdam), 39,
Mandemakersstaat (Utrecht), 8,
Mergraten markt (Leeuwarden), 25
Moriaan (Deventer), 81,

Nieuwe (of) Enkerdijk (Kamperveen), 80,
Olde Brugge (Amsterdam), 10, 81,
Overtoomse vaart, 81,
Rasphuis (Amsterdam), 28, 97,
Regulierspoort (Amsterdam), 28,
Rheiderse beek, 80,
Roggestraat (Adam), 7,
Romen, 9,
Schans van den Vooren, 45, 48,
Spinhuis Amsterdam, 96,

Tolstegenpoort, 26,
Tuchthuis (Amsterdam), 94,
Waal, 81,
Walstraat (Zwolle), 25,
Watermolen (Ouwkerk), 71,
Wittevrouwenpoort, 25,
Wolweversstraat (Zwolle), 25, 26,
Zeedijk (Amsterdam), 10

Index op beroepen.

Advocaat- fiscaal, 96,
Bakker, 58, 114,
Biertapper, 25,
Boekhouder van het geslacht, 79,
Boer, 32,
Boomzijdewerker, 54,
Cipier, 121,
Collecteur, 116,
Chirurgijn, 21, 64, 103,
Diender, 33,
Dienstmeid, 121, 123, 129,
Dokter, 64, 67, 103,
Draadtrekker, 50,
Dragers gilde, 46,
Gouverneur, 30,
Handwerkknecht, 52,
Havenmeester, 105,
Heler, 70,
Kaartenmaker, 50,
Kanselier, 108,
Kerkmeester, 39,
Kleermaker, 8, 30, 55, 59,
Koster, 72,
Kraamverzorgster, 62,
Kraamvrouw, 7,

Kramer, 32,
Kuiper, 10,
Lakenmeester, 62,
Linnenwever, 79, 80,
Linnenwevers gilde, 38, 80
Metselaar, 96,
Molenaar, 56,
Paardenkoper, 80,
Pachter, 117,
Piloot, 64,
Predikant, 40, 72, 99,
Prostitué, 82, 68, 82, 84, 98, 102, 120, 123,
Reliefmaker, 129,
Roeden drager, 30,
Scherprechter, 36,
Schipper, 23, 48,
Schout, 34, 45,
Timmerman, 106,
Turfdrager, 46,
Turfschipper, 126,
Verver, 60,
Voedster, 9,
Waard, 50, 78,
Wolweversknecht, 60,
Zilversmid, 74,

Index op maten en gewichten.

Mud, 43,
Pond, 43,
Schepel, 39,

Index op militaire zaken.

Admiraliteit, 81,
Commandeur, 86,
Compagnie, 26, 31, 46, 48, 66, 81, 86, 91,
94, 140,
Garnizoen (Franssen), 3,
Garnizoen, 84, 139,
Generaal-Majoor, 135,
Hoofdwacht, 98,
Kapitein, 31, 73, 81, 91, 97, 99,
Kolonel, 84, 99,
Korporaal, 140,
Licentie of paspoort, 82,
Luitenant, 108,

Luitenant-kolonel, 84,
Majoor, 86,
Musketier, 81,
Regiment, 91, 99, 135,
Ritmeester, 84, 85, 139,
Ruiter, 85, 86, 106, 108, 140,
Sauve conduct, 91,

Schildwacht, 98,
Soldaat, 31, 91, 94, 100, 106, 108, 135,
Vaandrig, 108,
Trommelslager, 45,

Index op kledingstukken en stoffen en huisraad.

Bed, 33,
Beddenlakens, 74,
Bef, 59,
Bijbel, 48,
Boender, 30,
Bombazijn, 44, 58,
Boterspaan, 61,
Botervat, 39, 61,
Brieven, 11, 83,
Comptoir, 41,
Doek, 25, 33, 58,
Doek, 59,
Geldbuidel, 32,
Gewichten, 61,
Haarspelden, 25,
Hemd, 33, 47, 78,
Hemdrok, 44, 47, 71, 131,
Hoezen, 60, 62,

Hoycke (kapmantel), 49, 72,
Kinderrokje, 48, 58,
Kinderschortje, 25,
Kleding, 62, 64, 73, 83, 84, 103,
Kleerborstel, 61,
Klompen, 44,
Kousen, 55, 48,
Laken, 26, 33, 39, 41, 48, 59, 72,
Lamp, 61,
Lint, 59,
Manchetten, 59,
Mantel, 48,
Manteltje, 58,
Morsmouwen, 62,
Muts, 69,
Naadzakken, 62,
Naaimand, 71,
Neusdoeken, 59, 78,

Onderkraag, 47,
Onder riem, 48,
Passementen, 48,
Riem, 15,
Rijglijf, 92,
Roggemeel, 39, 43,
Rok, 47, 59,
Schoenen, 44, 87,
Schort, 47,
Schorteldoek, 47, 61,
Sleutelriem, 49,
Sleutels, 2, 33, 71, 74,

Spaanse deken, 74,
Spinrokken, 56, 66, 97,
Stoffen, 60, 73, 83,
Strop, 82,
Volde, 32,
Vrouwentas, 48,
Wambuis, 6, 51,
Waterpot, 10, 47,
Werkemmer, 61,
Wijn, 12,
Zakdoek, 33, 61,

Index op metalen voorwerpen.

Zilveren voorwerpen

Boek met zilverbeslag, 131,
Lepel, 58
Kroes, 3, 58,
Knopen, 71,
Mes, 71,

Oorijzer, 103,
Zoutvat, 71,
Poederdoos, 71,
Portefraes (ondersteuning kraag), 71,
Zilverwerk, 3, 39, 47, 74, 120, 124, 132,

Overige metalen voorwerpen

Breekijzer, 33,
Beulzwaard, 57,
Degen, 21, 22, 23, 85, 90, 131,
Goud, 34, 39, 124, 132,
Haardijzer, 132,
IJzer, 2,
Koperwerk, 135,
Koperen kroon, 40, 41,

Koperen potje, 47,
Koperen schep, 106,
Kroes (blik), 61,
Priem, 45,
Sabel, 137,
Tin, 47, 61, 72,
Zwaard, 42, 53,

Index op munten.

Carolus gulden, 14, 32, 34, 81, 85, 119,
138,
Dukaton, 2, 71, 78, 81,
Gulden, 71, 74, 80, 103, 132, 140,
Handpenningen, 82,
Landspenningen, 82,

Oude Schilden, 11,
Penningen, 31, 63,
Pistolet, 39,
Rijksdaalder, 34, 71, 99, 103, 139,
Schillingen, 2, 3, 126,
Stuiver, 6, 26, 72, 77, 80

Index op algemene zaken.

Aanplakbiljetten, 85, 86,
 Accijns, 34, 116, 122,
 Armen broden, 39,
 Armengeld, 39,
 Armenkamer, 114,
 Bansdeure, 85,
 Batavia, 73,
 Bedelboekjes, 99, 103,
 Beurssnijden, 94,
 Boomklokke, 10,
 Botertonnetje, 62,
 Boven kermis, 19,
 Brandewijn, 61, 122,
 Brughuisje, 33,
 Brouwerij, 58,
 Caronje (scheldnaam), 82,
 Consistorietrap, 40,
 Diaconieën, 78,
 Duitser, 48, 58, 62, 84,
 Duivel bezwering, 44,
 Engelsman, 26, 45,
 Erfenis, 41, 46,
 Galg, 34, 42, 75,
 Geradbraakt, 127,
 Heilig Avondmaal, 79, 103, 108,
 Heling, 94, 119,
 Hof huisje, 33, 136,
 Horde, 127, Horloge, 133,
 Huisraad, 106,
 Jenever, 137,
 Kabeljauw, 12,
 Kantoor, 2,
 Kerkenraad, 79,
 Kerkorde, 79,
 Kermis, 8, 118,
 Kist, 74, 106,
 Kol, 80,
 Koord, 75,
 Kraambed, 109,
 Ladder, 72, 120,
 Landsmiddelen, 116,

Levensmiddelen, 107,
 Lommerd, 25, 26, 47, 58, 61, 73,
 Mes, 6, 22, 51, 65, 67, 79, 86, 105, 126,
 134,
 Michaels, 18,
 Miltvuur, 43,
 Occulte zaken, 43,
 Oost-Indische vaart, 125,
 Paard, 5, 80, 81,
 Paardenhaar, 43,
 Pasbrief, 140,
 Pest, 18,
 Pijnbank, 34,
 Potschip, 62,
 Proclamatie, 116,
 Pruisen, 99,
 Rasphuis, 73, 98,
 Ridderschap, 91
 Rottink, 5,
 Samoreus, 25
 Schip, 73, 81,
 Schotel, 42,
 Schuit, 33,
 Slotenmakers sleutel, 3,
 Sluis, 36, 43, 57,
 Spek, 59, 73,
 Spinhuis, 24, 96
 Spinnen, 17,
 Spinrokken, 56, 66, 96, 116,
 Stok, 50,
 Staten van Overijssel, 90,
 Steendiefstal, 134,
 Strop, 72, 82, 134,
 Swarte Annen zuster, 38,
 Tralies, 72,
 Tuchthuis, 95,
 Vagebond, 87,
 Vlas, 48,
 Volde, 34,
 Vrijbrief, 116,
 Waal, 81,

Waardepapieren, 94,
Water en brood, 46, 56, 67, 91, 103, 114,
Zadel, 81,

Zakkenrollen, 94,
Zomerhuisje, 33,
Zwavelstok, 72,